

Ühisrahastuse ja muude investeerimisinstrumentide ning virtuaalvääringute seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1.1. Sisukokkuvõte

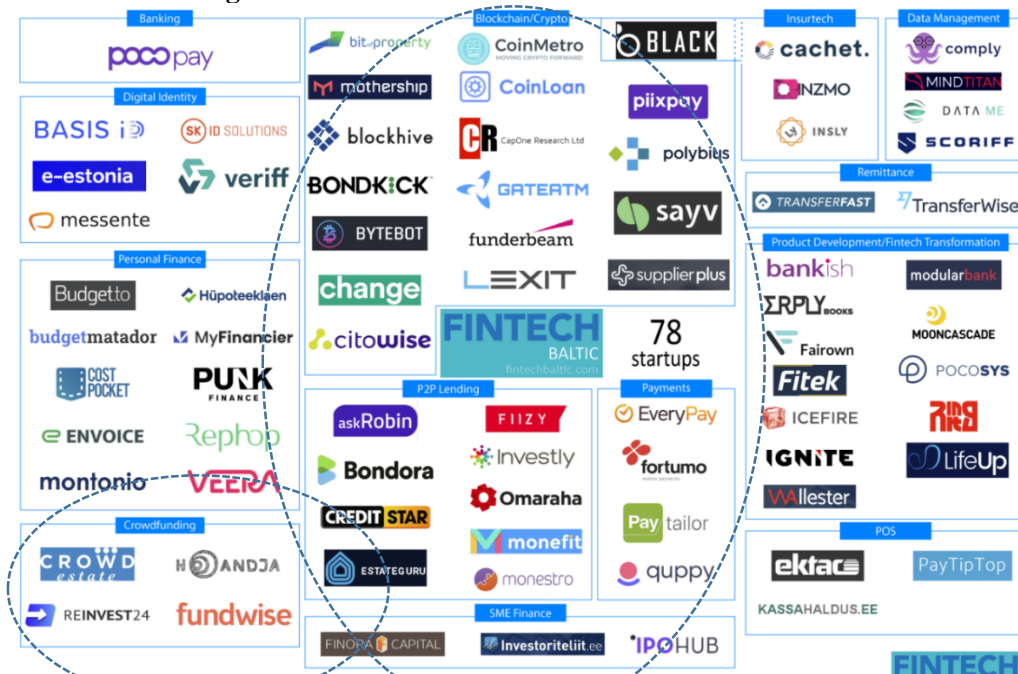
Käesolev eelnõu (edaspidi *eelnõu*) reguleerib uudseid või innovaatilisi kapitali kaasamise viise eelkõige sooviga tagada senisest suurem investorite kaitse. Lihtsustatult öeldes reguleeritakse eelnõuga tõenäoliselt oluline osa Eesti FinTech sektorist. Erinevad rahvusvahelised uuringud näitavad, et Eestis tegutsevad mitmed innovaatilised FinTech iduettevõtted ja toimib hästi ka uudne või alternatiivne rahastus.¹

Samas ei allu sellised FinTech ettevõtted üldjuhul finantsjärelevalvele ja investorite kaitseks ei ole ette nähtud eraldi reegleid. Seepärast kehtestatakse eelnõuga sellistele ettevõtetele tegevusnõuded, sh investorikaitse alased nõuded, ja järelevalve. Eelnõu kohaldamisalasse kuuluvad eelkõige Eestis tegutsevad:

- ühisrahastusplatvormid, sh tarbimiskrediiti vahendavad ühisrahastusplatvormid;
- krüptovaradesse investeerimist võimaldavad ettevõtted, sh virtuaalvääringute teenuse osutajad;
- muud ettevõtjad, kes pakuvad nõ alternatiivseid investeerimisvõimalusi, kuid ei ole seni finantsjärelevalvele allutatud.

Järgmisel joonisel on näha tuntumad FinTech ettevõtted, kes tegutsevad või on asutatud Eestis. Mitmete neist võib hakata kohalduma ka käesolev seadus.

Joonis 1. Eestis tegutsevad FinTech ettevõtted²

See võib tähendada eelnimetatud ettevõtete jaoks ka Finantsinspektsioonilt tegevusloa taotlemise kohustust.

¹ OECD Economic Surveys, Estonia, September 2017, Overview, lk 45, <http://www.oecd.org/economy/surveys/Estonia-2017-OECD-economic-survey-overview.pdf>.

² Allikas: <https://fintechbaltic.com/2020/02/14/estonia-fintech-startups-map-2020-first/>, ringidega on tähistatud need ettevõtted, kes võiksid potentsiaalselt kuuluda eelnõu kohaldamisalasse (tegemist ei ole õigusliku hinnangu andmisega ja igal ettevõtjal on kohustus ise oma ärimudelit hinnata).

1.2. Märkused

Rahandusministeeriumi arengukavas aastate 2021–2024 kohta on esitatud ühe strateegilise eesmärgina konkurentsivõimeline ja usaldusväärne finantskeskkond (lk 8)³. Vaadeldava perioodi eesmärk on tagada finantskeskkonna usaldusväarsus, kuid samas luua eeldusi selle konkurentsivõime tõstmiseks viisil, kus teenusepakkuja ärihuvid ja avalikkuse huvid seoses finantsstabiilsuse tagamise ning tarbijakaitseliste ja sotsiaalsete riskide maandamisega oleksid omavahel tasakaalustatud. Uudseid finantstehnoloogiaid edendava õigusliku raamistiku toetamine on kooskõlas ülnimetatud Rahandusministeeriumi arengukava eesmärkidega. Arengukava lk 10 on märgitud ühe tegevusena, et Rahandusministeerium töötab välja krüptovarade ja ühisrahastuse regulatsiooni, et tagada piisav investorikaitse tase ja võrdne kohtlemine erinevate teenusepakkuja vahel.

Lisaks on Vabariigi Valitsuse aastate 2021–2023 tegevusprogrammi punktis 3.24 tehtud Rahandusministeeriumile ülesandeks analüüsida krüptovarade ja ühisrahastuse reguleerimise vajadust.⁴

Eelnõu on seotud Riigikogu menetluses oleva finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (422SE)⁵, mis reguleerib samuti ühisrahastuse valdkonda, kuid seda üksnes osaliselt. Viidatud eelnõuga võetakse üle üksnes EL ühisrahastuse regulatsiooni (direktiiv 2020/1504 ja määrus 2020/1503) sätteid. EL ühisrahastuse regulatsioon kohaldub üksnes ühele ühisrahastuse valdkonnale – ettevõtetesse investeerimisel. Ehk nt tarbijakrediiti vahendavad ühisrahastusplatvormid on EL ühisrahastuse regulatsiooni kohaldumisa ala alt välistatud. Seepärast reguleeribki käesolev seadus eelkõige EL ühisrahastuse regulatsiooni alt välistatud ühisrahastusplatvorme. Käesolevas eelnõus sisalduvad sätteid ka Finantsinspektsiooni seaduse ja väärtpaberituruse seaduse muutmiseks (vastavalt §-des 117 ja 126). Ühelt poolt on vajalik jõustada siseriiklikul tasandil sätteid EL ühisrahastusmääruse ülevõtmiseks eeltoodud Finantsinspektsiooni seaduse jt seaduste muutmise seaduse eelnõuga, kuid teisalt on vajalik eelnõuga neidsamu sätteid muuta eelnõus sisalduvate mõistete ühtlustamise tõttu.

Eelnõu on seotud osaliselt EL õiguse rakendamisega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/1503, mis käsitleb ettevõtjatele Euroopa ühisrahastusteenuse osutajaid ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/1129 ja direktiivi (EL) 2019/1937 (ELT L 347, 20.10.2020, lk 1–49);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2020/1504, millega muudetakse direktiivi 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta (ELT L 347, 20.10.2020, lk 50–51).

Eelnimetatud määrus ja direktiiv rakenduvad 10. novembril 2021 .a.

Eelnõuga muudetakse:

- Finantsinspektsiooni seadust (edaspidi *FIS*) (RT I, 20.06.2021, 2);
- kindlustustegevuse seadust (RT I, 14.04.2021, 5);
- krediidiandjate ja –vahendajate seadust (edaspidi *KAVS*) (RT I, 04.12.2019, 9);
- krediidiastutuse seadust (edaspidi *KAS*) (RT I, 02.06.2021, 25);
- makseasutuste ja e-raha asutuste seadust (RT I, 10.07.2020, 21);
- rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tõkestamise seadust (edaspidi *RahaPTS*) (RT I, 02.06.2021, 9);
- rahvusvahelise sanktsiooni seadust (edaspidi *RSanS*) (RT I, 21.11.2020, 19);
- majandustegevuse seadustiku üldosa seadust (edaspidi *MsÜS*) (RT I, 06.04.2021, 5);
- väärtpaberite registri pidamise seadust (edaspidi *EVKS*) (RT I, 27.10.2020, 14);
- väärtpaberituruse seadust (edaspidi *VPTS*) (RT I, 02.06.2021, 16).

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

³ https://www.rahandusministeerium.ee/system/files_force/document_files/finantspoliitika_programm_2021-2024.pdf?download=1

⁴ <https://www.valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/valitsemise-alused/tegevusprogramm>

⁵ [https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d8279560-55d1-4757-8c95-](https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d8279560-55d1-4757-8c95-75eba7b8d997/Finantsinspektsiooni%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus)

[75eba7b8d997/Finantsinspektsiooni%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus](https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d8279560-55d1-4757-8c95-75eba7b8d997/Finantsinspektsiooni%20seaduse%20ja%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus)

1.3. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi finantsturgude poliitika osakonna jurist Paula Etti (teenistussuhe peatatud), peaspetsialist Kristen Leppik (611 3093, kristen.leppik@fin.ee), nõunik Janika Aben (teenistussuhe peatatud) ja sama osakonna juhataja Thomas Auväärt (611 3633, thomas.auvaart@fin.ee) ning kindlustuspoliitika osakonna peaspetsialist Kristiina Kubja (611 3658, kristiina.kubja@fin.ee).

Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (611 3638, sirje.lilover@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Agnes Peterson (611 3161, agnes.peterson@fin.ee).

2. Seaduse eesmärk

2.1. Reguleerimise vajadus

Investeermise ja kapitali kaasamise põhimõtted ei ole aja jooksul oluliselt muutunud. Muutunud on aga tehnoloogia arengust tulenevad investeerimisvõimalused, mis on kapitali kaasamist lihtsustanud. Tehnoloogiline innovatsioon muudab seega ühiskonda ja ka ärimudeleid. Turule tulevad uued finantstehnoloogiad ja need mõjutavad omakorda ka finantsteenuste arengut, sh milliseid teenuseid osutatakse ja millisel viisil neid pakutakse. Uus tehnoloogia kätkeb nii võimalusi kui ka ohtusid, seetõttu on oluline, et ühelt poolt toetatakse innovatsiooniga tegelemist ja uute teenuste loomist, ja teiselt poolt kaitsakse eelnevaga seotud soovimatute tagajärgede eest.

Samas ei ole kehtiv regulatsioon uudsete võimalustega sammu pidanud, mistõttu kaasneb vajadus laiendada investorkaitset ka kapitali kaasamise mudelitele, mis jäävad kehtiva regulatsiooni kohaldamisalast välja.

Eesti Pank viitab oma 2018. aasta esimese poolaasta finantsstabiilsuse ülevaates⁶, et näiteks **krüptovarade puhul puuduvad nii tarbijatel kui ka investoritel reguleeritud finantsteenuste ja investeeringutega kaasnevad õiguslikud garantiid ja tagatised**. See tähendab näiteks seda, et kui digitaalse rahakoti pakkuja lõpetab oma tegevuse ükskõik millisel põhjusel (nt küberrünnak, suutmatus täita eeskirju või muud ärilised probleemid), ei pruugi kliendid saada oma krüptovara enam kasutada ega ka rahaks vahetada. Samas toob Eesti Pank eelviidatud ülevaates välja ka uudsete tehnoloogiatega seonduvaid positiivseid külgi, märkides, et kuigi krüptovaraga kauplemine põhjustab teatud riske, ei tohiks alahinnata nende aluseks oleva tehnoloogia pakutavaid võimalusi.

Seoses ühisrahastusega märgib Eesti Pank 2020. aasta esimese poolaasta finantsstabiilsuse ülevaates⁷, et ühisrahastuse investeerimine on madala sisenemisbarjääriga ja see on mitmekesistanud keskmise investori profiili, samas võib ühisrahastuse investorite seas olla enam lühemaajalise kogemusega investoreid. Ülevaates märgitakse, **et ühisrahastus on praegu vähereguleeritud valdkond, kus reeglid võivad jääda segaseks, puudub investorikaitse ja rahastuse taotlejate regulaarne kohustus oma finantsseisu kajastada**. Suurem osa Eestis tegutsevatest ühisrahastusettevõtetest pakub raha kaasamise võimalusi juriidilistele isikutele ega anna finantseeringut oma nimel, tegeledes osapoolte kokkuviimisega. Nii ei pruugi ühisrahastusettevõtja omada Finantsinspektsiooni krediitvahendaja tegevusluba ega kuuluda tegevuse poolest KAVS kohaldamisalasse. Arusaamatusi võib tekkida ka juhul, kui kasutajatingimused lubavad rahastamise tingimusi ja tähtaega projekti kestel muuta.

Finantsinspektsioon tegi juba 2016. a septembris ettepaneku⁸, mil viisil ühisrahastust reguleerida. Rahandusministeerium on koostanud ja avalikustanud 2019. a novembris väljatöötamiskavatsuse (edaspidi *VTK*)⁹, et selgitada välja, kas ja kuidas uusi kapitali kaasamise viise (eelkõige krüptovaradega seonduvat) reguleerida. Tagasiside põhjal saab asuda seisukohale, et valdvalt toetatakse vastava

⁶ <https://www.eestipank.ee/publikatsioon/finantsstabiilsuse-ulevaade/2018/finantsstabiilsuse-ulevaade-12018>, vt lk 21

⁷ <https://www.eestipank.ee/publikatsioon/finantsstabiilsuse-ulevaade/2020/finantsstabiilsuse-ulevaade-12020>, vt lk 27

⁸ <https://www.fi.ee/et/uudised/finantsinspektsioon-tegi-ettepaneku-uhisrahastuse-reguleerimiseks>

⁹ Krüptovarade reguleerimise väljatöötamiskavatsus, <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/f2673bd9-766e-4fb0-aa8a-c11593bd1e0c> (dokumendi nr 19-1169/01); vt ka <https://www.rahandusministeerium.ee/et/uudised/rahandusministeerium-uurib-krüptovarade-reguleerimise-voimalusi>

valdkonna põhjalikumalt reguleerimist (kokkuvõtte laekunud tagasisidest on esitatud käesoleva seletuskirja lisa nr 2).

Kokkuvõttes – kapitali kaasamine Eestis (samuti ka mujal) uute innovaatiliste lahenduste kaudu on aastatega järjest kasvanud. Sellisel viisil kapitali kaasamine on samas reguleeritud kas osaliselt või ei ole tihti selge, kas väärtpaberiturust või muu regulatsioon kohaldub või mitte. Seetõttu ei pruugi investorite õigused olla piisavalt kaitstud. Kui sellisel kapitali kaasamisel ei järgita piisavaid investorkaitse nõudeid, näiteks ei avalikustata kaalutletud investeerimisotsuse tegemiseks piisavat teavet, sh kaasnevaid riske, on suur tõenäosus, et investeeritud summa kaotab ebapiisava teabe tõttu oluliselt oma väärtust või investor jääb sootuks oma investeeritud summast ilma.

Tulenevalt eeltoodust on Rahandusministeerium otsustanud välja töötada vastavat valdkonda reguleeriva eraldiseisva seaduse, mille eesmärgid võib üldiselt jagada järgmisteks:

- a) **RISKIDE MAANDAMINE** – investoritele tagatakse primaarne kaitse, eelkõige sätestatakse vajaliku teabe avalikustamise kohustus, samas säilitades investoritele investeerimisotsuste tegemisel piisav paindlikkus. Kapitalikaasajatele ja -vahendajatele kehtestatakse vajalikud tegevusnõuded, sh tegevusloa nõue ning nõuded nende juhtide pädevusele ja mainele, nõuded kapitalile ja varade hoidmisele, riskide maandamise nõuded jne;
- b) **SUUREM ÕIGUSSELGUS** – uue regulatsiooniga soovitakse kapitali kaasamist uut viisidel muuta senisest õiguskindlamaks. Näiteks ei ole alati selge, millisel juhul allub kapitali kaasamisel kasutatav instrument EL väärtpaberioiguse raamistikku ja millal on tegemist reguleerimata olukorraga;
- c) **PAINDLIKUM REGULATSIOON** – see peaks ühelt poolt kaasajastama uut tüüpi finantsinstrumentidega (nt tokeniseeritud väärtpaberi laadsete instrumentidega) tehingute tegemise ja looma eeldused selliste instrumentide laiemaks kasutamiseks.

2.2. Kehtiv väärtpaberiturust regulatsioon

EL väärtpaberiturust õigus reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2014/65/EL, 15. mai 2014, finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (ELT L 173, 12.6.2014, lk 349–496) (käesolevas seletuskirjas ka *MiFIDII*) tulenevalt selliseid väärtpabereid, mille olemuslikuks tunnuseks on, et nad peaksid olema kapitaliturul vabalt võõrandatavad („*transferable and negotiable on the capital market*“)¹⁰. Tüüpiliselt on väärtpaberid börsil (reguleeritud väärtpaberiturul) kauplemisele võetud aktsiad või võlakirjad (edaspidi *MiFID-väärtpaberid*).

MiFID väärtpaberi määratluse alt võib välja jääda suur osa nt ühisrahastusest, kuna osalus konkreetsetes ühisrahastuse projektis ei pruugi kvalifitseeruda vabalt kaubeldavaks instrumendiks. Lisaks ühisrahastusinstrumentidele ei pruugi krüpteeritud kujul emiteeritud nn uut tüüpi investeerimis- või makse iseloomuga instrumendid (tokenid)¹¹ olla käsitletavad MiFID väärtpaberitena. Ehk MiFIDi väärtpaberi määratluse alt võivad välja jääda ka osaluspõhised krüptovarad, kuna nn osalus juriidilises isikus ei pruugi kvalifitseeruda vabalt kaubeldavaks instrumendiks MiFIDII direktiivi mõistes.

Eeltoodu tulemus on, et majanduslikult sarnase sisuga tooteid koheldakse regulatiivselt erinevalt ja vähemalt osale investeerimisinstrumentidest tavapärase investorkaitse režiim ei kohaldu.¹² Eelnõuga saavad ühisrahastusinstrumentid olema vähemalt osaliselt reguleeritud sarnaselt tavaliste väärtpaberitega (kaubeldavad aktsiad, võlakirjad).

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0065>, artikkel 4 p 1(44).

¹¹ Krüptograafilisel kujul plokiakelas kajastatud õigusi nimetatakse inglispäraselt eelkõige „tokeniteks“. Kuivõrd selline termin on jõudnud rahvusvahelise kasutatavuse tõttu ka eesti sektoripõhisesse käibekeelde, siis ühiselt mõistatavuse huvides on viidatud käesolevas seletuskirjas krüptovara kõrval ka tokenitele.

¹² Allikas: Krüptovarade reguleerimise VTK, 2019.

Eelnõu reguleerimisalasse kuuluvad seetõttu ka sellised investeerimiskriisi sisaldavad instrumendid, mis on esitatud krüpteeritud vormis, muuhulgas kui selline vara on kajastatud näiteks plokiahelas või muus hajusraamatu tehnoloogias. Eelnõu eesmärgiks ei ole aga otseselt reguleerida uut tüüpi investeerimisinstrumentidega seotud tehnoloogilisi aspekte. Samas uudsete tehnoloogiate (eelkõige hajusraamatu tehnoloogia) abil korraldatav kapitali kaasamine ei ole asi iseeneses, pigem on see paindlikum ja teatud juhtudel ka odavam (väiksemate või üldse ilma vahendustasudeta) võimalus teenuseid ja tooteid pakkuda.

Tulenevalt eeltoodust on eelnõu peamiseks eesmärgiks reguleerida mitte-MiFID väärtpaberitesse investeerimisel just primaarseid investorkaitse nõudeid. Eelnõus nimetatakse selliseid mitte-MiFID väärtpabereid läbivalt investeerimisinstrumentideks.

Järgmisel joonisel on illustratiivsel kujul esitatud instrumendid, mida kehtiv õigus reguleerib ja millised instrumendid kuuluksid eelnõu kohaldamisalasse.

Joonis 2. Instrumentide liigitus kehtiva õiguse järgi¹³

Instrumentide liigitus		Instrumenti iseloom	Kehtiv õigus/spetsiifiliste investorikaitse nõuete olemasolu	Kas eelnõu adresseerib seda instrumenti
Instrument	1. MiFID väärtpaber: aktsia, võlakiri, fondiosak jms	investeeringu instrument	Väärtpaberituru seadus, investeerimisfondide seadus, äriseadustik = eraldi on ette nähtud spetsiifilised investorikaitse nõuded	Ei
	2. Mitte-MiFID väärtpaber või muu sarnane instrument: osaühingu osa, teatud tuletisleving, osalus ühisrahastuses	investeeringu instrument	Võlaõigusseadus, äriseadustik = spetsiifilised investorikaitse nõuded puuduvad	Jah
	3. Ettemaks, litsents jms	(digitaalne) teenus	Võlaõigusseadus = spetsiifilised investorikaitse nõuded puuduvad	Ei
	4. E-raha, virtuaalvääring	makse-instrument	Makseasutuste ja e-raha asutuste seadus, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus = spetsiifilised investorikaitse nõuded on osaliselt ette nähtud	Jah (osaliselt)

2.3. „Klassikaliste“ väärtpaberite ja uute rahastamisviiside võrdlus

MiFID-väärtpaberile kohalduvad juba täna erinevad EL õigusest tulenevad nõuded. Esiteks, kui tegemist on MiFID-väärtpaberiga ja kui neid väärtpabereid soovitakse pakkuda avalikkusele¹⁴, siis kohalduvad avaliku pakkumise nõuded vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2017/1129, 14. juuni 2017, mis käsitleb väärtpaberite avalikul pakkumisel või reguleeritud turul kauplemisele võtmisel avaldatavat prospekti ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/71/EÜ (ELT L 168, 30.6.2017, lk 12—82) (edaspidi *EL prospektimäärus*)¹⁵, väärtpaberituru seadusele ja selle alusel kehtestatud rahandusministri 21.01.2003. a vastu võetud määrusele nr 14 „Noteerimisnõuded“.

Mudelit, mille puhul ettevõtja kaasab investoritelt investeeringuid mõnes ametlikus valuutas või virtuaalvääringus ja väljastab selle vastu plokiahelas kirjendatud ühikuid ehk tokeneid, nimetatakse erinevate terminitega, näiteks ICO (ingl *initial coin offering*), STO (ingl *security token offering*) ja TGE (ingl *token generation event*). Sisu mõttes võib olla tegemist väärtpaberite emiteerimisega üsna sarnase protsessiga. Praktikas koostab ja avalikustab investeerimistokeni emitent oma projekti kohta

¹³ Autorite joonis.

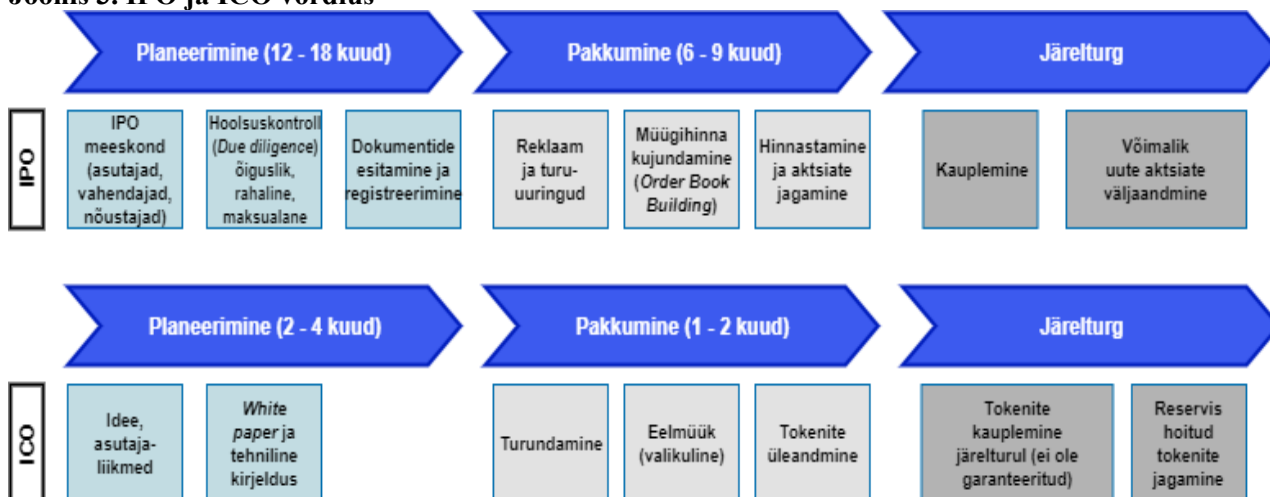
¹⁴ EL õigus näeb ette täpsemad tingimused, mis juhul loetakse pakkumist avalikuks ja mis juhul mitte.

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R1129>.

teabedokumendi (ingl *white paper*), mille sisule tüüpiliselt ei ole regulatsioonidega kindlaks määratud nõudeid ja millele kohaldub võlaõigusseaduses sätestatud lepingueelsete läbirääkimiste regulatsioon. Lisaks teeb väärtpaberitokeni emitent tavaliselt kättesaadavaks müügilepingu (tokenite puhul nimetatakse müügilepingut inglise keeles *token sale contract*-iks), mida käsitatakse võlaõigusliku kokkuleppena.

Järgmisel joonisel on kajastatud klassikalise IPO ja ICO võrdlust, mis puudutab eelkõige väärtpaberite ja tokenite pakkumist, turustamist ning järelturgu ehk hiljem kauplemisele võtmist.

Joonis 3. IPO ja ICO võrdlus¹⁶

Eeltoodu põhjal võib tekkida küsimus, kas just tehnoloogilised eripärad (plokiahel vms) on need, mis võimaldavad ICO-de puhul ajaliselt vastavaid raha kaasamise pakumisi kiiremini läbi viia kui klassikalised IPO-d? Mingil määral võib see kindlasti tehnoloogiast sõltuda, kuid pigem sõltub see täna ikkagi kehtivast regulatsioonist ja järelevalvekorraldusest, mis näevad ette, millised etapid ja protseduurid on vaja läbida kaasamiseks vahendeid erinevate investimisprojektide tarvis (nt kas on vajalik saada eelnev järelevalveasutuse heakskiit jms). Samas olemuslikult (majanduslikust käsitlusest) ei ole tegelikult vahet, mis viisil vahendeid investorite käest kaasatakse – pigem on uued tehnoloogiad teinud vahendite kaasamise viisid investorite jaoks mugavaks ja eelduslikult ka odavamaks (viinud tehingukulud alla). Samas tehingukulu sõltub jällegi üksjagu kehtiva regulatsiooni intensiivsusest või sügavusest (nt kas rakenduvad ka järelevalvetasud, kapitalinõuded, muud tegevusnõuded jne).

Teiseks, MiFID väärtpaberitele on nähtud ette ka vastav registreerimise ja nende väärtpaberite hoidmise režiim (vastavalt keskdepositooriumite määrusele ehk CSDR-le¹⁷, mida täpsustab Eesti õiguses eelkõige EVKS). EVKS kohaselt tuleb registreerida avalikult pakutavad väärtpaberid.

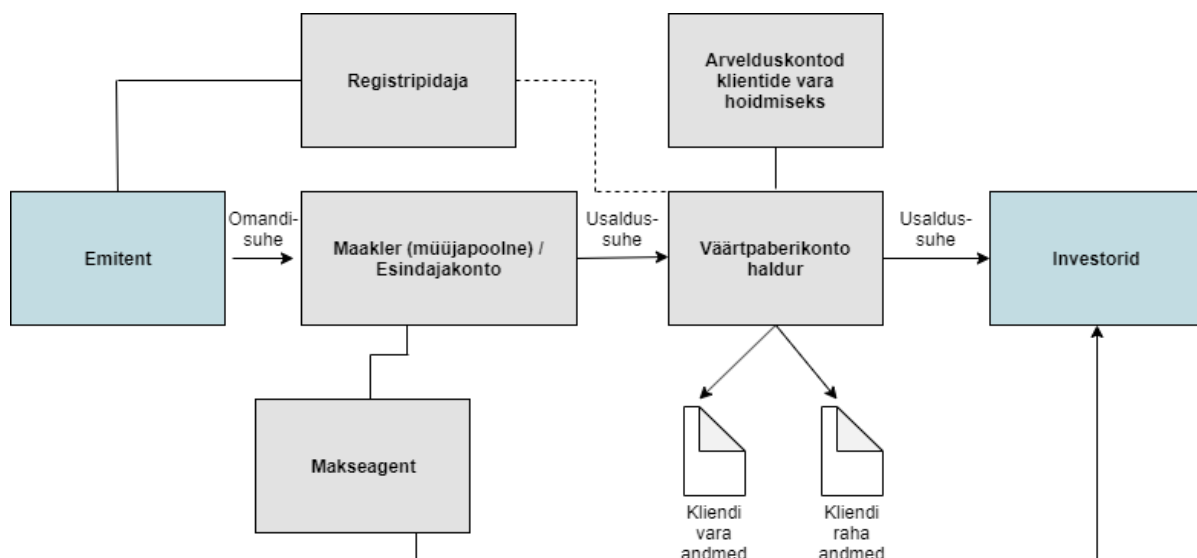
MiFID väärtpaberite registripidamist illustreerib järgmine joonis. Sellelt on näha, et registripidamise korraldusse on hõlmatud mitmed erinevad osapooled ja vastav ahel, mille kaudu emitendi väärtpaber jõuab lõppinvestorini, võib olla päris pikk (eelkõige juhul, kui emitent ja investor on erinevatest riikidest).

Joonis 4. „Klassikaliste“ väärtpaberite (MiFID väärtpaberite) registreerimine¹⁸

¹⁶ Allikas: OECD, <https://www.oecd.org/finance/ICOs-for-SME-Financing.pdf>. Autorite kohendused.

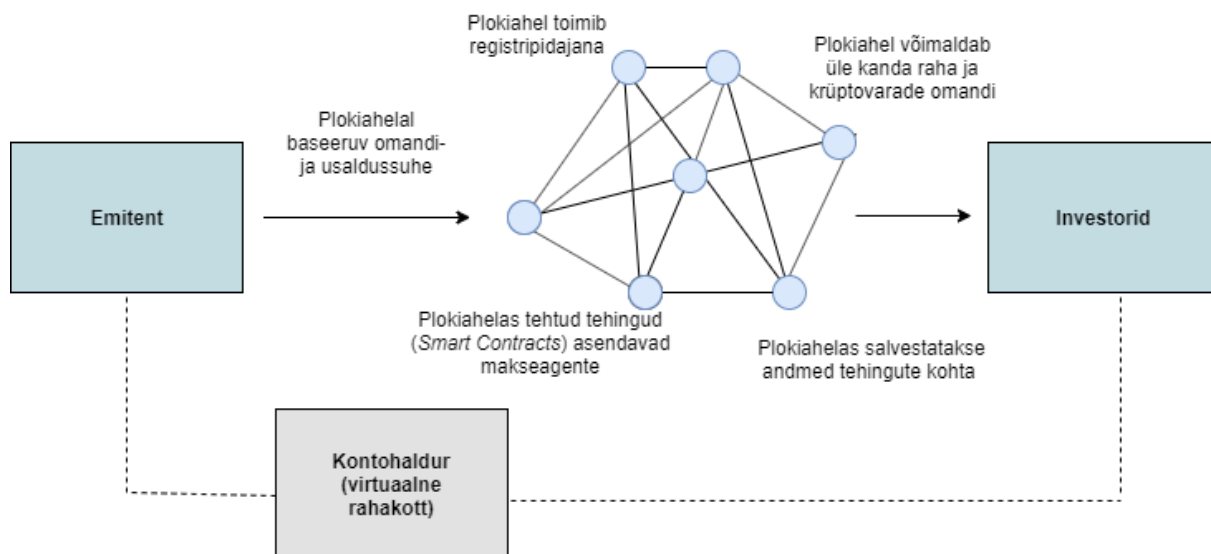
¹⁷ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 909/2014, 23. juuli 2014, mis käsitleb väärtpaberiarvelduse parandamist Euroopa Liidus ja väärtpaberite keskdepositooriume ning millega muudetakse direktiive 98/26/EÜ ja 2014/65/EL ning määrust nr 236/2012 (ELT L 257, 28.8.2014, lk 1–72); enimlevinud ingliskeelse lühendina kutsutakse nimetatud määrust „CSDR“-ks.

¹⁸ Allikas: OECD, <https://www.oecd.org/finance/ICOs-for-SME-Financing.pdf>. Autorite kohendused.

Mitte-MiFID väärtpaberitele eeltoodud EL õiguse registreerimise nõuded ei kohaldu. Mitte-MiFID väärtpaberid (mis ei ole vabalt võõrandatavad) või muud sarnased instrumendid, mis samas kannavad endas investeerimiseesmärki (ehk on käsitatavad investeerimisinstrumentidena), võivad olla kajastatud plokiahelas (võttes arvesse äriseadustikus sätestatud). Järgmisel joonisel on illustreeritud registripidamist läbi plokiahela. Selline korraldus on üksjagu teistsugune kui nn klassikaline väärtpaberite registripidamine (vähem vahendajad, keskset osapoolt ei pruugi olla jne).

Joonis 5. „Uudsete“ investeerimisinstrumentide registreerimine¹⁹

Et kehtiva väärtpaberituru regulatsiooni seoseid käesoleva eelnõuga oleks võimalik paremini mõista, siis on järgmises tabelis esitatud rahastamise kaasamise viiside lõikes peamised nõuded, mida adresseerivad kehtiv väärtpaberituru õigus ja käesolev eelnõu. Nagu tabelist näha, siis on mitmed lähtekohad samad (mis puudutab info avalikustamist, tegevusloa nõudeid jms). Siiski tuleb silmas pida, et antud tabel on esitatud suure üldistusastmega ja detailsema arusaama jaoks tuleb kindlasti tutvuda käesoleva seletuskirja 4. peatükiga.

Tabel 1. Kehtiva väärtpaberituruõiguse ja käesolevas eelnõus sätestatu üldine võrdlus

Peamised nõuded	Väärtpaber	Ühisrahastus	Muud investeerimisinstrumendid ja krüptovarad
-----------------	------------	--------------	---

¹⁹ Allikas: OECD, <https://www.oecd.org/finance/ICOs-for-SME-Financing.pdf>. Autorite kohendused.

	(aktsia, võlakiri vms MiFIDI väärtpaber)	Ettevõtete põhine ühisrahastus	Tarbimiskrediidi põhine ühisrahastus	Investeeringis- põhised krüptovarad ja muud investeeringis-instrumentid*	Virtuaal- vääringud
Kohalduv õigus	EL väärtpaberiõigus (MiFID, prospektimäärus, CSDR)	EL ühisrahastusmäärus (osaliselt käesolev eelnõu)	Käesolev eelnõu	Käesolev eelnõu	Käesolev eelnõu
Nõuded pakkumise kohta info avalikustamisele	Prospekti koostamise kohustus: - kui pakkumise koguväärtus on üle 2,5 mln euro; või - kui pakkumine on suunatud rohkem kui 150 jaeinvestorile.	Põhiteabedokumendi (PTD) koostamise kohustus vastavalt EL määrusele on juhul, kui: - kui pakkumine on suunatud avalikkusele (määratlemata); ja - kui pakkumine on alla 5 mln euro (juhul kui pakkumine on üle 5 mln euro, kohaldub kas EL väärtpaberi-õigus või käesolev eelnõu).	PTD koostamise kohustus vastavalt käesolevale eelnõule on: - kui pakkumine on suunatud avalikkusele.	PTD koostamise kohustus vastavalt käesolevale eelnõule on: - kui pakkumine on suunatud avalikkusele.	PTD koostamise kohustust ei ole.
Pakkumise dokumendi FI-s registreerimise kohustus	Prospekt tuleb Finantsinspeksioonis registreerida	Kui pakkumise koguväärtus on üle 5 mln euro, siis tuleb prospekt või PTD Finantsinspeksioonis registreerida (sõltuvalt sellest, kas tegemist on väärtpaberi või muu instrumentiga).			
Nõuded muu regulaarse info avalikustamisele	Regulaarne aruandluskohustus (kui emitendi väärtpaberitega kaubeldakse).	Regulaarne aruandluskohustus ja eraldi nõuded konkreetse investeeringiprojekti kohta.			Üldine teabe avalikustamis- kohustus majandus- tegevuse kohta.
Tegevusloa nõue	Vajalik krediitiasutuse investeeringisühingu, või fondivalitseja tegevusluba (kui väärtpabereid pakutakse investeerimis- teenuse osutamise raames).	Juhul kui vahendeid kaasatakse läbi ühisrahastusplatvormi või kui isik vahendab investeeringis-instrumentide pakkumisi, siis on vajalik Finantsinspeksiooni tegevusluba. Ühekordse pakkumise jaoks tegevusluba vajalik taotleda ei ole.			Erinevate virtuaal- vääringutega seotud teenuste osutamise jaoks on vajalik Finants- inspeksiooni tegevusluba.
Nõuded kauplemiskohale	Eraldi nõuded kauplemiskohtadele (börsile ja alternatiivbörsile).	Eraldi nõuded nn <i>bulletin board</i> stiilis kauplemiskeskonna korraldamisele.	Eraldi nõuded finantsvahendusplatvormi korraldamisele, sh nõuded ka siseteabe väärkasutamisele ja turumanipulatsioonile kui pakkumise maht on suurem kui 1 mln eurot.	Eraldi nõuded finantsvahendus- platvormi korraldamisele.	
Nõuded registripidamisele	Kauplemiskohas kauplemisele võetud väärtpaberid tuleb väärtpaberite kesk- depositeerimise registreerida.	Investeeringis-instrumentide registrit võib pidada investeerimis- instrumentide vahendamise teenuse osutaja, väärtpaberite keskdepositeerimise, krediitiasutus või muu isik, kellel on piisav organisatsiooniline ja tehniline korralduse tase.**			Eraldi registripidamise nõudeid ette nähtud ei ole.

Märkused:

* muu investeeringis-instrument võib olla ka mitte-vabalt võõrandatav väärtpaber (sh osaühingu osa).

* osaühingu osade registripidamisele kohaldatakse äriseadustiku 16. peatükis sätestatud.

2.4. Kehtiv regulatsioon ja turuülevaade

Väärtpaber ja investeerimis-instrument EL ja Eesti õiguses

Nagu eespool märgitud, siis MiFID II artikli 4 lõige 1 punkt 44 määratleb võõrandatavad väärtpaberid, mis on kapitaliturul kaubeldavad (ja üleantavad), mh:

- i) äriühingute aktsiad, osad ja muud väärtpaberid, mis on samaväärsed äriühingute, seltsingute või muude üksuste aktsiate või osadega, ning aktsiate hoidmistunnistused;
- ii) võlakirjad²⁰ või muus vormis väärtpaberistatud võlad, sealhulgas selliste väärtpaberite hoidmistunnistused;
- iii) muud väärtpaberid, mis annavad õiguse omandada või võõrandada selliseid vabalt võõrandatavaid väärtpabereid või millest tuleneb rahaline arveldus, mille kindlaksmääramise aluseks on vabalt võõrandatavad väärtpaberid, valuutad, intressimäärad või tootlused, kaubad või muud indeksid või näitajad.

EL prospektimääruses on väärtpaberite üldiste liikidena toodud välja omakapitali- ja mitteomakapitaliväärtpaberid. MiFID II kohaselt on seega väärtpaberi üheks tunnuseks kapitaliturul kaubeldavus. Euroopa Komisjon on seisukohal, et kapitaliturg on laiem kui reguleeritud turg ja selle all mõistetakse kõiki olukordi, kus saavad kokku väärtpaberite ostmise ja müümise huvid.²¹

Vabalt võõrandatavuse mõiste sisustamisel on EL liikmesriikidel olnud erinev praktika. Eestis on väärtpaberi defineerimisel kriteeriumiks võetud ühepoolse tahteavalduse alusel üleantavus ning tegemist peab olema varalise õiguse, kohustuse või lepinguga (VPTS § 2 lg 1). Vastavalt VÕS § 917 lg-le 1 on väärtpaber iga dokument, millega on seotud mingi varaline õigus selliselt, et seda ei ole võimalik dokumendist eraldi teostada. Seadusega sätestatud juhtudel loetakse väärtpaberiks ka õigusi, mida väljendatakse ja antakse üle üksnes registrikande vahendusel (VÕS § 917 lg 2 esimene lause).

Sisuliselt võib kõiki muid väärtpaberi sarnaseid objekte (mis ei klassifitseeru väärtpaberiks VPTS § 2 tähenduses) käsitada nõuetena.

Nõude ja väärtpaberi vahel ei ole praktikas alati kerge vahet teha, arvestades nõuete ja väärtpaberitega tehtavate tehingute võimalikke sarnaseid eesmärgi. Seetõttu tuleks igakordselt hinnata ka ettevõtja poolt pakutava teenuse sisulist poolt. Ka Euroopa Komisjon on sedastanud, et nõuete loovutamise valdkonnas valitseb ebakindlus, kuivõrd väärtpaberite ja nõuetega tehakse enamjaolt sarnaseid tehinguid.²² Lisaks tuleb mainida, et loovutamistehingud arenevad pidevalt ja need võivad hõlmata ka mitme nõude loovutamist korraga või nii olemasolevate kui ka tulevaste nõuete loovutamist. Osade ärimudelite puhul võivad investeringud olla struktureeritud mh selliselt, et vältida teatud regulatsioonide kohaldumist, investeringute puhul nt vältides väärtpaberina kvalifitseerumist.

Lisaks kapitaliturul kaubeldavuse aspektile on väärtpaberi tunnuseks ka selle üleantavus, mille väljaselgitamiseks on vajalik hinnata, kas ja mis tingimustel on väärtpaber üleantav. Üleantavuse tähenduse kohta VPTS otsest vastust ei anna. Selle kohta on komisjon viidanud aga olukorrale, kui väärtpaberitega kauplemine on võimalik reguleeritud- või alternatiivturgudel.²³ VPTS § 2 lg 1 sõnastuse ja kapitalituru laiema definitsiooni alusel võib Eesti õiguse kontekstis üleantavuse kohta öelda, et see tähendab väärtpaberite vabalt võõrandatavust, mis on võimalik eelkõige juhul, kui võõrandamiseks ei ole takistusi.

Seega on oluline hinnata ka väärtpaberi võõrandatavuse ja kaubeldavusega seotud küsimusi. Võõrandatavuse osas on õiguskirjanduses välja toodud, et see tähendab üksnes ringlusesse laskmise võimalust, kaubeldavus eeldab, et väärtpabereid on võimalik turustada, st teatud väärtuse olemasolu.²⁴

²⁰ Näiteks võlakirjade puhul on õiguskirjanduses välja toodud kolm peamist kriteeriumit: i) nominaalväärtus, ii) intressimäär ja iii) lunastamise tähtaeg.

²¹ Committee of European Securities Regulators. Your questions on MiFID. Markets in Financial Instruments Directive 2004/39/EC and implementing measures. Questions and answers. 2008, lk 45-46. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/internal_market/securities/docs/isd/questions/questions_en.pdf.

²² Euroopa Komisjon, Nõudeõiguse loovutamise või ülemineku kehtivusest kolmandate isikute suhtes ning loovutatud nõudeõiguse eelisseisundist teise isiku õiguste suhtes, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0626&from=EN>.

²³ Ibid.

²⁴ G.G. Castellano. Towards a General Framework for a Common Definition of 'Securities': Financial Markets Regulation in Multilingual Contexts. Uniform Law Review/Revue de Droit Uniforme Vol XVII, 2012. Lk 470. Kättesaadav: <https://ssrn.com/abstract=2187812>.

Hinnangu andmisel tuleks lisaks väärtpaberi tunnuste analüüsimisele arvesse võtta ka investeringu mahtusid, investorite jaoks kaasnevaid riske ja kapitali kaasamise eesmärgi. Väärtpaberit tuleks vaadata kui tervikut, koos sellest tulenevate õiguste ja kohustustega.

Nõude loovutamine on käsutustehing tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 6 lg 3 mõistes, kuivõrd muudetakse olemasoleva nõudeõiguse kuuluvust. Nõude loovutamise sisuks on võlaõigusliku nõude tehingu alusel ülekandmine seniselt võlausaldajalt uuele võlausaldajale, st toimub võlausaldaja vahetus. Nõuete loovutamise üldtingimused on sätestatud VÕS-is. Seadus eristab nõuete ja kohustuste üleminekut. Võlausaldaja võib oma nõude tulenevalt VÕS § 164 lg-st 1 võlgniku nõusolekust sõltumata anda lepingu alusel tervikuna või osaliselt üle teisele isikule. Nõude osaline loovutamine võib toimuda mh sellisel juhul, kui nõude esemeks on rahalise kohustuse täitmine (nt nõudega seotud kõrvalnõuete²⁵ loovutamine). Nõude loovutamisega astub uus võlausaldaja senise asemele (VÕS § 164 lg 2). See tähendab, et toimub loovutatud nõude üleminek uuele võlausaldajale ja senine võlausaldaja asendub uuega. Kui nõudeid loovutatakse osaliselt, siis ühe võlausaldaja asemele tekivad osavõlausaldajad, kes võivad teistest sõltumatult panna maksma osa endisest kohustusest.

Laenunõuete loovutamise piirangute osas võivad arvesse tulla eelkõige seaduslikud piirangud või vastavad kokkulepped. Üldiselt tuleb nõude loovutamisel arvestada piirangutega, mis tulenevad VÕS §-dest 166 ja 164. Võlaõiguseseaduse § 164 lõike 1 teise lause esimese alternatiivi kohaselt ei või nõuet loovutada, kui loovutamine on seadusest tulenevalt keelatud. Sellisel juhul võivad olla asjakohased seadusest tulenevad piirangud, nt KAS § 63 lg 4 ja KAVS § 46 lg 2.

Seoses Riigikogu menetluses oleva Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõuga (422 SE) tuleb märkida, et ÜMIVS eelnõu jõustumisel rakenduksid erinevad lävendid VPTS-i ning käesoleva eelnõu alusel pakutavatele instrumentidele. Käesolev eelnõu võimaldab kuni 5 miljoni eurose koguväärtusega investeerimisinstrumentide pakkumise puhul esitada põhiteabedokument Finantsinspektsioonile teadmiseks (eelnõu § 57 lg 1), ning VPTS § 15 lg 1 kohaselt tuleb VPTS kohaldamisalasse kuuluvate väärtpaberite emiteerimisel registreerida vastava pakkumise prospekt Finantsinspektsioonis, kui tegemist on väärtpaberite pakkumisega, mille koguväärtus on üle 2,5 miljoni euro. Nimetatud erisus on seotud ka EL ühisrahastusmääruse artikli 49 rakendamisega. Vastav erisus ÜMIVS-i ja VPTS-i vahel on plaanitud lahendada Riigikogu menetluses oleva Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõuga. Ehk teisisõnu kaalutakse Riigikogus menetluses oleva eelnõu raames vastava 2,5 miljoni euro künnise tõstmist 5 miljoni peale, mis tähendaks, et edaspidi ei ole kohustust väärtpaberite prospekti koostada kui pakkumise suurus jääb alla 5 miljoni euro.

Ühisrahastus

- Eesti õigus

Ühisrahastamine on alternatiivne võimalus finantseerida selliseid projekte, mida teised finantsteenused ei pruugi rahuldada. Käesoleval ajal ei ole Eestis ühisrahastusega tegelevate ettevõtete äritegevust eriseadustega reguleeritud ja Eesti õiguses puuduvad selged alused ühisrahastuse investeringute määratlemiseks. Ühisrahastusettevõtja investeringutele kohalduv regulatsioon on siiani sõltunud eelkõige ettevõtja ärimudelist ja rahastusprojekti struktureerimisest.

Kui ühisrahastusettevõtja soovib vahendada tarbijale krediiti krediidandjate ja -vahendajate seaduse (KAVS) § 2 lg 2 kohaselt, peab nimetatud ettevõtja taotlema Finantsinspektsioonilt krediidivahendaja tegevusloa.²⁶ Viidatud seadus aga ei kohusta teenuseosutajaid järgima investorkaitse nõudeid. Samas

²⁵ Sellisteks kõrvalnõueteks võivad olla nt intressi-, viivise- ja leppetrahvi nõuded.

²⁶ Krediidandjate ja -vahendajate seadus sätestab nõuded ühisrahastusplatvormi kaudu tarbija krediteerimisele, kuna laenuplatvormi vahendusel krediiti võtnud tarbijatele tuleb tagada võrdne kaitse KAVS kohaselt tegevusloa omaval krediidandjalt krediiti saanud tarbijaga. Seetõttu on KAVS § 2 lg 2 laiendatud krediidivahendaja mõistet ja sätestatud, et ka laenuplatvormidele kohalduvad krediidivahendaja nõuded. Allikas: Seletuskiri krediidandjate ja -vahendajate seaduse eelnõu juurde, lk 12. Eelnõu seletuskiri on leitav Riigikogu veebileheküljelt: Krediidandjate ja -vahendajate seadus 795 SE,

võivad ühisrahastusele, sõltuvalt selle eesmärkidest ja tegevusmudelist, kohalduda ka näiteks väärtpaberituruseadus (VPTS), krediitiasutuste seadus (KAS), makseasutuste ja e-raha asutuste seadus (MERAS) või investeerimisfondide seadus (IFS). Ühisrahastusteenuse osutajal lasub oma ärimudeli hindamise kohustus. Teenuseosutaja peab analüüsima, kas tulenevalt tema tegevustest on tal kohustus järgida mõnda eelnimetatud seadust ja kas tema tegevuses võivad esineda sellised tunnused, mille kohaselt on vaja taotleda tegevusluba või registreerida oma tegevus Finantsinspektsioonis.

KAS kohaselt on õigus avalikkuselt hoiuseid või muid tagasimakstavaid rahalisi vahendeid kaasata ainult krediitiasutustel (§ 4 lg 1). Teatud tingimustel võib selliseks tegevuseks olla ka väärtpaberite pakkumine. KAS tähenduses loetakse avalikkuselt kaasatuks hoiused või muud tagasimakstavad rahalised vahendid, mille puhul ettepanek raha hoiustamiseks või muude tagasimakstavate rahaliste vahendite muul viisil kaasamiseks on tehtud avalikkusele (§ 4 lg 2). Avalikkuse all mõistetakse eelnevalt kindlaksmääramata isikute ringi (KAS § 4 lg 3). Ühisrahastamine toimub tavapäraselt avalike internetiplatvormide kaudu ja selle näol on tegemist peamiselt üldsusele suunatud avatud pakkumisega tahteavalduse tegemiseks osaleda konkreetse projekti rahastamises. Seega on üldjuhul tegemist investeringu avaliku pakkumisega, mida pakutakse määratlemata hulga isikutele. Mitte-avaliku pakkumisega on tegemist üksnes juhul, kui pakkumine on suunatud konkreetsetele kitsale ringile investoritele. Käesoleva eelnõuga täpsustatakse antud aspekti ka ühisrahastusteenuste puhul (vt eelnõu § 2 lg 10 ning § 3 lg-d 2 ja 4 ning § 5 lg 1).

- **Euroopa Liidu õigus**

2018. aastal avaldati Euroopa Komisjoni FinTech tegevuskava, mille eesmärk on suurendada Euroopa finantssektori konkurentsivõimelisust ja innovaativsusust. Tegevuskava raames esitati ka ettepanek teatud ühisrahastusmudelite reguleerimiseks EL-s. 7.10.2020 võeti vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/1503 (edaspidi nimetatud ka EL ühisrahastusmäärus).²⁷

Nimetatud määruse eesmärk on, et ühisrahastusteenuse osutajad saaksid kergesti oma teenuseid pakkuda terves ELis, mis aitaks mitmekesistada Euroopa finantsüsteemi, toetades finantsstabiilsust, investorikaitset ja turuosalistevahelist konkurentsi. Piiriülese teenuse osutamiseks on ette nähtud tegevuslubade andmise kord, mis võimaldab ELis piiriülesele tegutseda ilma edaspidi igas liikmesriigis tegevusluba taotlemata. Samas kindlustatakse, et ühisrahastusteenuse osutajad on allutatud raamistikule, mis tagab nende nõuetekohase haldamise ja rahastajate kaitse, keskendudes usaldusväärsele riskijuhtimisele, eriti ärikäitumisele, sobivusele ja nõuetele vastavusele, hoolsuskohustusele ja nõuetekohasele teabe avalikustamisele. See peaks suurendama ühtlasi ka investorite kaitset. Määrust kohaldatakse alates 10.11.2021.

Lisaks EL ühisrahastusmäärusele võeti 7.10.2020 vastu ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2020/1504, millega muudetakse direktiivi 2014/65/EL ehk MiFID II direktiivi).²⁸ Nimelt lisatakse direktiivi 2014/65/EL artikli 2 lõikesse 1 punkt p, millega välistatakse MiFID II regulatsiooni kohaldamisalast EL ühisrahastusmääruse artikli 2 lõike 1 punktis e määratletud ühisrahastusteenuse osutajad. Liikmesriikidel on viidatud direktiivi kohaselt kohustus nõue siseriiklikku õigusesse implementeerida hiljemalt 10. maiks 2021 ja hakata seda kohaldama alates 10.11.2021. Seoses eelnevaga tehakse vastav muudatus ka VPTS-is Riigikogus menetluses oleva eelnõuga Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmiseks (SE 422).

Eelnõuga sätestatakse muu hulgas normid, mis rakendavad määrust (EL) 2020/1503 ja normid, millega võetakse üle direktiiv (EL) 2020/1504 ning kehtestatakse vastutus ja järelevalve viidatud õigusaktides nimetatud teenuseosutajate üle.

EL ühisrahastusmäärus kõikidele ühisrahastuse viisidele või vormidele ei kohaldu ehk teatud ühisrahastusmudelitele ei ole EL tasemel nõudeid ühtlustatud. See puudutab eelkõige tarbijakrediidi

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/950bdd45-ccf9-468c-b66e-511edb1d6e3f/Krediidiandjate%20ja%20vahendajate%20seadus>.

²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R1503&from=EN>.

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020L1504&qid=1606384145932&from=EN>.

vahendamisega tegelevaid ühisrahasusteenuse osutajaid. Eelnõuga hõlmatakse ka sellised ühisrahasusteenuse osutajad, kes võimaldavad investeerimist ka tarbijakrediidi projektidesse.

Krüptovarad

- Eesti õigus

Krüptovarad on Eesti õiguses defineerimata mõiste, kuid krüptovarade alla võib tinglikult liigitada kõiki instrumente, mis on esitatud krüptograafilisel kujul. Krüptovarasid on võimalik jagada kolmeks lähtuvalt nende peamisest funktsioonist ja kasutusotstarbest (vt allolev Tabel 2).

Tabel 2. Tokenite klassifitseerimine üldistatud kujul²⁹

Maksetokenid (ehk virtuaalvääringud)	Investeerimislaadsed tokenid	Kasutustokenid
Eeskätt maksete tegemiseks või väärtuse ülekandmiseks kasutatavad krüptovarad, millega tavaliselt ei kaasne õigusi tokeni väljastaja enda või tema poolt pakutava toote või teenuse suhtes (erinevalt investeerimis- või kasutustoken'itest). Teisisõnu kasutatakse virtuaalvääringuid pigem vahetusvääringuna (nt kaupade/teenuste müümiseks või ostmiseks kellegi käest, kes ise ei ole tokenite väljastaja) või ka investeerimise eesmärgil läbi tokeni enda väärtuse säilitamise/suurendamise. Tuntum ja esimene näide on <i>bitcoin</i> . Uuem nähtus on „varaga tagatud token“, mis on suhteliselt uus vorm viis maksmiseks ja mis on tagatud teatud varaga (riiklik valuuta, kaup või toorme, või ka teine krüptovara).	Selliseid instrumente võib pidada väärtpaberiteks või väärtpaberitega sarnanevateks instrumentideks, mis annavad tokeni omanikele hääle-, kasumi jaotamise- või muid õigusi, mida tavapärastelt seostatakse aktsia või osahinguga osa omamisega. Krüptograafilisel kujul esitatud investeerimisinstrumente nimetatakse käesolevas eelnõus ka investeerimistokeniteks.	Üldiselt võimaldavad sellised krüptovarad juurdepääsu konkreetsele tootele või teenusele, mida sageli pakutakse kasutades hajusraamatu platvormi, kuid mida ei aktsepteerita kui maksevahendit.

1) Virtuaalvääringud ja nendega seotud teenused

Rahapesu andmebüroo väljastab alates 27.11.2017 tegevuslubasid Eestis virtuaalvääringu teenuse pakkumiseks.³⁰ Virtuaalvääring on defineeritud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (edaspidi RahaPTS) § 3 punktis 9, mille kohaselt virtuaalvääring on digitaalsel kujul esitatud väärtus, mis on digitaalselt ülekantav, säilitatav või kaubeldav ja mida füüsilised või juriidilised isikud aktsepteerivad maksevahendina, kuid mis ei ole ühegi riigi seaduslik maksevahend ega rahaline vahend Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/2366 makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ ning 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 337, 23.12.2015, lk 35–127) artikli 4 punkti 25 tähenduses ega makseinstrument või maksetehing sama direktiivi artikli 3 punktide k ja l tähenduses. Virtuaalvääringu teenus on kehtiva RahaPTS järgi virtuaalvääringu rahakotiteenus ja virtuaalvääringu vahetamise teenus. Rahakotiteenus puhul klientidele luuakse või hoitakse nende krüpteeritud võtmeid, mida kasutatakse virtuaalvääringute hoidmiseks, säilitamiseks ja ülekandmiseks. Virtuaalvääringu vahetamise teenus jaguneb omakorda kaheks: virtuaalvääringu vahetamine raha vastu või raha vahetamine virtuaalvääringu vastu ja ühe virtuaalvääringu vahetamine teise vastu.

2) Investeerimise eesmärki kandvad krüptovarad

Täna turul pakutavate investeerimise eesmärki kandvate krüptovarade alla võib liigitada sellised instrumendid, mille omamisega kaasnevad õigused ja kohustused sarnanevad eeskätt osalusele äriühingus või mille omajal on võimalik teenida tulu vastavalt instrumendi pakkumises esitatud tingimustele. Näiteks aktsiast ja ka ostueesõigusega piiratud osahinguga osast tulenevad õigused ja

²⁹ Allikas: EBA raport krüptovarade kohta, 9.01.2019. a, joonisel autorite kohendused. Täpsema tokenite kategoriseerimise võib leida siit: <http://www.untitled-inc.com/the-token-classification-framework-a-multi-dimensional-tool-for-understanding-and-classifying-crypto-tokens/>

³⁰ Rahapesu andmebüroo, majandustegevuse luba. Kättesaadav: <https://www.politsei.ee/et/juhend/majandustegevuse-luba>.

kohustused on sätestatud äriseadustikus. Seega, kui investeerimistoken esindab plokiahelasse kantud ühikuna osa või muud instrumenti, mida seostatakse osaluse omamisega, on võimalik selgitada selle tokeniga seotud igakordse omaniku õigusi osalusele ja hüvedele äriseadustiku regulatsiooni põhjal. Siiski jäävad määratlemata näiteks plokiahelas tehingute kajastamisega (ehk registri pidamisega) seotud küsimused, samuti tokeniga tehingu tegemise ja selle hoidmisega (virtuaalse rahakoti ja selle võtmetega) seotud temaatika ning muud tokeni tehnoloogilisest eripärast tulenevad aspektid.

Seoses eelnõus esitatud investeerimisinstrumendi definitsiooniga tuleb märkida, et selle mõiste alla lähevad ka instrumendid, mille omamine on funktsionaalselt sarnane osaühingu osa omamisega. 2020. aastal jõustusid äriseadustiku § 149 muudatused, mis lubavad osaühingul põhikirjaga loobuda osa võõrandamise käsutustehingu notariaalsest vorminõudest, kui sellega on nõus kõik osanikud ja kui osaühingu osakapital on vähemalt 10 000 eurot. See võimaldab osa võõrandamise käsutustehinguid teha ka vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (vt viidatud sätte lõiked 4 ja 6). Osaühingu osadega tehinguid tehes tuleb arvestada äriseadustikus sätestatuga, sh sellega, et õiguslikku tähendust omavad äriregistri pidaja poolt tehtud kanded.

Kui aga eesmärk ei ole mitte tokeniseerida olemasolevat õigust, vaid token ise esindabki investeerimisinstrumenti (näitena nn fragmenteeritud õigus, mis ei ole aktsia, kuid annab õiguse dividendidele lähtuvalt teatud arvestuspõhimõtetest, või hääleõiguse äriühingus), ei pruugi kehtiv õigus tokeni olemusega seotud aspektidele piisavat selgitust anda ning pooltevahelised suhted saavad rajaneda üksnes lepingul ehk tokeni välja andmisel koostatud teabedokumendil (nimetatakse ka *white paper* 'iks).

3) Kasutustokenid

Kasutustokenite alla liigituvad üldjuhul sellised krüptovarad, mida on võimalik vahetada kaupade või teenuste vastu või mida on võimalik näiteks kasutada tokeni väljastaja teenusele ligi pääsemiseks. Teisisõnu on tegemist piiratud kasutusfunktsiooniga tokeniga, mida aktsepteerib tokeni müüja ise enda poolt osutatava teenuse või kauba maksevahendina. Sellisest funktsioonist lähtuvalt võib kasutustokeneid mõista ka kui vautšereid (*voucher*) või kinkekaardi sarnast instrumenti. Ka kasutustokenite pakkumine ja käitlemine on Eesti õiguses suuresti reguleerimata, ning konkreetselt kasutustokenid alluvad eelkõige poolte (teenuseosutaja ja kliendi) vahelisele võlaõiguslikule suhtele, mille keskseks elemendiks on kasutustokeni pakkumisel esitatud teabedokument (*white paper*).

Kõigi kolme tokeni liigi puhul on ühendavaks jooneks siiski tehnoloogiast tulenevad riskid, mida kehtiv õigus ei kajasta. Seega võib regulatsiooni täiendamise seisukohalt olulise kohana välja tuua sellekohase lünga, mis vajab täpsustamist. Eelnõu eesmärk on kehtivat regulatsiooni täpsustada selliste instrumentide osas, mis kannavad investeerimise eesmärki.³¹

- **Euroopa Liidu õigus**

³¹ Ka Saksa õiguses on analüüsitud vajadust pöörata tähelepanu eelkõige investeerimise eesmärki sisaldavatele tokenitele. Blockchain Technology – Thoughts on Regulation. BaFin 01.08.2018.

https://www.bafin.de/SharedDocs/Veroeffentlichungen/EN/BaFinPerspektiven/2018/bp_18-1_Beitrag_Fusswinkel_en.html

“Tehnilises võtmes, tokeni üleantavus nõuab, et tokenit saab üle anda teistele kasutajatele. Vastavalt sellele peab token olema üleantav “vastavalt oma tüübile”, st selle fundamentaalne õiguslik struktuur või tehnilised omadused peavad jääma muutumatuks, kui token antakse kolmandale osapoolale. Piirangud üleantavuse kordadele ja üleantavusele ise on aspektid, mis võivad välistada tokeni üleandmisele väärtpaberi kohta sätestatu kohaldamise. Üldine standardiseerimine on vajalik tokeni vabalt võõrandatavusest [*“negotiability”*] lähtuvalt. Kui tokenid väljendavad konkreetseid õigusi, mis on igal juhul erinevad, siis need tokenid võivad olla üleantavad, aga vabalt võõrandatavuse kriteerium ei ole täidetud. Peab olema võimalik kindlaks määrata tehingus kasutatud tokenite tüüpi ja kogust, st nad peavad olema asendatavad. Lisaks, vabalt võõrandatavus peab kehtima finantsturgudel. Vabalt võõrandatavuse võimalus on piisav; tegelik võõrandamine ei ole vajalik. Sellest tulenevalt peaks reeglina tsentraalseid või mitte-tsentraalseid krüptovarade kauplemise platvorme käsitada finantsturgudena.

Token peab endas kätkeva aktsia-sarnaseid liikmelisuse õigusi või muid lepinguliseid omandiõigusi, mis on piisavalt võrreldavad võõrandatavate väärtpaberitega WpHG § 2 lg 1 tähenduses, eriti seoses tokenite hübriidse loomusega, et kas käsitletav instrument on finantsinstrument või vara, mis on samastatav üldises majanduslikus käibes oleva instrumendiga. Oluline side tegeliku majandusliku varaga on eriti küsitav, kui tokeni eest ei ole võimalik osta kaupu või teenuseid, kuivõrd neid ei ole veel olemas. Sellistel juhtudel sõltub tokeni väljaandja pingutustest see, kas *white paper* 'is ja mujal dokumentides lubatud funktsionaalsus tegelikult ka realiseerub. Seetõttu token teenib pigem raha kaasamise eesmärki, mis võib olla argument teatud tokeni käsitlemiseks finantsinstrumendina, kui token ka hõlmab väärtpaberile sarnaseid funktsioone. Jällegi sõltub selline hinnang iga konkreetse tokeni kohta läbiviidud analüüsi tulemustest.“

Nagu eespool juba märgitud, siis EL väärtpaberituruõigus reguleerib finantsinstrumentide turgude direktiivist (MiFIDII) tulenevalt selliseid väärtpabereid, mille olemuslikuks tunnuseks on, et nad peaksid olema kapitaliturul vabalt võõrandatavad. Tüüpiliselt on sellisteks väärtpaberiteks börsil (reguleeritud väärtpaberiturul) kauplemisele võetud aktsiad või võlakirjad.³²

Eraldi krüptovarasid EL väärtpaberituru või investorikaitse alane õigus ei reguleeri. EL õiguse regulatsioon krüptovarade kohta piirdub Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2015/849, 20. mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiviga 2006/70/EÜ (ELT L 141, 5.6.2015, lk 73—117), mis sätestab õigusliku raamistiku virtuaalvääringu teenuse pakkujatele, sh tegevusloa taotlemise nõuded vastava sektori ettevõtjatele ning nendele rakendatavad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuded, jättes sealjuures reguleerimata teenuse osutamisele seatavad nõuded või ka üldisema finantsjärelevalve raamistiku.

Lisaks on Euroopa Komisjon avalikustanud 2020. a. septembris digitaalse rahanduse paketi³³, mille üks osa on krüptovaraturge käsitlev määrus (ingl *Markets in Crypto Assets* ehk **MiCA**). MiCA peamiseks eesmärgiks on kehtestada ühtne reeglistik krüptovarade reguleerimiseks EL määruse näol. Määruse kohaldumisaslasse kuuluksid kõik krüptovarad (mis ei ole finantsinstrumentid või investimishoiused, e-raha, hoius Euroopa Parlamendi ja Nõukogu hoiuste tagamise skeemide direktiivi 2014/49/EL tähenduses või väärtpaberistamine), ja varaga tagatud krüptovara (laiemalt tuntud kui nn *stablecoin*) ning nimetatud krüptovarade emiteerimise ja käitlemisega seotud teenuseosutajad. Krüptovara emitentidele olulisi muudatusi ei kaasne – kohustuslikuks tehakse põhiteabedokumendi, mille sisu peab vastama määruse nõuetele, avalikustamine, aga järelevalveasutused ei kontrolliks selle sisu. Kõige rangemalt on reguleeritud e-raha tokenid ja varapõhised tokenid, mille puhul peab emitent taotlema tegevusloa ning saama oma instrumendi põhiteabedokumendi sisule eelneva heakskiidu finantsjärelevalveasutuselt. Samas on MiCA-ga seonduv EL seadusandlik protsess eelnõu esitamise ajal alles käimas ning õigusakti täpne sõnastus ei ole veel kokku lepitud. Sellest tulenevalt kulub eelnõu koostajate hinnangul määruse jõustumiseni minimaalselt 2-3 aastat.

2.5. Turuülevaade

2.5.1. Eesti finantsturg

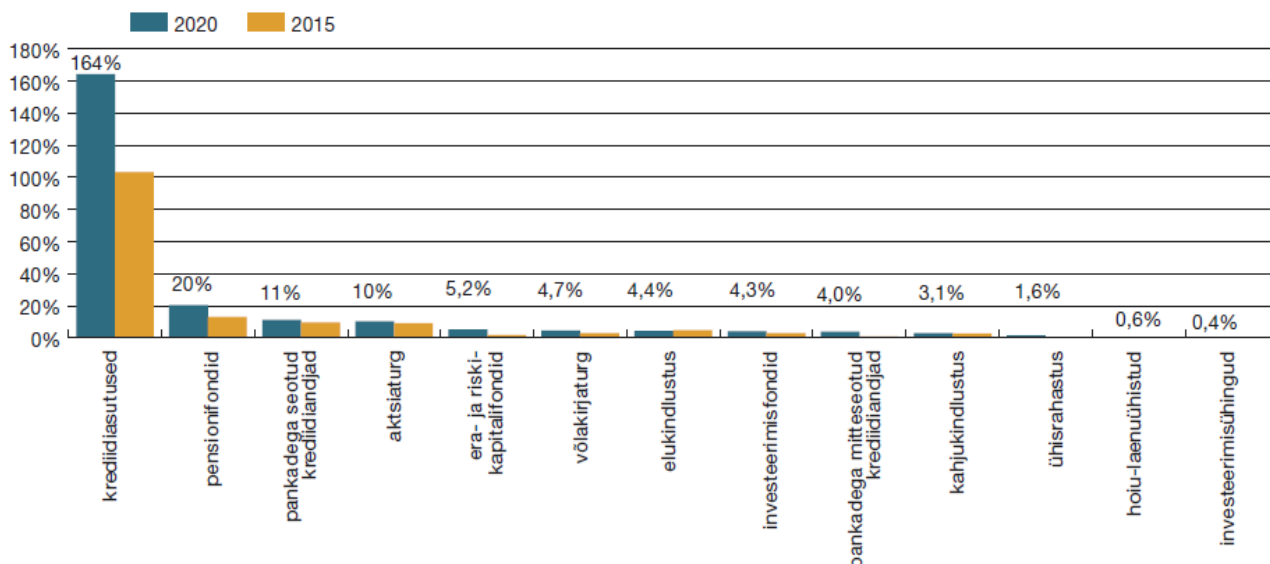
Eesti kapitaliturg on panganduskeskne, st alternatiivsed kapitali kaasamise mahud on pangalaenudega võrreldes üsna väikesed. Järgmisel joonisel on näha, kuidas suhestuvad erinevad finantssektori valdkonnad SKP-ga. Kuigi pärast 2008. aasta majanduslangust on pankade osatähtsus mõnevõrra vähenenud, moodustavad pankade varad endiselt ligikaudu kaks kolmandikku finantssektori varadest.

Joonis 6. Eesti finantssektori varade ja SKP suhtarv 2015. ja 2020. a lõpus³⁴

³² Allikas: Krüptovarade reguleerimise VTK, 2019.

³³ Kättesaadav: https://ec.europa.eu/info/publications/200924-digital-finance-proposals_et.

³⁴ Allikas: <https://www.eestipank.ee/finantsstabiilsus/ulevaade-finantssektori-struktuurist>

Vastavalt Eesti Panga ülevaatele on Eesti finantssektor rahvusvahelises võrdluses üpris väike. Kui Eesti finantssektori finantsvarad moodustasid konsolideerimata kujul 2019. aasta lõpus ehk enne koroonakriisi ligikaudu 230% SKPst, siis Euroopa Liidu mediaan oli ligikaudu 1,5 korda suurem. Ka majanduses loodavast lisandväärtusest moodustab finantssektori oma Eestis väiksema osa (4,5%) kui Euroopa Liidus keskmiselt (5%). Ent erinevalt ülejäänud Euroopa Liidust on Eesti finantssektor ja mõlemad suhtarvud viimastel aastatel jõudsalt kasvanud.

Kapitaliturgude osakaal on finantssektoris ca 8%. Teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes on see number üsna väike. Samas teatud finantsvahenduse sektorid on viimasel viiel aastal kiiresti kasvanud. Eriti kiiresti on kasvanud era- ja riskikapitalifondid ning kinnisvarafondid, aga ka ühisrahastustevõtted, krediidandjad ja -vahendajad (peamiselt kiir-laenu- ja järelmaksuandjad) ja hoiu-laenuühistud. Kokku moodustavad nad ligikaudu 6% finantssektorist.

2.5.2. Ühisrahastusteenuse osutajate sektori ülevaade

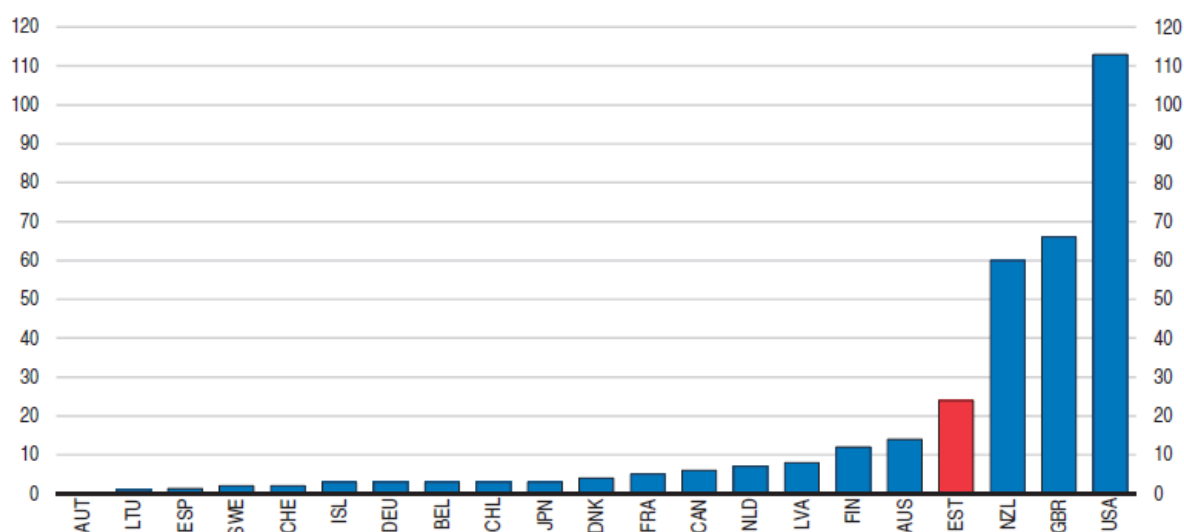
Ühisrahastust peetakse üheks kõige suurema potentsiaaliga jagamismajanduse valdkonnaks. 2015. aasta alguses viidi läbi üleeuroopaline uuring alternatiivsete rahastamisviiside kohta, mille tulemusena selgus, et Euroopas tegutseb üle 255 ühisrahastusplatvormi ning aastane tehingute maht nendel platvormidel on hinnanguliselt ligi 2,957 miljardit eurot (2014), seejuures olid mahud võrreldes 2013. a kasvanud ligi 144%^{35, 36}. Eesti on olnud ühisrahastamise turul Euroopas eesrinnas. Ühisrahastamine sai Eestis hoo sisse 2009. aastal, kui alustati P2P tüüpi laenu andmisega. 2015. aastal hinnati Eesti teisele kohale on kapitali kogumahust Euroopas.³⁷

³⁵ Wardrop, et al., 2015.

³⁶ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, https://www.mkm.ee/sites/default/files/lisa_c_finantsteenused.pdf.

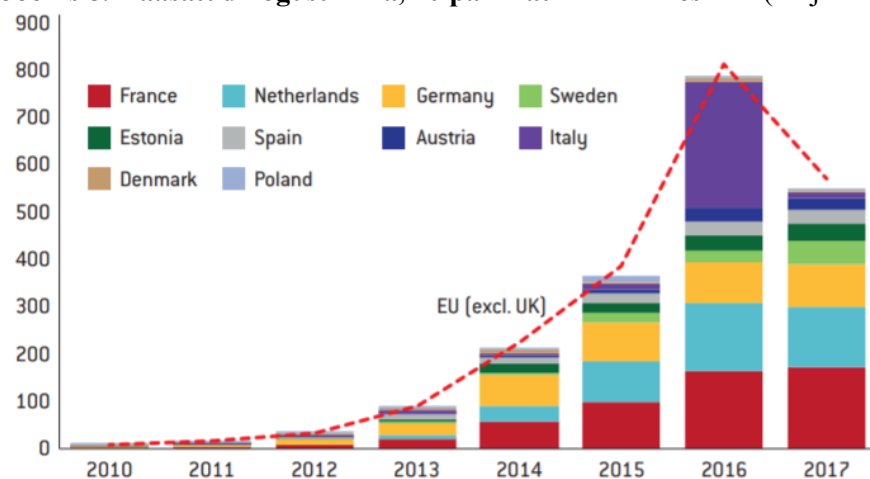
³⁷ Current State of Crowdfunding in Europe, lk 27. jj. Kättesaadav: https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Entrepreneurship_Centre/Docs/OxEPR2/current-state-crowdfunding-europe-2016.pdf.

Joonis 7. Ühisrahasutus Euroopas (2015). Maht eurodes elanike kohta. Allikas: Cambridge Centre for Alternative Finance, OECD ülevaade.³⁸

2016. a avaldas Hollandis asuv Euroopa alternatiivse ja kogukondliku rahastuse ekspertiisikeskus CrowdfundingHub ulatusliku uuringu ühisrahasutuse hetkeolukorrast 27 Euroopa riigis.³⁹ Keskus töötas välja ka viieteistkümmel näitajal põhineva alternatiivrahastuse küpsusindeksi (ingl *Alternative Finance Maturity Index*), mille kohaselt paigutus Eesti 4. kohale.⁴⁰ Eesti paistis seega silma positiivse näitena, olles ühisrahasutuse edenemise osas Euroopas Suurbritannia, Hollandi ja Prantsusmaa järel neljandal positsioonil.

Joonis 8. Kaasatud kogusumma, 10 parimat ELi liikmesriiki (miljonites eurodes)⁴¹

Eesti Panga andmetel on ühisrahasutuse maht elaniku kohta Eestis jätkuvalt üks Euroopa suurimaid. 2020. aasta lõpus oli Eestis registreeritud ligi 20 ettevõtet, kes haldasid ühisrahasutusplatvormi. Nende platvormide kaudu vahendatud rahastuse jääk oli aasta lõpus ligikaudu 440 miljonit eurot ehk 1,6%

³⁸ OECD Economic Surveys, Estonia, September 2017, Overview, lk 45, <http://www.oecd.org/economy/surveys/Estonia-2017-OECD-economic-survey-overview.pdf>.

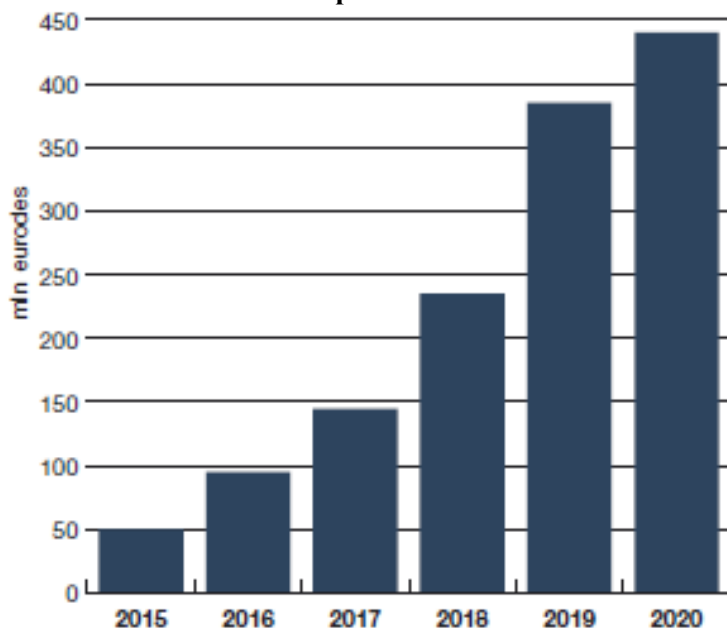
³⁹ Current State of Crowdfunding in Europe. Kättesaadav: https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Entrepreneurship_Centre/Docs/OxEPR2/current-state-crowdfunding-europe-2016.pdf. Euroopa riikide ühisrahasutuse seisukorra analüüsimiseks moodustas CrowdfundingHub 15 näitajast koosneva indeksi, millest 8 on seotud regulatsioonidega ning ülejäänud peegeldavad turu suurust, ühisrahasutuse erinevate vormide esindatus konkreetses riigis, samuti saadavaloleva info organiseeritust ja ligipääsetavust.

⁴⁰ Äripäev, <https://www.aripeev.ee/reklaamartiklid/2016/05/27/eesti-on-uhisrahasutuse-kupsusindeksi-jargi-euroopas-4-kohal>. Alternatiivrahastuse küpsusindeks aitab mõista iga uuringus osalenud riigi ühisrahasutuse turu hetkeolukorra põhjuseid. Viieteistkümmest näitajast kaheksa on seotud regulatsioonidega. Teised näitajad on nt turu suurus, ühisrahasutuse erinevate vormide esindatus konkreetses riigis, samuti saadavaloleva info organiseeritus ja ligipääsetavus. Küpsusindeks keskendub erinevate riikide ühisrahasutuse ekspertide esitatud info analüüsile positiivse ja negatiivse poole pealt. Nt ühisrahasutuse maksusoodustuste poolest on Suurbritannia võrreldes teiste Euroopa riikide eesrinna. Allikas: Ibid.

⁴¹ Allikas: https://bruegel.org/wp-content/uploads/2019/03/PC-06_2019_-1.pdf, lk 3.

SKPst. Viimase viie aasta tehingute koguväärtus ulatub ligi 900 miljoni euron. Uute platvormide lisandumisest hoolimata on ühisrahastusturg suhteliselt kontsentreeritud. Viie suurima ettevõtte väljastatud rahastuse maht on üle 90% kogu rahastuse mahust.

Joonis 9. Eesti ühisrahastusplatvormide vahendatud rahastuse jääk⁴²

Eesti Panga hinnangul on ühisrahastamise kiirel kasvul mitu põhjust. Pärast üleilmset finantskriisi on pangalaenu tingimused karmistunud. Rahastuse kaasajatele on meeltnööda see, et pankadega võrreldes saab rahastuse kiiresti kätte ja tingimused on paindlikumad. Investorid otsivad väga madalate intressimäärade keskkonnas oma investeringutele paremat tootlust ja lepivad seejuures suurema riskiga. Tehnoloogia areng võimaldab laenuandjat ja laenuvõtjat varasemast lihtsamini kokku viia ja ühisrahastamise puhul saab investeerimisega alustada juba väga väikestest summadest. Kuna ühisrahastus on alles suhteliselt uus ja kiiresti arenev valdkond, mida pole veel jõutud eriseadustega reguleerida ning mille üle riiklikku järelevalvet tihti ei tehta, on ühisrahastusplatvormidel rangemalt reguleeritud ja järelevalvatud finantsvahendajate ees tõenäoliselt mõningane regulatiivne eelis.

2.5.3. Ülevaade krüptovarade turust

Järgmine joonis illustreerib küptoraha laadsete varade kasvu. Eeldatakse, et kasvavad investeringud krüptovara haldamise tehnoloogiasse suurendavad krüptovara haldamise lahenduste kasutamist kogu maailmas.⁴³

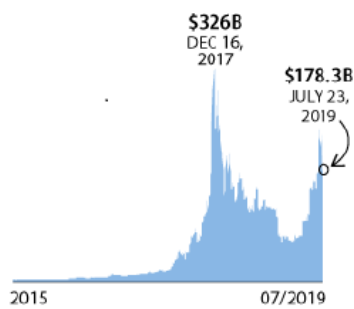
Joonis 9. Krüptovarade globaalse turu kasv⁴⁴

⁴² Allikas: Eesti Pank, <https://www.eestipank.ee/finantsstabiilsus/ulevaade-finantssektori-struktuurist>

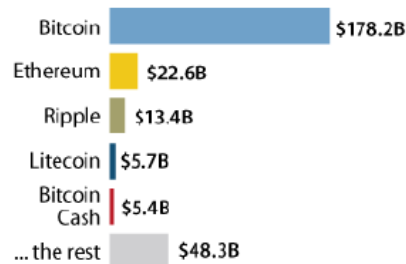
⁴³ Crypto Asset Management Market by Solution (Custodian and Wallets), Application Type (Web-based and Mobile), End user (Individual and Enterprise (Institutions (BFSI, Hedge Funds), Retail and eCommerce)), Region - Global Forecast to 2025, allikas: <https://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/crypto-asset-management-market-201925303.html>.

⁴⁴ Examining Regulatory Frameworks for Digital Currencies and Blockchain”, July 30, 2019.

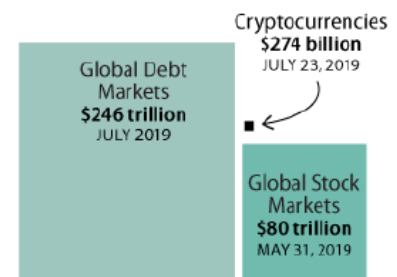
Bitcoin market capitalization
Through July 23, 2019

Cryptocurrency market capitalization compared: Top 5 and the rest
July 23, 2019 total = \$273.7 billion

Cryptocurrencies compared to other financial markets
Latest data available

Maailmas on ringluses ligi 8 000 erinevat virtuaalvääringut, turuväärtusega 560 miljardit USA dollarit (467 miljardit eurot).⁴⁵ Suure osas aga moodustavad sellest tehingud bitcoin'ga.

Konkreetselt Eestiga seoses ametlikku statistikat tokenite kaudu kapitali kaasamise mahtude kohta ei ole. 2018. aastal avaldatud Ernst & Young uuringu kohaselt ulatus Eestiga seotud ICO-de maht 63 miljoni USA dollarini (53 mln euronit), mis on teiste riikide võrdluses märkimisväärne. Uuringus peeti Eestiga seotuse all silmas seda, et tokeni emitent on Eestis asutatud või tokeni emitendi asutajad või juhid on Eestist pärit. Eesti ühingutega seotud ICO statistikat on kogunud ka advokaadibüroo NJORD Law Firm. Nende avaldatud andmete põhjal on Eesti ühingute kaasatud ICO mahud järgmised:

Tabel 4. Kapitali kaasamine läbi ICO-de (millel on seos Eestiga)

	ICO-de koguarv	ICO-de arv, kaasatud kapitali maht on teada	ICO-de maht (eurodes)
2017	28	24	198 mln
2018	110	50	148 mln

Lisaks on koostanud rahvusvahelisi võrdlusi token'ite emiteerimisest ka audiitorbüroo PWC. Nende avaldatud ülevaate kohaselt oli Eesti hoidmas maailmas 6. kohta aastal 2019 läbi viidud emissioonide osas.⁴⁶ Selle ülevaate kohaselt peetakse Eestit jätkuvalt üheks atraktiivseks kohaks, kus selliseid emissioone korraldada.

Samas tuleb märkida, et ei pruugi olla selge, mis tingimustel klassifitseeritakse vastavad kapitali kaasamise viisid ICO-deks või hoopis pigem STO-deks (*security token offering*).⁴⁷

2.5.4. Virtuaalvääringu teenuse osutajad Eestis

Kõige hilisema ülevaate Eesti virtuaalvääringu teenuse osutajate kohta on võimalik leida Rahapesu andmebüroo 22.09.2020 avalikustatud uuringust⁴⁸ ja Rahandusministeeriumi poolt koostatud riiklikust riskihinnangust rahapesu tõkestamise valdkonnas⁴⁹. Käesoleval ajal tegutseb Eestis ligikaudu 481 teenuseosutajat.

Tabel 5. Ülevaade virtuaalvääringu teenuse pakkujatest Eestis

	2020. a. lõpus	10.03.2021. a. seisuga	01.09.2021. a. seisuga
Virtuaalvääringu teenuste lubade taotlused	633 uut taotlust, (lisaks 601 muutmistaotlust). Väljastati 368 luba	71 uut taotlust (lisaks 69 muutmistaotlust) Väljastati 61 luba	01.09.2021. a. seisuga oli menetluses 259 tegevuslubadega seotud taotlust

⁴⁵ Veebilehe coinmarketcap.com andmetel (seisuga 15. detsember 2020).

⁴⁶ https://www.pwc.com/ee/et/publications/pub/Strategy&_ICO_STO_Study_Version_Spring_2020.pdf

⁴⁷ Allikas: Krüptovarade reguleerimise VTK, 2019.

⁴⁸ Virtuaalvääringu teenuse pakkujate uuring, kättesaadav: <https://www.politsei.ee/files/Rahapesu/virtuaalvaearingu-teenuse-pakkujate-uuring.pdf?9fd7e5611b>.

⁴⁹ <https://www.rahandusministeerium.ee/et/finants-ja-ettevotluspoliitika/rahapesu-ja-terrorismi-rahastamise-tokestamine>

Kehtivad load	383 (31.12.2020 seisuga)	444	481
---------------	-----------------------------	-----	-----

Eesti turul tegutsevate virtuaalvääringute teenuste pakkujate vahendatud teenuste kogukäive on kiiresti kasvanud. Kui 2018. aastal oli see suurusjärgus 590 miljonit eurot, siis 2019. a esimesel poolaastal juba kaks korda kõrgem – 1,2 miljardit eurot. Ajavahemikus 01.08.2020 kuni 01.08.2021 on RAB-i andmetel Eesti tegevusloaga virtuaalvääringu teenuse pakkujate kogukäive olnud 18,5 miljardit eurot.

91% Eestis tegevust alustanud virtuaalvääringu teenust pakkuvatel ettevõtetel võimaldasid küsitlusele vastamise hetkel kaubelda või hoiustada Bitcoin. Levinud virtuaalvääringud, millega kaubeldakse, on ka Ethereum (67%), Litecoin (44%) ja Bitcoin Cash (44%). 8% ettevõtetel aktsepteerisid teenuse osutamisel sularaha.⁵⁰

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

3.1. Ülevaade eelnõu ülesehitusest

	EELNÕU
Ühisrahastuse ja muude investeerimisinstrumentide ning virtuaalvääringute seadus	
1. peatükk ÜLDSÄTTED	
§ 1. Seaduse reguleerimisala	
§ 2. Seaduse kohaldamine	
§ 3. Investeerimisinstrument ja sellega seotud teenused ning rahastuse taotleja	
§ 4. Virtuaalvääringud ja nendega seotud teenused	
§ 5. Seaduses kasutatud muud terminid	
2. peatükk TEENUSEOSUTAJANA TEGUTSEMISE ÕIGUS	
§ 6. Tegevusluba	
§ 7. Tegevusloa taotlemine	
§ 8. Äriplaan	
§ 9. Tegevusloa taotluse läbivaatamine	
§ 10. Tegevusloa andmise otsus	
§ 11. Tegevusloa andmisest keeldumise alused	
§ 12. Tegevusloa kehtivuse lõppemine	
§ 13. Tegevusloa kehtetuks tunnistamine	
§ 14. Avalikkuse teavitamine	
3. peatükk TEGEVUS VÄLISRIIGIS JA TEISE LEPINGURIIGI TEGEVUS EESTIS	
§ 15. Teenuseosutaja tegevus välisriigis	
§ 16. Teises lepinguriigis asutatud isiku tegevus Eestis	
4. peatükk OLULINE OSALUS	

⁵⁰ Allikas: <https://www.politsei.ee/files/Rahapesu/virtuaalvacaeringu-teenuse-pakkujate-uuring.pdf?9fd7e5611b>.

- § 17. Oluline osalus
- § 18. Olulist osalust omavatele isikutele esitatavad nõuded
- § 19. Osaluse omandamisest teavitamine
- § 20. Osaluse omandamisest teavitamisel esitatavad andmed
- § 21. Menetlus ja menetlustähtjad
- § 22. Osaluse omandamise tingimused
- § 23. Osaluse omandamise keelamise alused ja otsus omandamise kohta
- § 24. Osaluse ebaseadusliku omandamise tagajärjed
- § 25. Olulise osaluse muutumisest teavitamine

5. peatükk JUHTIMINE JA NÕUDED TEGEVUSELE

1. jagu Teenuseosutaja juhtimine ja organisatsiooniline ülesehitus

- § 26. Teenuseosutaja asukoht ja peakontor
- § 27. Nõuded juhtorgani liikmetele ja töötajatele
- § 28. Juhtorganite liikmetest ja audiitorettevõtjast teavitamine ning juhtorgani liikme tagasikutsumine
- § 29. Nõuded juhtorgani liikmete ja töötajate tasustamisele
- § 30. Sise-eeskirjad
- § 31. Sisekontrolli süsteem
- § 32. Teenuseosutaja töötaja kohustus Finantsinspektsiooni teavitada
- § 33. Andmete säilitamine

2. jagu Teenuseosutaja tegevusnõuded

- § 34. Teenuseosutaja tegevuse edasiandmine ja kolmanda isiku teenuste kasutamine
- § 35. Huvide konflikti maandamise ja vältimise nõuded
- § 36. Teenuseosutaja või temaga seotud isikute osalemine investeerimisprojektides
- § 37. Tasu või hüve seoses teenuse osutamisega
- § 38. Konto avamise kohustus ja sellest informeerimine
- § 39. Nõuded eriotstarbelise üksuse kasutamisele ühisrahastusteenuse osutamisel
- § 40. Nõuded finantsvahendusplatvormile

6. peatükk TEENUSE OSUTAMINE JA RAHASTUSE TAOTLEMINE

1. jagu Teenuse osutamisele esitatavad üldnõuded

- § 41. Üldnõuded teenuse osutamisele
- § 42. Nõuded juriidilisest isikust rahastuse taotlejale
- § 43. Teabe avalikustamine majandustegevuse kohta
- § 44. Nõuded teenuseosutajale, kes osutab teenust, mille raames on võimalik vahetada virtuaalvääringut või investeerimisinstrumenti raha vastu
- § 45. Nõuded teenuseosutajale, kes osutab virtuaalvääringutega kauplemise platvormi korraldamise teenust
- § 46. Nõuded teenuseosutajale, kes osutab virtuaalvääringu ülekandeteenust

2. jagu Investeerimisinstrumenti pakkumise ja vahendamise nõuded

- § 47. Üldised teabe avalikustamise nõuded
- § 48. Teabe avalikustamine investeerimisprojekti kohta
- § 49. Teabe avalikustamine investeerimisinstrumentiga tehtavate tehingute hindade kohta finantsvahendusplatvormil
- § 50. Investeerimisinstrumenti asjakohasuse hindamine investorile
- § 51. Lepingueelne järelemõtlemisaeg investeerimisinstrumenti pakkumisel
- § 52. Ettenägematute kulude reserv
- § 53. Investeerimisinstrumenti tulususe või tootluse garanteerimine ja tagasiostugarantii
- § 54. Eelseadistatud investeerimine ühisrahastusteenuse korral

3. jagu

Põhiteabedokument, kahju nõudmine ja investeerimisinstrumenti pakkumise peatamine

- § 55. Nõuded põhiteabedokumendile
- § 56. Eksitav, vigane või ebatäpne teave põhiteabedokumendis ja põhiteabedokumendi muutmine
- § 57. Finantsinspektsiooni kohustused seoses põhiteabedokumendiga ja õigus nõuda põhiteabedokumendi muutmist
- § 58. Põhiteabedokumendi esitamine või registreerimine
- § 59. Investoritele kahju hüvitamine
- § 60. Investeerimisinstrumenti pakkumise peatamine

4. jagu

Siseteabe väärkasutamine ja turumanipulatsioon

- § 61. Siseteabe väärkasutamist ja turumanipulatsiooni reguleerivate sätete kohaldamine
- § 62. Siseteabe avalikustamine investeerimisinstrumenti kohta
- § 63. Siseteabe väärkasutamise keeld
- § 64. Turumanipulatsioon ja selle toimepanemise keeld

5. jagu

Kliendi kaebused

- § 65. Kliendi kaebuse lahendamine

6. jagu

Isikuandmete kaitse ja teenuseosutaja talitluspidevus

- § 66. Isikuandmete töötlemine ja isikuandmete kaitse nõuded
- § 67. Teenuseosutaja talitluspidevuse tagamine
- § 68. Turvalisusega seotud intsidentide tuvastamine ja lahendamine

7. peatükk

INVESTEERIMISINSTRUMENTI REGISTRI PIDAMINE JA KANDED
INVESTEERIMISINSTRUMENTIDEGA

- § 69. Investeerimisinstrumenti registreerimine
- § 70. Nõuded registripidajale
- § 71. Registrisse kantavad andmed ja nende töötlemine
- § 72. Erisused investeerimistokeni registreerimisel hajusraamatu- või muu turvalisel tehnoloogial põhieva süsteemi abil

8. peatükk

NÕUDED KAPITALILE, OMAVAHENDITELE JA VARADE HOIDMISELE

- § 73. Teenuseosutaja osa- või aktsiakapital
- § 74. Nõuded teenuseosutaja omavahenditele

§ 75. Kliendi vara hoidmise nõuded

9. peatükk

RAAMATUPIDAMINE JA ARUANNETE ESITAMINE FINANTSINSPEKTSIOONILE

§ 76. Raamatupidamise korraldamine

§ 77. Aruannete esitamine Finantsinspeksioonile

§ 78. Finantsinspeksioonile esitatud aruannete kontroll ja puuduste kõrvaldamine

§ 79. Audiitorkontroll

§ 80. Audiitorettevõtja informeerimiskohustus

10. peatükk

TEENUSEOSUTAJA ÜMBERKUJUNDAMINE, ÜHINEMINE, LÕPETAMINE JA PANKROT

§ 81. Ümberkujundamine

§ 82. Ühinemine

§ 83. Jagunemine

§ 84. Tegevuskava äritegevuse lõppemise kohta

§ 85. Lõpetamine

§ 86. Pankrot

11. peatükk

JÄRELEVALVE

§ 87. Järelevalve alused ja ulatus ning järelevalve teostamine

§ 88. Järelevalve välisriigis filiaali asutanud teenuseosutaja ja piiriüleselt teenuseid osutava teenuseosutaja üle

§ 89. Järelevalve teise lepinguriigi isiku Eestis asutatud filiaali ja Eestis piiriüleselt teenuseid osutava isiku üle

§ 90. Menetlusosalise õigused ja kohustused järelevalvemenetluses

§ 91. Finantsinspeksiooni õigused informatsiooni saamisel ja kontode kasutamise peatamine

§ 92. Selgituste andmisest keeldumise alused

§ 93. Kohapealne kontroll

§ 94. Ekspertiis ja erakorraline audiitorkontroll järelevalvemenetluses

§ 95. Ettekirjutus

§ 96. Juhtorganite kokkukutsumine ja juhtorgani otsuse kehtetuks tunnistamine Finantsinspeksiooni taotlusel

§ 97. Finantsinspeksiooni informeerimise kohustus

§ 98. Sunniraha

12. peatükk

VASTUTUS

§ 99. Põhiteabedokumendiga seotud nõuete rikkumine

§ 100. Muu teabe avalikustamise nõuete rikkumine

§ 101. Teenuse osutamisega seotud kohustuse rikkumine

§ 102. Vastutus siseteabe väärkasutamise ja turumanipulatsiooni eest

§ 103. Finantsinspeksioonile aruannete esitamata jätmine

§ 104. Investeerimisinstrumendi registreerimisega seotud nõuete rikkumine

§ 105. Olulise osaluse omandamise korra rikkumine

§ 106. Sise-eeskirjade ja sisekontrolli nõuete rikkumine

§ 107. Teenuseosutaja tegevuse edasiandmise korra rikkumine

§ 108. Teenuseosutaja juhtorgani kohustuste rikkumine

§ 109. Omavahendite nõuete rikkumine

§ 110. Vara hoidmise nõude rikkumine

- § 111. Huvide konflikti maandamise nõuete rikkumine
- § 112. Teenuseosutaja tegevusega seotud õigusrikkumisest teavitamise korra rikkumine
- § 113. Isikuandmete kaitse ning talitluspidevuse ja turvalisuse tagamisega seotud nõuete rikkumine
- § 114. Teenuseosutaja jagunemise, ümberkujundamise, ühinemise ja lõpetamisega seotud nõuete rikkumine
- § 115. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2020/1503 nimetatud nõuete rikkumine
- § 116. Menetlus

13. peatükk RAKENDUSSÄTTED

1. jagu Üleminekusätted

- § 117. Tegevuse kooskõlla viimine käesoleva seaduse nõuetega

2. jagu Muudatused kehtivates seadustes

- § 118. Finantsinspektsiooni seaduse muutmine
- § 119. Kindlustustegevuse seaduse muutmine
- § 120. Krediidiandjate ja –vahendajate seaduse muutmine
- § 121. Krediidiasutuste seaduse muutmine
- § 122. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmine
- § 123. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmine
- § 124. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmine
- § 125. Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmine
- § 126. Väärtpaberite registri pidamise seaduse muutmine
- § 127. Väärtpaberiturust seaduse muutmine

3. jagu Seaduse jõustumine

- § 128. Seaduse jõustumine

Eelnõuga ei reguleerita küsimusi, mis EL ühisrahastusmäärusele tuginedes on otsekohalduva iseloomuga. Euroopa Liidu õiguse kohaselt on keelatud otsekohalduva õigusakti sisu ümber kirjutada riigi õigusesse. Eelnõuga reguleeritakse küsimusi, milles EL ühisrahastusmäärus on liikmesriigile selle õiguse andnud või vastava kohustuse pannud.

3.2. Ühisrahastuse ja muude investeerimisinstrumentide ning virtuaalvääringute seadus (edaspidi *ÜMIVS*)

Paragrahv 1 määratleb seaduse reguleerimisala. Selles nimetatud mõisted on defineeritud eelnõu paragrahvides 3 ja 4.

Lõike 1 punkti 1 kohaselt on seadusega reguleeritud ühisrahastusteenuse osutamine ulatuses, milles see täpsustab ja täiendab sätteid, mis sisalduvad EL ühisrahastusmääruses. Käesoleva lõike kohaselt kehtestatakse eelnõuga EL ühisrahastusteenuse osutajatele nõuded niivõrd, kuivõrd see on lubatud või nõutud viidatud EL määrusega. Eeskätt antakse eelnõuga pädevale asutusele järelevalvetevõimeks asjaomased meetmed ja kehtestatakse võimalus nõuete rikkumisel puhul sekkuda, sh määrata karistusi või võtta tarvitusele muid haldusmeetmeid.

EL ühisrahastusmääruse artikli 29 tähenduses määratakse pädevaks asutuseks Eestis Finantsinspektsioon (vt eelnõu § 87 lõige 6). Finantsinspektsioonil on seega kõik õigused, mis on sätestatud pädevale asutusele EL ühisrahastusmääruses ja mis eelnõuga sätestatakse.

Lõike 1 punkt 2 sätestab, et seadust kohaldatakse ühisrahastusteenuse, sealhulgas käesoleva lõike punktis 1 nimetatud investeerimisinstrumentide vahendamise teenuste osutajatele. Nimetatud punkti alusel reguleeritakse neid ühisrahastusteenuse osutajaid, kes lõikes 1 nimetatud EL ühisrahastusmääruse kohaldamisalasse ei kuulu. Siia on hõlmatud nt tarbijakrediidipõhised ühisrahastusmudelid ning muud teenuseosutajad, kes vahendavad kolmandate isikute investeerimisinstrumente. Täpsemalt on investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja mõiste lahti seletatud eelnõu § 3 lõike 5 selgitustes.

Lõike 1 punkti 3 kohaselt reguleerib seadus investeerimisinstrumentide pakkumist. Investeerimisinstrumenti pakkumise kohta vt lähemalt eelnõu § 3 lõigete 2 ja 3 selgitusi.

Lõike 1 punktiga 4 sätestatakse, et seadust kohaldatakse ka virtuaalväringu teenuse osutajatele. Seega, võrreldes kehtiva õigusega on virtuaalväringu teenuste osutamisega seotud õiguslik regulatsioon edaspidi toodud RahaPTS-ist eriseaduse ehk ühisrahastuse ja muude investeerimisinstrumentide ning virtuaalväringute seaduse kohaldamisalasse.

Lõike 1 punktiga 5 sätestatakse, et § 1 lõike 1 punktides 2 ja 4 nimetatud teenuseosutajate üle kehtestatakse eelnõuga nõuded asutamisele, tegevusele, lõpetamisele, samuti vastutuse ja järelevalve teostamise sätted. Lõike 1 punktis 1 nimetatud teenuseosutajatele kehtestatakse eelviidatud nõuded ulatuses, milles see on lubatud ja võimalik EL ühisrahastusmääruse alusel. Eelnõu üheks eesmärgiks ongi rakendada EL ühisrahastusmääruse valikukohti ja kehtestada nõuded, mis selle alusel liikmesriikidele pannakse.

Lõike 2 näol on tegemist tüüpilise finantsjärelevalvesubjekti kohta käiva normiga, millega täpsustatakse, et seaduses ette nähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades eriseadusest ja Finantsinspeksiooni seadusest tulenevaid erisusi.

Paragrahvis 2 sätestatakse seaduse kohaldumisala, milles piiritletakse isikud, teenused ja instrumendid, millele eelnõu kohaldub.

Eelnõu kohaldumisala illustreerib lihtsustatud kujul järgmine tabel.

Tabel 6. Eelnõu kohaldumisala vastavalt instrumendi liigile

ÜLDNIMETUS	INSTRUMENDI LIIK	KAS EL ÜHISRAHASTUS-MÄÄRUS REGULEERIB	KAS EELNÕU (ÜMIVS) REGULEERIB	INSTRUMENDI PAKKUMISEL AVALIKUSTATAV TEAVE
INVESTEERIMIS-INSTRUMENT	Mitte-MiFID instrument [EL ühisrahastusmääruse art 2(1) punkt n] ehk vabalt võõrandatav mitte-MiFID instrument	Jah (kui pakkumise koguväärtus on alla 5 mln euro)	Osaliselt (järelevalve, karistused jm)	Põhiteabedokument (ÜMIVS 6. ptk)
	Muu mitte-MiFID instrument, nt OÜ osad, mis ei ole vabalt võõrandatavad	Ei	Jah	
	Ettevõtja laen läbi ühisrahastuse	Jah (kui pakkumise koguväärtus on alla 5 mln euro)	Osaliselt (järelevalve, karistused jm)	
	Tarbijakrediit läbi ühisrahastuse	Ei	Jah	
VÄÄRTPABER	Finantsinstrument MiFID tähenduses (st väärtpaber VPTS § 2 tähenduses)	Jah (kui pakkumise koguväärtus on alla 5 mln euro)	Osaliselt (järelevalve, karistused jm)	RM prospektimäärus (VPTS)
KRÜPTOVARA	Virtuaalväring	Ei	Jah	ÜMIVS üldised teabe avalikustamise nõuded (6. ptk)

Lõikes 1 on sätestatud loetelu isikutest ja teenustest, mille osutajatele seadust kohaldatakse. Nimetatud isikud on toodud lõike kolmes punktis.

Punkti 1 järgi kohaldatakse seadust investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse ja virtuaalvääringu teenuse osutajale (nimetatud teenuseosutajaid nimetatakse seaduses ja käesolevas seletuskirjas edaspidi koos ka *teenuseosutajateks*). Teisisõnu kohaldatakse seadust kõikidele teenuseosutajatele, kes on Eestis asutatud ja osutavad Eesti füüsilistele ja juriidilistele isikutele investeerimisinstrumentide ja virtuaalvääringutega seotud teenuseid. Kuna investeerimisinstrumenti vahendamise teenus hõlmab ka ühisrahastusteenust EL ühisrahastusmääruse järgi, tuleb viimase osas arvestada ka § 1 lõike 1 punktis 1 toodud piirangut ja selles osas kohaldatakse seadust niivõrd kuivõrd see on lubatud EL ühisrahastusmäärusega. Eestis asutatud investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja mõiste on avatud eelnõu § 3 lõikes 5 ning virtuaalvääringu teenuse osutaja mõiste eelnõu § 4 lõikes 2.

Punkti 2 järgi kohaldatakse seadust ka käesoleva lõike punktis 1 nimetatud isikule, kes taotleb rahalisi vahendeid või pakub investeerimisinstrumente (edaspidi *rahastuse taotleja*). Käesoleva punkti alla kuuluvad need isikud, kes pakuvad enda tegevuse või äritegevusega seotud investeerimisinstrumente ise, st ilma teenuseosutajata, kes investeerimisinstrumente vahendaks. Nimetatud isikuid ei käsitata eelnõu tähenduses teenuseosutajatena, st nad ei pea endaga seotud investeerimisinstrumenti pakkumiseks taotlema tegevusluba vastavalt eelnõu § 7 lõikele 1, kuid endaga seotud investeerimisinstrumentide pakkumisel kohaldub analoogselt VPTS-is sätestatud väärtpaberite avaliku pakkumisega siiski eeskätt teabe andmise, st põhiteabedokumendi avalikustamise või Finantsinspektsioonis registreerimise kohustus (vt eelnõu 6. peatükk, eeskätt §-d 55 ja 58).

Punkti 3 järgi kohaldatakse seadust ka välisriigi juriidilisele isikule, kes osutab käesoleva seaduse § 1 lõike 1 punktis 1, 2 või 4 nimetatud teenuseid Eestis piiriüleselt või filiaali kaudu. Selle kohta vt täpsemalt eelnõu § 16 selgitusi.

Lõige 2 täpsustab, et käesoleva seaduse 6. ja 7. peatükis sätestatud kohaldatakse EL ühisrahastusmääruse artikli 2 lõike 1 punktis b nimetatud lepingust tuleneva nõude ja punktis n nimetatud instrumenti pakkumisele või vahendamisele üksnes juhul, kui nende investeerimisinstrumentide pakkumise koguväärtus kõikide Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriikide kohta kokku selle pakkumise üheaastase ajavahemiku jooksul ületab 5 000 000 eurot. Kuna investeerimisinstrumenti alla kuuluvad ka EL ühisrahastusmääruse kohased mitte-MiFID väärtpaberid ja ettevõtuluslaenud, siis nende investeerimisinstrumentide pakkumisele või vahendamisele eelnõu teenuse osutamise nõudeid ei kohaldata, vaid sellisel juhul kohaldatakse EL ühisrahastusmäärust. Samas, kui nimetatud instrumenti pakkumise koguväärtus kõikide Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriikide kohta kokku pakkumise üheaastase ajavahemiku jooksul ületab 5 000 000 eurot, siis kohaldatakse sellisele teenuseosutajale käesoleva seaduse 6. ja 7. peatükke (teenuse osutamise ja rahastuse taotlemise nõuded ning investeerimisinstrumenti registri pidamise nõuded ja kanded investeerimisinstrumentidega).

Lõike 3 järgi kohaldatakse isikule, kes on saanud tegevusloa EL ühisrahastusmääruse alusel, üksnes seaduse 11. ja 12. peatükis sätestatud, kui nimetatud isik osutab ainult ühisrahastusteenust EL ühisrahastusmääruse mõistes. Teisisõnu ei reguleeri seadus nende teenuseosutajate tegevust, mis kuulub EL ühisrahastusmääruse reguleerimisalasse, välja arvatud peatükkides 11. ja 12. sisalduv, mis EL ühisrahastusmäärust täpsustab ja täiendab.

Lõike 4 järgi kohaldatakse Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis (sh Eesti) teenuseosutajale, kes on saanud tegevusloa vastavalt EL ühisrahastusmäärusele või lepinguriigis asutatud krediidiasutusele, investeerimisühingule, makseasutusele ja e-raha asutusele üksnes käesoleva seaduse 3., 5. (välja arvatud §-s 38), 6., 7., 11. ja 12. peatükis sätestatud. Käesoleva lõike eesmärk on tagada, et nende ettevõtjate, kellele on väljastatud tegevusluba muu õigusakti kui käesoleva seaduse alusel (st EL ühisrahastusmääruse, KAS, VPTS, MERAS), tegevus oleks kooskõlas käesoleva seaduse nõuetega (st eelnõu 6. peatüki nõuetega), ning teisalt, et käesolevas seaduses sätestatud nõuete rikkumisel kohaldataks nimetatud ettevõtjate suhtes ka sarnast järelevalvet ja vastutuse sätteid nõuete rikkumise eest (vastavalt eelnõu 11. ja 12. peatükid). Ühtlasi vähendatakse sellise konstruktsiooniga ka ettevõtjate halduskoormust, kuna finantssektori järelevalvesubjektide tegevusnõuded on suures ulatuses sarnased, siis eelnõus reguleeritud teenuste pakkumisel peab eelpool viidatud ja juba olemasoleva finantstegevuse

loaga isik täitma üksnes konkreetseid spetsiifilisi nõudeid, mis tagavad teenuseosutajate võrdse kohtlemise ja investorite ühetaolise kaitse. Viimaks, sättes ei ole viidatud seaduse 2. peatükile, mis tähendab, et samas paragrahvis nimetatud isikutele ei ole vajalik taotleda täiendavat tegevusluba Finantsinspektsioonilt. Põhjus on selles, et nimetatud isikute tegevusele ning vastava tegevusloa andmisele kohalduvad vähemalt samaväärsed, kuid enamasti rangemad nõuded. Sättes nimetatud välisriigis asutatud turuosalistele kehtib seaduse §-s 16 sätestatud erikord.

Lõike 5 kohaselt kohaldatakse rahastuse taotlejale, kes ei tegutse teenuseosutajana, üksnes eelnõu 6., 11. ja 12. peatükis sätestatud. Eeltoodu kehtib juhul, kui rahastuse taotleja ei ole samaaegselt investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja (vt ka § 3 lõiked 5 ja 7). Sätte eesmärk on tagada, et isikule, kes pakub endaga seotud investeerimisinstrumente, peaks rakendama oma tegevuses vähemalt samaväärseid nõudeid kui tegevusloaga teenuseosutaja, vähemalt selles osas, mis puudutab teabe andmist, järelevalvet ja vastutust. Nimetatud kohustus on analoogne VPTS-is sätestatud väärtpaberi (avaliku) pakkumisega, st enda äriühinguga seotud väärtpaberite emiteerimise puhul tuleb avaldada teabedokument (väärtpaberite puhul prospekt), kuid teise äriühingu väärtpaberite pakkumist käsitletakse investeerimisteenusena, mille jaoks tuleb pakkumise korraldajal taotleda investeerimisühingu tegevusluba.

Lõike 6 kohaselt ei kohaldata käesolevas seaduses sätestatud füüsilisest isikust rahastuse taotleja suhtes, kes taotleb tarbijakrediiti. Välistuse eesmärk on mitte kohustada füüsilist isikut, kes tarbijakrediidi näol taotleb eelduslikult rahastust väikeses mahus ja enda tarbeks, järgima käesolevas seaduses sätestatud nõudeid, mis tavapäraselt rahastuse taotlemisega kaasnevad (sh põhiteabedokumendi avalikustamine). Samas tasub märkida, et juhul, kui füüsiline isik taotleb tarbijakrediiti, siis kohaldatakse sellisele rahastuse taotlemisele siiski asjakohaseid tsiviilõigussuhteid reguleerivaid õigusakte, sh ka KAVSi ajaomaseid sätteid.

Lõike 7 kohaselt on seaduse kohaldamisalast välistatud sellised rahastuse taotlemised, millega ei kaasne ega pidanudki kaasnema rahastuse taotleja poolset vastusooritust või muud varaliselt hinnatavat hüve, või kus isik saab vastu üksnes mitterahalist hüvitist, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Nimetatud lõike eesmärk on välistada seaduse kohaldamisalast mittetulunduslikud ja heategevusliku eesmärgiga rahastuse taotlemise projektid; samuti sellised ettevõtmised, mille puhul on selgelt enne kliendi või investori poolset kapitali panustamist temale kommunikeeritud, et üleantud kapitali ei tagastata või oma panustatud kapitali eest ei pakuta vastutasuks asju, õiguseid või muid hüvesid.

Lõike 8 järgi ei kohaldata seadust finantsinstrumentidele ja –teenustele, mille kohta käiv on reguleeritud teistes finantsjärelevalvesubjektide kohta käivates eriseadustes, sealhulgas ei kohaldata seadust järgmistele teenustele ja finantsinstrumentidele:

- 1) väärtpaberitele, mille emiteerimine, registreerimine ja tehingute tegemine on reguleeritud väärtpaberituru seaduses (vt ka EL ühisrahastusmääruse artikkel 1 lõike 2 punkt b);
- 2) investeerimisteenuste osutamisele väärtpaberituru seaduse § 43 ja § 44 mõistes;
- 3) investeerimiskirjelduse elukindlustuslepingutele kindlustustegevuse seaduse § 222 lõike 1 mõistes;
- 4) investeerimiskirjelduse pensionilepingutele kogumispensionide seaduse § 46¹ mõistes;
- 5) investeerimiskirjelduse sisalduvate krediidiasutuste hoiustele krediidiasutuste seaduse § 89¹ mõistes.

Eeltoodud erandite eesmärk on välistada olukorrad, kus võib tekkida normide konkurents ning anda õiguskindlus instrumentide ja teenuste puhul, mille kohta on olemas kehtivad eriseadused ja –normid.

Lõike 9 järgi ei käsitata hoiuse ega muu tagasimakstava vahendina KAS § 4 tähenduses selliseid rahalisi või muid vahendeid, mille teenuseosutaja on saanud oma klientidelt investeringute tegemise, edasilaenamise või tagasimaksmise eesmärgil. Sellega seoses on oluline märkida, et teenuseosutajal, sarnaselt teiste finantseerimisasutustega ning ettevõtjatega, kes ei ole krediidiasutused, ei ole lubatud avalikkuselt vastu võtta hoiuseid ja muid taolisi tagasimakstavaid rahalisi vahendeid (vt ka KAS § 4 lg 1). Teenuseosutaja võib enda makse- või muule kontole kogutavat investori raha või rahalisi vahendeid kasutada üksnes investori korralduse täitmiseks (vara lahususe kohta vt ka eelnõu § 68 selgitusi).

Lõike 10 järgi peab krediidipõhise ühisrahastusteenuse osutaja tarbijale krediidid vahendamisel (vt KAVS § 4) või tarbijakrediidilepinguga seotud nõustamisteenuse (vt KAVS §-id 7 ja 51) osutamisel

järgima KAVS §-des 47–53¹ sätestatud. Nimetatud säte põhineb suuresti samasisulisel KAS § 83 lõikel 3¹ ning sätte idee on tagada tarbijakrediidi vahendamise puhul samasuguste nõuete järgimine hoolimata sellest, kas teenust osutab krediidiandja, -vahendaja, krediidiasutus või ühisrahastusteenuse osutaja.

Paragrahv 3 sätestab investeerimisinstrumenti, sellega seotud teenuste ja rahastuse taotleja mõisted.

Lõikes 1 on defineeritud investeerimisinstrumenti mõiste käesoleva seaduse tähenduses. Lõike sissejuhatava teksti kohaselt on investeerimisinstrument investeerimise eesmärgil kasutatav. See tähendab, et investeerimisinstrument on finantsvara (finantsinstrument), mille (peamine) eesmärk on teenida instrumenti hoidjale tulu. Sarnaselt väärtpaberituru seaduses reguleeritud väärtpaberitega peaks investeerimisinstrumenti puhul investeerimise eesmärk tähendama seda, et investeerimisinstrumenti soetamisest ja hoidmisest tuleneda võiv tulu põhineb suuresti kellegi muu isiku kui investori panusel rahastuse taotleja käekäigu suhtes, st investor omandab investeerimisinstrumenti, jäädes sellega kaasnevas õigussuhtes suuresti passiivseks rahastuse taotleja ja/või investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja suhtes.

Punktis 1 on esitatud loetelu konkreetsetest väärtpaberitest ja instrumentidest, mida käsitatakse seaduse tähenduses investeerimisinstrumentina. Sellisteks instrumentideks on väärtpaberituru seaduse §-s 2 lõike 1 punktides 1-8 nimetatud väärtpaberid või EL ühisrahastusmääruse artikli 2 lõike 1 punktis n nimetatud instrument. Seadusega on hõlmatud sellised eelnimetatud finantsinstrumentid, mis annavad selle omanikule hääle-, kasumi või muid õigusi, mida tavapäraselt seostatakse osaluse omamisega või muul viisil kontrolli teostamisega juriidilises isikus või juriidilise isiku staatust mitteomava isikute ühenduses või muus esemes. Eeskätt kuuluvad selle määratluse alla osaühingu osad, osalus tulundusühistus ja usaldusfondis, aga ka kontrolliõigus sihtasutuste üle ning muud väärtpaberid ja finantsinstrumentid, mis ei ole finantsinstrumentid MiFID II mõistes, kuid millega kaasneb eeltoodud omadustega instrumenti omanine või kasutusõigus.

Punkti 2 kohaselt hõlmab investeerimisinstrumenti mõiste ka krediidilepingust, sealhulgas EL ühisrahastusmääruse artikli 2 lõike 1 punktis b nimetatud lepingust tulenevat nõuet. Punkt 2 tuleneb üldjoontes viidatud EL ühisrahastusmääruse sättest, kuid siseriiklikku õigusesse on nimetatud punkt 2 toodud üle laiendavalt, st krediidilepinguga käesoleva seaduse tähenduses on hõlmatud nii laenulepingud EL ühisrahastusmääruse mõistes, kuid ka tarbijakrediit KAVS-i (ja VÕS-i) tähenduses. Eelnõu koostajate hinnangul on tarbijakrediidil põhinev ühisrahastusmudel nii rahastuse taotleja kui ka investori puhul vähemalt samaväärsete riskidega. Lisaks tekiks käesolevas seaduses tarbijakrediidi reguleerimata jätmise korral õigusselgusetus, et kas ühisrahastusmudelil põhineva tarbijakrediidi puhul (vt KAVS § 2 lg 2) kohaldataks KAVS-i või käesolevat seadust. Muud tarbijakrediidi andmist ja vahendamist eelnõu ei reguleeri ja see jääb endiselt KAVS-i kohaldamisalasse.

Punkti 3 järgi kuuluvad investeerimisinstrumenti mõiste alla ka tuletisinstrumentid, mis annavad selle omanikule õiguse sama lõike punktis 1 ja 2 nimetatud investeerimisinstrument omandada. Käesoleva seaduse tähenduses mõistetakse nimetatud tuletisinstrumentide all erinevaid instrumente, mis võimaldavad selle omandajal tulevikus investeerimisinstrument omandada. Eeskätt liigituvad sellise määratluse alla võlainstrumentid, mida iseenesest ei saa pidada investeerimisinstrumentideks, kuid mille (esma)pakkumise ajal on avaldatud, et tulevikus on võimalik nimetatud võlainstrumenti omandajal nimetatud instrument investeerimisinstrumentiks konverteerida. Lisaks peetakse käesoleva punkti all silmas ka praktikas kasutatavaid konverteeritavaid instrumente (sh laenud; ingl. k *convertible loan*, *convertible note*), mille omandaja saab valida, kas sellise instrumenti rahastuse taotleja poolne vastusooritus seisneb raha tagasi maksimises või osaluse või muu õiguse üleandmises.

Lõige 2 sätesab investeerimisinstrumenti pakkumise mõiste, mille kohaselt investeerimisinstrumenti pakkumine on mistahes vormis ja vahendite, sealhulgas finantsvahendusplatvormi või muu tehnilise lahenduse abil avalikkusele investeerimisinstrumenti omandamise võimaluse kohta kättesaadavaks tehtud teave, mis on piisavalt täpne nii pakkumise tingimuste kui ka pakutava investeerimisinstrumenti osas, et võimaldab investoril otsustada investeerimisinstrumenti omandamise üle. Teisisõnu tuleb käsitleda investeerimisinstrumenti pakkumisena iga teadet, milles on viidatud võimalusele investeerimisinstrumente soetada ning milles on antud investorile või kliendile võimalus teha omapoolne sooritus tehingu tegemiseks. Selliste võimaluste hulka kuulub näiteks

investeeringisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja maksekonto, virtuaalvääringu rahakoti või muu sarnase väärtuse ülekandmiseks võimaldatud konto andmete edastamine investorile või kliendile koos lubadusega teha tulevikus omapoolne vastusooritus investeeringisinstrumenti üleandmise näol. Seevastu ei käsitleta investeeringisinstrumenti pakkumisena sellist teabe avaldamist, mille puhul ei anta investorile võimalust investeeringisinstrument omandada (vt sama paragrahvi lõike 3 selgitused). Käesolevas lõikes märgitud avalikkuse definitsioon on avatud seaduse § 5 lõikes 1.

Lõikes 3 on sätestatud erand, mille kohaselt tegemist ei ole investeeringisinstrumenti pakkumisega tegemist juhul, kui teabe avaldamisega ei kaasne võimalust investeeringisinstrument omandada. Praktikas kuuluvad selliste teabe avaldamiste alla näiteks uudislood, viitamine veebilehele, kus pakkumist läbi viiakse ja muud kolmandate isikute poolt tehtud pakkumise tutvustamised või reklaamid, kus investoril ei ole võimalik teha omapoolset sooritust investeeringisinstrumenti omandamiseks.

Lõige 4 sätestab ühisrahastusteenuse mõiste, mis on defineeritud kahe erineva ühisrahastusteenuse vormi kaudu.

Krediidipõhine ühisrahastus tähendab investorile antud võimalust omandada investeeringisinstrument, millega rahastatakse krediiti või lõike 1 punktis 3 nimetatud tuletisinstrumenti, millega kaasneb lubadus pakkumisse investeeritud vahendid kokkulepitud tähtajaks intressidega või muu finantstulu näol tagastada (**punkt 1**). Nimetatud määratlus eeldab ka seda, et ettevõtjad, kes on saanud varasemalt KAVS § 2 lg 2 alusel krediidivahendaja tegevusloa, peavad eelnõu kohaselt edaspidi hakkama järgima käesoleva seaduse nõudeid lisaks teatud KAVSi sätetele (§§ 47–53¹; vt eelnõu § 2 lõiget 10).

Sama lõike **punkti 2** järgi kuulub ühisrahastusteenuse alla ka investeerimis- või omakapitalipõhine ühisrahastus. Nimetatud teenus käsitleb laiendavalt EL ühisrahastusmääruses sätestatud, st ühisrahastusteenusena käsitatakse ka § 3 lõike 1 punktis 1 nimetatud instrumenti või selle tuletisinstrumenti vastavalt sama lõike punktile 3. Nimetatud laiendus tuleneb sellest, et nii MiFID II kui ka EL ühisrahastusmäärus nimetatud instrumente ei käsitle (st MiFID II räägib vabalt võõrandatavatest finantsinstrumentidest), kuigi vastavad instrumendid on turul levinud ning Eesti investoritele laialt kättesaadavad, samuti kujutavad samaväärseid või isegi suuremaid finantsriske võrreldes laenu- või krediidipõhiste instrumentidega. Osahingu osade võõrandamise kohta vt täpsemalt käesoleva seletuskirja punkti 2.2.

Lõige 5 sätestab investeeringisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja mõiste. Investeeringisinstrumentide vahendamise teenuse näol on tegemist teenusega, mille kaudu juriidiline isik pakub investeeringisinstrumente avalikkusele ning peab arvestust investeeringisinstrumentide registri üle. Sisuliselt on tegemist igasuguse teenusega, mille käigus teenuseosutaja võimaldab kolmanda isiku ehk mõne teise isikuga seotud investeeringisinstrumentidega kauplemist või nende omandamist või võõrandamist. Analoogia korras võib mõista investeeringisinstrumentide vahendamise teenust kui väärtpaberituru seaduses reguleeritud väärtpaberi pakkumise või emiteerimise korraldamise teenust (VPTS § 43 lg 1 p 7), kuid teenusena osutatakse mitte väärtpaberite pakkumist sama seaduse paragrahvi 2 lõikes 1 toodud väärtpaberite, vaid käesoleva seaduse reguleerimisalas olevate investeeringisinstrumentide näol. Lisaks loetakse investeeringisinstrumentide vahendamise teenuse osutajaks igat juriidilist isikut, kes pakub ükskõik millise teise isiku poolt väljastatud investeeringisinstrumente kas esmapakkumisena või võimaldab selliste investeeringisinstrumentide kauplemist järelturul. Investeeringisinstrumentide registri pidamise kohta vt lähemalt eelnõu § 68 jj selgitusi. Seega juhul, kui rahastuse taotleja vahendab kolmanda isiku poolt pakutavaid investeeringisinstrumente, siis sellist rahastuse taotlejat käsitatakse investeeringisinstrumenti vahendamise teenuse osutajana ja sellisel juhul tuleb lähtuda seaduses mh investeeringisinstrumenti pakkumise kohta sätestatust.

Lõige 6 täpsustab, et investeeringisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja võib tegutseda üksnes osahingu või aktsiaseltsina. Sarnaselt teiste finantssektori ettevõtjatega ning eeskätt Finantsinspeksiooni järelevalve alla kuuluvate turuosalistega on teenuseosutaja poolt kasutatav äriühingu vorm piiratud osahingu ja aktsiaseltsiga, kuivõrd nimetatud äriühingute puhul on kõige

täpsemini ja finantssektori ettevõtjale kohasemalt kindlaks määratud kohustuslikud juhtimise alused, osaluse omandamise ja osalusega seotud õiguste teostamine, vastutuse klauslid jm sätted.

Lõike 7 näol on tegemist täpsustusega lõike 6 suhtes. Nimetatud lõikes on sätestatud, et kui isik on üheaegselt nii rahastuse taotleja kui investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja, kohaldatakse talle investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja kohta sätestatud. Erand sellest sätestest oleks olukorras, kus investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja pakub ise endaga seotud investeerimisinstrumenti, misjuhul käsitletakse sellist vahendamise teenuse osutaja-poolset pakkumist investeerimisinstrumenti pakkumisena ning vahendamise teenuse osutajale kohaldataks rahastuse taotleja kohta sätestatud. Nimetatud lõike eesmärk on eeskätt tagada investoritele samaväärne kaitse (sh teabe andmise kohustuse täitmine) sõltumata sellest, kas pakkumise viib läbi rahastuse taotleja ise või investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja.

Lõike 8 kohaselt peab rahastuse taotleja ühinguleping või põhikiri kindlaks määrama, et tema registrijärgne asukoht ja peakontor on Eestis juhul, kui rahastuse taotleja kaasab ise või investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja vahendusel rohkem kui üks miljon eurot. Säte on seotud eelnõu § 58 lg 10 punktiga 4.

Paragrahv 4 sätestab virtuaalvääringu mõiste ning seaduse kohaldamisalasse kuuluvad virtuaalvääringu teenused. Sätte näol on tegemist kehtiva RahaPTS vastavate sätete koondamisega käesolevasse eriseadusesse. Võrreldes virtuaalvääringutele ja virtuaalvääringu teenustele kohalduva regulatsiooniga RahaPTS-is on nimetatud varadele ja teenustele kohalduvad normid jäetud suures osas muutmata, välja arvatud virtuaalvääringu mõiste (**lõike 1**) ja ülekandeteenuse sisustamine (lõiked 2 ja 6).

Virtuaalvääringu mõiste tuleneb Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivist 2018/843, millega muudetakse direktiivi (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist, ning millega muudetakse direktiive 2009/138/EÜ ja 2013/36/EL, kohta (ELT L 156, 19.06.2018, lk 43-75), mille kohaselt on virtuaalvääring digitaalsel kujul esitatud väärtus, mis on digitaalselt ülekantav, säilitatav või kaubeldav ja mida füüsilised või juriidilised isikud tunnustavad maksevahendina, kuid mis ei ole ühegi riigi seaduslik maksevahend ega rahaline vahend Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi (EL) 2015/2366 artikli 4 punkti 25 mõistes ega makseinstrument või maksetehing sama direktiivi artikli 3 alapunktide (k) ja (l) tähenduses. Nimetatud mõistet kasutab ka kehtiv RahaPTS redaktsioon. Selle direktiivi kohaselt on seega välistatud teenused, mis põhinevad konkreetsetel makseinstrumentidel, mida saab kasutada üksnes piiratud viisil ja mis vastavad ühele järgmistest tingimustest:

- makseinstrumentid, millega on nende valdajal võimalik omandada kaupu või teenuseid ainult väljastaja ruumides või väljastajaga sõlmitud otsese kaupade müügi või teenuste osutamise lepingu alusel teenusepakkujate piiratud võrgus;
- makseinstrumentid, mida saab kasutada üksnes väga piiratud valiku kaupade või teenuste omandamiseks;
- makseinstrumentid, mis kehtivad vaid ühes liikmesriigis ja mis antakse ettevõtja või avaliku sektori asutuse taotluse korral ning mida reguleerib riiklik või piirkondlik avaliku sektori asutus konkreetsetel sotsiaalsetel või maksustamisega seotud eesmärkidel, et omandada konkreetseid kaupu või saada teenuseid tarnijatelt, kes on sõlminud väljaandjaga kaupade müügi või teenuste osutamise lepingu;
- elektroonilise side võrkude või teenuste pakkuja maksetehingud, mis tehakse lisaks elektroonilise side teenustele võrgu kliendi või teenuse tellija jaoks:
 - digitaalse infosisu ja häälepõhiste teenuste ostmiseks, olenemata digitaalse infosisu ostmiseks või tarbimiseks kasutatavast seadmest, ning mis lisatakse seonduvale arvele; või
 - mis täidetakse elektroonilisest seadmest või selle kaudu ning mis lisatakse seonduvale arvele heategevuse raames või pileтите ostmiseks;
 - tingimusel et ükski nendes punktides osutatud maksetehing ei ole suurem kui 50 eurot ning:
 - maksetehingute kogusumma ei ületa üksiku võrgu kliendi või teenuse tellija kohta 300 eurot kuus; või
 - kui võrgu klient või teenuse tellija eelrahastab oma elektroonilise side võrgu või teenuse pakkuja juures asuvat kontot, ei ületa maksetehingute kogusumma 300 eurot kalendrikuus.

Võrreldes RahaPTS-is toodud sõnastusega on virtuaalvääringu mõiste puhul keelelise korrektsuse huvides „seaduslik maksevahend“ asendatud „seotud ühegi ametliku valuutaga“, ning „aktsepteerivad maksevahendina“ asendatud „tunnustavad maksevahendina“, et paremini väljendada ingliskeelse algteksti mõtet. Lisaks tasub märkida, et maksevahendina kasutamine või virtuaalvääringu maksevahendina tunnustamine ei pea olema virtuaalvääringu loomise või (esma)pakkumise ajal kindlaks määratud, vaid virtuaalvääring võib ajapikku areneda maksevahendiks, mida tunnustavad füüsilised ja juriidilised isikud.⁵¹ Viimaks on virtuaalvääringu mõistes kasutatud kehtiva RahaPTS-is sisalduva virtuaalvääringu definitsiooni asemel fraasi „ei pruugi olla seotud ühegi ametliku valuutaga“. Muudatuse eesmärk on hõlmata virtuaalvääringu mõiste alla ka need instrumendid, mis tuginevad oma väärtuses ühele või mitmele riiklikule valuutale (nn *stablecoin*’id). Kui jätta nimetatud tekstiosa muutmata, siis saaks öelda, et krüptovaradele, millel on puutumus riiklike valuutadega, ei kohaldu virtuaalvääringu vahetamise, pakkumise, korraldamise, jne nõuded, mis on sätestatud eelnõus.

Lisaks virtuaalvääringu mõiste muutmisele on võrreldes RahaPTS-is kehtinud regulatsiooniga lisatud virtuaalvääringu teenusena virtuaalvääringu ülekandeteenus (vt **lõige 2 p 4** ja **lõige 6**).

Virtuaalvääringu teenused käesoleva seaduse tähenduses (**lõige 2**) on virtuaalvääringu rahakotiteenus, virtuaalvääringu vahetamise teenus, virtuaalvääringutega kauplemise platvormi korraldamise teenus ning virtuaalvääringu ülekandeteenus. Nimetatud teenuste mõisted on avatud sama paragrahvi järgmises neljas lõikes.

Virtuaalvääringu rahakotiteenus on (**lõige 3**) on teenus, mille raames luuakse klientidele või hoitakse klientide krüpteeritud võtmeid, mida saab kasutada virtuaalvääringute hoidmise, talletamise ja ülekandmise eesmärgil. Krüpteeritud võtmete hoidmine teenusena eeldab seda, et teenuseosutaja nõustub võtmeid teatud tasu eest hoidma, sealhulgas võtmete turvalisuse tagamise eesmärgiga. Samas krüptograafiliste võtmete hoidmine tähendab ka seda, et teenuseosutaja säilitab kontrolli võtmete üle ning tal on võimalik teha võtmetega teatud tehinguid (näiteks varukoopiaid). Seega saab teenusena pakkuda ainult selliseid rahakotte, mis asuvad teenusepakkuja serveris või pilveteenuses, mistõttu ei liigitu riistvaralised rahakotid, mille üle teenuseosutaja ei saa kontrolli teostada, käesoleva rahakotiteenuse mõiste alla.

Virtuaalvääringu vahetamise teenus (**lõige 4**) on teenus, mille raames teenuseosutaja vahetab virtuaalvääringu raha vastu või üht virtuaalvääringut teise vastu. Teenuste osutamise all mõistetakse ka vahendamist, kus juriidiline isik aktsepteerib raha või virtuaalvääringuid ning kannab need vahetamiseks edasi kolmandale isikule, sealjuures ise mitte vahetamist teostades, ning saadud raha või vääringu lõpp-kliendile tagasi kandes. Lisaks tasub märkida, et virtuaalvääringu teenuse osutamise alla liigituvad kõik teenused, milles teenuseosutaja võtab vastu ametlikult käibel olevat valuutat või virtuaalvääringuid ning annab kliendile tagasi teist liiki virtuaalvääringuid või vahetab valuuta virtuaalvääringute vastu, või vastupidi.

Virtuaalvääringutega kauplemise platvormi korraldamise teenuse (**lõige 5**) all mõistetakse käesoleva seaduse tähenduses sellist teenust, mille raames virtuaalvääringu teenuse osutaja haldab platvormi, kus mitu virtuaalvääringu ostust või müügist huvitatud kolmandat isikut saavad suhelda viisil, mille tulemuseks on leping, ning lepingu esemeks on vahetada üks virtuaalvääring teise vastu või raha vastu. Nimetatud platvormi puhul ei tegutse virtuaalvääringu teenuseosutaja ise lepingupoolena, kes vahetab virtuaalvääringut teise virtuaalvääringu või raha vastu, vaid haldab platvormi, millel sobitatakse virtuaalvääringu ostja ja müüja (või virtuaalvääringu vahetajate) samasisulised huvid. Tulenevalt virtuaalvääringutega ja nende teenuseosutajatega kaasnevast kõrgendatud riskist⁵² on mõistlik reguleerida ka selliste teenuseosutajate tegevust, mis võimaldavad ka kolmandatel isikutel virtuaalvääringutega tehinguid teha. Samasisulise ettepaneku on esitanud ka FATF oma soovituslikes juhendites ja Euroopa Komisjon septembris 2020 avalikustatud MiCA ettepanekus.

⁵¹ Samale seisukohale on jõudnud Šveits oma 2018. aasta riiklikus rahapesu riskihinnangus. Vt lähemalt: <https://www.news.admin.ch/news/message/attachments/56166.pdf>, lk 14-15.

⁵² „Virtuaalvääringu teenuse pakkuja uuring“, Rahapesu andmebüroo, 22.09.2020. Kättesaadav internetis: <https://www.politsei.ee/files/Rahapesu/virtuaalvaeringu-teenuse-pakkujate-uuring.pdf?9fd7e5611b>

Virtuaalvääringu ülekandeteenus on vähemalt osaliselt elektrooniline tehingute vahendamise teenus, millega virtuaalvääringu teenuse osutaja kaudu tehakse tehing algataja nimel eesmärgiga teha virtuaalvääring saajale virtuaalvääringu teenuse osutaja kaudu kättesaadavaks, sõltumata sellest, kas tehingu algataja ja virtuaalvääringu saaja on üks ja sama isik või kas tehingu algataja ja saaja on identsed (**lõike 6**). Nimetatud teenuse hulka kuuluvad kõik teenused, mille raames virtuaalvääringu teenuse osutaja teeb kolmanda isiku nimel tehingu või toimingut, millega kantakse virtuaalvääring ühest virtuaalvääringu rahakotist või virtuaalvääringute hoidmiseks mõeldud kontolt teisele. Sisuliselt on mõeldud siin iga teenust, mis võimaldab teenuseosutajal kolmandate isikute nimel virtuaalvääringuid kui väärtust ühelt isikult teisele või erinevate virtuaalsete rahakottide ja/või kontode vahel üle kanda. Teenuse eelnõu kohaldamisalasse lisamine tuleneb FATF-i asjakohasest juhendist⁵³, mis täheldab kõiki väärtuse ülekandmise teenuste hõlmamise vajalikkust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete alla. Tegemist on FATF-i mõistes virtuaalvääringute ülekandmise/teisaldamise teenusega, mis on seaduses täpsemalt lahti kirjutatud. Lisatav punkt hõlmab kõiki teenuseid, mis võimaldavad teenust kasutaval isikul anda üle teistele isikutele omandit, valdust või muul viisil kontrolli virtuaalvääringu üle. Teenuse raames teeb teenuspakkuja tehingu teise isiku nimel. Teenus hõlmab igasugust ostjate ja müüjate vahendamist (näiteks maaklerteenuse laadsed teenused) ja teenuseid või tehnoloogiaid, mis toovad omavahel kokku ostjad ja müüjad. Virtuaalvääringu teenuse osutajaks on isikud ka siis, kui teenuse pakkumine on detsentraliseeritud või teenuse pakkumisega seonduvad ülesanded/tegevused on jaotatud mitme isiku vahel. Lisaks on nimetatud mõiste sisustamisel eeskujul võetud ka Euroopa Komisjoni ettepaneku 2021/0241⁵⁴, millega reguleeritakse rahaliste vahendite ja teatud krüptovarade ülekandmisega kaasnevat teavet, artikli 3 punktist 10; samuti tulenevad eraldi samasisulised tegevusnõuded antud teenuse kohta tulevikus ka EL krüptovaraturgude määrusest.

Lõike 7 kohaselt loetakse virtuaalvääringu teenuseks ka virtuaalvääringu väljastamise, virtuaalvääringu pakkumise või müügi korraldamist või pakkumise või müügiga seotud finantsteenuste osutamist. Teenus hõlmab nii virtuaalvääringu väljastaja enda pakutavaid teenuseid kui ka teise osapoole pakutavaid teenuseid, mis on seotud virtuaalvääringu pakkumise, turundamise, müügi, levitamise ja meetmetega, mida on vaja pakkumise läbiviimiseks või kauplemise tagamiseks. Pelgalt virtuaalvääringu pakkumiseks vajaliku tarkvara arendamine siiski ei kvalifitseeru virtuaalvääringu teenuseks, kui teenus ei hõlma eelnimetatud täiendavaid aspekte. Samas tarkvara kasutamise võimaldamine virtuaalvääringu pakkumise, müügi või kauplemise mõjutamiseks võib olla hõlmatud.

Virtuaalvääringu teenuse osutaja (**lõike 8**) on juriidiline isik, kes osutab üht või mitut virtuaalvääringu teenust kolmandatele isikutele püsiva tegevusena. Sätte sõnastus on jäetud muutumata võrreldes senikehtinud RahaPTS redaktsiooniga. Lõike 6 teise lause kohaselt võib virtuaalvääringu teenuse osutaja tegutseda üksnes osaühingu või aktsiaseltsina.

Lõike 9 järgi kohaldatakse virtuaalvääringule investeerimisinstrumendi kohta sätestatud, kui virtuaalvääringul on investeerimisinstrumendi tunnused. Nimetatud säte on asjakohane eelkõige sellisel juhul, kui eeskätt makseteks kasutatav virtuaalvääring annab selle hoidjale teatud õigusi, mida tüüpiliselt võib seostada investeerimisinstrumendiga. Samuti soovitakse selle sättega ära hoida ka olukorda, kus eeskätt investeerimisinstrumendi mõiste alla kuuluvat instrumenti on võimalik kasutada maksevahendina, mis justkui võiks anda aluse investeerimisinstrumendi pidamist virtuaalvääringuks, seeläbi aga hoides kõrvale näiteks tegevusloa taotlemise ning investorile teabe andmise kohustustest.

Virtuaalvääringutega seotud regulatsiooni ületoomisega RahaPTS-ist käesolevasse eelnõusse tunnistakse seeläbi kehtetuks samasisulised RahaPTS-is sisalduvad normid (vt allpool eelnõu § 124 selgitusi).

Paragrahv 5 on loetletud muud seaduses kasutatud terminid, st terminid, mille tähendus on erinev võrreldes muudes seadustes kasutatavate samade terminitega või terminid, mis tuuakse Eesti seadusesse esmakordselt käesoleva seadusega.

⁵³ <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>, lk 83.

⁵⁴ https://ec.europa.eu/finance/docs/law/210720-proposal-funds-transfers_en.pdf

Lõikes 1 on sätestatud avalikkuse mõiste. Käesoleva seaduse tähenduses mõistetakse avalikkust kui eelnevalt kindlaksmääramata isikute ringi. Väärtpaberite esmapakkumisel on tähtis hinnata, kas tegemist on avaliku pakkumisega, kuivõrd väärtpaberite avaliku pakkumise määratlusest tulenevad emitendile teabedokumendi avalikustamise ja registreerimise kohustused. Eelnõus mõistetakse avalikkust lähtuvalt KAS-is kasutatud määratlusest ning laiemalt võrreldes VPTS-iga, st iga investeerimisinstrumenti pakkumist, mis on suunatud kindlaksmääramata isikute ringile, näiteks tehes rahastuse taotleja või investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja veebilehel kättesaadavaks teabe pakkumise kohta, tuleks käsitleda käesoleva seaduse tähenduses avaliku pakkumisena. Määratlus hõlmab ka selliseid pakkumisi, kui investeerimisinstrumenti kohta avaldatav teave edastatakse kindlaksmääramata isikutele näiteks juhuvalimi, sh teadmata isikutele või tundmatutele telefoninumbritele helistamise, või teenuseosutaja veebilehel teabe avalikustamise teel, isegi kui pakkumise kohta teabele ligipääsemiseks on vajalik esmalt luua konto ning teostada isikusamasuse tuvastamine või muud rahapesu ning terrorismi rahastamise tõkestamise hoolsusmeetmed. Avalikkuse all on mõeldud ka „registreeri huvi“ kontsepti, kus esialgu ei edastata investorile teabedokumenti või üldse terviklikku teavet pakkumise kohta, vaid kogutakse potentsiaalsete investorite andmeid ning hiljem pakutakse investeerimisinstrumente piiratud hulgal investoritele. Seevastu konkreetsetele ning eelnevalt kindlaksmääratud isikutele, muuhulgas rahastuse taotleja juhtorganite ja osalust omavatele isikutele suunatud pakkumist, ei käsitata avaliku pakkumisena.

Eriotstarbeline üksus (**lõige 2**) (ingl keeles *special purpose vehicle* või *SPV*) on juriidiline isik, mis on loodud teatavate kitsamate või ajutiste eesmärkide täitmiseks ning finantsriski, maksu- või regulatiivse riski eraldamiseks, sealhulgas väärtpaberistamise vahendusteevõtte või üksus, mille ainsaks eesmärgiks on väärtpaberistamine Euroopa Keskpanka määruse (EL) nr 1075/2013, 18. oktoober 2013, väärtpaberistamise tehingutes osalevate finantsvahendusteevõtete varade ja kohustuste statistika kohta (ELT L 297, 7.11.2013, lk 107—121) artikli 1 lõike 2 tähenduses. Eriotstarbelise üksuse määramise näol on tegemist EL ühisrahastusmääruse artikli 2 lõike 1 punkti q ülevõtmisega Eesti õigusesse, ning selle mõiste määramise vajadus tuleneb seaduseelnõu §-st 38, milles täpsustatakse nõuded eriotstarbelise üksuse kasutamisele ühisrahastusteenuse osutamisel.

Finantsvahendusplatvorm (**lõige 3**) on tehniline lahendus või tehniliste lahenduste süsteem, mis võimaldab investeerimisinstrumente või virtuaalvääringuid pidevalt ja korrapäraselt omandada. Teisisõnu on finantsvahendusplatvorm selline tehniline lahendus, mille kaudu osutatakse eelnõu § 1 lõike 1 punktis 1, 2 või 4 nimetatud teenust, kusjuures finantsvahendusplatvormi määratluse alla lähevad kõik platvormid, millel on võimalik osaleda ja korraldada investeerimisinstrumentide ja virtuaalvääringute esmapakkumisi kui ka teha nimetatud instrumentidega tehinguid (sealhulgas edastada korraldusi teenuseosutajale tehingute tegemiseks) pärast esmapakkumist (st järelturul).

Investeeringuprojekt (**lõige 4**) on rahastuse taotleja tegevuste kavand või kirjeldus, mida rahastuse taotleja soovib rahastada investeerimisinstrumenti pakkumise kaudu. Teisisõnu on tegemist rahastuse taotleja äritegevuse kirjeldusega, millele finantseerimist otsitakse. Investeeringuprojekti mõiste on osaliselt EL ühisrahastusmääruse artikli 2 lõike 1 punktist 1 üle võetud sõnastus („ühisrahastusprojekt“ – äritegevus, mida projektiomanik soovib rahastada ühisrahastuspakkumise kaudu), eelnõus on tegemist mõnevõrra laiema määratlusega, et investeeringuprojekti mõiste hõlmaks ka investeerimisinstrumentide ja virtuaalvääringute pakkumisi, ning ka selliseid investeerimisinstrumentide pakkumisi, mida rahastatakse ühisrahastusprojekti raames.

Investorina (**lõige 5**) käsitatakse eelnõu tähenduses isikut, kellele kuulub investeerimisinstrument või kes on võtnud kohustuse või kellel on õigus omandada investeerimisinstrument. Investori mõiste hõlmab EL ühisrahastusmääruse artikli 2 lõike 1 punkti i toodud sõnastust, kuid seda on täiendatud selliselt, et see kohalduks ka investeerimisinstrumentide pakkumise puhul (vt lisaks EL ühisrahastusmääruse pp 42). Sama lõike teise lause kohaselt on investor ka potentsiaalne investor, kellele soovitakse investeerimisinstrumenti pakkuda, kuid kellega ei ole veel lepinguliselt suhtesse astunud. Potentsiaalse investori määratlus tuleneb EL ühisrahastusmäärusest (vt nt artikkel 2 lõike 1 punkti g jne). Sama lõike kolmanda lause kohaselt võib investor olla kogenud või mitte kogenud. Kolmanda lause täpsustus on vajalik eelkõige investeerimisinstrumenti asjakohasuse hindamisel käesoleva seaduse § 42 mõistes. Sarnaselt potentsiaalse investoriga tuleneb ka kogenud ja mitte kogenud investori mõiste ühisrahastusmäärusest (vt sama § järgmine lõige).

Kogenud investor (**lõike 6**) on EL ühisrahastusmääruse artikli 2 lõike 1 punktis j sätestatud investor, sealhulgas kutseline investor väärtpaberituruse seaduse § 6 tähenduses. Viidatud EL ühisrahastusmääruse kohaselt on „kogenud investor“ füüsiline või juriidiline isik, kes on kutseline klient vastavalt direktiivi 2014/65/EL II lisa I jao punktile 1, 2, 3 või 4, või füüsiline või juriidiline isik, kelle ühisrahastusteenuse osutaja tunnistab kogenud investoriks vastavalt käesoleva määruse II lisas sätestatud kriteeriumidele ja korrale. Lõike 6 teise lause kohaselt on mittekogenud investor isik, kes ei vasta lõike 6 esimeses lauses nimetatud määratlusele.

Lõike 7 sätestab kliendi mõiste. Selle kohaselt mõeldakse kliendi all käesoleva seaduse § 1 lõike 1 punktis 2 ja 4 nimetatud teenuse kasutajat, sealhulgas investorit või rahastuse taotlejat. Sõnastus on sarnane ka EL ühisrahastusmääruses sätestatud kliendi mõistega (artikkel 2 lõike 1 punkt g), mille kohaselt on „klient“ potentsiaalne või tegelik investor või projektiomanik, kellele ühisrahastusteenuse osutaja osutab või kavatab osutada ühisrahastusteenuseid. Samas on EL ühisrahastusmääruse nimetatud sätet käsitletud eelnõus laiemalt, et kliendi mõistega oleksid hõlmatud ka teiste eelnõus sätestatud teenuste kasutajad.

Lõikes 8 on esitatud krüptovalal põhineva investeerimisinstrumendi ehk investeerimistokeni mõiste. Lõike sõnastuse kohaselt on tegemist investeerimisinstrumendiga, mis on esitatud elektroonilisel kujul, mis on digitaalselt ülekantav, säilitatav või kaubeldav ning mis on registreeritud hajusraamatusüsteemis või muul sarnasel tehnoloogial põhinevas turvalises süsteemis või mis põhineb krüptograafial. Nimetatud määratlus põhineb eelkõige MiCA ettepanekul, ning võrreldes teiste eelnõuga reguleeritavate investeerimisinstrumentidega on investeerimistokeni keskne omadus selle elektrooniline vorm ning registreerimine ja pidamine hajusraamatusüsteemis või muus turvalises süsteemis. Käesoleva seaduse tähenduses on investeerimistokeni ja investeerimisinstrumendi vahetegu kõige olulisem investeerimistokeni registreerimise seisukohalt (vt lähemalt käesoleva seaduse § 66 selgitusi).

Lõike 9 järgi lähtutakse olulise osaluse, isiku kontrollitava äriühingu, hääleõiguse kuuluvuse ja märkimisväärse seose määramisel väärtpaberituruse seaduse §-des 8², 9, 10 ja 72¹ sätestatust. Nimetatud täiendus on vajalik eelkõige seaduse 4. peatüki sisustamisel.

Paragrahvi 6 esimese nelja lõike näol on tegemist finantsjärelevalvesubjektide kohta kehtestatud üldnormidega, mille sarnased on kehtestatud kõikides analoogsetes finants-järelevalvesubjektide kohta käivates eriseadustes.

Lõike 1 kohaselt peab äriühing käesoleva seaduse paragrahvis 1 lõike 1 punktides 2 ja 4 nimetatud teenuste osutamiseks eelnevalt tegevusluba taotlema. Investeerimisinstrumentide pakkumisel (kui investeerimisinstrumendi väljastab rahastuse taotleja ise) ja finantstuluta ühisrahastusteenuse osutamisel ei ole vajalik taotleda tegevusluba käesoleva peatüki alusel. Sätte kohaldamisalasse kuuluvad vastavalt ühisrahastusteenuste osutamine (niivõrd kui osutatavad ühisrahastusteenused ei ole hõlmatud EL ühisrahastusmäärusega), investeerimisinstrumentide vahendamise teenus ja virtuaalvääringu teenused.

Lõikes 2 toodu kohaselt väljastab tegevusloa ja tunnistab tegevusloa kehtetuks Finantsinspeksioon oma otsusega.

Lõike 3 järgi tuleb teenuseosutajal viivitamata teavitada Finantsinspeksiooni, kui tegevusloa aluseks olnud tingimused ei ole enam täidetud. Alates nimetatud teate esitamisest peab teenuseosutaja 30 päeva jooksul taotlema tegevusloa kehtetuks tunnistamist ja lõpetama vastava teenuse osutamise.

Lõike 4 kohaselt on käesoleva seaduse alusel antud teenuse osutamise tegevusload tähtajatud ja need ei ole teisele isikule üleantavad; samuti ei kehti tegevusload tütarettevõtja suhtes.

Paragrahv 7 sätestab protseduuri tegevusloa taotlemiseks. Tegevusloa taotlemiseks tuleb esitada Finantsinspeksioonile dokumendid, mis kinnitavad teenuseosutajale seatud nõuete täitmist. Näiteks tuleb esitada põhikiri, asutamislepingu ära kiri, aktsia- või osakapitali sissemaksmist ning omavahendite olemasolu tõendavad dokumendid, äriplaan, sise-eeskirjad või nende projektid, raamatupidamise sise-

eeskirjad, andmed infotehnoloogiliste süsteemide ja tehnoloogiliste vahendite kohta, turvapoliitika või –eeskirjad, sisekontrollieeskirjad ja protseduurireed, organisatsioonilise struktuuri kirjeldus jne (**lõige 1**). Ühe erisusena võrreldes muude finantsjärelevalvesubjektide kohta kehtestatud eriseadustega on lõike 1 punktis 18 ette nähtud tegevusloa taotleja kohustus esitada iga maksekonto andmed (sh maksekonto IBAN ja krediidi-, makse- või e-raha asutus, mille juures konto on avatud), ning virtuaalse rahakoti või muu vahendi kordumatu tunnus, mida teenuseosutaja kasutab kliendilt raha või rahaliste vahendite vastuvõtmiseks või hoiustamiseks. Nimetatud andmete edastamine Finantsinspeksioonile on vajalik, et viimasel oleks võimalik saada ülevaadet teenuseosutaja klientide seadusest tulenevate vara hoidmise nõuete järgimise kohta ning seeläbi kaitsta teenuseosutaja klientide huve. Uue maksekonto, virtuaalvääringu rahakoti või muu sarnase meetme avamisel tegevusloa taotlejale või tegevusluba omavale juriidilisele isikule tuleb sellekohased andmed edastada viivitamata Finantsinspeksioonile (vt allpool paragrahvi 9 lõiget 5).

Lõikes 2 on selgitatud tegevusloa taotlemisel esitatava turvapoliitika kirjelduse sisu. Kuivõrd käesolevas seaduses sätestatud teenuste näol on tegemist valdavalt elektroonilistel süsteemidel põhinevate teenustega, mille puhul on iseäranis oluline süsteemide turvalisus ja ka klientide ning investorite andmete kaitse, siis tuleb tegevusloa taotlejal erilist rõhku asetada teenuse osutamisel kasutatavate lahendustega seotud riskide hindamisele ja maandamisele (**lõige 2 punkt 1**) ja teenuseosutaja valduses olevate andmete turvalisus (**lõige 2 punkt 2**). Lisaks lõike 2 punktides 1-2 nimetatud teabele peab tegevusloa taotlemisel esitatatud turvapoliitika või –eeskirjade kirjeldus sisaldama ülevaadet tegevusloa taotleja poolt kasutusel olevate tehnoloogiliste lahenduste ja küberturvalisuse tagamise kohta.

Lõike 3 kohaselt võib Finantsinspeksioon nõuda sõltumatu eksperdi hinnangut tegevusloa taotleja kasutatavate tehnoloogiliste lahenduste ja küberturvalisuse tagamise kohta. Nimetatud eksperdi näol ei pea tegemist olema tingimata kvalifitseeritud IT-auditoriga, kuid hinnangu andnud ekspert peab suutma kontrollida turvapoliitika või –eeskirjade sisu ning nende praktikas rakendamist; samuti seda, et eeskirjades toodu on kas tegelikult taotlejal kasutusel või on taotleja võimeline eeskirjades nimetatud meemeid rakendama.

Lõike 4 kohaselt tuleb tegevusloa taotlusele lisada ka taotleja kinnitus, et kõikidel tegevusloa taotleja juhtkonda kuuluvatel isikutel puuduvad äriühinguõiguse, maksejõuetusõiguse, finantsteenuseid käsitlevate õigusaktide, rahapesu- ja terrorismivastaste õigusaktide, pettuse või ametialase vastutuse valdkonnas kehtiva siseriikliku õiguse rikkumisest tuleneva süüdimõistvad kohtuotsused ja sanktsioonid.

Lõike 5 järgi tuleb juhul, kui taotleja juhtorgani liige, prokurist, tegelik kasusaaja või füüsilisest isikust omanik on välisriigi kodanik, taotlejal esitada nimetatud välisriigi kodaniku kohta tema päritoluriigi ning iga kodakondsusjärgse riigi kohta karistusregistri väljavõtted ning dokumentide koopiad. Nimetatud käsitlus ühtib RahaPTS-i (vt RahaPTS § 70 lõige 3 punktid 8 ja 9) kui ka erinevates finantssektori ettevõtjate kohta kehtestatud eriseadustes sisalduvate tegevusloa taotlemise sätega.

Lõike 6 kohaselt on isikul, kellele on väljastatud tegevusluba EL ühisrahastusmääruse alusel, vajalik taotleda käesolevas seaduse alusel täiendav tegevusluba, esitades selleks samas lõikes loetletud andmed ja dokumendid. Nimetatud andmed ja dokumendid tagavad EL ühisrahastusmääruse alusel tegevusloa saanud ettevõtja tegevuse kooskõla käesoleva seadusega; samuti ei nõuta tegevusloa taotlemisel selliste andmete ja dokumentide esitamist, mis finantsjärelevalve teostajal on juba olemas vastavalt EL ühisrahastusmääruses nõutule.

Paragrahv 8 avab äriplaani sisu eraldi paragrahvina. Üheks kõige olulisemaks teenuseosutaja tegevust hindavaks dokumendiks on äriplan, mistõttu on eelnõus ka äriplaani sisu eraldi paragrahvis täpselt avatud. Vähemalt kolme aasta kohta esitatav äriplan peab kajastama näiteks teenuseosutaja majandusnäitajate prognoosi, juhtimisstruktuuri ja tehnilise korralduse taset (**lõiked 1 ja 2**). Lisaks on Finantsinspeksioonil õigus nõuda äriplaani täiendamist, kui taotleja finantsnäitajad ja muud andmed ei ole usaldusväärsed, kui omavahendite minimaalsuurus ei vasta õigusaktidega kehtestatud nõuetele või kui äriplaani põhjal ei ole võimalik veenduda taotleja suutlikkuses rakendada usaldusväärseks tegutsemiseks kohaseid ja proportsionaalseid süsteeme, vahendeid ja protseduure (**lõige 3**).

Paragrahv 9 on sätestatud tegevusloa taotluse läbivaatamise protseduur. Tegevusloa taotlemise menetluse raames on Finantsinspeksioonil vajadusel õigus nõuda taotlejalt esitatud andmetest puuduste kõrvaldamist või kui teave ei ole piisav, siis lisateabe esitamist; vastasel juhul võib Finantsinspeksioon jätta tegevusloa taotluse läbi vaatamata (**lõiked 1 ja 2**). Lisaks on Finantsinspeksioonil õigus teostada kohapealset kontrolli, määrata ekspertiise ja erakorralist audiitorkontrolli, teostada päringuid riigi andmekogudest ja viia läbi teisi toiminguid (**lõige 3**). Lisaandmete esitamiseks või puuduste kõrvaldamiseks annab Finantsinspeksioon mõistliku tähtaja (**lõige 4**). **Lõike 5** järgi tuleb taotlejal viivitamata teavitada Finantsinspeksiooni, kui tegevusloa taotluse menetlemise ajal tehakse muudatusi tegevusloa taotlemisel esitatud andmetes ja dokumentides. Sama lõike järgi, kui muudatus on oluline, võib Finantsinspeksioon lugeda menetlustähtaja alguseks sellest olulisest muudatusest teadasaamise aja. Teisisõnu, kui taotleja esitab Finantsinspeksioonile võrreldes esialgselt esitatud tegevusloa taotlusega oluliselt erinevaid andmeid ja dokumente, võib Finantsinspeksioon lugeda (tegevusloa) menetlustähtaja alguseks nimetatud muudatustest teadasaamise. Nimetatud muudatused kehtivad ainult § 7 lõikes 1 nimetatud andmete ja dokumentide kohta. **Lõigetes 6 ja 7** on täpsustatud, et Finantsinspeksioon võib jätta taotluse läbi vaatamata, kui taotlus on esitatud oluliste puudustega või kui taotleja ei ole Finantsinspeksiooni määratud tähtjaks puudusi kõrvaldanud, ning taotluse läbi vaatamata jätmisel tagastab Finantsinspeksioon temale esitatud dokumendid.

Paragrahv 10 sätestab tegevusloa andmise otsusega seonduva. Otsuse tegemiseks on Finantsinspeksioonil aega kolm kuud, arvates kõigi vajalike dokumentide ja andmete saamisest (**lõige 1**). Kui taotleja ei ole tähtpäevaks esitanud Finantsinspeksiooni nõutud andmeid, dokumente või teavet, võib Finantsinspeksioon oma otsusega jätta taotluse läbi vaatamata. Finantsinspeksioon peab tegema otsuse tegevusloa andmise või sellest keeldumise kohta kuue kuu jooksul pärast nõuetekohase taotluse saamist. Nõuetekohane taotlus tähendab kõikide § 7 lõikes 1 loetletud dokumentide esitamist. Olukorras, kus tulenevalt näiteks taotlusega esitatud dokumentide muutmisest on ette näha, et menetlustähtaega on vaja pikendada (sealhulgas mitme tegevusloa taotluse samaaegsel esitamisel), võib Finantsinspeksioon kehtestada tegevusloa taotluse menetlemiseks pikema tähtaja, kuid nimetatud tähtaeg peab siiski jääma kuue kuu sisse alates tegevusloa taotluse saamisest alates.

Lõike 2 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus kehtestada tegevusloa taotlejale soodsamaid kõrvaltingimusi, millega lubatakse põhjendatuse korral taotlejal osaliselt kõrvale kalduda tegevusloa saamise aluseks olevatest asjaoludest, või pikema tähtaja, mille jooksul peab taotleja ennast tegevusloa saamise aluseks olevate nõuetega kooskõlla viima. Tegemist on finantsjärelevalvele antud diskretsiooniõigusega (vt ka nt MERAS § 18 lg 3).

Tegevusloa saamise aluseks olevatest asjaoludest kõrvalekaldumise all on silmas peetud eeskätt tegevusloa taotluses esitatud dokumente ja andmeid, mida ei pruugi olla vajalik esitada näiteks täiendava tegevusloa taotlemise puhul, st kui taotleja juba omab Finantsinspeksiooni poolt väljastatud tegevusloa. Nimetatud andmeid ja dokumente hindab Finantsinspeksioon juhtumipõhiselt iga taotleja ning osutatava teenuse osas vastavalt muuhulgas sellele, mis andmed ja dokumendid on taotleja Finantsinspeksioonile varasemalt muu tegevusloa taotlemise käigus esitanud. Samuti võib nimetatud punkti rakendada ka juhul, kui teatud tegevusloa andmise kriteeriumid (muuhulgas näiteks § 7 lõike 1 punktis 3 nimetatud nõue) on täitmata, ning anda ajapikendust taotleja tegevuse seaduse nõuetega kooskõlla viimiseks.

Lõige 3 käsitleb teenuseosutaja poolt pakutavaid kõrvalteenuseid käesoleva seaduse alusel tegevusloa andmise ajal. Nimelt, kui teenuseosutaja osutab teenuseid, mis ei ole hõlmatud käesoleva seadusega, ja kui nimetatud teenuse osutamine takistab taotleja üle vajalikul määral järelevalve teostamist, siis võib Finantsinspeksioon näha ette tegevusloa andmisel kõrvaltingimusi, millega piiratakse tegevusloaga hõlmamata teenuste osutamist või nõutakse nimetatud kõrvalteenuste osutamiseks tütarettevõtja asutamist. Nimetatud piirangu vajalikkus tõusetub juhul, kui Finantsinspeksioonilt tegevusloa saanud teenuseosutaja osutab niivõrd suures mahus või ulatuses kõrvalteenuseid, et see pärsib tegevusloaga reguleeritud teenuste osutamist.

Lõikes 4 on sätestatud andmed, mida tuleb märkida tegevusloa kohta tehtavas otsuses, ning **lõike 5** kohaselt toimetatakse taotlejale viivitamata kätte otsus tegevusloa andmise või sellest keeldumise kohta.

Paragrahv 11 on loetletud tegevusloa andmisest keeldumise alused ning taotleja tegevus pärast tegevusloa andmisest keeldumist.

Lõike 1 punktides 1-11 on loetletud alused, millal Finantsinspeksioon võib keelduda taotlejale tegevusloa andmisest. Finantsinspeksioon võib muu hulgas keelduda tegevusloa andmisest, kui taotlejal ei ole tegutsemiseks piisavalt teadmisi või kogemusi või tema juhtorgani liikmed, audiitor või aktsionärid või osanikud ei vasta seaduses sätestatud nõuetele. Säte on sarnane muude finantsteenuste pakkujate kohta kehtivate õigusnormidega, välja arvatud punkt 11, mille kohaselt võib Finantsinspeksioon keelduda taotlejale tegevusloa andmisest, kui taotleja infotehnoloogilised süsteemid ja muud tehnoloogilised vahendid ei ole teenuse osutamiseks piisavad. Kuivõrd viimati mainitud nõue kuulub tegevusloa taotluse kontrolli esemesse ning kuna käesolevas seaduses reguleeritud teenuste osutamine on suuresti üles ehitatud infotehnoloogilistele lahendustele, siis peab Finantsinspeksioonil olema õigus keelduda tegevusloa väljastamisest, kui taotleja süsteemid ei ole Finantsinspeksiooni hinnangul teenuse osutamiseks piisavad.

Lõikega 2 täpsustatakse lõike 1 punktis 6 teenuseosutajana järjepidevaks tegutsemiseks piisavate vahendite ja kogemuste hindamise aluseks olevaid kriteeriume. Selleks võetakse arvesse muu hulgas:

- taotleja tegevuse organisatsioonilise ja tehnilise korralduse taset;
- taotleja juhtorganite liikmete haridust, nende töökogemust, ärisidemeid, usaldusväärsust ja reputatsiooni;
- käesoleva seaduse paragrahvis 8 sätestatud äriplaani adekvaatsust ja piisavust;
- taotleja, tema emattevõtja ja teiste taotlejaga samasse konsolideerimisgruppi kuuluvate isikute tegevust, finantsseisundit, reputatsiooni ja kogemusi.

Lõikes 3 sätestatakse, et taotleja ei või kolme kuu jooksul Finantsinspeksiooni tegevusloa andmisest keeldumise otsuse jõustumisest arvates uut tegevusloa taotlust esitada. Kui Finantsinspeksioon jätab tegevusloa taotluse läbi vaatamata käesoleva seaduse § 9 lõikes 6 sätestatud alusel, ei või taotleja uut tegevusloa taotlust esitada enne ühe kuu möödumist taotluse läbi vaatamata jätmisest.

Paragrahv 12 on loetletud tegevusloa kehtivuse lõppemise alused ja täpsustatakse tegevusloa kehtivuse lõppemise tagajärge.

Lõike 1 punktides 1-5 on nimetatud tegevusloa kehtivuse lõppemise alused. Nendeks on teenuseosutaja lõpetamise otsuse tegemisel (punkt 1), tegevusloa kehtetuks tunnistamisel (punkt 2), teenuseosutaja ühendamisel (misjärel muutub tegevusloa kehtetuks ühendataval isikul; punkt 3), uue teenuseosutaja asutamisel ühinemise teel (ühinevatel isikutel; punkt 4) ning teenuseosutaja pankroti väljakuulutamisel (punkt 5).

Lõike 2 järgi kaotab tegevusloa lõppemisel juriidiline isik õiguse osutada teenust, milleks talle oli antud tegevusloa.

Paragrahv 13 sätestab tegevusloa kehtetuks tunnistamise mõiste ja selle õiguslikud alused. **Lõike 1** kohaselt on tegevusloa kehtetuks tunnistamine tegevusloaga antud õiguse äravõtmine. Sama paragrahvi alusel võib tegevusloa kehtetuks tunnistada kas teenuseosutaja taotlusel (**lõige 4**) või Finantsinspeksiooni algatusel (**lõige 2**). Finantsinspeksioon võib tegevusloa kehtetuks tunnistada lõikes 2 sätestatud alustel, millised on analoogilised teistes finantssektori ettevõtjate kohta kehtivate seadustega. Tegevusloa kehtetuks tunnistamise otsus kui haldusakti (tegevusloa andmise otsus) kehtetuks tunnistav otsus peab sisaldama jõustumise kuupäeva ja vastama muudele seaduses sätestatud haldusakti õiguspärasuse eeldustele ja tingimustele. Kehtetuks tunnistamise otsus edastatakse teenuseosutajale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras.

Lõike 4 punkti 1 kohaselt tunnistatakse tegevusloa kehtetuks teenuseosutaja taotluse alusel, kui teenuseosutaja ei soovi enam osutada käesoleva seaduse § 1 lõike 1 punktides 1, 2 või 4 nimetatud teenuseid. Sellisteks teenusteks on investeerimisinstrumentide vahendamise teenus ja virtuaalvääringu teenus. **Lõike 4 punktides 2 ja 3** on täpsustatud, mis saab teenuseosutajale väljastatud tegevusloast pärast teenuseosutaja ühinemist teise juriidilise isikuga. Punkti 2 kohaselt, kui teenuseosutaja ühineb ja

tegevust jätkab ühendav ühing, siis tunnistatakse kehtetuks ühendatava ühingu tegevusluba. Punkt 3 sätestab, et kui teenuseosutaja ühineb uue ühingu asutamisega, siis tunnistatakse kehtetuks ühinevate teenuseosutajate tegevusload.

Lõike 5 kohaselt võib Finantsinspeksioon keelduda käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud taotluse alusel tegevusloa kehtetuks tunnistamisest, kui on põhjendatud alus arvata, et tegevusloa kehtetuks tunnistamine võib kahjustada teenuseosutaja klientide või teiste võlausaldajate õigustatud huve.

Lõige 6 sätestab, et käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud taotluse vaatab Finantsinspeksioon läbi ja teeb otsuse tegevusloa kehtetuks tunnistamise või sellest keeldumise kohta kahe kuu jooksul taotluse saamisest arvates.

Lõike 7 kohaselt tuleb otsus tegevusloa kehtetuks tunnistamise kohta toimetatada viivitamata otsuse adressaadile kätte.

Paragrahvi 14 lõige 1 kohustab Finantsinspeksioon avalikustama informatsiooni tegevusloa andmise või selle osalise või täieliku kehtetuks tunnistamise otsuste kohta oma veebilehel. **Lõike 2** kohaselt, kui tegevusluba on kehtetuks tunnistatud eelnõu §-s 13 lõikes 2 nimetatud alustel, avalikustab Finantsinspeksioon ise teate teenuseosutaja tegevusloa kehtetuks tunnistamise kohta vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes hiljemalt otsuse jõustumisele järgneval tööpäeval.

Paragrahvid 15 ja 16 sätestavad vastavalt tingimused, mille täitmisel võib teenuseosutaja osutada teenuseid välisriigis või mille täitmisel võib teises lepinguriigis asutatud isik osutada käesoleva seaduse kohaldumisaslasse kuuluvaid teenuseid Eestis. Nii paragrahvis 15 nimetatud teenuseosutaja teenuste osutamiseks välisriigis ning paragrahvis 16 nimetatud teises lepinguriigis asutatud ettevõtja teenuste osutamiseks Eestis peab olema ettevõtjal Finantsinspeksiooni eelnev luba (vastavalt § 15 lg 1 ja § 16 lg 1).

Paragrahv 15 sätestab nõuded ja protsessi, mida tuleb järgida, kui teenuseosutaja kavatseb teenust osutada piiriülelset või asutada välisriigis filiaali. Välisriigina mõistetakse käesoleva paragrahvi tähenduses igat riiki, mis ei ole Eesti. Lisaks, kuivõrd käesoleva seaduse reguleerimisalas on enamjaolt digitaalse loomuga teenused või turundatakse nimetatud teenuseid tihti ka teistes riikides, siis mõistet „teises riigis tegutsemine“ tuleb igakordselt osutatava teenuse põhjal analüüsida vähemalt (kuid mitte ainult) seda, kas teenuseosutaja osutab teises riigis teenust püsival, mis nõuaks ka välisriigi äriõiguse normistiku sätete kohaselt filiaali asutamist teises teises riigis (sh kas teenust osutatakse püsival; vt analoogia korras äriseadustiku § 384 lõiget 1) ning kas nimetatud välisriigis eeldab osutatav teenus tegevusluba või finantsjärelevalvet. Selguse huvides tasub lisada, et piiriülest teenuse osutamist käesoleva seaduse kontekstis tuleb mõista kui igasugust aktiivset toote pakkumist või teenuse osutamist igas riigis, mis ei ole Eesti. Nimetatud aktiivne teenuse osutamine võib seisneda näiteks teenuse osutamises välisriigis asuva kontori või personali kaudu, muukeelse teabe pidevat avalikustamist, millega turundatakse teenust aktiivselt välisriigi kodanikele, jne.

Lõike 1 kohaselt tuleb juhul, kui tegevusloa saanud teenuseosutaja soovib tegutseda välisriigis, sealhulgas asutada välisriigis filiaal või osutada välisriigis piiriülest teenust, teenuseosutajal esitada Finantsinspeksioonile vastava loa saamiseks taotlus, millele on lisatud sama lõike 1 punktides 1-4 nimetatud andmed ja dokumendid. Esitada tuleb:

- selle välisriigi nimi, kus kavatsetakse filiaal asutada või piiriülest teenust osutada (edaspidi *sihtriik*) (**punkt 1**);
- tegevuskava, mis sisaldab andmeid kõigi sihtriigis osutatavate teenuste kohta, ja käesoleva seaduse § 34 lõikes 5 nimetatud teavitus, kui seoses filiaali asutamise või teenuste piiriülese osutamisega antakse sihtriigis tegevusi või tööülesandeid edasi kolmandale isikule (**punkt 2**);
- filiaali asutamise korral filiaali asukoha aadress sihtriigis ning juhtimise eest vastutavate isikute nimed ja isikukoodid või nende puudumise korral sünniajad ja elukohad (**punkt 3**);

Lõike 2 kohaselt tuleb lõikes 1 nimetatud andmed ja dokumendid esitada eesti keeles, kuid Finantsinspeksiooni nõusolekul võib eelnimetatud andmed ja dokumendid esitada ka mõnes muus keeles.

Lõike 3 järgi tuleb Finantsinspeksioonil teha ühe kuu jooksul otsus kõigi nõutud andmete ja dokumentide saamisest arvates, millega Finantsinspeksioon kas annab loa või keelab sihtriigis filiaali asutamise või teenuse piiriülese osutamise (vastavalt **punktid 1 ja 2**). Sama paragrahvi **lõike 4** järgi teeb Finantsinspeksioon otsuse viivitamata teenuseosutajale teatavaks.

Lõike 5 punktides 1-5 on nimetatud asjaolud, mille tuvastamisel on Finantsinspeksioonil õigus keelduda filiaali asutamisest või teenuse piiriülese osutamisest. Nende hulka kuuluvad teenuseosutaja finantsseisundi või muude asjaolude tõttu võimaluste puudumine nimetatud teenuste osutamiseks sihtriigis (**punkt 1**), kui esitatud tegevuskava rakendamine võib kahjustada klientide huve, teenuseosutaja finantsseisundit või tegevuse usaldusväärsust (**punkt 2**), kui esitatud dokumendid on ebaõiged või ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele (**punkt 3**), või kui tegevuskava rakendamine võib olla seotud rahapesu või terrorismi rahastamisega või rahvusvahelise sanktsiooni rikkumise või kõrvale hiilimisega, selle katsega või suurendab selliseid riske (**punkt 4**). Antud lõige põhineb enamjaolt MERAS §-il 27. Erisusena eelviidatud sättest on **punktis 5** ette nähtud otsuse keeldumise alusena see, kui teenuseosutaja ei ole võimeline täitma sihtriigis teenuse osutamisele sätestatud nõudeid. Viimati viidatud punkt on mõeldud kohaldamiseks juhtudel, kui välisriigis teenuse osutamisega seotud normistik erineb olulisel määral Eesti omast ning Finantsinspeksiooni hinnangul ei ole teenuseosutaja võimeline nimetatud nõudeid täitma.

Lõike 6 järgi kohustub teenuseosutaja teavitama Finantsinspeksioonile enne sihtriigis tegevuse alustamist kuupäeva, millal filiaal sihtriigis teenust osutama asub.

Lõike 7 alusel kohustub teenuseosutaja viivitamata teavitama Finantsinspeksiooni kui sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmetes või dokumentides on toimunud muudatusi. Eelduslikult tuleb Finantsinspeksiooni teavitada ennetavalt, st vähemalt üks kuu enne muudatuste rakendumist, kuid kui see ei ole võimalik, tuleks muudatustest teavitada viivitamata.

Lõike 8 kohaselt tuleb teenuseosutajal uue filiaali asutamiseks esitada Finantsinspeksioonile avaldus ning asjakohased sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmete ja dokumentide täiendused. Uue filiaali asutamisele kohaldatakse sama paragrahvi lõikes 2-7 sätestatud ehk samasugust protsessi nagu juba olemasoleva filiaali asutamisel.

Lõike 9 järgi võib Finantsinspeksioon teha ettekirjutuse, millega keelatakse teenuseosutaja tegevus välisriigis piiriüleselt või filiaali kaudu, kui ilmnevad sama paragrahvi lõikes 5 sätestatud asjaolud. Nimetatud ettekirjutus toimetatakse viivitamata ettekirjutuse adressaadile kätte.

Paragrahvis 16 on sätestatud normid, mis on seotud välisriigi teenuseosutaja tegevusega Eestis.

Lõike 1 kohaselt võib teises lepinguriigis asutatud ning oma päritoluriigi pädeva järelevalveasutuse poolt väljastatud tegevusloa alusel tegutsev krediitiasutus, investeerimisühing, e-raha asutus, makseasutus või ühisrahaasutuste osutaja vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2020/1503 oma päritoluriigis pädeva järelevalveasutuse poolt väljastatud tegevusloa alusel osutada Eestis seaduse § 1 lõikes 1 punktis 2 või 4 nimetatud teenuseid, asutades selleks filiaali või osutades Eestis teenuseid piiriüleselt. Sama lõike teise lause kohaselt ei või eelmises lauses nimetamata isik teenuseid Eestis piiriüleselt osutada või teha seda filiaali kaudu. Lõikes 1 nimetatud isikutele on Eestis teenuste osutamine lubatud, kuivõrd nimetatud isikud kuuluvad EL õiguse alusel mõnes teises liikmesriigis finantsjärelevalve alla; samuti on seeläbi põhjendatud mõnevõrra lihtsam tegevusloa taotlemise protseduur (vt lõiget 2).

Lõike 2 järgi tuleb Eestis filiaali asutamiseks või piiriülese teenuse osutamiseks taotleda Finantsinspeksioonilt luba, ning loa taotluses esitada sama lõike punktides 1-5 nimetatud andmed ja dokumendid. Nimetatud lõikes toodud lähenemine põhineb enamjaolt MERAS § 32 lõikes 2 toodul, kuid andmete ja dokumentide nimekirja on kohandatud vastavalt käesoleva seaduse eripäradele.

Lõike 3 kohaselt tuleb esitada samas paragrahvis toodud võõrkeelsed andmed ja dokumendid koos vandetõlgi tehtud või notariaalselt kinnitatud eestikeelse tõlkega. Nimetatud nõue on vajalik, kuivõrd

Finantsinspeksioon ei pruugi vallata võõrkeelt, milles dokumendid on algselt koostatud, või näiteks kui nimetatud andmete ja dokumentide sisu võõrkeeles ei ole üheselt mõistetav. Sama lõike teise lause kohaselt võib Finantsinspeksiooni nõusolekul esitada eelnimetatud andmed ja dokumendid muus keeles kui eesti keeles.

Lõige 4 sätestab Finantsinspeksiooni alused loa andmisest keeldumiseks. Nimetatud alusteks on olukorrad, kus teise lepinguriigi õigusaktid või finantsjärelevalveasutus ei taga piisavat järelevalvet lõikes 1 toodud isiku üle (**punkt 1**) või kui filiaali juhtimise eest vastutavad isikud ei vasta käesoleva seaduse §-s 27 juhatuse liikmetele sätestatud nõuetele (**punkt 2**).

Lõike 5 kohaselt teeb Finantsinspeksioon otsuse loa andmise või loa andmisest keeldumise kohta kahe kuu jooksul kõigi vajalike dokumentide ja andmete saamisest arvates, kuid hiljemalt kolm kuud pärast loa taotluse saamist. Sama lõike teise lause kohaselt toimetab Finantsinspeksioon loa andmise või sellest keeldumise otsuse viivitamata loa taotlejale kätte.

Lõike 6 järgi on Eestis piiriüleselt teenuseid osutav või filiaali asutanud isik kohustatud Finantsinspeksiooni teavitama käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud andmete muutmise kavatsusest vähemalt üks kuu ette.

Lõike 7 kohaselt võib Finantsinspeksioon tunnistada loa kehtetuks, kui ilmnevad käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud asjaolud. Otsus loa kehtetuks tunnistamise kohta toimetatakse viivitamata otsuse adressaadile kätte.

Paragrahv 17 jt käesoleva peatüki §-d sätestavad teenuseosutajas olulise osaluse omamise ja omandamisega seotud nõuded. Sisuliselt on tegemist samaväärse õigusraamistikuga, mis täna kehtib nii pankade, investeerimisühingute, makse- ja e-raha asutuste, krediidiandjate ja –vahendajate, fondivalitsejate ja kindlustusandjate puhul. Tegemist on finantssektoris osaluse omandamise ja selle suurendamise tehingute suhtes rakendatava usaldusväärse hindamise menetluskorra ja kriteeriumitega. Kui makseasutuses või e-raha asutustes soovitakse omandada olulist osalust (üle 10%), peab sellest teavitama Finantsinspeksiooni, kes hindab omandaja sobivust, mille järgselt peab omandaja läbima vastava loamenetluse ning vajalikud protseduurid. See omakorda peaks soodustama finantssektori institutsioonide ühinemisi ja ülevõtmisi ning efektiivse järelevalve teostamist nende protsesside üle.

Lõikes 1 sätestatakse olulisuse osaluse mõiste. Oluline osalus käesoleva seaduse tähenduses on otsene või kaudne osalus teenuseosutaja aktsia- või osakapitalis, mis on vähemalt 10 protsenti aktsia- või osakapitalist, seda väljendavatest kõigist õigustest või kõigist häältest äriühingus või mis võimaldab olulise mõju omamist äriühingu juhtorganite üle. Sama 10-protsendiline määr kui ka otsese ja kaudse osaluse määratlused kehtivad ka investeerimisühingutele, makse- ja e-raha asutustele, fondivalitsejatele jne. Otsest osalust reguleerib **lõige 2** ja kaudset **lõige 3**.

Paragrahv 18 sätestab olulist osalust omandavatele ja omavatele isikutele esitatavad nõuded, st eelnõuga nähakse ette olulise osaluse hindamiskriteeriumid, mille põhjal järelevalveasutus hindab, kas omandaja on sobiv ja nõuetele vastav. Paragrahvis toodud kriteeriumid kattuvad teiste finantsjärelevalvesubjektide kohta kehtestatud eriseadustes samasisuliste normidega.

Teenuseosutajas olulist osalust omav või omandav isik peab olema laitmatu ärialase mainega ning tema tegevus peab vastama teenuseosutaja kindla ja usaldusväärse juhtimise põhimõtetele (**punkt 1**); tema finantsseisund peab olema piisavalt tugev, et tagada teenuseosutaja korrapärane ja usaldusväärne tegevus (**punkt 2**); ta peab olema võimeline tagama teenuseosutaja suutelisuse järgima seaduses sätestatud omavahendite ja vara hoidmise nõudeid; samuti juriidilisest isikust teenuseosutaja puhul tuleb tagada, et teenuseosutaja struktuur ja ärisidemed peavad olema läbipaistvad ega tohi takistada tõhusa järelevalve teostamist (**punkt 3**); lisaks tuleb olulist osalust omandava isiku puhul välistada kahtlus, et omandamine on seotud rahapesu või terrorismi rahastamisega (**punkt 4**); ning viimaks tuleb tagada, et isiku suhtes ei ole kohaldatud rahvusvahelist sanktsiooni rahvusvahelise sanktsiooni seaduse mõistes (**punkt 5**). Olulise osaluse omandaja hindamisel ja olulise osaluse omandamiseks loa andmise otsuse tegemisel lähtub Finantsinspeksioon nõuetele vastavusest või mittevastavusest ning sisustab diskretsiooniruumi kooskõlas õigusnormidega.

Paragrahv 19 kirjeldab teavitamise protsessi olulise osaluse omandamisel või suurendamisel. **Lõike 1** kohaselt teatab olulist osalust omandav või suurendav isik ehk omandaja Finantsinspeksioonile ning esitab järgmises paragrahvis nõutud andmed ja dokumendid. **Lõige 2** täpsustab, et käesolevas peatükis sätestatud kohaldatakse ka juhul, kui isiku osalus suureneb muu sündmuse või tehingu tulemusel või kui teenuseosutaja muutub selle sündmuse või tehingu tõttu tema kontrollitavaks äriühinguks. Lõike 2 all mõeldakse eeskätt olukordi, kus olulise osaluse omandamine äriühingus ei pruukinud olla omaette eesmärk, näiteks osaluse omandamine pärandusega, abielludes või muul sarnasel moel. **Lõike 3** idee on sätestada, et Finantsinspeksioon peab kahe tööpäeva jooksul omandajale kirjalikult edastama kinnituse selle kohta, et ta on omandamise soovist teavitava teate ning hindamiseks vajalikud andmed ja dokumendid kätte saanud. Omandajale tuleb edastada kirjalik kinnitus teabe kättesaamise kohta ka juhul, kui Finantsinspeksioon on palunud omandajalt lisaandmeid- ja dokumente, mis on vajalikud hindamise lõpuleviimiseks. Samuti antakse omandajale teada menetlustähtaaja võimalik lõppkuupäev.

Paragrahvis 20 sätestatakse olulise osaluse omandamisel Finantsinspeksioonile esitavate andmete ja dokumentide nimekiri. **Lõike 1 esimese punkti** kohaselt tuleb finantsjärelevalvele esitada omandatava äriühingu kirjeldus, mis sisaldab muu hulgas aktsiate nimekirja ning andmeid omandaja poolt omandatavate või talle varem kuulunud aktsiate tüübi ja häälte arvu kohta ning vajaduse korral muud informatsiooni. **Lõike 1 teises punktis** täpsustatakse, et füüsilisest isikust omandaja peab Finantsinspeksioonile esitama lisaks teistele seaduses ette nähtud andmetele ka elulookirjelduse, mis sisaldab muuhulgas tema nime, elukohta, senist haridust, tööd ja teenustuskäiku ning olemasolul isikukoodi. **Kolmanda punkti** kohaselt tuleb finantsjärelevalvele esitada omandaja osanike või aktsionäride või liikmete nimekiri koos täpsustavate andmetega. **Punktiga 4** tuleb esitada täpsustavad andmed juriidilisest isikust omandaja või varakogumit valitseva isiku kohta, sh nimi, asukoht, registritunnus jne. **Viienda punkti** alusel esitatakse andmed omandaja juhtorgani liikmete kohta. Nõukogu liikmete kohta tuleb andmed esitada juhul, kui äriühingul on nõukogu loomise kohustus. **Kuuenda punkti** eesmärgiks on tagada, et omandamise tulemusel teenuseosutaja juhtorganite liikmeks saaval isikul ei oleks kehtivaid karistusandmeid. Nende puudumise kinnitamiseks tuleb Finantsinspeksioonile esitada vastav tõend. Nimelt ei saa kehtivate seaduste kohaselt finantsasutuse juhtorgani liikmeks olla isik, keda on karistatud majanduslase, ametialase, varavastase või avaliku usalduse vastase süüteo eest ja kelle karistusandmed ei ole karistusregistri seaduse kohaselt karistusregistrist kustutatud. **Punkti 7** puhul tuleb esitada kirjeldus oma senise tegevuse kohta ettevõtluses. **Punkt 8** näeb aga ette juhtorgani liikmeks saava isiku kinnituse oma usaldusväärsuse kohta ehk selle, et on enda kohta esitanud ainult tõeseid andmeid ning ei esine asjaolusid, millised välistaksid tema õiguse olla teenuseosutaja juhtorgani liige. **Punktist 9** leiab ka kohustuse audiitori järeldusotsuse, kui see on õigusaktiga ette nähtud. See peaks peegeldama võimalikku olukorda, kui rahvusvahelisel tasandil kehtestatakse täiendavaid nõudeid finantsaruandlusele ning sellisel puhul täienevad seaduse sätted selliste kohustuste võrra.

Punkti 10 korral esitatakse võimaluse korral füüsilisest isikust omandaja ning temaga seotud äriühingute finantsseisundi hindamiseks vajalikud reitingud ning avalikkusele mõeldud aruanded, juriidilisest isikust omandaja puhul tema ning konsolideerimisgrupi suhtes väljastatud krediidireitingud. **Punkt 11** sätestab konsolideerimisgruppi kuuluva omandaja puhul konsolideerimisgrupi struktuuri kirjelduse esitamise kohustuse koos andmetega sinna kuuluvate äriühingute osaluse suuruse kohta ja konsolideerimisgrupi kolme viimase majandusaasta aruanded ning vandeaudiitori aruanded. Lisaks esitatakse füüsilisest isikust omandaja varanduslikku seisutõendavad dokumendid kolme viimase aasta kohta (**punkt 12**), andmed ja dokumendid nende rahaliste ja mitterahaliste vahendite päritolu kohta, mille eest kavatsetakse oluline osalus omandada või seda suurendada või kontrolli saavutada (**punkt 13**), osaluse omandamisega seotud asjaolud vastavalt väärtpaberituru seaduse §-dele 9, 10 ja 72¹ (**punkt 14**), pärast osaluse omandamist omatava olulise osaluse suurus ja selle omamisega seotud asjaolud vastavalt väärtpaberituru seaduse §-dele 9, 10 ja 72¹ (**punkt 15**), teenuseosutajat kontrollivaks äriühinguks muutumise korral äriplaani ning muud kontrolli teostamisega ja saamisega seotud asjaolud (**punkt 16**) ning ülevaade teenuseosutajas seoses osaluse omandamisega rakendatavast strateegiast, kui teenuseosutaja ei muutu omandamise tulemusel kontrollitavaks äriühinguks (**punkt 17**).

Lõige 2 täpsustab lõike 1 punkti 6 ja selle kohaselt tuleb viidatud punktis nimetatud kinnituse asemel esitada välisriigi kodaniku päritoluriigi karistusregistri tõend või pädeva kohtu- või haldusorgani väljastatud samaväärne dokument, mille väljastamisest ei ole möödunud rohkem kui kolm kuud.

Nimetatud lähenemine ühtib teiste finantsjärelevalvesubjektide kohta käivate normidega kui ka RahaPTS-is sätestatuga.

Paragrahvi **lõikes 3** sätestatakse ka volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile, mille alusel saab kehtestada täpsustavaid nõudeid sellele, milliseid andmeid tuleb Finantsinspeksioonile esitada. Kuna kehtivates seadustes pole reguleeritud, mis keeles tuleb Finantsinspeksioonile andmed ja dokumendid esitada, on täpsustatud, et andmed ja dokumendid esitatakse Finantsinspeksioonile eesti keeles või muus keeles (**lõige 4**).

Lõikes 5 täpsustatakse, et juhul kui Finantsinspeksioon soovib omandajalt saada andmete ja dokumentide täpsustamiseks ja kontrollimiseks lisaandmeid, peab ta selleks esitama kirjaliku taotluse, milles on selgitatud, millist täiendavat teavet hindamise lõpuleviimiseks omandajalt soovitakse.

Paragrahvis 21 sätestatakse olulise osaluse hindamise protseduur, menetluse tähtajad ja koostöö finantsjärelevalve asutuste vahel. **Lõike 1** kohaselt on Finantsinspeksioonil hindamise teostamiseks aega 60 tööpäeva ning seda alates hetkest, mil ta edastab omandajale kirjaliku kinnituse selle kohta, et on olulise osaluse omandamissoovi kohta teate ja hindamiseks vajalikud andmed ja dokumendid omandajalt kätte saanud. Seejärel hindab Finantsinspeksioon menetlustähtaja jooksul omandaja vastavust käesoleva seaduse §-s 18 esitatud nõuetele ning otsustab osaluse omandamise keelamise või lubamise nimetatud aja jooksul.

Vajaduse korral võib Finantsinspeksioon menetlusaja jooksul, kuid mitte pärast viiekümndat tööpäeva, nõuda lisateavet (**lõige 2**). Omandajale saadetakse kirjalik teade ning selles täpsustatakse, millist täiendavat teavet on hindamiseks vaja. Teabepäringu ja sellele kavandavalt omandajalt vastuse saamise vaheliseks perioodiks menetlustähtaeg peatub, kuid see peatumine ei tohi kesta kauem kui 20 tööpäeva. Edaspidised täiendavat või selgitavat teavet nõudvad teabepäringud on Finantsinspeksiooni kasutada tema äranägemisel, kuid nende tulemusel ei tohi menetlustähtaeg enam peatuda.

Hindamisaja peatamist võib pikendada kuni 30 tööpäevani, kui omandaja üle ei teostata finantsjärelevalvet või kui omandaja üle teostab järelevalvet kolmanda riigi finantsjärelevalve asutus (**lõige 4**).

Paragrahvis sätestatakse ka finantsjärelevalve asutuste vahelise koostöö alused (**lõiked 5-6**). Finantsinspeksioon teeb olulise osaluse hindamisel koostööd lepinguriigi finantsjärelevalve asutusega, kui omandaja on lepinguriigis tegevusloa saanud finantsasutus või muu finantsjärelevalve alla kuuluv isik, lepinguriigis tegevusloa saanud finantsasutuse või muu finantsjärelevalve alla kuuluva isiku emaettevõtja või isik kelle kontrollitavaks äriühinguks on teises liikmesriigis tegevusloa saanud finantsasutus või muu finantsjärelevalve alla kuuluv isik. Koostöö raames konsulteerib Finantsinspeksioon teiste finantsjärelevalve asutustega, edastades viivitamata üksteisele kõik andmed, mis on olulised olulise osaluse omandamise, suurendamise või kontrollitavaks äriühinguks muutmise hindamisel.

Kui olulist osalust soovib samal ajal omandada mitu isikut, peab Finantsinspeksiooni neid kohtlema võrdsete asjaolude korral võrdselt (**lõige 7**).

Paragrahvi 22 lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus määrata omandajale tähtaeg, mille jooksul ta peab olulist osalust omandama, seda suurendama või muutma finantsasutuse kontrollitavaks äriühinguks. Kehtivates finantssektori seadustes on selleks tähtajaks juba varasemalt sätestatud 12 kuud ning Finantsinspeksioon võib omandamiseks ette nähtud tähtaega küll pikendada, kuid eelnõu kohaselt ei tohi ka sellisel juhul omandamise tähtaeg ületada 12 kuud.

Lõike 2 eesmärgiks on sätestada nn “vaikimisi nõusolek” osaluse omandamiseks. Kui Finantsinspeksioon ei esita ette nähtud menetlustähtaja jooksul keelavat ettekirjutust, võib omandaja osalust omandada, seda suurendada ja muuta makseasutuse või e-raha asutuse kontrollitavaks äriühinguks olenemata ka asjaolust, et Finantsinspeksioon pole 60 (+30) tööpäeva jooksul omandajale ühtegi teadet omandamise otsuse kohta saatnud. Seega, kui Finantsinspeksioon ei esita menetlustähtaja jooksul omandamisele vastuväidet, loetakse see heakskiidetuks. Viidatakse ka keelamiste alustele, kuna

Finantsinspeksioon võib keelava otsuse tegemisel lähtuda ainult hindamise kriteeriumitest ning neile mittevastavusest.

Paragrahvis 23 sätestatakse keelamise alused, millest lähtuvalt võib Finantsinspeksioon teha ettekirjutuse olulise osaluse omandamise, selle suurendamise või finantsasutuse kontrollitavaks äriühinguks muutmise keelamise kohta. **Lõike 1** kohaselt võib Finantsinspeksioon esitada omandajale vastuväite üksnes juhul, kui ta ei vasta olulist osalust omavatele isikutele esitatavatele nõuetele või kui omandaja ei ole ette nähtud tähtpäevaks Finantsinspeksioonile esitanud seaduses ette nähtud või Finantsinspeksiooni poolt täiendavalt nõutud andmeid ja dokumente. Samuti võib Finantsinspeksioon teha keelava otsuse, kui omandaja poolt esitatud andmed ja dokumendid ei vasta õigusaktidega sätestatud nõuetele või need on ebaõiged, eksitavad või puudulikud või kui esitatud andmete või dokumentide alusel ei saa kõrvaldada Finantsinspeksiooni mõistlikku kahtlust omandamise ebasobivusest ning sellest, et omandamine ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele või kui teenuseosutaja muutuks kolmandas riigis elava või asuva isiku kontrollitavaks äriühinguks ning selle isiku üle ei teostata tema elu- või asukohariigis piisavat järelevalvet või kui nimetatud kolmanda riigi finantsjärelevalveasutus ei saa teha Finantsinspeksiooniga koostööd (**lõike 1 punktid 1-4**)

Lõige 2 sätestab Finantsinspeksiooni kohustuse teavitada omandajat kirjalikult kahe tööpäeva jooksul, kui valminud hindamise alusel otsustatakse seista vastu kavandatavale omandamisele. Samuti tuleb omandajat teavitada positiivsest otsusest. Sealjuures ei tohi menetlustähtaega ületada ning esitada tuleb ka oma otsuse põhjendused.

Lõike 3 kohaselt võib Finantsinspeksioon pärast olulise osaluse omandamist, selle suurendamist või teenuseosutaja kontrollitavaks äriühinguks muutmist teha ettekirjutuse, mille kohaselt loetakse osaluse omandamine või teenuseosutaja kontrollitavaks äriühinguks muutmine seadusega vastuolus olevaks, kui omandaja on esitanud eksitavaid andmeid või dokumente või valeandmeid või –dokumente, olulist osalust omava aktsionäri või tema esindaja tegevus ohustab oluliselt teenuseosutaja kindlat ja usaldusväärset juhtimist või kui ilmnevad muud keelamiste alustes nimetatud asjaolud. Eesmärgiks on vältida sätete dubleerimist ning piisab, kui viidata ainult keelamise alustele, kuna sellisel juhul on kaetud ka kõik eelpool nimetatud asjaolud.

Lõike 4 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus oma ettekirjutusega omandajal või isikul, kellel on teenuseosutajas oluline osalus omab või kelle kontrollitavaks äriühinguks teenuseosutaja on, teenuseosutajas hääleõiguse või muude kontrolli võimaldavate õiguste teostamise iga kord keelata või piirata, kui esinevad sama paragrahvi lõikes 1 või 3 sätestatud asjaolud. Finantsinspeksioon võib teha ettekirjutuse, olenemata sama paragrahvi lõikes 1 või 3 sätestatud ettekirjutuse tegemisest. Finantsinspeksioon avalikustab ettekirjutuse oma veebilehel omandaja nõudmisel või vajaduse korral omal algatusel.

Lõige 5 sätestab, et kui omandaja või isik, kellel on teenuseosutajas oluline osalus või kelle kontrollitavaks äriühinguks teenuseosutaja on, on teises lepinguriigis registreeritud krediidiasutus, fondivalitseja, investeerimisfond, investeerimisühing, kindlustusandja, makseasutus, e-raha asutus, muu finantsjärelevalve alla kuuluv isik või eelnimetatud isikuga ühte konsolideerimisgruppi kuuluv isik, teatab Finantsinspeksioon sama paragrahvi lõikes 3 või 4 nimetatud ettekirjutuse tegemisest selle lepinguriigi pädevale finantsjärelevalve asutusele.

Lõige 6 täpsustab, et sama paragrahvi lõigetes 1, 3 ja 4 sätestatud Finantsinspeksiooni ettekirjutuste järgimine on kohustuslik ka teenuseosutajale, tema aktsiaraamatu pidajale või muule isikule, kes korraldab hääleõiguste teostamist.

Paragrahvi 24 eesmärgiks on täpsustada, et isik ei omanda aktsiatega ega osaga kaasnevat hääleõigust ning aktsiatega ega osaga esindatud hääli ei arvata üldkoosoleku kvoorumisse, kui tehing on vastuolus Finantsinspeksiooni ettekirjutusega, või kui tehingust ei ole Finantsinspeksiooni kohaselt teavitatud või kui üldkoosoleku otsus on tehtud pärast Finantsinspeksiooni poolt ette nähtud omandamise tähtaja möödumist või enne, kui olulise osaluse omandamine on käesoleva seaduse alusel lubatud. Kui lõikes 1 nimetatud asjaolu(de) esinemisel arvati hääled üldkoosoleku kvoorumisse ja need mõjutasid

üldkoosoleku otsuse vastuvõtmist, on üldkoosoleku otsus tühine. Avaldus üldkoosoleku tühisuse tuvastamiseks tuleb esitada kolme kuu jooksul üldkoosoleku otsuse vastuvõtmisest arvates (**lõige 3**). Sarnaselt lõikega 3, kui teostati tehingust tulenevaid kontrolli võimaldavaid õigusi, siis võib kohus tunnistada sellise õiguste teostamise tühiseks, kui avaldus tühisuse tuvastamiseks on kohtule esitatud kolme kuu jooksul õiguste teostamisest arvates (**lõige 4**).

Paragrahv 25 on osaluse muutumisest teavitamise regulatsioon, mida kohaldatakse juhul, kui isik kavatseb võõrandada aktsiaid või osa ulatuses, millega ta kaotab olulise osaluse teenuseosutajas või vähendab oma osalust alla määra või loobub kontrollist teenuseosutaja üle.

Lõike 1 kohaselt, kui isik kavatseb võõrandada aktsiaid või osa ulatuses, millega ta kaotab olulise osaluse teenuseosutajas või vähendab oma osalust alla mõne käesoleva seaduse § 17 lõikes 1 nimetatud määra või loobub kontrollist teenuseosutaja üle, peab ta kavatsusest Finantsinspeksiooni viivitamata teavitama, näidates teates ära tema omatavate, võõrandatavate ja pärast tehingut talle jäävate aktsiate arvu või osa suuruse.

Lõike 2 kohaselt kohaldatakse lõikes 1 sätestatud ka juhul, kui isik kaotab mõne muu sündmuse tõttu või muu tehingu tulemusel kontrolli teenuseosutaja üle või olulise osaluse teenuseosutajas või tema osalus väheneb alla mõne käesoleva seaduse § 17 lõikes 1 nimetatud määra. Sellisel juhul on isik kohustatud pärast olulise osaluse või kontrolli kaotamisest või osaluse vähenemisest teadaaamist viivitamata teavitama Finantsinspeksiooni.

Lõike 3 kohaselt on teenuseosutaja on käesoleva seaduse § 17 lõigetes 1 ja 2 ning käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud tehingutest teadaaamise korral kohustatud sellest viivitamata teavitama Finantsinspeksiooni.

Lõikega 4 sätestatakse, et teenuseosutaja esitab koos majandusaasta aruandega Finantsinspeksioonile andmed isikute kohta, kellel majandusaasta lõpu seisuga oli teenuseosutajas oluline osalus, näidates ära isikule kuuluva osaluse suuruse ja selle omamisega seotud asjaolud vastavalt käesoleva seaduse §-dele 15 ja 17 ning väärtpapierituru seaduse §-dele 9, 10 ja 72¹.

Seaduse 5. peatükk sätestab nõuded teenuseosutaja juhtimisele ja tegevusele.

Paragrahv 26 sätestab üldised alused teenuseosutaja asukohale ja peakontorile.

Lõike 1 kohaselt peavad Eestis äriregistrisse kantud ja Finantsinspeksioonilt tegevusloa saanud teenuseosutaja registrijärgne asukoht ja peakontor olema Eestis. **Lõike 2** järgi peab teenuseosutaja ühinguleping või põhikiri kindlaks määrama, et teenuseosutaja registrijärgne asukoht ja peakontor on Eestis.

Finantsturul kehtib põhimõte, et finantssektori ettevõtja peamine tegevuskoht ja registrijärgne asukoht peavad olema samas liikmesriigis. Finantsjärelevalve riigisisese õiguse kujundamisel on arvestatud kehtiva TsÜS § 29 lõike 1 regulatsiooniga. Igas finantsvaldkonna eriseaduses ei ole eraldi välja toodud, et Eestis äriregistrisse kantud ja Finantsinspeksioonilt tegevusloa saanud turuosalise juhatuse asukoht ja peakontor peavad asuma Eestis.

Terminite „peakontor“ Eesti õiguses otseselt ei defineerita. Seda terminite kasutatakse laialdaselt nii tavakeeles kui ka Euroopa Liidu õiguses. Näiteks juba 1989. a vastuvõetud Euroopa Nõukogu 15. detsembri 1989. a direktiivis 89/646/EÜ kehtestati nõue, et krediitiasutusel peab peakontor olema samas liikmesriigis, kus on registrijärgne asukoht. Lisaks finantssektori ettevõtjate kohta kehtivatele direktiividele kasutatakse terminite „peakontor“ ka Nõukogu määruse (EÜ) nr 2157/2001, Euroopa äriühingu (SE) põhikirja kohta (EÜT L 294, 10.11.2001, lk 1—21), põhjenduspunktides ja artiklites 2, 7, 64, 69. Tulenevalt eelnimetatud määruse artiklist 7 käsitletakse Euroopa Liidu Nõukogu määruse (EÜ) nr 2157/2001 „Euroopa äriühingu (SE) põhikirja kohta“ rakendamise seaduse §-s 29 peakontori asukohana juhatuse asukohta. Uuemas Eesti õiguskirjanduses käsitletakse peakontorit kohana, kus toimub äriühingu juhtimine.

Peakontor on finantsvaldkonna ettevõtja juhatuse füüsiline asukoht, kus täidetakse valdkonna õigusaktides ette nähtud peamisi juhtimis- ja kontrollifunktsioone ning kus toimub finantsteenuste osutamine, sh tagatakse kriitiliste funktsioonide jätkuvus. Finantssektoris ja ka vastavas EL regulatsioonis laiemalt kasutusel olev mõiste „peakontor“ on finantsjärelevalve subjekte reguleerivates eriseadustes niisiis käsitatav „juhatuse“ kelle asukoht peab langema kokku registreeritud asukohaga. Kui on tegemist Eesti registrisse kantud äriühingust finantsjärelevalve subjektiga, peab tema juhatuse asuma igal juhul Eestis ning TsÜS-i muudatustest tulenevad leevendused juhatuse asukoha regulatsioonis finantsjärelevalve subjektidele ei laiene.

Nõue, et juhatuse asukoht oleks seotud konkreetse järelevalvesubjekti asukohaga, tuleneb paljuski Euroopa Liidu õigusest. Finantssektoris tegutseva ettevõtja asukoha regulatsioonil ei ole tähtsust mitte ainult tavapärase ühinguõiguslikus tähenduses, vaid see on otseselt seotud majandushaldusõigusega, s.h. muude oluliste terminitega (näiteks „varipank“) ning finantssektori ettevõtjate üle järelevalve teostamisega. Tulenevalt kapitali ja teenuste vaba liikumise põhimõttest, kehtib finantssektori ettevõtjatele Euroopa Liidus ühtse tegevusloa režiim (nn Euroopa pass). Finantsjärelevalveasutus annab tegevusloa oma riigis vastavasse registrisse (äriregistrisse) kantud ettevõtjale. Kui ettevõtjale on päritoluriigis antud välja tegevusloa, võib ta seaduses nimetatud teenuseid osutada teises liikmesriigis, ilma vastuvõtva riigi pädevalt järelevalveasutuselt luba taotlemata - päritoluriigi järelevalveasutus teostab järelevalvet ka ettevõtja poolt teises lepinguriigis asutatud filiaali ja piiriüleselt osutatavate teenuste üle. Euroopa Liidu õiguse kohaselt on päritoluriik liikmesriik, kus on ettevõtja registrijärgne asukoht ja asub ettevõtja peakontor. Peakontori asukoha kriteerium on oluline finantsvaldkonna ettevõtja teises liikmesriigis asuvate tegevuskohtade, s.o filiaalide kindlaksmääramisel ja kolmandates riikides asuvate finantsvaldkonna ettevõtjate Euroopa Liidus asuvate tegevuskohtade, s.o filiaalide kindlaksmääramisel.

Paragrahvis 27 on sätestatud juhtorgani liikmetele esitatavad nõuded, mis peavad vastama sobivuse ja nõuetele vastavuse (nn *fit&proper*) tingimustele nagu on sätestatud ka teiste finantsturu osaliste puhul. Sobivuse ja nõuetele vastavuse kriteeriumid on käsitletavad Põhiseaduse §-s 29 sätestatud tegevusala, elukutse ja töökoha vaba valiku põhiõiguse piiranguna. Sarnaselt teiste finantsturul tegutsevate ettevõtjatega, esitatakse teenuseosutaja juhtorgani liikmetele kõrgendatud nõuded võrreldes muude ettevõtluse valdkondadega. Teenuseosutaja juhtorgani nõuetele vastavusele tuleb erilist tähelepanu pöörata ning viia juhtorgani liikmete kogenematuses, ebakompetentsuses, halvast mainest vms asjaoludest tingitud võimalik kahju klientidele miinimumini. Juhtorgani liikmetele esitatavatele nõuetele vastavus on ka tegevusloa andmise üheks eelduseks, mis tähendab, et järelevalveasutus hindab enne tegevusloa väljastamist, kas äriühingu juhtorgani liige on sobiv ja vastab seaduses sätestatud nõuetele. Nõuetele mittevastavus võib olla tegevusloa andmisest keeldumise või tegevusloa kehtetuks tunnistamise aluseks.

Lõige 1 sisaldab finantsjärelevalvesubjektidele kohaldatavat üldklauslit, mille kohaselt võib teenuseosutaja juhtorgani liikmeks valida või määrata vaid isiku, kellel on laitmatu maine ning vajalikus mahus aega oma tööülesannete täitmiseks vastaval ametikohal. Nimetatud aspektid põhinevad suuresti nii EL ühisrahastusmäärusel kui ka MiCA eelnõul (vt EL ühisrahastusmääruse [artikkel 12\(3\) punkt b](#) ning [MiCA artikkel 54\(2a\) punkt b](#)), ning nendele sobivust hindab Finantsinspeksioon eeskätt loa taotlemisel aga ka juhtorgani liikme vahetumisel pärast tegevusloa väljastamist.

Lõike 2 punktid 1-3 nimetavad teenuse osutamise aspektid, millest juhatuse liikmed peaksid olema teadlikud ja varasema ettevõtluskogemuse jooksul kokku puutunud.

Lõige 3 täpsustab lõikes 1 märgitud „laitmatu ärialase maine“ kriteeriumit, mille kuus punkti loetlevad juhud, mil juhtorgani liikme mainet ei saa eelduslikult pidada laitmatuks, sh (kuid mitte ainult) juhul kui tema tegevus on kaasa toonud finantsjärelevalve poolt tegevusloa kehtetuks tunnistamise, kui tema suhtes on kohaldatud tegutsemiskeeldu või ettevõtluskeeldu, või kui Finantsinspeksioonile on esitatud valeinformatsiooni või jäetud oluline informatsioon esitamata.

Lõike 4 kohaselt on teenuseosutaja juhtorganite liikmed ja töötajad kohustatud tegutsema nendelt oodatava ettenägelikkuse ja kompetentsusega ning vastavalt nende ametikohale esitatavatele nõuetele,

lähitudes teenuseosutaja ja tema klientide huvidest. Lisaks tagab teenuseosutaja, et tema äritegevuse protsessis osalevatel töötajatel on tööülesannete täitmiseks vajalikud teadmised, oskused ja kogemused.

Lõige 5 sätestab, et teenuseosutaja määrab sise-eeskirjas juhtorganite liikmete ja töötajate teadmiste, oskuste ja kogemuste taseme, mis on vajalik teenuseosutaja organisatsioonis ameti- või töökohtadel ülesannete täitmiseks. Teadmiste ja pädevuse taseme määramisel arvestatakse ameti- või töökohaga seotud ülesannete täitmiseks vajalikku kvalifikatsiooni ja ametialast kogemust.

Lõike 6 kohaselt on teenuseosutaja juhtorganite liikmed ja töötajad kohustatud seadma teenuseosutaja ning tema klientide majanduslikud huvid kõrgemale oma isiklikest majanduslikest huvidest. Lisaks on teenuseosutaja töötajad kohustatud osutama teenuseid õiguspäraselt, piisava asjatundlikkuse, täpsuse ja hoolikusega ning andma kliendile nõuetekohast teavet pakutavate või vahendavate teenuste kohta.

Lõike 7 järgi peavad teenuseosutaja juhtorganite liikmed tagama teenuseosutaja majandustegevuseks vajalike finantsvahendite pideva olemasolu, samuti selle, et teenuseosutaja organisatsiooniline struktuur on läbipaistev ja selgelt määratud vastutusaladega ning kehtestatud on riskide tuvastamise, mõõtmise, juhtimise, pideva jälgimise ja nendest raporteerimise protseduurid, mis on teenuseosutaja tegevuse laadi, ulatust ja keerukuse astet arvestades piisavad ja proportsionaalsed.

Lõige 8 sätestab, et teenuseosutaja juhatuse liikmed on kohustatud veenduma, et käesoleva seaduse alusel kehtestatud eeskirjad ja muud protseduurireedid oleksid asjakohased ning hindama nende tulemuslikkust ning rakendama asjakohaseid meetmeid puuduste kõrvaldamiseks.

Lõige 9 kohustab teenuseosutaja juhtkonda kehtestama asjakohase korra ja menetlused, et tagada tõhus ja usaldusväärne juhtimine, sealhulgas ülesannete lahusus, talitluspidevus ja huvide konfliktide vältimine, ja teostab järelevalvet nende rakendamise üle, tehes seda turu usaldusväärset ja klientide huve toetaval viisil.

Lõige 10 täpsustab töötaja mõiste, mis käesoleva seaduse tähenduses on teenuseosutaja heaks töölepingu või muu võlaõigusliku lepingu alusel tööd tegev füüsiline isik, kelle tööülesannete hulka kuuluvad teenuseosutaja nimel teenuse osutamisega seotud tegevused, sealhulgas teenuseosutaja esindamine või teenuseosutaja juhtimine või kontrollimine.

Lõige 11 sätestab valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnormi, mis lubab nimetatud ministril kehtestada määrusega nõuded teenuseosutaja juhtorganite liikmete ja töötajate erialastele teadmistele, oskustele ning kogemustele.

Paragrahv 28 sätestab selle, millest peab valitud audiitor või teenuseosutaja juhtorgani liige nõuut töandjat teavitama, kes omakorda teavitab sellest Finantsinspektsiooni. Eeltoodu tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõttel, mille kohaselt kannavad finantssektori ettevõtja usaldusväärse ja kindla juhtimise eest vastutust ettevõtja ja selle aktsionärid (või asjakohasel juhul osanikud). Samuti sätestatakse, et juhtide või audiitorite nimetamisest tuleb eelnevalt teavitada ka Finantsinspektsiooni. Järelevalveasutusel peab olema võimalus hinnata isiku sobivust ja nõuetele vastavust enne tema valimist või määramist.

Sama paragrahvi **lõigete 5-7** kohaselt on Finantsinspektsioonil õigus nõuda teenuseosutaja juhtorgani liikmete tagasikutsumist. Sarnased sätted on analoogsed teistes finantsturgu reguleerivates seadustes sätestatuga. Arvestades finantssektori ettevõtjate kindla ja usaldusväärse juhtimise olulisust tsiviilikäibes, on antud avalikkuse kaitse huvidest lähtuvalt järelevalveasutusele laialdased volitused ettevõtja privaatautonoomiasse sekkumisel sellisel juhul, kui juhtorgani liige ei vasta seaduses sätestatud nõuetele, kui isik on esitanud enda valimise või määramisega seoses valeandmeid või kui isiku tegevus on näidanud, et ta ei sobi teenuseosutaja juhtorgani liikmeks (**lõige 5**). **Lõikes 6** on sätestatud, et kui teenuseosutaja ei täida Finantsinspektsiooni ettekirjutust juhi tagasikutsumise kohta, võib Finantsinspektsioon nõuda juhtorgani liikme tagasikutsumist kohtu kaudu või tunnistada tegevusloa kehtetuks. **Lõikega 7** on ette nähtud erisäte tagasikutsumatud juhtorgani liikme puhuks, mille kohaselt võib uue juhtorgani liikme määrata kohus Finantsinspektsiooni, juhatuse, nõukogu, osaniku või aktsionäri

nõudel. Kohtu poolt määratud nõukogu liikme volitused kestavad kuni uue nõukogu liikme valimiseni üldkoosoleku poolt.

Paragrahvis 29 käsitletakse juhtorgani liikmete ja töötajate tasustamisele kohalduvaid põhimõtteid. Nimetatud paragrahvi neljas punktis on loetletud põhimõtted, millele peab vastama töötajate ja juhtorgani liikmete tasustamine ning nendele antavate hüvede ja soodustuste määramise alused. Sealhulgas peab juhtorgani liikmete ja töötajate tasustamise põhimõtted või tööga kaasnevate hüvede määramise alused olema selged ja läbipaistvad ning kooskõlas usaldusväärse ja tõhusa riskide juhtimise põhimõtetega, teenuseosutaja pikaajaliste huvidega ning mitte soodustama ülemääraste riskide võtmist (**punkt 1**), tasustamine peab lähtuma teenuseosutaja äristrateegiast, väärtustest ja majandustulemustest (**punkt 2**), saadavad tasud või hüved peavad olema proportsionaalsed teenuseosutaja tegevuse laadi ja ulatusega ning tasu või hüve saaja vastutusvaldkonnaga (**punkt 3**), ning viimaks peavad tasustamise või hüvede andmise põhimõtted hõlmama huvide konflikti maandamise või vältimise meetmeid (**punkt 4**).

Paragrahvis 30 sätestatakse, millised protseduurireeglid ehk sise-eeskirjad peab teenuseosutaja kehtestama. Sise-eeskiri on põhiline ja peamine dokument, kus organisatsioonilised toimumismehhanismid peavad kirjas olema ning mis peab tagama teenuseosutaja tegevuse vastavuse õigusaktidele ja teenuseosutaja juhtorganite otsustele, samuti teenuste õigus- ja korrapärase osutamise (**lõige 1**). Analoogiline säte on ka teiste finantssektori ettevõtjate tegevust reguleerivates seadustes.

Lõike 2 eesmärk on täpsustada sama paragrahvi lõikes 1 sätestatud ning loetleda, millised protseduurid ja tegevused peavad olema teenuseosutaja sise-eeskirjaga hõlmatud. Nende alla kuuluvad:

- asutusesisese teabe ja dokumentide liikumise kord (**punkt 1**), teenuse osutamise kord (**punkt 2**), huvide konflikti vältimise kirjeldus (**punkt 5**), jne. Võrreldes teiste finantssektoris tegutsevate ettevõtjatega on käesoleva seaduse puhul erilist rõhku pandud punktile 11, mille järgi peab sise-eeskiri käsitlema ka sisemisi protseduurireegleid teenuseosutaja tegevust reguleerivates õigusaktides kehtestatud kohustuste rikkumise või võimaliku rikkumise kohta teavituste vastuvõtmiseks ja töötlemiseks ning selle tagajärgede kõrvaldamiseks. Lisaks eelnevale määratakse sise-eeskirjas veel tehingute ja toimingute tegemise kord teenuseosutaja nimel ja arvel ning klientide nimel ja arvel (**punkt 3**);
- töötajate töö- või ametiülesanded, alluvussuhted, aruandlusahelad, aruannete esitamise protseduur ja õiguste delegeerimine, sätestades funktsioonide lahususe teenuseosutaja nimel kohustuste võtmisel, teenuste kajastamisel raamatupidamises ja aruannetes ning riskide hindamisel (**punkt 4**);
- teenuse osutamisega seotud tegevuste edasiandmise kord (**punkt 6**);
- registripidamise, andmekogude pidamise ja andmete käitlemise kord (**punkt 7**);
- sisemised protseduurireeglid, millega määratakse kasutatavate infotehnoloogiaalaste ning klientide vara hoidmise süsteemide turvalisus ning nende regulaarne kontrollimine (**punkt 8**); sisekontrolli süsteemi toimimise kord, vastavuskontrolli ja riskijuhtimise reeglid ning nende rakendamise kord (**punkt 9**);
- sisemised protseduurireeglid rahvusvahelise sanktsiooni seaduse alusel kehtestatud rahvusvaheliste sanktsioonide rakendamiseks ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse rakendamiseks ning nende täitmise kontrollimise sisekontrollieeskirjad (**punkt 10**);
- sisemised protseduurireeglid teenuseosutaja tegevust reguleerivates õigusaktides kehtestatud kohustuste rikkumise või võimaliku rikkumise kohta teavituste vastuvõtmiseks, töötlemiseks ja edastamiseks ning tagajärgedega tegelemiseks (**punkt 11**);
- turvaintsidentide väljaselgitamise ja lahendamise ning nende suhtes meetmete rakendamise kord, sealhulgas intsidentidest teatamise kord, ning oluliste operatsiooni- ja turvaintsidentide avastamise ja klassifitseerimise menetlus (**punkt 12**);
- tundlikele andmetele juurdepääsu registreerimise, seire, jälgimise ja piiramise kord (**punkt 13**);
- talitluspidevuse tagamise kord, sealhulgas nende plaanide asjakohasuse ja tõhususe regulaarse katsetamise ja läbivaatamise menetlus (**punkt 14**);
- raamatupidamise sise-eeskirjad (**punkt 15**);
- filiaalide olemasolu korral kohase tegevuse nõuetele vastavuse kontrollimise kord (**punkt 16**);
- kliendi kaebuste lahendamise kord (**punkt 17**);

- käesolevas seaduses sätestatud nõuete rikkumisest teavitamise korra, mis võimaldab asutusesisest õigusrikkumisest teavitamist (**punkt 18**).

Lõike 3 kohaselt peavad krediidipõhise ühisrahastusteenuse osutaja sise-eeskirjad olema lisaks käesolevas paragrahvis nimetatud nõuetele kooskõlas ka vastutustundliku laenamise põhimõttega. Vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamisel tuleks lähtuda krediidiandjate ja –vahendajate seaduse 6. peatükis sätestatust.

Kuna käesoleva seaduse tähenduses on teenuseosutaja näol tegemist üsna uudse ettevõtlusvaldkonnaga, siis on sätestatud **lõikes 4** volitusnorm valdkonna eest vastutava ministri määrusega täpsemate nõuete kehtestamiseks teenuseosutaja sise-eeskirjadele.

Paragrahv 31 sätestab nõuded sisekontrolli süsteemi kohta, millest üks osa on vastavuskontroll. Rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtete kohaselt on sisekontrolli funktsioon kõikehõlmav, mis muuhulgas sisaldab vastavuskontrolli funktsiooni. Vastavuskontrolli funktsiooni teostaja peamiseks ülesandeks on seirata ning hinnata kriitiliste protsesside ja süsteemide toimimist. Vastavuskontrolli funktsiooni teostaja ei saa hinnata selle funktsiooni toimimist, mida ta ise teostab (nõ enesekontrolli risk, huvide konflikt).

Lõike 1 kohaselt peab teenuseosutajas olema loodud ja toimiv sisekontrolli süsteem, mille eesmärk on tagada teenuseosutaja tegevuse vastavus sise-eeskirjadele, õigusaktidele ja teenuseosutaja juhtorganite vastuvõetud otsustele, ning teenuseosutaja otsuste vastuvõtmine usaldusväärse ja nõuetekohase informatsiooni alusel.

Lõigete 2 ja 3 kohaselt peab teenuseosutaja kehtestama ja rakendama õiguslikud, tehnilised ja organisatsioonilised meetmed sõltumatu vastavuskontrolli funktsiooni teostamiseks. Vastavuskontrolli funktsiooni teostab teenuseosutaja juhatuse poolt määratud vastutava töötaja või muu isik, kellega sõlmitakse kirjalikus vormis leping.

Lõike 4 järgi peab vastavuskontroll tagama sama lõike kolmes punktis toodud tegevuste ja ülesannete täitmist. Sealhulgas peab vastavuskontroll tagama, et regulaarselt kontrollitakse teenuseosutaja, selle juhtorgani liikmete ja töötajate tegevuse vastavust õigusaktidele, Finantsinspektsiooni ettekirjutustele, juhtorganite otsustele, sise-eeskirjadele, teenuseosutaja sõlmitud lepingutele ja heale tavale ning hinnatakse teenuseosutajas kehtestatud sise-eeskirjade ja otsuste vastavust õigusaktidele ning teenuseosutaja kohustuste täitmisel esinevate puuduste kõrvaldamiseks võetud meetmete sobivust ja tulemuslikkust (punkt 1); et teenuse osutamise eest vastutavaid isikuid nõustatakse käesolevas seaduses sätestatud kohustuste täitmisega seotud küsimustes (punkt 2) ning et teenuseosutaja juhatusele esitatakse regulaarselt aruandeid (punkt 3).

Lõike 5 kohaselt peab teenuseosutaja vastavuskontrolli funktsiooni teostamiseks kehtestama sise-eeskirjadega tegevuspõhimõtted ja reeglid seadusest tulenevate kohustuste täitmata jätmise õigusriskide ning nendega seonduvate muude riskide tuvastamiseks, maandamiseks või vältimiseks seoses klientidele teenuste osutamisega. Nimetatud põhimõtteid ja reegleid nimetatakse samas paragrahvis edaspidi tegevuspõhimõteteks. Needsamad põhimõtted peavad Finantsinspektsioonil võimaldama efektiivselt täita ka järelevalveülesandeid (**lõige 6**).

Lõike 7 järgi ei tohi vastavuskontrolli funktsiooni teostaja tegeleda teenuste osutamisega ega tegevusega, mille üle ta järelevalvet teostab, välja arvatud juhul, kui teenuseosutaja on võimeline tõendama, et arvestades tema tegevuse laadi, ulatust ja keerukusastet, ei ole nimetatud kohustus proportsionaalne ja et vastavuskontrolli ülesannete täitmine on ka ilma kõnealuseid kohustusi täitmata tegelikkuses tulemuslik. Antud keelu eesmärk on ühelt poolt vältida huvide konflikti ning teiselt poolt on suunatud selle kindlustamisele, et vastavuskontrolli teostajal oleks piisavalt aega ja vahendeid oma (põhi)funktsiooni täitmiseks.

Lõike 8 kohaselt ei tohi vastavuskontrolli funktsiooni teostaja tasustamise alused ja kord ohustada tema objektiivsust.

Lõike 9 järgi on vastavuskontrolli funktsiooni teostaja kohustatud talle teenuseosutaja kohta teatavaks saanud teabe, mis osutab teenuseosutaja õigusrikkumisele või klientide huvide kahjustamisele, viivitamata edastama teenuseosutaja juhtorgani liikmetele.

Lõike 10 järgi kohustub teenuseosutaja tagama sisekontrolli ja vastavuskontrolli funktsiooni teostajale kõik nende ülesannete täitmiseks vajalikud õigused, töötingimused ja juurdepääsu kogu vajalikule teabele, sealhulgas õiguse saada selgitusi ning teavet teenuseosutaja juhatusest ja töötajatelt ning jälgida avastatud puuduste kõrvaldamist ja tehtud ettepanekute täitmist.

Paragrahv 32 sätestab teenuseosutaja töötaja kohustuse Finantsinspeksiooni teavitada. Finantsinspeksiooni teavitamise vajadus tekib eeskätt juhul, kui töötajale saavad ilmsiks asjaolud, mille tagajärg on või võib olla teenuseosutaja tegevust reguleerivate õigusaktide oluline või korduv rikkumine, või kui teenuseosutaja juhtorgani liige või töötaja on tekitanud või võib tekitada olulist varalist kahju teenuseosutajale või tema klientidele (**lõige 1**).

Töötaja kaitse kord on täpsustatud sama paragrahvi **lõikes 2**, mille kohaselt ei riku teenuseosutaja töötaja või muu teenuseosutaja tegevusega seotud kolmas isik Finantsinspeksiooni teavitamisega talle õigusakti või lepinguga pandud andmete saladuses hoidmise kohustust (**lõige 2**). Tegemist on viitega Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EL) 2019/1937, 23. oktoober 2019, liidu õiguse rikkumisest teavitavate isikute kaitse kohta (ELT L 305, 26.11.2019, lk 17–56), mille eesmärk on kaitsta neid rikkumisest teavitajaid, kes on ise seotud finantsteenuste osutamisega (vt ka direktiivi artikkel 2 punkti 1(a)(ii)).

Paragrahv 33 käsitleb andmete säilitamist.

Vastavalt **lõikele 1** kohustub teenuseosutaja säilitama käesolevas seaduses sätestatud andmeid viie aasta jooksul muutumatuna ja Finantsinspeksioonile kättesaadavana, kui Finantsinspeksioon ei ole kehtestanud teistsugust tähtaega või kui seaduses ei ole sätestatud pikemat tähtaega. „Finantsinspeksioonile kättesaadav“ tähendab, et Finantsinspeksioonil peab olema praktikas ka võimalus ligi pääseda andmetele, mis on Finantsinspeksiooni poolse kontrolli objektiks. Selline kättesaadavus on näiteks välistatud juhul, kui andmed asuvad välisriigi serveris, kuhu Finantsinspeksioonil pole võimalik ligi pääseda; kui andmed on krüpteeritud ilma võimaluseta neid dekrüpteerida, jne. Lisaks, nimetatud viieaastane tähtaeg rakendub teenuseosutajale ka siis, kui Finantsinspeksioon nõuab, et pärast teenuseosutajale väljastatud tegevusloa lõppemist tuleb teenuseosutajal andmeid säilitada muutumatuna ja finantsjärelevalvele kättesaadavana viie aasta jooksul (**lõige 3**).

Lõige 2 käsitleb kohustust säilitada teenuse osutamise lepingust tulenevaid teenuseosutaja ja kliendi õiguseid ja kohustusi või teenuse osutamise tingimusi vähemalt kuni teenuse osutamisega seotud kliendisuhte kestuse lõpuni. Lepingutingimuste säilitamise kohustuslikkus peaks ennetama võimalikke vastuolusid ja vaidlusi, kui vähemalt teenuseosutaja kui üks lepingupool on kohustatud alles hoidma lepingut, mille alusel teenust kliendile osutatakse. Kui teenuseosutaja osutab teenuseid vastavalt oma tüüptingimustele, siis kohustub teenuseosutaja säilitama kõiki versioone tüüptingimustest juhul, kui nimetatud tingimusi on muudetud kliendisuhte kestuse ajal.

Lõike 3 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus nõuda, et pärast teenuseosutajale antud tegevusloa lõppemist peab teenuseosutaja säilitama käesolevas seaduses sätestatud andmeid muutumatuna ja Finantsinspeksioonile kättesaadavana viis aastat, kui andmete säilitamisele ei ole seaduses ette nähtud pikemat tähtaega. Dokumentide säilitamise kohta tasub märkida, et muudest seadustest võib tulla kohustus säilitada teatud andmeid ja dokumente kauem kui käesoleva seaduse §-s 33 märgitud. Näiteks raamatupidamisdokumente tuleb säilitada seitse aastat raamatupidamise seaduse alusel ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsioon nõuab teenuseosutajalt kui finantseerimisasutuselt hoolsusmeetmete kohaldamiseks kogutud andmete säilitamist viis aastat pärast kliendiga ärisuhte lõppemist; samuti tuleb arvestada asjakohasel juhul ka isikuandmete kaitse üldmääruse sätetega.

Paragrahv 34 sätestab teenuse edasiandmise tingimused. Teenuseosutaja võib oma tegevust edasi anda kolmandale isikule ainult juhul, kui Finantsinspeksiooni on sellest teavitatud ning kui teenuseosutaja

kliendi või järelevalveasutuse jaoks ei toimu teenuse edasiandmisega olulisi muudatusi (loetletud **lõike 1** punktides 1-8). Sealjuures on tegevuse edasiandmisel oluline, et teenuseosutaja tegevusi ei anta edasi sellisel viisil, mis takistab teenuseosutaja sisekontrolli või järelevalve toimimist ning et teenuse edasiandmine oleks igakülgsest vajalik (**lõige 2**).

Lõike 1 punktide 1-8 alusel on teenuseosutajal oma kohustuste paremaks täitmiseks õigus teenuse osutamisega seotud tegevusi edasi anda kolmandale isikule (*tegevuse edasiandmine*), kui:

- tegevuse edasiandmisega ei delegeeri juhtorgani liikmed oma vastutust või tegevuse edasiandmine ei kahjusta muul viisil klientide huve ning teenuseosutaja jääb tegevuse edasiandmise korral täielikult vastutavaks edasiantud tegevuse nõuetekohase täitmise eest;
- tegevuse edasiandmine ei takista teenuseosutaja tegevust ja tema kohustuste täitmist vajalikul tasemel ega vähenda teenuse osutamise kvaliteeti;
- isikul, kellele tegevused edasi antakse, on vajalikud teadmised ja oskused ning ta on võimeline neid kohustusi täitma;
- teenuseosutaja suhted klientidega ja kohustused klientide ees ei muutu tegevuse edasiandmise tõttu;
- tegevuse edasiandmine ei põhjusta olukorda, kus teenuseosutaja ei tegele teenuse osutamisega, mille jaoks talle on väljastatud tegevusluba;
- tegevuse edasiandmine ei tühistata ega muuda mis tahes muid tingimusi, mille alusel teenuseosutajale tegevusluba anti;
- tegevuse edasiandmisel võtab teenuseosutaja tarvitusele kõik meetmed, et vältida täiendavaid operatsioonilisi riske;
- operatsiooniliste funktsioonide edasiandmine ei takista ega mõjuta sise- ja vastavuskontrolli kvaliteeti ega toimimist ning Finantsinspektsiooni võimalusi finantsjärelevalve teostamisel.

Punktis 7 nimetatud operatsiooniliste riskide all mõeldakse riske saada kahju sisemiste protsesside, inimeste tegevuse või süsteemide ebaadekvaatsusest või mittetoimisest oodatud viisil või välistest sündmustest. Mõiste sisaldab juriidilist riski, kuid ei sisalda strateegilist, reputatsiooni ja süsteemiriski. Operatsiooniriskide kohta on Finantsinspektsioon välja andnud juhendi „Nõuded operatsiooniriski juhtimise korraldamiseks“. **Punktis 8** märgitud operatsiooniliste funktsioonide all peetakse silmas teenuseosutaja toimimiseks vajalikke põhilisi funktsioone.

Lõike 2 järgi tuleb tegevuse edasiandmise korral hinnata, kas isik, kellele tegevus edasi antakse, on edasiantud tegevuseks pädev ja sobiv. **Lõike 3** kohaselt on teenuseosutajal õigus saada teavet edasiantud tegevuse kohta ja anda kohustuslikke juhiseid sellele, kellele tegevus on edasi antud.

Lõike 4 järgi tuleb teenuseosutajal enne tegevuse edasiandmist Finantsinspektsiooni teavitada. Teavituse eesmärk on anda Finantsinspektsioonile õigus hinnata, kas isik, kellele tegevus edasi antakse, vastab käesoleva paragrahvi lõikes 1 ning muude seadusega kehtestatud nõuetele.

Lõike 5 kohaselt on Finantsinspektsioonil õigus teha ettekirjutus, millega nõutakse konkreetsele isikule teenuseosutajaga seotud tegevuse või ülesande edasiandmise lõpetamist või kõigi teenuseosutaja poolt kolmandate isikutega sõlmitud tegevuste või ülesannete edasiandmise lepingute lõpetamist, kui:

- 1) kolmandal isikul puudub käesolevas seaduses sätestatud teenuste osutamiseks või ülesannete tegemiseks vajalik kvalifikatsioon või asjakohasel juhul tegevusluba vastava teenuse osutamiseks;
- 2) rikutakse teenuseosutaja klientide õigustatud huve või on sellise rikkumise oht;
- 3) kolmanda riigi finantsjärelevalve asutusel, kes teostab järelevalvet kolmanda riigi isiku üle, ei ole õiguslikku alust või võimalusi Finantsinspektsiooniga koostöö tegemiseks;
- 4) kolmas isik, kellele käesoleva seaduse tähenduses teenuse osutamine on edasi antud, ei vasta vähemalt samaväärsetele nõuetele, mis on ette nähtud käesoleva seadusega;
- 5) rikutakse käesolevas seaduses sätestatud muid tingimusi.

Lõige 6 sätestab erisuse krediitipõhise ühisrahastusteenuse osutamisele, kui pakutakse tarbijakrediiti. Nimetatud teenusepakkujaga seotud tegevuste edasiandmisele kohaldatakse laenude vahendamise osas krediidiandjate ja –vahendajate seaduse §-is 46 krediitvahendaja kohta sätestatud, kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Paragrahv 35 sätestab huvide konflikti maandamise ja vältimise nõuded.

Lõike 1 kohaselt tuleb teenuseosutajal kehtestada huvide konflikti maandamise ja vältimise kord, milles sätestatakse õiguslikud, tehnilised ja organisatsioonilised meetmed, arvestades teenuseosutaja tegevuse laadi ja ulatust.

Lõike 2 järgi rakendab teenuseosutaja huvide konflikti maandamise ja vältimise korda, et tuvastada, maandada ja võimaluse korral vältida teenuse osutamisel teenuseosutaja sisest huvide konflikti, huvide konflikti teenuse osutaja ja tema üle kontrolli teostava isiku vahel, teenuse osutaja ja tema klientide vahel ning klientide omavahelisi huvide konflikte. Säte põhineb EL ühisrahastusmääruse artiklil 8 punktil 4, mida on laiendatud ka teistele seadusega hõlmatud teenuseosutajatele. Huvide konflikti maandamist tuleks silmas pidada ka finantsvahendusplatvormi haldamise puhul (§ 40).

Lõike 3 kohaselt peab teenuseosutaja huvide konflikti maandamise kord muuhulgas (st vähemalt aga mitte ainult) hõlmama:

- 1) iga teenuse või tegevusega seotud asjaolusid, millest tuleneb või võib tuleneda huvide konflikt või mis toovad kaasa klientide huvide kahjustamise olulise riski;
- 2) meetmeid, mida tuleb rakendada huvide konflikti lahendamiseks.
- 3) seda, kuidas potentsiaalsetest või tegelikest huvide konflikti olukordadest kliente teavitatakse.

Paragrahv 36 käsitleb teenuseosutaja või temaga seotud isikute osalemist investeerimisprojektides. Kuivõrd sellises olukorras võib tekkida samuti huvide konflikt, siis tuleks käesolevat paragrahvi vaadata koosmõjus §-ga 35 ülal.

Lõike 1 kohaselt võivad teenuseosutaja juhtorgani liikmed ja töötajad ning teenuseosutajas olulist osalust omavad isikud või mis tahes isikud, kes otseselt või kaudselt on kontrolli kaudu nendega seotud, teenuseosutaja vahendusel pakutavates investeerimisprojektides osaleda üksnes juhul, kui teenuseosutaja veebilehel avalikustatakse informatsioon eelnimetatud isikute osaluste kohta (sealhulgas nimetatud isikute poolt investeeritud summa eurodes või protsendina investeerimisprojekti koguväärtuses), ja kui teenuseosutaja tagab, et eelnimetatud isikute investeeringud tehakse samadel tingimustel teiste investoritega ja eelnimetatud isikutele ei võimaldata sooduskohtlemist, eelisjuurdepääsu teabele või muid hüvesid või eeliseid võrreldes muude investoritega (punktid 1 ja 2).

Lõike 2 kohaselt ei või eelmises lõikes nimetatud isikud omada ega omandada finantsilist huvi rahastuse taotleja äritegevuses muul viisil kui osaledes investeerimisprojektis, mis on teenuseosutaja kaudu avalikult kättesaadav. Säte põhineb EL ühisrahastusmääruse artikli 8 punktil 1, mida on laiendatud ka teistele seadusega hõlmatud teenuseosutajatele.

Paragrahv 37 sätestab teenuseosutajale keelu maksta või anda allahindlust või mitterahalist hüve teisele teenuseosutajale või muule kolmandale isikule investori korralduse suunamise eest mistahes konkreetse investeerimisinstrumenti pakkumise juurde enda finantsvahendusplatvormil või kolmanda osapoole platvormil. Lisaks ei tohi teenuseosutaja saada rahastuse taotlejalt ega muult isikult tasu, allahindlust või mitterahalist hüve investorite korralduste suunamise eest mistahes konkreetse virtuaalvääringutega kauplemise platvormi või virtuaalvääringu pakkumise juurde. Nimetatud keeluga soovitakse tagada, et investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja ei suunaks investoreid mingi konkreetse investeerimisinstrumenti pakkumise juurde või muul moel ei eelistaks üht pakkumist teisele, või et virtuaalvääringutega kauplemise platvormi korraldaja ei suunaks investoreid mingi konkreetse platvormi või virtuaalvääringu pakkumise juurde. Samas ei ole selle sättega välistatud teatud objektiivsete kategooriate (nt uued pakkumised) loomine.

Paragrahv 38 sätestab (makse)konto avamise kohustuse ning sellest Finantsinspeksiooni teavitamise.

Lõike 1 kohaselt peab teenuseosutaja avama maksekonto krediidasutuses, e-raha asutuses või makseasutuses, mis on asutatud Eestis või teises lepinguriigis, mis osutab Eestis teenuseid piiriüleselt või mis on asutanud Eestis filiaali. Nimetatud kohustus põhineb sellel, et nii järelevalveasutusel kui ka vastavuskontrolli teostajal peaks olema võimalik saada ülevaade selle kohta, kus (st millistel kontodel) ja mis mahus hoitakse teenuseosutaja kontodel investorite rahalisi vahendeid. Sama kohaldatakse ka

virtuaalvääringu rahakottidele, kui teenuseosutaja võtab vastu virtuaalvääringuid või muid vahendeid, mida tavapäraselt maksekontodel ei hoiustata (**lõige 3**).

Lõigete 2 ja 4 kohaselt tuleb teenuseosutajal esitada teavet kõigi tema nimel avatud maksekontode ja muude kontode (vt sama paragrahvi lg-t 3) ning teavitama Finantsinspeksiooni, kui avatakse täiendav konto või kui kontodega seotud andmed muutuvad.

Paragrahv 39 käsitleb eriotstarbelise üksuse kasutamist teenuseosutaja majandustegevuses. Eriotstarbeline üksus on juriidiline isik, mis on loodud teatavate kitsamate või ajutiste eesmärkide täitmiseks ja finantsriski, maksu- või regulatiivse riski eraldamiseks, sageli väärtpaperistamise vahenduseettevõtte või üksus, mille ainsaks eesmärgiks on väärtpaperistamine Euroopa Keskpanga määruse (EL) nr 1075/2013 artikli 1 lõike 2 tähenduses.

Nimetatud paragrahv põhineb samasisulisel EL ühisrahastusmääruse artikli 4 punktil 5. Paragrahvi sõnastuse kohaselt on teenuseosutajal, kes osutab ühisrahastusteenust ning eelnimetatud teenuse osutamiseks eriotstarbelist üksust, õigus kasutada eriotstarbelist üksust ühe mittelikviidse või jagamatu instrumendi pakkumiseks ja kanda eriotstarbelisele üksusele üle ühe investeerimisprojektiga seotud vara. Nimetatud piirang peaks tagama, et ühisrahastusteenuse osutaja kasutaks vaid üht eriotstarbelist üksust ühe mittelikviidse või jagamatu instrumendi pakkumiseks ning ei kannaks nimetatud eriotstarbelisele üksusele rohkem vara, kui see, mis on seotud ühe investeerimisprojektiga.

Paragrahv 40 sätestab erinõuded finantsvahendusplatvormile (mõiste kohta vt ka § 5 lg 3 selgitusi). Finantsvahendusplatvormile sätestatud nõuded on teataval määral sarnased väärtpaperituruseaduses sätestatud reguleeritud turu regulatsiooniga, kuid need on käesolevas seaduses esitatud lihtsustatud kujul, arvestades investeerimisinstrumentide ja väärtpaperite erinevusi.

Lõike 1 järgi kohustub teenuseosutaja, kes haldab finantsvahendusplatvormi, kehtestama sise-eeskirjadega täpsed õiguslikud, tehnilised ja organisatsioonilised meetmed ja rakendab neid, et tuvastada ja maandada platvormiga seotud õigus- ja korrapärase toimimise riske. Kuivõrd finantsvahendusplatvormi näol on tegemist uudse tehnoloogilise lahendusega, millel on võimalik kaubelda (senireguleerimata) finantsinstrumentidega, siis on oluline, et teenuseosutaja, kes finantsvahendusplatvormi haldab, oleks eelnevalt kehtestanud sise-eeskirjad, millega maandatakse platvormi toimimisega kaasnevaid riske.

Lõike 2 järgi tuleb teenuseosutajal rakendada meetmeid, et usaldusväärset hallata finantsvahendusplatvormi korraldamiseks kasutatava infotehnoloogilise süsteemi või muu tehingute tegemist vahendava ja andmeid salvestava süsteemi tehnilisi toiminguid ning toime tulla süsteemide rikutega. Sisuliselt on tegemist sama paragrahvi esimese lõike täpsustusega, mis puudutab finantsvahendusplatvormi spetsiifilist tehnoloogilist poolt.

Lõige 3 kohustab teenuseosutajat kehtestama finantsvahendusplatvormil läbipaistvalt ja ühetaoliselt kohaldatavad reeglid, millega tagatakse tehingute hinna, mahu ja aja avalikustamine. Nimetatud tehingute üksikasjad tuleb avalikustada niivõrd reaalajalähedaselt, kui tehniliselt võimalik. Säte põhineb suuremas osas EL krüptovaraturgude määruse artikli 68 punktil 9.

Lõike 4 järgi tuleb teenuseosutajal rakendada meetmeid, et tagada tema süsteemides täidetud tehingute tõhus ja õigeaegne lõpuleviimine.

Lõike 5 järgi peab teenuseosutaja tagama finantsvahendusplatvormil korrapäraseks toimimiseks piisavate finantsvahendite pideva olemasolu, võttes arvesse finantsvahendusplatvormil tehtavate tehingute laadi ja mahtu ning finantsvahendusplatvormi toimimist mõjutavate riskide ulatust ja taset.

Lõike 6 kohaselt ei või teenuseosutaja ühelgi enda hallataval finantsvahendusplatvormil täita oma arvel kliendi korraldusi ega kaubelda oma arvel ostu- ja müügihuvide sobitamisel. Oma arvel kauplemisena ostu- ja müügihuvide sobitamisel mõeldakse tehingut, mille täitja asub ostja ja müüja vahele sellisel viisil, et ei võta ostu- ja müügitehingu samaaegsel täitmisel tururiski ning tehing tehakse hinnaga, mille

arvelt tehingu täitja ei saa kasu ega kahju, välja arvatud eelnevalt avaldatud vahendus-, teenus- või muu tasu (**lõige 7**).

Lõigete 8 ja 9 kohaselt tuleb finantsvahendusplatvormi haldaval teenuseosutajal rakendada igakülgsed meetmeid, et tagada finantsvahendusplatvormi tehingute tegemise süsteemi töökindlus, piisav võimsus korralduste ja sõnumite tippmahtudega toimetulekuks, korrapärane toimimine pingelises olukorras ning tehingute künniseid ja -piirmäärasid ületavate või selgelt ekslike korralduste tagasilükkamine ning turukuritarvitamise tuvastamine ja ärahoidmine. Eelneva kindlustamiseks on vajalik süsteeme igakülgselt testida, et veenduda süsteemide vastavuses eeltoodud nõuetega, ning ette näha plaan, mis tagab teenuste jätkuvust süsteemi tõrgete korral.

Lõikes 10 on ette nähtud volitusnorm vastava valdkonna ministri jaoks, kes võib kehtestada määrusega täpsemad nõuded finantsvahendusplatvormil tehingute tegemisele.

Seaduse 5. peatükk kehtestab nõuded teenuse osutamisele ja rahastuse taotlemisele.

Paragrahv 41 kehtestab üldnõuded teenuse osutamisele.

Lõikes 1 täpsustatakse teenuse osutamise nõuded, mis kohalduvad standardsena kõikidele teenuseosutajatele.

Punktiga 1 kehtestatakse kohustus, et investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse ja virtuaalvääringu teenuse osutaja peab teenuse osutamisel tegutsema lähtuvalt kliendi huvist ja õigusaktides esitatud nõuetest, teenuse keerukusastmele vastava hoolsuse ning teenuseosutajalt eeldatava ettenägelikkuse ja pädevusega ning järgima oma sise-eeskirju. **Punkti 2** kohaselt peab teenuseosutaja tagama teenuse osutamise seotud asjaolude, sealhulgas investeerimisinstrumendi pakkumise kohta ajakohase, selge, tõese, täpse ja täieliku teabe avalikustamise ning tegema selle ühetaoliselt kättesaadavaks kõikidele klientidele. Täieliku teabe all mõeldakse mh ka sellist teavet, mis seondub investeerimisinstrumendiga ka kaudselt, nt on käimas sama investeerimisprojektiga seotud ühisrahastuskampaaniad korraga või järgemööda mitmel erineval platvormil ehk raha kaasatakse ühe või mitme seotud projekti osas erinevatest kohtadest. Eelnev info võib mõjutada investeerimisotsust, mistõttu on oluline, et selline teave oleks investoritele kättesaadav.

Punkti 3 kohaselt peab teenuseosutaja teavitama klienti piisavalt teenuse olemusest ja sellega seonduvatest riskidest. **Punkt 4** kohustab teenuseosutajat hoidma ja kaitsma kliendi raha ja sellega sarnaseid vahendeid, mis on antud teenuseosutajale hoiule või tema käsutusse. **Punkti 5** kohaselt peab teenuseosutaja andma kliendile regulaarselt teavet teenuse osutamisest. **Punktides 6-9** on sätestatud üldised teabe avalikustamise ja klientide teavitamise põhimõtted; sealhulgas tuleb teenuseosutajal kliente teavitada teenuste eest võetavatest tasudest, potentsiaalsetest või tegelikest huvide konflikti situatsioonidest ning asjakohasel juhul ka juhtorgani liikmete ja töötajate kui ka olulist osalust omavate isikute osalusest investeerimisprojektides.

Punkti 9 kohaselt peab teenuseosutaja registreerima ja säilitama teenuse osutamisel kogutud ja käesoleva seadusega ning selle alusel kehtestatud õigusaktidega registreerimiseks ning säilitamiseks nõutud andmeid. Andmete kogumise kohta vt täpsemalt käesoleva seaduse 9. peatükis sätestatud. **Punkt 10** paneb teenuseosutajale kohustuse lahendada kliendi kaebus seoses teenuse osutamisega võimalikult kiiresti ja läbipaistvalt. **Punkti 11** kohaselt peab teenuseosutaja tagama oma tegevuseks vajalike finantsvahendite pideva olemasolu. **Punkti 12** järgi tuleb teenuseosutajal rakendada teenuse osutamisel ühetaoliseid reegleid ning mitte diskrimineerima kliente või klientide grupe, kellele teenust osutatakse või kellele teenuse osutamisest keeldutakse. Viimaks, **punkti 13** järgi tuleb viidatud teenuseosutajatel avaldada oma veebilehel viited teenuseosutaja üle järelevalvet teostavatele asutustele ja vaidluste kohtuvälise lahendamise asutusele, kelle poole kliendil oleks võimalik pöörduda.

Lõige 2 täpsustab üldiseid tegevusnõudeid investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutajatele.

Punkti 1 kohaselt on investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutaja kohustatud avalikustama investeerimisinstrumendi põhiteabedokumendi vastavalt §-s 55 ja selle alusel kehtestatud nõuetele, juhul kui investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutaja korraldab teise isiku investeerimisinstrumendi pakkumist. Teisisõnu tuleb investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse

osutajal avalikustada ise investeerimisinstrumenti pakkumise kohta käiv põhiteabedokument, kui investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja korraldab investeerimisinstrumenti pakkumist. See punkt on seotud § 48 lõike 1 punktiga 1. **Punkti 2** kohaselt tuleb avaldada ühetaolisel viisil nõuded finantsvahendusplatvormil või muul viisil avaldatavate investeerimisprojektide kirjeldusele, et tagada investoritele nende võrreldavus. **Punkti 3** kohaselt peab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja hindama teenuse ja investeerimisinstrumenti asjakohasust investorile ning selle tarvis kindlaks tegema investori kogemuse finantsturul tegutsemiseks ja teadlikkuse finantsturust, muuhulgas lähtudes sellest, kas tegemist on kogenud või mitte kogenud investoriga. Vastav punkt on seotud sama paragrahvi lõikega 8, mille järgi ei kohaldata investeerimisinstrumenti asjakohasuse hindamist (§ 49) kogenud investorile. **Punkt 4** kehtestab kohustuse, et investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja peab mõistma investoritele pakutavate investeerimisinstrumentide omadusi, hindama investeerimisinstrumenti sihtrühma arvesse võttes selliste investeerimisinstrumentide vastavust investori vajadustele ja pakkuma või soovitama investeerimisinstrumente üksnes siis, kui see on kooskõlas investori huvidega. **Punkti 5** kohaselt peab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajavahendamise teenuse osutaja tagama, et tema vahendatav investeerimisinstrument vastab selle instrumenti kindlaks määratud sihtrühma kuuluvate investorite vajadustele vastavalt nende liigitusele, investeerimisinstrumenti turustamisstrateegia vastab sihtrühmale ja investeerimisinstrumenti turustatakse üksnes sellele sihtrühmale. **Punkt 6** kohustab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajat mitte jätma avalikustamata olulist infot rahastuse taotleja tegevuse kohta, mis on temale teada ja mis võib potentsiaalselt mõjutada investeerimisotsuse tegemist. Vt siinkohal § 41 lõike 1 punktis 2 täieliku teabe kohta selgitatud. Nimetatud teabe avalikustamine hõlmab ka teisi käesolevas lõikes nimetatud andmeid, sh ka punktis 8 ja 9 sätestatud, kuivõrd teenuseosutaja peaks eeskätt tegutsema investorite huvides ning avalikustama temale teadaolevaid andmeid, kui nendel võib olla kahjulik mõju investori poolt investeeringu tegemisele.

Punkt 7 kohustab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajat täitma investori korralduse parimal viisil vastavalt käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatule. **Punkti 8** kohaselt tuleb investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajal kontrollida rahastuse taotleja makse- või krediitdivõimelisust (välja arvatud juhul, kui investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja, krediitdiasutus või krediidiandja on rahastuse taotleja makse- või krediitdivõimelisust juba kontrollinud), ning kontrollida, et rahastuse taotleja juhtorgani liikmed on laitmatu ärialase mainega ja nende tegevus rahastuse taotleja juhtidena vastab usaldusväärse juhtimise põhimõtetele (**punkt 9**). Kui rahastuse taotleja on füüsiline isik, siis tuleb lähtuda krediitdivaldkonnas ette nähtud krediitdivõimelisuse hindamise nõuetest. Samuti sätestab käesoleva seaduse § 2 lg 10, et krediitdivõimelisuse osutaja peab tarbijale krediidi vahendamisel /.../ järgima krediidiandjate ja -vahendajate seaduse §-des 47–53¹ sätestatud. Teisisõnu tuleb investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajal rahastuse taotlejat kliendiks võttes kontrollida, et rahastuse taotleja suudaks tagasi maksta investeerimisprojektiga võetud võlakohustusi ning et tema juhtorganite liikmed on laitmatu ärialase mainega ja nende tegevus juhtorganite liikmetena on usaldusväärne. Rahastuse taotleja maine kontrollimisel eeldatakse, et rahastuse taotleja maine on laitmatu, kui kontrolli käigus ei tuvastata asjaolusid, mis viitavad vastupidisele (nt pankroti põhjustamine, kuriteo toimepanemine, jne). Usaldusväärse kontrolli peaks vähemalt hõlmama õigusaktidest tulenevate kapitali- ja netovarade nõuete täitmise kontrolli. **Punkti 10** kohaselt peab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja välja töötama riskijuhtimisraamistiku, milles on sätestatud vahendatud krediidi riskikategooriad, ja seda kasutama.

Samuti täpsustab **lõige 3**, et kui rahastuse taotleja on füüsiline isik, kellele vahendatakse käesoleva seaduse § 3 lõike 1 punktis 2 nimetatud investeerimisinstrumenti, kohaldatakse krediitdivõimelisuse hindamise korral krediidiandjate ja -vahendajate seaduse 6. peatükis ja võlaõigusseaduse §-is 403⁴ sätestatud, kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisti. Viidatud KAVSi peatükk kehtestab nõuded muuhulgas krediidi vahendamisele, krediititoimiku pidamisele, tarbija krediitdivõimelisuse hindamisele ja tarbija poolt esitatud teabe kontrollimisele. Lisaks tuleb lähtuda ka krediitdivaldkonnas vastutustundliku laenamisele kehtestatud üldnõuetega, sh järgida VÕS §-is 403⁴ sätestatud nõudeid vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamise kohta.

Lõige 4 sätestab, millist teavet peab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse ja virtuaalvääringu teenuse osutaja andma kliendi nõudmisel. Selliseks infoks on vastavas teenuseosutajas olulist osalust omavate isikute ja nende osaluse suuruse kohta vastava teenuseosutaja aktsia- või osakapitalis (**punkt**

1); teenuseosutaja juriidilise vormi ning organisatsioonilise ülesehituse kohta (**punkt 2**); teenuseosutaja juhtide ees- ja perekonnanimi ning nende ülesanded teenuseosutajas, osutatavate teenuste kohta (**punkt 4**). Lõikes 4 märgitud teabe avaldamise vormi täpsustatakse sama paragrahvi **lõikes 7**, mille kohaselt tuleb kliendile tema nõudmisel esitada lõikes 4 toodud teave püsival andmekandjal.

Lõike 5 kohaselt võib investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse ja virtuaalvääringu teenuse osutaja kasutada oma kliendi nimel otsustusõigust seoses kliendi korralduste täitmise kriteeriumidega, avaldades kliendile otsustusõiguse täpse meetodi ja kriteeriumid ning võttes kõik vajalikud meetmed kliendi jaoks parima võimaliku tulemuse saamiseks. Nimetatud lõikes on eeskätt mõeldud üldsättena kõikide korralduste täitmiseks, mille klient edastab teenuseosutajale, kuid seda tuleb kohaldada ka eelseadistatud investeerimise ehk *autoinvest*'i korral (vt ka § 54). Sarnaselt sellele on ka EL ühisrahastusmääruse artikli 3 lõike 4 teises lõigus sätestatud, et „ühisrahastusteenuse osutajad, kes pakuvad individuaalset laenuportfelli valitsemist, peavad järgima investorite esitatud parameetreid ja võtma kõik vajalikud meetmed, et saavutada investorite jaoks parim võimalik tulemus. Ühisrahastusteenuse osutajad avalikustavad investoritele otsustusprotsessi, mille alusel täidetakse investori enda äranägemisel antud volitusi.“

Lõige 6 kohustab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse ja virtuaalvääringu teenuse osutaja võtma meetmeid, kui rahastuse taotleja ei tee vajalikku koostööd või ei anna investeerimispakkumise koostamiseks vajaminevat teavet. Selle kohaselt keeldub teenuseosutaja lepingu sõlmimisest või peab lõpetama sõlmitud lepingu mõistliku aja jooksul, kui rahastuse taotleja ei avalda käesoleva seaduse § 48 kohaselt teenuseosutajale investeerimisprojekti kohta nõutud andmeid või ei täida rahastuse taotlejale pandud kohustusi vastavalt käesoleva seaduse §-le 42.

Lõige 8 sätestab, et kogenud investorile ei kohaldata teenuse osutamisel paragrahve 50 ja 51. Nimetatud paragrahvides on käsitletud vastavalt asjakohasuse hindamist (§ 50) ja lepingueelset järelemõtlemisega (§ 51). Eeltoodu on vajalik eeskätt teenuseosutaja mõistliku halduskoormuse säilitamiseks. Samuti võimaldab see kogenud investoril vältida pidevat asjakohasuse hindamist, kuivõrd kogenud investorina käsitatakse juba finantsturu kutselist osalist.

Paragrahv 42 kehtestab üldnõuded juriidilisest isikust rahastuse taotlejale. **Lõike 1 punkti 1** kohaselt on juriidilisest isikust rahastuse taotleja kohustatud tegema teenuseosutajaga koostööd ja esitama teenuseosutajale andmed, mis on vajalikud teenuse osutamiseks ja teenuseosutajale käesolevast seadusest või muust õigusaktist tulenevate nõuete täitmiseks. **Punkti 2** kohaselt peab rahastuse taotleja koostama ja esitama investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajale finantsvahendusplatvormil või muul viisil avaldatava investeerimisprojekti kirjelduse, mis vastab käesoleva seaduse § 48 ja selle alusel kehtestatud nõuetele. Nimetatud punktid on seotud eelkõige kohustusega anda investorile piisavat teavet investeerimisprojekti kohta, ning kohalduvad juhul, kui investeerimisinstrumenti pakkumise protsessi on kaasatud investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja, kellel tuleb täita seaduse §-s 41 nimetatud nõueid.

Lõike 2 järgi kohaldatakse rahastuse taotlejale käesolevas peatükis üksnes §-des 47, 48, 53, 55, 56 ja 58-64 sätestatud, kui nimetatud rahastuse taotleja pakub investeerimisinstrumente ilma investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajata. Nimetatud sätted peaksid tagama investoritele tõese ja piisava teabe andmise, kuid jätab rahastuse taotlejale väiksema halduskoormuse võrreldes investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajaga. See lähenemine on analoogne väärtpaberituru seaduses sätestatud emitendi ja väärtpaberi pakkumise korraldajaga, kus nõ üksikemitendile on pandud leebemad kohustused võrreldes sellise teenuse osutajaga, mis võimaldab (väärtpaberi-)pakkumisi läbi viia.

Paragrahv 43 kehtestab spetsiifilised teabe avalikustamise nõuded nii kõikidele teenuseosutajatele kui ka spetsiifiliselt investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajale.

Lõike 1 kohaselt peab teenuseosutaja avalikustama oma veebilehel majandusaasta aruande nelja kuu jooksul majandusaasta lõppemisest arvates. Majandusaasta aruande avalikuks tegemine peaks aitama eeskätt teenuseosutaja potentsiaalsetel ja tegelikel klientidel saada ülevaadet ning hinnata teenuseosutaja majandustegevust.

Lõike 2 kohaselt tuleb investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajal avalikustada igal aastal enda poolt hallatavatel finantsvahendusplatvormidel vähemalt viimase 36 jooksul pakutud investeerimisprojektide makseviivituse määrad. Antud lõige põhineb EL ühisrahastusmääruse artikli 20 lõike 1 punktil (a).

Lõiked 3 ja 4 sätestavad teabe avalikustamise erinõuded investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajale.

Lõige 5 täpsustab sama paragrahvi kolmandat ja neljandat lõiget selles osas, et nendes nimetatud teave tuleb esitada iga investeerimisinstrumendi liigi või käesolevas seaduses nimetatud teenuse lõikes eraldi, ning teha veebilehel kättesaadavaks vähemalt kolme aasta jooksul vastava aruandlusperioodi lõppemisest arvates.

Lõikes 6 on sätestatud valdkonna eest vastutava ministri õigus kehtestada määrusega avalikustamisele kuuluvate andmete loetelu, aruannete vormid ja koostamise metoodika ning avalikustamise tähtaegade täpsemad nõuded.

Paragrahvis 44 on ette nähtud erinõuded teenuseosutajale, kes pakub virtuaalvääringu või investeerimisinstrumendi raha vastu vahetamise teenust. Käesoleva paragrahvi sätted põhinevad EL krüptovaraturgude määruse ettepanekul, kuid paragrahvis sisalduvad kolm lõiget on suunatud spetsiifiliselt ka täna toimivate teenustega kaasnevate probleemide (eeskätt ebaõige hinnateabe edastamine) lahendamisele.

Lõike 1 kohaselt tuleb teenuseosutajal, kes võimaldab investeerimisinstrumendi või virtuaalvääringu vahetamist raha vastu, avalikustada investeerimisinstrumendi või virtuaalvääringu hinna või metoodika, mille alusel investeerimisinstrumendi või virtuaalvääringu hind on kujunenud. Teisisõnu tuleb teenuseosutajal lähtuda kindlast ettemääratud hinnast või avalikustada metoodika või valem, mille alusel on kujunenud hind, millega investeerimisinstrumenti või virtuaalvääringut lõpuks kliendile müüakse või nimetatud instrumente neilt ostetakse.

Lõike 2 kohaselt tuleb kliendi korraldus täita selle hinnaga, mis on kehtiv kliendi korralduse saamise ajal. See lõige puudutab eelkõige korraldusi, milles on soovitus täita tehing turuhinnaga, ning mida tuleb teenuseosutajal ka kasutada tehingu täitmisel, mitte lähtuda oma äranägemisest instrumendi hinna määramisel.

Lõike 3 järgi tuleb virtuaalvääringu teenuse osutajal avaldada klientidele teavet korralduste ja tehingute kohta, sealhulgas tehingu esemeks olnud virtuaalvääringu koguse ja hinna kohta. Nimetatud teabe avaldamiskohustuse all mõeldakse teabe avalikustamist püsivalt ja regulaarselt ning vähemalt teenuse osutamise kohas, sh teenuseosutaja veebilehel või rakenduses, mille abil võimaldatakse investoril tehinguid teha.

Paragrahv 45 sätestab tegevusnõuded teenuseosutajale, kes osutab virtuaalvääringutega kauplemise platvormi korraldamise teenust. Paragrahvi sätted põhinevad MiCA artiklil 68.

Lõike 1 kohaselt peab virtuaalvääringutega kauplemise platvormi korraldamise teenuse osutaja oma tegevuses rakendama selgeid kasutuseeskirju platvormi korraldamiseks. Nimetatud eeskirjad peavad hõlmama vähemalt sama lõike punktides 1-6 nimetatud aspekte.

Lõike 2 järgi peab sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud kasutuseeskirju kohaldama ühetaoliselt kõikidele virtuaalvääringutele, millega on võimalik platvormil kaubelda, ning teenuse klientidele, kes virtuaalvääringu teenuse osutaja teenuseid kasutavad. Teisisõnu on tegemist virtuaalvääringu teenuse osutajale suunatud klientide diskrimineerimise keeluga.

Lõike 3 alusel ei ole lubatud virtuaalvääringut võtta kauplemisele virtuaalvääringuga kauplemise platvormil, kui kauplemise käigus ei ole võimalik rakendada sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud eeskirju.

Lõike 4 järgi ei ole virtuaalvääringu teenuse osutajal lubatud kaubelda oma nimel ja arvel virtuaalvääringutega kauplemise platvormil, mida ta ise haldab. Nimetatud keeld on mõeldud vältimaks huvide konflikti ja turukuritarvitamist.

Lõike 5 kohaselt on virtuaalvääringu teenuse osutaja, kes osutab virtuaalvääringutega kauplemise platvormi teenust, on kohustatud rakendama asjakohaseid süsteeme, protseduure ja lahendusi, mis tagaksid, et teenuseosutaja poolt pakutavad kauplemissüsteemid täidaksid sama lõike punktides 1-5 nimetatud tingimusi.

Lõike 6 järgi tuleb virtuaalvääringu teenuse osutajal teavitada koheselt Finantsinspektsiooni, kui ta avastab turumanipulatsiooni toimepanemise või turumanipulatsiooni toimepanemise katse tema poolt korraldatud virtuaalvääringutega kauplemise platvormil.

Lõike 7 kohaselt tuleb virtuaalvääringu teenuse osutajal avalikustada enda poolt hallataval virtuaalvääringutega kauplemise platvormil tehingute aja, tehingu esemeks oleva virtuaalvääringute hinna ning koguse. Nimetatud andmed avalikustatakse niivõrd lähedal reaaliajale, kui see on tehniliselt võimalik.

Lõike 8 järgi alustab virtuaalvääringutega kauplemise platvormi teenuse osutaja virtuaalvääringutega seotud arveldustehinguga hiljemalt 24 tunni jooksul pärast seda, kui vastav tehing on aset leidnud kauplemisplatvormil.

Lõike 9 kohaselt tuleb virtuaalvääringutega kauplemise platvormi teenuse osutajal varundada käesoleva paragrahvi lõikes 7 ja 8 nimetatud andmeid selliselt, et neid oleks igal ajal võimalik edastada Finantsinspektsioonile.

Paragrahv 46 sätestab erinõuded teenuseosutajale, kes osutab virtuaalvääringu ülekandeteenust (vt ka § 4 lg 6).

Lõike 1 kohaselt tuleb virtuaalvääringu teenuseosutajal võtta kõik vajalikud meetmed, et saavutada kliendi korralduste täitmisel oma kliendi jaoks parim võimalik tulemus, võttes arvesse parimaid täitmistegureid nagu hind, kulud, kiirus, täitmise ja arveldamise tõenäosus, maht, laad või mis tahes muud korralduse täitmisega seotud kaalutlused, välja arvatud juhul, kui virtuaalvääringu teenuse osutaja täidab virtuaalvääringutega seotud tehinguid oma kliendi antud konkreetsete juhiste kohaselt. Sama paragrahvi **lõike 2** järgi kehtestab teenuseosutaja teenuse osutamiseks korralduste täitmise poliitika, mis võimaldab neil saavutada oma klientide korralduste täitmisel parima võimaliku tulemuse, ja rakendab seda. Eeltoodud korralduste täitmise poliitikaga nähakse ette klientide korralduste viivitamatu, õiglane ja kiire täitmine ning hoitakse ära klientide korraldustega seotud mis tahes teabe kuritarvitamine krüptovarateenuse osutajate töötajate poolt.

Paragrahvis 47 on sätestatud üldised teabe avalikustamise nõuded. Paragrahvi näol on tegemist üldnormiga, milles sisalduvad nõuded kohalduvad investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutajale, eeskätt ühisrahastusteenuse osutajale.

Lõike 1 kohaselt tuleb investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutajal avalikustada oma veebilehel vähemalt sama lõike punktides 1-9 nimetatud teave. Selle alla kuuluvad investeerimisega seotud üldiste riskide kirjeldus ja hoiatus investeerimisega kaasnevate riskide kohta (**punkt 1**), üleskutse hinnata konkreetse investeerimisprojektiga seotud riske investori jaoks sõltuvalt tema majanduslikust olukorrast ja pidada enne investeerimisotsuse tegemist vajadusel nõu vastava ala spetsialistiga (**punkt 2**), tehingute tegemise protsessi ja tasude kirjeldus (**punkt 3**), teavet platvormil tehtud tehingute hindade

kohta vastavalt käesoleva seaduse §-is 49 sätestatule (**punkt 4**), investorite vahendite hoidmise ja investeringute üle arvestuse pidamise kirjeldus (**punkt 5**), informatsiooni selle kohta, millised on teenuseosutaja põhilised tehingupartnerid (**punkt 6**), hoiatus selle kohta, et teenuseosutaja käsutusse antud vahendeid ei tagata Tagatisfondi poolt ja nimetatud vahendite suhtes ei kohaldata väärtpaberituruseaduses sätestatud investorikaitse nõudeid (**punkt 7**), ning kirjelduse investoritele kaasnevatest õigustest ja kohustustest koos teenuse kasutus- ja muude tingimustega (**punkt 8**) ning asjakohasel juhul ka teave makseteenuste pakkumise tingimuste kohta, sealhulgas ka juhul kui makseteenuseid ei paku teenuseosutaja ise (**punkt 9**).

Lõike 2 kohaselt ei või teenuseosutaja rõhutada investeerimisinstrumendi omandamisest saadavat võimalikku tulu, kui samaaegselt ja samas kohas ei viidata selgelt sellise vahendite paigutamisega seotud riskidele, sealhulgas investeeritud vahendite kaotamise riskile. Sama lõike teine lause täpsustab eeltoodut ning märgib, et eelnimetatud riskid tuleb esitada võrdväärselt ja samal kujul muu infoga, st investeringust saadavat võimalikku tulu. Sätte eesmärk on tagada, et investoril oleks investeerimisotsuse tegemisel võimalik arvesse võtta kõiki investeringu tegemisel asjakohaseid faktoreid, sealhulgas olla teadlik ka riskidest, mis vastava rahapaigutusega kaasnevad.

Lõike 3 järgi ei tohi investeerimisprojekti kohta avalikustatav teave anda näilist tagatist investeringu tulususe või väljamaksete kohta ega sisaldada ennustusi või prognoose finantstulemuste kohta, võttes arvesse käesolevas seaduses investeerimisprojekti tootluse garanteerimise kohta sätestatut. Sätte eesmärk on tagada, et investoritele (sh potentsiaalsetele investoritele) ei antaks garantiid investeringu tootlikkuse kohta, kui see ei ole garanteeritud – sama kehtib ka investorile edastatavas teabes, mis puudutab ennustusi ja prognoose finantstulemuste kohta. Nimetatud piirangud on samasisulised investeerimisfondide seaduse § 80 lõikes 3 sätestatuga, mille kohaselt ei tohi anda tagatist fondi tulususe kohta, kui see ei ole garanteeritud. Käesolevat lõiget tuleb vaadata koosmõjus käesoleva seaduse § 47 lg-tega 5-7.

Lõige 4 sätestab teenuseosutaja ja rahastuse taotleja teavitamiskohustuse oma klientidele või avalikult veebilehe vahendusel sellisel juhul, kui teenuseosutaja või rahastuse taotleja on makseraskustes või tema suhtes on algatatud saneerimis- või pankrotimenetlus või muu sarnane menetlus. Viimase osa puhul on mõeldud maksejõuetusega seotud menetlusi, mis võivad teistes riikides kanda teistsuguseid nimetusi, kuid on sisult sarnased samas lõikes toodud eestikeelsete vastetega.

Paragrahv 48 käsitleb investeerimisprojekti kohta avalikustatavat teavet. Tegemist on keskse teabe avalikustamise paragrahviga, millest tuleb juhinduda nii investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutajal kui ka rahastuse taotlejal igal juhul, kui investeerimisprojekti pakutakse.

Lõike 1 kohaselt tuleb investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutajal või rahastuse taotlejal avalikustada vähemalt sama lõike punktides 1-3 nimetatud investeerimisprojektiga seotud teave. Teave tuleb avalikustada investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutajal või rahastuse taotlejal olenevalt sellest, kumb investeerimisinstrumendi pakkumist korraldab.

Punkti 1 kohaselt tuleb avalikustada investeerimisprojekti põhiteabedokument vastavalt käesoleva seaduse §-s 55 sätestatule. Põhiteabedokumendi kohta vt lähemalt § 55 selgitusi.

Punkti 2 järgi tuleb lisaks eeltoodule esitada asjakohasel juhul teave selle kohta, et investeerimisinstrumendi pakkumine ei ole registreeritud Finantsinspeksioonis või muu finantsjärelevalve asutuse juures. Pakkumise registreerimiskohustuse kohta vt lähemalt § 58 selgitusi.

Punkti 3 kohaselt soovitakse tagada selgus investorite jaoks, millised on võimalikud kaasnevad kulud, millega investeringut tehes arvestama peab. Investorile peab olema selge, kui tema investeringute arvelt kaetakse mistahes kulusid. Sõnastuses on välja toodud ka muud toimingud või kulud, mistõttu on teenuseosutajal kohustus välja tuua ja kirjeldada ka need tasud, mis ei lähe rahastuse taotlejaga seotud vaidluste või võlgade sissenõudmisega seotud kulude alla. Näiteks on praktikas juhtumeid, kus ühisrahastusteenuse osutajad katavad investorite investeringute arvelt muid kulusid ja seega ammendava loetelu kehtestamine ei ole mõistlik, kuivõrd ei tagaks investorite kaitse eesmärki. Punkti 3

raames esitatud kulud peavad olema põhjendatud ja vastama reaalselt tehtud kulutustele. Sissenõudmiskulud peaksid olema üldjuhul seotud konkreetse investeeringuga.

Lõike 2 järgi tuleb investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajal või asjakohasel juhul rahastuse taotlejal teavitada viivitamata investoreid, kes on teinud offerdi või avaldanud huvi investeerimisinstrumenti pakkumise vastu, igast olulisest muutusest põhiteabedokumendis. Nimetatud teavitamiskohustus laieneb igale muutusele, mille suhtes investoril võib olla äratuntav huvi või mis võib mõjutada investeerimisotsuse tegemist. Eeltoodu tähendab muuhulgas ka seda, et kui investeerimisinstrumenti pakkumise protsessis osaleb lisaks rahastuse taotlejale ka investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja, siis viimane kohustub investoreid teavitama.

Lõige 3 sätestab, et investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja avalikustab oma veebilehel investeerimisinstrumentiga seotud riskide suurenemise või realiseerumise kohta teavituse, kui põhiteabedokumendis kajastatud tulusus või lubatud intressimäär ei vasta tegelikkusele või kui on tõenäoline, et investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotlejal või muul kohustatud isikul ei ole võimalik kokkulepitud tähtjaks investorile tasuda põhiteabedokumendis sisalduvat investeeringu tulusust või lubatud intressimäära (**punkt 1**), kui rahastuse taotleja ei ole ette nähtud ajaks krediiti tagasi maksnud (**punkt 2**), või kui rahastuse taotleja on makseraskustes või tema suhtes on algatatud saneerimis- või pankrotimenetlus või muu sarnane menetlus (**punkt 3**).

Lõige 4 täpsustab eelmises lõikes sätestatud selles osas, mis puudutab teavituse ajalisi ja sisulisi nõudeid. Nimelt tuleb riskide suurenemise või realiseerumise teavitus avalikustada esimesel võimalusel, kuid hiljemalt ühe tööpäeva jooksul, kui realiseeruvad samas lõikes toodud asjaolud. Teavitus ise peab sisaldama järgmist teavet: investeerimisprojekti nime või selle puudumisel seda identifitseeriv tunnus (**punkt 1**), teavituse aluseks olevate asjaolude kirjeldust (**punkt 2**), võimalusi riskide kõrvaldamise või vähendamise kohta (**punkt 3**) ning kui see on asjakohane, siis selliste kulude selge kirjeldus, kus investorite investeeringute arvelt kaetakse rahastuse taotlejaga seotud vaidlused või mida kasutatakse laenude või võlgade sissenõudmiseks või muude toimingute või kulude katmiseks (**punkt 4**). **Punktiga 4** soovitakse tagada selgus investorite jaoks. Investorile peab olema selge, kui tema investeeringute arvelt kaetakse mistahes kulusid.

Lõike 5 kohaselt on tühine selline kokkulepe, mille kohaselt kaetakse investorite investeeringute arvelt vaidluste lahendamise ja laenude või võlgade sissenõudmisega kaasnevaid kulusid rohkem kui 50 protsendi ulatuses. Lõikes nimetatud 50-protsendiline määr on sellisena kehtestatud kahel põhjusel. Esiteks, ühest küljest on põhjendatud, et investorid võtavad omale ka teatava riski investeerimisinstrumenti ostmisega, et rahastuse taotleja võib jätta lepingu täitmata, misjärel on vajalik katta asjakohasel juhul kohtu- või muu menetluse kulud ning võla sissenõudmise kulud. Teisalt aga peaks nimetatud vastutus olema maksimaalselt jagatud investor ja teenuseosutaja vahel, et viimasel oleks rohkem motivatsiooni valida klientideks selliseid rahastuse taotlejad, kelle krediidi- või maksevõimelisuses teenuseosutaja on veendunud, ning kelle mainet ja senist ettevõtluskäiku on teenuseosutaja põhjalikult kontrollinud (vt ka § 41 lg 2 p-d 7 ja 8).

Lõige 6 sätestab, et kui laenupõhise ühisrahastusteenuse osutaja kasutab rahastuse taotleja makseviivituse puhul teatud jaotusi, peab teenuseosutaja tagama, et kasutatud jaotuste nimetused on asjakohased ja vastavad tegelikkusele. Nimetatud makseviivituste jaotuste all on mõeldud erinevaid termineid, mida teenuseosutajad kasutavad või võivad kasutada selleks, et märkida põhjuseid, miks investor ei ole saanud oma rahalisi vahendeid kokkulepitud ajaks tagasi, sealhulgas näiteks terminid „ootel“, „60 päeva viivises“ või „pankrotistunud“. Lisaks sellele on teenuseosutaja kohustatud esimesel võimalusel ajakohastama makseviivituse jaotuste nimetusi, et tagada vastavalt asjaolude muutumisele ajakohane teave selle kohta, miks teenuseosutaja on makseviivituses investorite ees.

Lõike 7 kohaselt võib valdkonna eest vastutav minister kehtestada määrusega täpsemad nõuded investeerimisprojekti kohta avalikustatava teabe osas.

Paragrahv 49 käsitleb investeerimisinstrumentiga tehtavate tehingute kohta teabe avalikustamise nõudeid.

Lõike 1 kohaselt tuleb kõikide investeerimisinstrumentidega tehtud tehingute kohta, mida võimaldatakse teha läbi finantsvahendusplatvormi või selle kaudu, avalikustada vähemalt sama lõike punktides 1-5 nimetatud andmed, st avalikustada tuleb iga investeerimisinstrumenti identifitseerimistunnus, tehingu hind, tehingu maht, tehingu aeg ning tehingus kasutatud vääring. Samas lõikes on viidatud ka sellele, et sama lõike punktides 1-5 nimetatud andmed tuleb avalikustada vähemalt finantsvahendusplatvormil, st investoril peaks olema võimalik tehingu tegemise kohas ehk finantsvahendusplatvormil tutvuda investeerimisinstrumenti peamiste andmetega. Samas ei ole piiratud investeerimisinstrumenti kohta avalikustavate andmete koht, st andmed võib avalikustada ka veebilehel koos § 47 nimetatud andmetega.

Lõike 2 järgi tuleb avalikustada lõikes 1 nimetatud teavet piisava regulaarsusega. Antud sätte mõistes tuleb mõelda „piisavat regulaarsust“ nii kiiresti kui see on võimalik, arvestades kasutatavat tehnilist lahendust ja lõike 3 alusel kehtestatud määrust.

Lõikes 3 sisaldub volitusnorm, mis annab valdkonna eest vastutavale ministrile õiguse kehtestada määrusega täiendavaid tehinguandmete ja -hindade avalikustamise nõudeid, sealhulgas andmete avalikustamise sagedust. Kuivõrd tegemist on reguleerimata valdkonnaga, siis on eelnõu koostajate arvates vajalik võimaldada teabe avalikustamise sageduse muutmist, kui selline vajadus praktikas ilmneb.

Paragrahv 50 kehtestab nõuded investeerimisinstrumenti asjakohasuse hindamise kohta. Paragrahvis kasutatakse teadlikult terminit „asjakohane“, kuivõrd nii MiFID II-s kui ka kindlustusvaldkonnaga seotud õigusaktides hinnatakse sobivust (*suitability*), kui tegemist on nõustamisega müügiga (st teenuseosutaja annab nõu, millisesse instrumenti investeerida) ning asjakohasust (*appropriateness*), kui teenuseosutaja ei nõustamist ei paku. Riskihoiatuse andmine ei ole nõustamine selles tähenduses. Käesolevas seaduses sätestatud asjakohasuse hindamisel on lähtutud eeskätt EL ühisrahastusmääruse artiklis 21 sätestatust.

Lõike 1 kohaselt peab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja enne teenuse osutamise alustamist, sealhulgas finantsvahendusplatvormile juurdepääsu võimaldamist, hindama investeerimisinstrumenti asjakohasust investorile.

Lõige 2 täpsustab, et käesolev paragrahvi lõikes 1 sätestatud asjakohasuse hindamiseks kogub investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja investorilt teavet, et teha kindlaks tema:

- 1) investeerimisalased teadmised ja kogemused, et selgitada välja, kas investor mõistab investeerimisega kaasnevaid riske, sealhulgas riske finantsvahendusplatvormi abil või muul viisil investeerimisinstrumenti investeerimisel;
- 2) investeerimiseesmärgid ja rahaline olukord, sealhulgas tema kahju kandmise võime.

Lõige 3 täpsustab lõike 2 punkti 1 ja selle kohaselt peab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja koguma käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 1 sätestatu hindamiseks investorilt muu hulgas teavet:

- 1) tema varasemate erinevate investeeringute kohta;
- 2) investeerimisinstrumentidesse investeerimise kogemuse kohta ja teadmiste kohta riskidest, mis on seotud investeerimisega eelkõige investeerimisinstrumentidesse.

Lõike 4 kohaselt teeb investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 2 nimetatud kahju kandmise võime arvutamise võimalused kättesaadavaks oma veebilehel. Investori kahju kandmise võime on kümme protsenti tema varade netoväärtusest, mille moodustavad investori:

- 1) regulaarne sissetulek;
- 2) varad, välja arvatud peamise elukohana kasutatav kinnisvara ja pensionifondide varad;
- 3) regulaarsed finantskohustused.

Investori varade netoväärtuse arvutamisel tuleb liita kokku investori regulaarne sissetulek ja varade väärtus, ning saadud summast lahutada regulaarsete finantskohustuste väärtus.

Regulaarse sissetuleku all mõeldakse investori aastase sissetuleku netosummat, st aastane sissetulek, millest on maha arvatud sissetulekuga seotud kulud, sotsiaalmaks ning muud maksud. Varade alla kuulub kogu makse- ja jooksevkontodel hoitav raha ning muud likviidsed varad, mida on võimalik kiiresti rahaks muuta, sh kapitaliturul kaubeldavad väärtpaberid ja UCITS osakud, mida on võimalik realiseerida vähemalt iganädalaselt. Regulaarsete finantskohustuste alla kuuluvad kõik rahalised kohustused, mida investor on omale võtnud, sealhulgas elatusraha ja lastetoetuseks tehtavad maksed, kulutused üürile ja hüpoteeklaenule, laenu tagasimaksed, kindlustusmaksed, kulutused kommunaalteenustele ning maamaks.

Lõige 5 sätestab kohustuse ka investorile, mille kohaselt kinnitab investor oma kahju kandmise võime arvutuse tulemuse.

Lõike 6 kohaselt esitab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja investorile riskihoiatuse järgmistel juhtudel:

- 1) saadud andmete alusel on põhjust arvata, et investeerimisinstrument ei ole investori jaoks asjakohane (**punkt 1**);
- 2) investori investeeritav summa on suurem kui 1 000 eurot või rohkem kui viis protsenti investori varade netoväärtusest (**punkt 2**);
- 3) investori esitatud teave ei ole piisav või investor on jätnud teabe esitamata, mistõttu ei ole võimalik hinnata investeerimisinstrumenti asjakohasust ning investori huvid võivad olla seetõttu vähem kaitstud (**punkt 3**).

Lõige 7 täpsustab, et käesoleva paragrahvi lõikes 6 sätestatud riskihoiatuse võib esitada standardvormis ja see peab sisaldama teavet selle kohta, et investor võib kaotada kogu investeeritud vara.

Lõige 8 paneb kohustuse investorile. Selle kohaselt käesoleva paragrahvi lõikes 6 sätestatud juhul annab investor kinnituse, et on hoiatusega tutvunud ja mõistab selle sisu. Kehtestatud nõue on vastavuses EL ühisrahastusmääruse ideega, mis on väljendatud määruse põhjenduspunktis 45: „selle tagamiseks, et mittekogenud investorid on lugenud neile ühisrahastusteenuse osutaja tehtud riskihoiatusi ja mõistavad neid, peaksid nad ühisrahastusprojekti investeerimisel sõnaselgelt teadvustama võetavaid riske. Heal tasemel investorikaitse tagamiseks ja arvestades, et sellise teadvustamise puudumine viitab võimalikule teadmatusetele kaasnevatest riskidest, peaksid ühisrahastusteenuse osutajad võtma investeringuid vastu vaid mittekogenud investoritelt, kes on sõnaselgelt teatanud, et nad on hoiatused kätte saanud ja mõistavad neid“.

Lõike 9 kohaselt ei või investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja aidata kaasa asjakohasuse hindamiseks vajaliku teabe esitamata jätmisele. Investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja on õigus tugineda investori esitatavale teabele, välja arvatud juhul, kui investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja teadis või pidi teadma, et teave on aegunud, ebatäpne või mittetäielik.

Lõike 10 kohaselt peab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja vaatama käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud hindamise ja selle aluseks olevad kriteeriumid ning hoiatusteated üle iga kahe aasta tagant.

Lõige 11 lisab, et investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja tagab investorile võimaluse arvutada oma kahju kandmise võime üks kord igal kalendriaastal.

Paragrahv 51 käsitleb lepingueelset järelemõtlemisaega investeerimisinstrumenti pakkumisel. Paragrahvi keskne idee on suurendada mittekogenud investoritele võimalus tagasi võtta tahteavaldus, mis on suunatud investeerimisinstrumenti omandamisele ning seeläbi anda investorile võimalus taganeda investeerimisinstrumenti omandamise lepingust sarnasel viisil, mis oleks tarbijast investorile ette nähtud kaupade kaugmüügi puhul tarbijaõiguse alusel. Sätte eesmärk on vältida ka olukorda, kus potentsiaalne investor, kes nõustub pakkumisega, on automaatselt väljendanud nõusolekut ka olla seotud õiguslikke tagajärgi omava lepinguga, omamata sealjuures võimalust mõistliku aja jooksul lepingust

taganeda. Samas tasub märkida, et järelemõtlemisaega ei ole vaja kohaldada, kui investor võib väljendada huvi investeerimisinstrumenti pakkumise suhtes, kui sellisel moel ei seo ta end lepinguga. Investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja peaks investeerimisinstrumenti pakkumise puhul talitama selliselt, et investorilt kogutud raha ei anta enne järelemõtlemisperioodi lõppu rahastuse taotleja käsutusse, või muul sarnasel moel, mis tagaks investoril võimaluse offerdi või huviavalduse tagasivõtmisel saada tagasi ka omapoolne sooritus (sh investeeritud raha).

EL ühisrahastusmääruse põhjenduspunkti 47 kohaselt „selleks et tugevdada mittekogenud investorite kaitset, on vaja sätestada järelemõtlemisaeg, mille jooksul potentsiaalne mittekogenud investor võib põhjenduste ja tagajärgedeta tühistada investeerimispakkumuse või huvi avaldamise konkreetse ühisrahastuspakkumise vastu. See on vajalik vältimaks olukorda, kus potentsiaalne mittekogenud investor võtab koos ühisrahastuspakkumisega vastu ka pakkumise sõlmida õiguslikult siduv leping, millest ei ole võimalik mõistliku aja jooksul taganeda. Järelemõtlemisaeg ei ole vajalik, kui potentsiaalne mittekogenud investor saab avaldada huvi konkreetse ühisrahastuspakkumise vastu, ilma et ta seoks end seeläbi lepinguga, välja arvatud juhul, kui investeerimispakkumine tehti või huvi avaldati pakkumise kavandatud lõppkuupäeva või rahastamise sihteesmärgi saavutamise kuupäeva lähedal. Ühisrahastusteenuse osutajad peaksid tagama, et enne järelemõtlemisaja lõppemist ei koguta investorilt raha ega kanta seda üle projektiomanikule“.

Lõike 1 kohaselt peab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja ette nägema lepingueelse järelemõtlemisaja, mille jooksul investor võib oma pakkumisega seotud offerdi või huviavalduse ilma põhjuseta tagasi võtta, kui investeerimisinstrumenti pakkumise koguväärtus on suurem kui 200 eurot. Nimetatud õiguse kasutamine ei tohi põhjustada investorile kulusid ega põhjendamatuid ebamugavusi. Põhjendamatu ebamugavusena antud lõike tähenduses tuleks käsitleda iga toimingut või tegevust, mis ei ole sarnane esialgselt antud offerdi tegemisele investoril poolt, sealhulgas, kuid mitte ainult, muu suhtlus- või vahenduskanali kasutamise kohustus, isiklikult kohale ilmumise kohustus (kui ofert edastati algselt elektroonilisi kanaleid kasutades), täiendavate andmete edastamise kohustus (kui täiendavad andmed ei ole suunatud isikutuvastamisele), jne (vt ka käesoleva § lõiget 5). Sätte alguses toodud 200 eurone investeeritud summa piirmäär põhineb direktiivil 2008/48/EÜ ning on lisatud seetõttu, et väga väikese koguväärtusega investeerimisinstrumentide pakkumise puhul võib olla vastava nõusoleku küsimine liialt koormav ning liialt aeglustada väikese koguväärtustega pakkumiste peatamise protsessi.

Lõike 2 kohaselt on lõikes 1 nimetatud järelemõtlemisaeg minimaalselt neli kalendripäeva investoril offerdi või huviavalduse tegemisest arvates. Nimetatud ajaline tähtaeg põhineb EL ühisrahastusmääruse artikli 22 punktil 3. Kuivõrd teenuseosutaja on kohustatud investoril offerdi tagasivõtmisel viimasele rahalisele vahendile tagasi kandma, siis tuleks teenuseosutajal hoiduda iga konkreetse investoril rahaliste vahendite kasutamisest kuni järelemõtlemisaja lõpuni. Järelemõtlemisaeg kestab neli kalendripäeva sõltumata sellest, millal investor omapoolse offerdi tegi ning millal lõpetab rahaliste vahendite kaasamine investorilt. Nimetatud lahendus peaks tagama, et investoritel, kes paigutavad raha investeerimisprojekti vahetult enne raha kaasamise tähtaja lõppu või just enne, kui täitub kaasavate rahaliste vahendite eesmärgi-järgne summa, on võimalik kasutada järelemõtlemisaega täies seadusega ette nähtud ulatuses ehk neli päeva.

Lõike 3 järgi peab teenuseosutaja arvestust talle esitatud ofertide ja huviavalduste ning nende saamise aja kohta. Kohustus tuleneb EL ühisrahastusmääruse artikli 22 punktist 4.

Lõike 4 alusel peab teenuseosutaja selgelt ja õigeaegselt avalikustama käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud järelemõtlemisajast, selle kestusest ning offerdi või huviavalduse tagasivõtmisega seotud tingimustest. Selguse huvides tasub märkida, et järelemõtlemisajaga seotud tingimused tuleb avaldada nähtaval kohal teenuseosutaja veebilehel või muus kohas, kaasa arvatud asjakohasel juhul teenuseosutaja mobiilirakenduses. Lisaks kohustub teenuseosutaja teavitama mittekutselist investoril järelemõtlemisaja tingimustest kohe pärast seda, kui teenuseosutaja on potentsiaalselt mittekogenud investorilt saanud offerdi või huviavalduse.

Lõike 5 järgi peab offerdi või huvi avaldamise tagasivõtmise kord olema teostatav vähemalt samal viisil, millega potentsiaalne investor saab teha offerdi või avaldada huvi pakkumise vastu. Teisisõnu ei tohi olla

järelemõtlemisaja kasutamine ja seejärgne lepingust taganemine põhjendamatult keerukam, kui enda lepinguliste suhetega sidumine.

Lõike 6 kohaselt on tühine selline lepingutingimus, mis raskendab käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud õiguse kasutamist, sealhulgas kokkulepe, millega taganemine seotakse käsiraha või leppetrahvi maksmisega. Antud lõige on laiendus võlaõigusseaduses sätestatud tarbijaregulatsioonile, mida kohaldatakse ka investeerimisinstrumenti ostmise lepingust taganemisele, et tagada (mittekogunud) investorile võimalus ilma suuremate takistusteta vastavast lepingust taganeda.

Lõike 7 järgi kohaldatakse käesoleva seaduse §-s 53 sätestatud eelseadistatud investeerimise korral käesolevas paragrahvis sätestatud üksnes investoril antud algse investeerimisvolituse suhtes, mitte volituse alusel konkreetsetesse investeerimisprojektidesse tehtud investeeringute suhtes. Teisisõnu on järelemõtlemisaega võimalik kasutada ainult sellise volituse suhtes, millega investor on teenuseosutajale andnud õiguse tema varakogumit (st laenuportfelli) valitseda, mitte individuaalsete rahapaigutuste suhtes, mis teenuseosutaja investoril varaga on teinud. Selline lahendus peaks tagama teenuseosutajale kindlustunde selles osas, et tema poolt tehtud igakordsest rahapaigutusest ei hakka investor järelemõtlemisaega kasutades taganema; küll aga peaks investoril olema võimalik tagasi võtta tahteavaldus enne esimese rahapaigutuse tegemist teenuseosutaja poolt.

Lisaks on **lõikes 8** vajalik täpsustada, et taganemisõigust on võimalik kasutada vaid esmapakkumise korral, st kui investor omandab investeerimisinstrumenti rahastuse taotlejalt või vahendamise teenuse osutajalt, ning mitte juhul, kui investor omandab investeerimisinstrumenti näiteks järelturult või teiselt investorilt (kui just pooled pole kokku leppinud teisiti). Põhjus seisneb selles, et kahe investoril kui võrdsete osapoolte puhul oleks ostja ja seejärgne taganemisõiguse kasutanud investor eeliseisundis võrreldes müüjaga, kuivõrd ilma põhjuseta taganemine laieneks ka muu hulgas hinnakõikumistele, mille negatiivse muutuse korral peaks instrumenti müüa sisuliselt vastutama.

Paragrahv 52 sätestab tingimused ettenägematute kulude reservi moodustamisele ning selle kohta investoritele teabe esitamisele.

Lõige 1 käsitleb teenuseosutaja võimalust moodustada ettenägematute kulude reserv ning nimetatud reservi kohta investoritele teabe andmist. Vt täiendavalt ka EL ühisrahastusmääruse artikkel 6 lõiget 5. Sama lõike punktide 1-7 kohaselt tuleb investoritele anda teavet selle kohta, kuidas reservi rahastatakse ja kes omab õigust reservis olevale rahale (**punkt 1**), teavet reservi juhtimise ja haldamise kohta (**punkt 2**), tingimusi, mille alusel teenuseosutaja otsustab, kas ja kellele tehakse väljamakseid koos näidetega (**punkt 3**), teavet selle kohta, kas reservil on piisavalt raha väljamakse tegemiseks (**punkt 4**), selgitusi reservist väljamakse tegemise kohta (**punkt 5**), reservis olevate vahendite hoiustamise kord ja asjakohasel juhul reservi vahendite vääring (**punkt 6**) ning kirjeldus selle kohta, kuidas käsitatakse reservi kogutud raha teenuseosutaja maksejõuetuse korral (**punkt 7**). Antud lõike sõnastamisel on eeskujul võetud EL ühisrahastusmääruse artikli 6 punktist 5.

Lõige 2 sätestab teenuseosutaja kohustuse esitada ka asjaomaseid riskihoiatusi. Täpsemad nõuded reservi tingimustele ja reserviga seotud riskihoiatustele võib kehtestada valdkonna eest vastutava ministri määrusega (vt **lõige 4** ja nt EL ühisrahastusmääruse artikkel 6 lõige 5 punkt a).

Lõike 3 alusel kohustub teenuseosutaja avalikustama vähemalt kord kvartalis oma veebilehel ettenägematute kulude reservi suuruse võrreldes selle jaoks oluliste lepingute täitmata jäävate summadega ja teabe selle kohta, kui suurt osa krediitidest on tasutud ettenägematute kulude reservi kaudu.

Paragrahv 53 käsitleb tulususe või tootluse garanteerimist ning tagasiostugarantiid. Teisisõnu reguleerib nimetatud paragrahvis sätestatud selliseid investeerimisinstrumenti pakkumisi, mille puhul on investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja lubanud pakkumises osalenud investorile teatud tootlust või tulusust või on lubanud investeerimisinstrumenti teatud ajaperioodi jooksul tagasi osta ning mis peavad olema tagatud vastavalt paragrahvis sätestatud.

Lõikes 1 on sätestatud võimalus investeerimisinstrumenti pakkumisel garanteerida investeerimisinstrumenti tootlust või tulusust, või pakkuda tagasiostugarantiid. Tagasiostugarantii pakkumine on muutunud teenuseosutajate poolt viimastel aastatel väga populaarseks. See peaks oma olemuselt pakkuma investoritele kindlust ja tõstma omakorda investeeringu usaldusväärsust. Samas on leidnud aset mitmeid juhtumeid, kus tagasiostugarantiid, mida on lubatud, ei rakendata. Lisaks on senini olnud tagasiostugarantii sisustamine teenuseosutajate pärusmaa, mis ei anna investoritele aga selgust ja võimalusi nimetatud garantiitingimusi võrrelda. Seetõttu näeb seadusandja vajadust tagasiostugarantii kasutamisel näha ette konkreetseid tingimused.

Lõikes 2 on lahti seletatud garantii mõiste, milleks on kohustus osta investorile käest investeerimisinstrument tagasi juhul, kui sellega seotud maksed või investorile lubatud tootlust või tulu ei laeku, sealhulgas kui maksed on rohkem kui 60 kalendripäeva viivituses. Nimetatud maksete all on silmas peetud kõiki makseid, mida kas investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja peaks lepingule vastavalt tegema investorile.

Lõike 3 järgi võib garantii andjaks olla vaid lepinguriigi kindlustusandja või krediitiasutus, või investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja. Nimetatud sätte eesmärgiks on ühelt poolt laiendada investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja võimalusi kas võtta ise garantii andja roll või määrata garantii andja nii Eesti kui muude liikmesriikide kindlustusandjate ja krediitiasutuste seast. Viimastel juhtudel on garantii andja piiratud liikmesriikidega, et tagada garantii andja nõuete ühetaoline kohaldatavus Euroopa Liidu piires ning seeläbi kaitsta investorite õigustatud ootusi antava garantii suhtes.

Lõike 4 kohaselt peab investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja moodustama garantiifondi, kui garantii andjaks on investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja ise, ning koguma nimetatud garantiifondi regulaarselt makseid. Nimetatud piirang on seadud seetõttu, et investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajale kehtivad madalamad kapitali- ja vastutuse nõuded kui krediitiasutustele või kindlustusandjatele, mistõttu peaks investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja poolt antud garantii puhul olema nõ kõrvale pandud ka garantiifondina raha, millest on võimalik vajaduse korral rahuldada investorite kui võlausaldajate nõudeid. Vt ka käesoleva seaduse § 74 lõike 6 (vara hoidmise nõuded) selgitusi.

Lõike 5 kohaselt teeb garantii andja tulu mittelaekumisel garantiifondist investoritele kompensatsioonimakseid, kui garantii tingimused on realiseerunud.

Lõige 6 sätestab volitusnormi, mis annab valdkonna eest vastutavale ministrile õiguse kehtestada määrusega täiendavaid nõudeid garantiile ning tagasiostugarantiile, sealhulgas garantiifondi tingimusi ja riskihoiatusi. Kuivõrd garantiifondi haldamine, sellesse maksete kogumine ning väljamaksete tegemine on Eesti õiguses seni reguleerimata valdkond, mis sõltub paljuski turu praktikast, siis on käesoleva sättega jäetud ministrile õigus kehtestada määrus täiendavate nõuete seadmiseks garantiifondile, mis peaks andma võimaluse kiiresti ja efektiivselt reageerida muutustele investorite kaitseks.

Paragrahv 54 sätestab üldnõuded eelseadistatud investeerimisele ühisrahastusteenuse korral. Säte tugineb peaaesjalikult EL ühisrahastusmääruse artiklile 6 (individaalne laenuportfelli valitsemine).

Lõike 1 järgi on eelseadistatud investeerimine investorile poolt ühisrahastusteenuse osutajale volituse andmine, mille kohaselt ühisrahastusteenuse osutaja teeb enda nimel ja arvel tehinguid krediidipõhise investeerimisinstrumenti omandamiseks või võõrandamiseks ühe või mitme investeerimisprojekti rahastamiseks (edaspidi käesolevas paragrahvis *krediidiportfell*).

Lõikes 2 on märgitud nimekiri kriteeriumidest, mida investor peab kindlaks määrama eelseadistatud investeerimise volitust andes. Nimetatud kriteeriumide hulka kuuluvad krediidid tähtaeg ja intressimäär soovitud vahemik (**punkt 1**), krediidid riskikategooria lubatud ulatus ja jaotus (**punkt 2**), aastase intressimäär või muu investeeringu tulususe või intressimäär pakkumise või lubamise korral selle saavutamise tõenäosus (**punkt 3**) ning intressitulu taasinvesteerimise tingimused (**punkt 4**). Seoses eeltoodud punktiga 3 tasub märkida, et tulususe või intressimäär pakkumisel või lubamisel selle

saavutamise tõenäosust tuleks väljendada protsentides või protsentide vahemikus, ning nimetatud näitaja peaks põhinema ühisrahastusteenuse osutaja poolt väljatöötatud meetodikal ning sise-eeskirjadel.

Lõike 3 kohaselt peab ühisrahastusteenuse osutaja säilitama käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud volituse püsival andmekandjal kolm aastat krediidi lõpptähtajast arvates. Sätte eesmärk on tagada, et ühisrahastusteenuse osutajal oleks muutumatusena kättesaadav volitus, mille alusel ta eelseadistatud investeerimise ühisrahastusteenust osutab, ning kolmeaastane tähtaeg, mis hakkab kulgema krediidi lõpptähtajast arvates, peaks tagama osutatava teenuse sisu ja tingimuste üheselt mõistetavuse.

Lõige 4 kohustab ühisrahastusteenuse osutajat hindama usaldusväärsete ja täpselt määratletud kriteeriumide alusel ning võttes arvesse kõiki asjaolusid, millel võib olla ebasoodne mõju krediidlepingust tulenevate kohustuste täitmisele krediidiriski krediidiportfelli tasandil ja iga krediidi kohta eraldi ning rahastuse rahastuse taotleja krediidivõimet. Nimetatud kriteeriumidest tuleb investorit ka teavitada (**lõige 5**).

Lõike 6 järgi edastab ühisrahastusteenuse osutaja investorile tema nõudmisel krediidiportfelli kohta sama lõike punktides 1-7 nimetatud teabe. Nimetatud punktides toodu hõlmab teavet, mille saamise vastu on eelnõu koostajate arvates investoril äratuntav huvi, kui ta teeks ise investeerimisotsuse.

- teave investori volituse alusel välja valitud iga krediidi kohta, sealhulgas intressimäär või muu investorile makstav hüvitis, krediidi lõpptähtaeg ja krediidi põhisumma ja intressi tagasimaksegraafik ning kuidas rahastuse taotleja on täitnud tagasimaksegraafikut (**punkt 1**);
- krediidiportfelli kaalutud keskmine aastane intressimäär (**punkt 2**);
- krediitide jaotus riskikategooriate kaupa või lõikes protsentides ja absoluutarvude (**punkt 3**);
- iga krediidi riskimaandamise meetmete kirjeldus (**punkt 4**).

Punktid 4 ja 5 käsitlevad ühisrahastusteenuse osutaja tegevust eelseadistatud investeerimise teenuse osutamisel. Teenuseosutaja esitab asjakohasel juhul ülevaate rahastuse taotleja krediidlepingute rikkumiste kohta viimase viie aasta jooksul (**punkt 5**) ning kõik investori, rahastuse taotleja ja ühisrahastusteenuse osutaja makstavad tasud iga krediidi kohta (**punkt 6**). Lisaks tuleb teenuseosutajal esitada **punkti 7** kohaselt krediidi hindamise korral viimane hinnang krediidi kohta, hindamiskuupäev, põhjus, miks hindamine on läbi viidud ning asjakohane ja õiglane kirjeldus võimalikust saadaolevast tulust võttes arvesse tasusid ja makseviivituse määrasid.

Lõike 7 kohaselt peab ühisrahastusteenuse osutaja määrama sise-eeskirjadega kindlaks, millist meetodikat, sealhulgas millise päritoluga andmeid, ta kasutab eelseadistatud investeerimise korral.

Lõikes 8 on sätestatud valdkonna eest vastutava ministri õigus kehtestada eelseadistatud investeerimisele täpsemad nõuded määrusega.

Paragrahv 55 sätestab põhiteabedokumendi sisule ja avalikustamisele kehtestatud nõuded.

Lõike 1 kohaselt tuleb koostada põhiteabedokument iga investeerimisinstrumenti pakkumise puhul. Põhiteabedokumendis avaldatud teabe puhul tuleb järgida samas paragrahvis sätestatud ning põhiteabedokument ise peab olema koostatud selliselt, et investoril oleks sellest lihtne vajalikku teavet leida. Põhiteabedokument on oma sisult ja vormilt teataval määral sarnane väärtpaberite avaliku pakkumise puhul avalikustatava prospektiga, kuid teatavate erisustega, mis tulenevad investeerimisinstrumentide nii funktsionaalsest kui ka vormilisest (peamiselt krüptograafial vm tehnoloogial põhinevad) erinevustest võrreldes väärtpaberitega. Seetõttu on käesolevas seaduses ka kasutusele võetud mõiste „põhiteabedokument“, et ei tekiks segadust käesoleva seaduse ja väärtpaberituruseaduse prospekti vahel.

Lõige 2 kehtestab üldnõuded põhiteabedokumendis sisalduvale teabele. Sätte kohaselt peab põhiteabedokument sisaldama lihtsalt analüüsitava ja arusaadavas vormis kogu iseloomuliku teabe rahastuse taotleja ja avalikkusele pakutava investeerimisinstrumenti kohta. Täpsustuseks on lisatud, et eeltoodud teave on investoritele vajalik, et teadvalt hinnata rahastuse taotleja kohustusi, finantsseisundit, kasumit ja kahjumit, tulevikuväljavaateid ning pakutavate investeerimisinstrumentidega kaasnevaid

õigusi. Lõike alguses märgitud „lihtsalt analüüsitava ja arusaadava vormi“ all peetakse silmas seda, et ilma eriteadmisteta isikul peaks põhiteabedokumendiga tutvudes olema võimalik aru saada käesolevas lõikes (ja ka muudest käesolevas paragrahvis) toodud pakkumise ja rahastuse taotlejaga seotud aspektidest (vt ka sama paragrahvi lõiget 5).

Lõige 3 sätestab üldised nõuded põhiteabedokumendi sisule. Punktide 1-7 kohaselt tuleb põhiteabedokumendis esitada investeerimisinstrumenti pakkumise kohta vähemalt järgmised andmed:

- rahastuse taotlejaga seotud riskide ja peamiste tunnusjoonte, sealhulgas varade, kohustuste ja finantsseisundi lühikirjeldus (**punkt 1**);
- investeerimisinstrumenti tehtava investeeringuga seotud riski ja investeeringu põhiliste tunnusjoonte, sealhulgas investeerimisinstrumentiga kaasnevate õiguste lühikirjeldus (**punkt 2**);
- investeerimisinstrumenti pakkumise üldtingimused, sealhulgas eeldatavad kulud, mille tasumist investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja investorilt nõuab (**punkt 3**);
- investeerimisinstrumenti pakkumise põhjused ja laekuva tulu kasutamine (**punkt 4**);
- rahastuse taotleja juhtorganite liikmete vahelised huvide konfliktid (**punkt 5**).

Asjakohasel juhul (st eeskätt juhul, kui pakutav instrument on käesoleva seaduse § 3 lg 1 punktis 1 nimetatud investeerimisinstrument või § 5 lõikes 8 nimetatud investeerimistoken) tuleb täpsustada ka investeerimisinstrumenti registri pidamise kord, registri pidamise eest vastutav isik ning investeerimisinstrumenti omandamise või võõrandamise tingimused finantsvahendusplatvormil, ja seonduvad tasud (**punktid 6 ja 7**).

Lõikes 4 on sätestatud erand füüsilisest isikust rahastuse taotlejale ning tarbijakrediidipõhise investeerimisprojekti põhiteabedokumendile, mille järgi ei kohaldata viidatud juhtudel sama paragrahvi lõikes 2 ning lõike 3 punktides 2-7 sätestatud. Teisisõnu ei kohaldata füüsilisest isikust rahastuse taotleja ja tarbijakrediidipõhise investeerimisprojekti puhul muu teabe kui (füüsilisest isikust) rahastuse taotlejaga seotud riskide ja peamiste tunnusjoonte, sealhulgas varade, kohustuste ja finantsseisundi kirjelduse, avalikustamise kohustust. Ülejäänud viidatud punktid võivad osutada eelnõu koostajate hinnangul kas praktikas mitte-täidetavaks või liialt koormavaks füüsilisest isikust rahastuse taotlejate puhul. Lisaks tuleb arvestada ka seda, et käesoleva seaduse § 2 lõike 6 kohaselt ei kohaldata seadust üldse sellisel juhul, kui füüsiline isik taotleb tarbijakrediiti.

Lõikes 5 on märgitud erisused krediidipõhise investeerimisinstrumenti puhul. Nimelt tuleb krediidipõhise instrumenti pakkumisel esitada põhiteabedokumendis lõike 4 punktides 1-6 nimetatud andmed. Nimetatud andmed põhinevad EL ühisrahastusmääruse lisa 1 osal G, mis puudutab laenuga seotud avalikustamise kohustust.

Lõike 6 kohaselt peab põhiteabedokumendis sisalduv olema selge, mitteeksitav ja täielik ning vastama investeerimisinstrumenti pakkumise eripärale. Sama lõike teise lause kohaselt koostatakse põhiteabedokument selliselt, et isikul, kes ei ole kogenud investor, on selle sisust kerge aru saada ka viideteta muudele dokumentidele. Lõike eesmärk on tagada, et põhiteabedokumendis esitatud teave on esitatud arusaadaval kujul, teisisõnu peaks ilma eriteadmisteta isikul olema võimalik aru saada pakkumise tingimustest ja põhiteabedokumendi sisust (eeskätt käesoleva paragrahvi lõikes 3 ja asjakohasel juhul ka lõikes 4 sätestatud), kusjuures põhiteabedokument ise peab olema terviklik ning sisaldama kogu nõutud teavet ilma viideteta muudele dokumentidele selles osas, millekohane teave peab sisalduma põhiteabedokumendis käesoleva paragrahvi nõuete järgi.

Lõike 7 kohaselt peab põhiteabedokument sisaldama selget viidet, et tegemist on põhiteabedokumendiga, ning põhiteabedokumendi koostamise kuupäeva. Sama lõike teise lause järgi peab põhiteabedokument olema esitatud eraldiseisvana muust teabest, sealhulgas reklaamteabest, mis on seotud vastava pakkumise või rahastuse taotlejaga. Nimetatud täpsustuste eesmärk on selgelt eristada põhiteabedokumenti muudest turundus- ja tutvustavatest materjalidest, mis on investeerimisinstrumenti kohta avaldatud ning mis ei pruugi sisaldada kogu teavet investeerimisinstrumenti kohta või mis ei pruugi vastata käesoleva seaduse nõuetele.

Lõikes 8 on sätestatud, et põhiteabedokument tuleb avalikustada vähemalt investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja veebilehel ning põhiteabedokument tuleb koostada püsival andmekandjal eraldiseiseva dokumendina, mis on selgelt eristatav turundusmaterjalidest ja on trükituna maksimaalselt kuuel A4 leheküljel. Põhiteabedokumendi vormistamine püsival andmekandjal peaks tagama pakkumise tingimuste muutmatuse pakkumise kestuse ajal (välja arvatud pakkumistingimuste muutmisel § 56) ning põhiteabedokumendi maksimaalse mahu fikseerimine peaks aitama esitada nõutavat teavet kokkuvõtlikul ja arusaadaval viisil. Viidatud kuueleheline põhiteabedokumendi maht põhineb EL ühisrahastusmääruse artikli 23 punktil 7. Sama lõike teise lause kohaselt avalikustatakse põhiteabedokument rahastuse taotleja veebilehel, kui investeerimisinstrumenti pakkumise protsessis ei osale investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja. Teise lause eesmärk on tagada põhiteabedokumendi kättesaadavus eelduslikult investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja (kui ta on pakkumise protsessis osalev) veebilehelt, sest eelduslikult teeb investor investeerimisinstrumentiga tehinguid investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja vahendusel.

Lõike 9 kohaselt peab põhiteabedokumendis olema näidatud, millise kuupäeva seisuga on selle andmed esitatud. Ühest küljest on kuupäeva fikseerimine vajalik selleks, et investor saaks hinnata põhiteabedokumendis sisalduvaid andmeid, eriti andmeid rahastuse taotleja majandusliku seisu kohta, teatud kuupäeva seisuga; teisalt on kuupäeva fikseerimine vältimatult vajalik andmete õigsuse ja vastutuse tagamiseks ebaõigete andmete esitamise korral.

Lõikes 10 on toodud sätted põhiteabedokumendis sisalduvate andmete eest vastutamise ja kinnitamise kohta. Lõike esimese lause kohaselt peab põhiteabedokumendis sisalduvate andmete õigsust ja täielikkust kinnitama investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja juhatus. Teisisõnu vastutab põhiteabedokumendis toodud andmete õigsuse eest kas investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja olenevalt sellest, kas investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja on kaasatud investeerimisinstrumenti pakkumise protsessi (vt ka käesoleva seaduse § 3 lõike 3 selgitusi). Sama lõike kolmanda lause kohaselt märgitakse põhiteabedokumendi koostamise ja pakkumise eest vastutavad isikud selgelt põhiteabedokumendis, esitades füüsiliste isikute puhul nende nime ja ametikoha või juriidiliste isikute puhul nende nime ja registrijärgse asukoha ning nende isikute kinnituse, et neile teadaolevalt on põhiteabedokumendis sisalduv teave tõene ja et põhiteabedokumendist ei ole välja jäetud asjaolusid, mis võivad mõjutada selle sisu. Lõike viimase osa ehk asjaolude all, mis võivad mõjutada põhiteabedokumendi sisu, mõeldakse kõiki asjaolusid, mis võivad mõjutada investorilt poolt investeerimisotsuse tegemist.

Lõike 11 kohaselt avalikustatakse põhiteabedokument vähemalt eesti või inglise keeles. Kui põhiteabedokumenti eesti keeles ei avalikustata, võib Finantsinspeksioon investorite huvide kaitseks nõuda selle eesti keelde tõlkimist ja tõlke avalikustamist. Kui avalikustatud dokumentide tõlked ei ole tõlgituga vastavuses või on erinevalt tõlgendatavad, lähtutakse eestikeelsest dokumendist või muukeelse dokumendi tõlkest eesti keelde. Nimetatud lähenemine on sarnane väärtipaberituru seaduses sätestatud prospektile seatud keelenõuetega.

Lõikes 12 on sätestatud volitusnorm kehtestada määrusega täpsemad nõuded põhiteabedokumendile ja selles sisalduvate andmete loetelule. Nimetatud määruse kavand on toodud käesoleva eelnõu seletuskirja lisas 1.

Paragrahv 56 käsitleb eksitavat, vigast või ebatäpset teavet põhiteabedokumendis ning seejärgset põhiteabedokumendi muutmist. Nimetatud paragrahvi kohaldatakse juhul, kui investeerimisinstrumenti pakkumist korraldab rahastuse taotleja nimel või asemel investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja.

Lõike 1 järgi on rahastuse taotleja kohustatud kohustatud teenuseosutajat viivitamata teavitama põhiteabedokumendis oleva teabe muutumisest ja põhiteabedokumenti ajakohastama, edastades muudetud või täiendatud põhiteabedokumendi teenuseosutajale avalikustamiseks. Teenuseosutajapoolset investorite teavitamist käsitleb sama paragrahvi lõiked 2 ja 3. **Lõikes 2** on täpsustatud investorite teavitamise kohustus, st kui investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja pakub

investeeringuinstrumenti, siis kohustub nimetatud vahendamise teenuse osutaja teavitama investoreid põhiteabedokumendis oleva teabe muutumisest.

Lõike 3 kohaselt tuleb teenuseosutajal põhiteabedokumendis väljajätmise, vea või ebatäpsuse, millel võib olla oluline mõju eeldatavale investeeringu tasuvusele, tuvastamisel viivitamata teavitada rahastuse taotlejat, kes peab põhiteabedokumenti täiendama või muutma. Seejärel avaldab teenuseosutaja muudetud dokumendi uuendatud kujul viitega kuupäevale, mille seisuga on põhiteabedokumendis muudatused tehtud.

Lõike 4 näeb ette, et teenuseosutaja kohustub teavitama investoreid, kes on teinud offerdi või avaldanud huvi investeeringuinstrumenti pakkumise vastu, viivitamata tuvastatud rikkumistest, teenuseosutaja võetud ja võetavatest meetmetest ning võimalusest taganeda juba sõlmitud lepingust. Offerdi või huvi avaldamise tühistamise kohta vt § 51 selgitusi.

Lõike 5 järgi tuleb põhiteabedokumendi muutmisel selgel viisil avaldada põhiteabedokumendi muutmise kuupäev ja viide teabele või andmetele, mida on muudetud võrreldes viimase (avaliku) põhiteabedokumendi versiooniga. Nimetatud kohustus peaks hõlbustama investoritel muudetud teabega tutvumist ning hoidma ära eraldi põhiteabedokumentide eri versioonide võrdlemise.

Lõike 6 kohaselt on teenuseosutaja kohustatud tühistama investeeringuinstrumenti pakkumise, kui põhiteabedokumenti ei ole muudetud 30 kalendripäeva jooksul rikkumise tuvastamisest arvates. Sättega tahetakse välistada olukord, kus teenuseosutaja on teadlik rahastuse taotleja poolt vale- või puudulike andmete esitamisest, kuid rahastuse taotleja ei ole esitanud muudetud põhiteabedokumenti, misjuhul teenuseosutaja laseks teadvalt jätkuda pakkumisel, mille kohta on esitatud nõuetele mittevastav põhiteabedokument.

Paragrahv 57 sätestab Finantsinspektsiooni õiguse nõuda põhiteabedokumendi muutmist.

Lõike 1 kohaselt ei vastuta Finantsinspektsioon põhiteabedokumendi sisu õigsuse eest ja avalikustatud põhiteabedokumendi ajakohasuse eest ega võta kohustust värskendada avalikustatud teavet või teatada selles tehtud muudatustest, välja arvatud seaduse § 58 lõikes 3 nimetatud juhul. Viimasel juhul on peetud silmas põhiteabedokumendi registreerimise protsessi Finantsinspektsiooni juures, mida kohaldatakse suuremahulistele pakkumistele (vt § 58 lõiget 1 ja 3).

Lõike 2 kohaselt võib Finantsinspektsioon kontrollida õigusaktidega nõutud teabe olemasolu põhiteabedokumendis ja seda, et see oleks esitatud lihtsalt analüüsitavas ja arusaadavas vormis, ning olulist teavet rahastuse taotleja ja avalikkusele pakutavate investeeringuinstrumentide kohta. Viimasel juhul on silmas peetud teavet, mis otseselt ei sisaldu või mille olemasolu põhiteabedokumendis ei ole nõutav, kuid mida on Finantsinspektsioonil võimalik koguda muudest allikatest oma järelevalvetegevuse käigus. Sellest tulenevalt ei pea Finantsinspektsiooni tegevus põhiteabedokumendi registreerimise osas olema nimetatud dokumendi läbivaatamine ja seaduse ning vastava ministri määruse kooskõla kontroll, vaid Finantsinspektsioon võib koguda ka muid andmeid, mis tema hinnangul on olulised pakkumise ning pakkumise korraldaja usaldusväärsuse tuvastamisel, samuti äärmisel juhul nõuda pakkumise peatamist (vt § 60 lg 1).

Lõike 3 alusel võib Finantsinspektsioon oma ettekirjutusega nõuda põhiteabedokumendi muutmist ja muudatuste avalikustamist, kui põhiteabedokument ei vasta õigusaktides sätestatud tingimustele. Finantsinspektsioonil võib olla alus ettekirjutusega põhiteabedokumendi muutmist nõuda, kui näiteks põhiteabedokumendis on esitatud vale- või ebatäpseid andmeid või kui teatud põhiteabedokumendis nõutavad andmed on jäetud avaldamata.

Lõike 4 järgi avaldab Finantsinspektsioon oma veebilehel teatise selle kohta, et investeeringuinstrumentide pakkumise käigus investeeringuinstrumente omandada kavatsevad isikud peaksid tutvuma põhiteabedokumendis investeeringuinstrumenti ja rahastuse taotleja kohta esitatuga ning hindama teavet oma investeerimiseesmärkidest ja riskitaluvusest lähtuvalt ning vajadusel peaksid investorid pöörduma vastavat kutseoskust ja tegevusluba omava isiku poole. Tegemist on üldise

riskihoiatusega, mis on suunatud investorite teadlikkuse suurendamisele investeerimisinstrumentidega tehtavate tehingute osas.

Paragrahv 58 käsitleb põhiteadedokumendi esitamist Finantsinspeksioonile või selle registreerimist Finantsinspeksioonis. Eelnõu koostajad pidasid vajalikuks sätestada künnis, millest alates kehtivad rahastuse taotlejale (või asjakohasel juhul investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajale) kõrgendatud teabe avalikustamise ja seejärgse Finantsinspeksiooni teadedokumendi kontrolli nõuded. Teiselt poolt ei oleks proportsionaalne nõuda teadedokumendi Finantsinspeksioonile esitamist - vähemalt käesolevas seaduses nõutud kujul – sellisel juhul, kui tegemist on väikesemahulise (st madalama väärtusega) pakkumisega. Seetõttu on ette nähtud samas paragrahvis ka erand, mille kohaselt tuleb põhiteadedokumendi avalikustamisest teavitada Finantsinspeksiooni ning esitada põhiteadedokument Finantsinspeksioonile teadmiseks. Viimatimainitud ei kohaldata, kui investeerimisinstrument on kauplemisele võetud finantsvahendusplatvormil (vt § 58 lõigete 1 ja 2 selgitusi).

Põhiteadedokumendi registreerimiskohustust Finantsinspeksioonis ei kohaldata aga sellistele instrumentidele, mis kuuluvad EL ühisrahastusmääruse kohaldamisalasse (vt ka ühisrahastusmääruse artikkel 1 lõike 2 punkt c).

Lõikes 1 on sätestatud, et põhiteadedokument tuleb esitada teadmiseks Finantsinspeksioonile juhul, kui investeerimisinstrumenti pakkumise koguväärtus ületab üht miljonit eurot investeerimisinstrumenti pakkumise üheaastase ajavahemiku kohta, kuid jääb alla viie miljoni euro. Sellisel juhul on tegemist väiksemahulise pakkumisega, mistõttu ei oleks mõistlik rakendada rahastuse taotlejale seaduses ette nähtud põhiteadedokumendi registreerimise nõudeid, kuid oma väärtusest hoolimata tuleb rahastuse taotlejal põhiteadedokument Finantsinspeksioonile teadmiseks esitada, et viimasel oleks objektiivne ülevaade Eestis korraldatud investeerimisinstrumentide pakkumisest ning võimalus rahastuse taotlemiste üle järelevalvet teostada.

Lõikes 2 on täpsustatud lõiget 1, ning selle lõike kohaselt tuleb põhiteadedokument esitada Finantsinspeksioonile teadmiseks ka juhul, kui investeerimisinstrumenti pakkumise koguväärtus ei ületa üht miljonit eurot, kuid kui investeerimisinstrument on võetud kauplemisele finantsvahendusplatvormil. Nimetatud erand sisaldub eelnõus kahel põhjusel. Esiteks seetõttu, et investeerimisinstrumenti kauplemisele võtmisel on vajalik tagada investeerimisinstrumenti kohta piisava teabe kättesaadavus finantsvahendusplatvormi haldaja (investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja) kaudu, kuivõrd viimasel on seadusest tulenev põhiteadedokumendi avalikustamise kohustus; investor pigem otsib teavet investeerimisinstrumenti pakkumise kohta investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja, mitte niivõrd rahastuse taotleja, veebilehe vm allika kaudu. Teiseks, kui investeerimisinstrumenti väärtus (ja seeläbi ka pakkumise koguväärtus) sõltub vastava instrumenti turuhinnast, siis soovitakse erandiga ära hoida olukorda, kus investeerimisinstrument tehakse finantsvahendusplatvormil kaubeldavaks oluliselt odavamalt, et pakkumise hetkel oleks pakkumise koguväärtus alla põhiteadedokumendi avalikustamise piirmäära.

Lõikes 3 sätestatud juhul on tegemist suuremahulise pakkumisega ehk pakkumisega, mille koguväärtus ületab 5 miljonit eurot. Nimetatud suuremahuliste pakkumiste puhul on tegemist väärtpaberituruseadusest tuleneva prospekti registreerimise analoogiga. Sellisel juhul kaasneb põhiteadedokumendi registreerimise kohustus, mille täpsemad nõuded tulenevad antud paragrahvi järgmistest lõigetest.

Lõigetes 4-12 on sätestatud protsess põhiteadedokumendi registreerimiseks Finantsinspeksiooni juures. Sisuliselt on tegemist väärtpaberituruseaduses sätestatud prospekti registreerimisega võrreldavate sätetega, mida kohaldatakse ainult suuremahuliste pakkumiste puhul (vt lg 3 ülal). Täiendusena on lisatud lõike 10 punkt 4, mille kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus keelduda põhiteadedokumendi registreerimisest, kui rahastuse taotlejal puudub seos Eestiga või kui seos Eestiga on ebaselge. Nimetatud punkti lisamisega soovitakse ära hoida olukord, kus Eesti turult kaasaksid raha välisriigi isikud, kelle kohta Finantsinspeksioonil ei ole piisavalt ülevaadet või kelle üle kontrolli teostamine oleks oluliselt raskendatud võrreldes Eestis asutatud ja/või tegutsevate rahastuse taotlejatega.

Lõikes 11 on täpsustatud Finantsinspektsiooni rolli põhiteabedokumendi registreerimisel, st Finantsinspektsioon ei anna põhiteabedokumendi avalikustamisega investeerimissoovitust investeerimisinstrumenti ostmiseks.

Lõige 12 täpsustab eeltoodud lõiget 11 sellega, et Finantsinspektsiooni roll põhiteabedokumendi registreerimise puhul on kontrollida õigusaktidega (eeskätt käesoleva seaduse § 54 lg 12 toodud määruse nõuetele) nõutud minimaalse teabe olemasolu ja et see teave oleks esitatud lihtsalt analüüsitavas ja arusaadavas vormis ning sisaldaks rahastuse taotleja kinnitusel kogu iseloomulikku teavet tema ja pakutavate investeerimisinstrumentide kohta.

Paragrahv 59 käsitleb investoritele kahju hüvitamist. Kahju hüvitamine on investori keskne õiguskaitsevahend, ning investori nõue tekib investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja vastu üldjuhul mittenõuetekohase pakkumise puhul.

Lõike 1 kohaselt on investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja kohustatud hüvitama investorile kahju, mis tuleneb erinevusest tegelikkuse ja põhiteabedokumendis esitatud teabe vahel, kui investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja teadis või oleks pidanud teadma sellest erinevusest, juhul kui põhiteabedokument sisaldab investeerimisinstrumenti väärtuse hindamise seisukohalt olulist teavet, mis osutub tegelikkusest erinevaks.

Lõike 2 järgi kohaldub lõikes 1 toodud kahju hüvitamise kohustus ka siis, kui põhiteabedokument on puudulik, sealhulgas kui põhiteabedokumendist on jäetud välja asjakohased faktid, sellisel juhul, kui põhiteabedokumendi puudulikkus tuleneb teabe varjamisest investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja poolt. Käesolevat lõiget tuleks kohaldada juhul, kui rahastuse taotleja on edastanud muudetud põhiteabedokumendi investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajale, kuid vastav teenuseosutaja on jätnud muudetud teabe avalikustamata ning jätkanud pakkumisega, mis põhineb ebaõigetel või puudulikel andmetel.

Lõikes 3 on sätestatud, et investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajal või rahastuse taotlejal on investori nõusolekul õigus käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud kahju hüvitada, võttes investeerimisinstrumenti tasuta tagasi hinna eest, millega investor investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajalt või rahastuse taotlejalt omandas. Sellisel viisil investeerimisinstrumenti tagasivõtmise korral vabaneb investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja investorile muu kahju hüvitamise kohustusest. Teisisõnu võivad investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja ja investor kokku leppida, et kahju hüvitamise kohustus seisneb investorile tema poolt tasutud investeerimisinstrumenti ostuhinna tagastamises, misjuhuul on teenuseosutaja oma rikkumise heastanud (vähemalt selles osas, mis puudutab kahju hüvitamist). Lisaks on märgitud, et sellisel juhul kohustub investor ka tagastama omandatud investeerimisinstrumenti, kui see on asjakohane. Asjakohasus nimetatud juhul väljendub selles, et kui investoril on ka praktikas võimalus nimetatud instrument tagasi anda (st instrument võib olla juba teenuseosutaja valduses, või võib teatud juhtudel olla võimalik ka investeerimisinstrument kustutada või muul moel kasutuskõlbmatuks teha).

Lõige 4 täpsustab sama paragrahvi lõiget 1 ja 2 ning märgib, et kahju hüvitamise kohustus on investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajal või rahastuse taotlejal ka juhul, kui põhiteabedokumendis on märgitud teabe allikana kolmas isik. Teisisõnu ei või investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja tugineda kolmandalt isikult saadud andmetele vastutust välistava asjaoluna. Sama lõike teise lause kohaselt vabaneb investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja sellisel juhul vastutusest vaid juhul, kui põhiteabedokumendis viidatud või avaldatud teave on esitatud viitega investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajast või rahastuse taotlejast sõltumatule teabeallikale ja investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja ei teadnud ega pidanud teadma, et selle viite aluseks olev teave ei ole õige. Selline olukord võib tekkida, kui põhiteabedokumendis sisalduv viide on tehtud ametlikest andmekogudest, näiteks Äriregistrist, saadud andmete põhjal.

Lõige 5 sätestab erandi investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja kahju hüvitamise kohustusele. Nimelt ei ole investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja kohustatud kahju hüvitama, kui kannatanu investeerimisinstrumenti omandamise hetkel teadis või pidi teadma põhiteabedokumendi mittetäielikkusest või nendes sisalduvast valeteabest. Sama kehtib juhul, kui kogenud investorist kannatanu oleks pidanud investeerimisinstrumenti omandamisel oma tegevuses tavapärase hoolsuse korral aru saama, et põhiteabedokument sisaldab valeteavet või et see ei ole täielik, välja arvatud juhul, kui kahju on tekitatud tahtlikult. Nimetatud käsitlus kattub väärtpaberite pakkumisel ebaõigest või puudulikust teabe esitamisest tuleneva kahju hüvitamise normidega (vt ka väärtpaberituru seaduse § 26 lg 2).

Lõike 6 kohaselt on käesolevas paragrahvis sätestatud kahju hüvitamise nõude aegumistähtaeg on viis aastat valeteavet sisaldava või mittetäieliku põhiteabedokumendi avalikustamisest arvates. Antud käsitlus kattub väärtpaberite pakkumisel ebaõigest või puudulikust teabe esitamisest tuleneva kahju hüvitamise normidega (vt ka väärtpaberituru seaduse § 27).

Lõige 7 lisab, et kokkulepped, millega välistatakse, piiratakse või vähendatakse käesolevas paragrahvis sätestatud hüvitamist ja aegumistähtaega on tühised. Antud käsitlus kattub väärtpaberite pakkumisel ebaõigest või puudulikust teabe esitamisest tuleneva kahju hüvitamise, täpsemalt vastutuse piiramise keelu, normiga (vt ka väärtpaberituru seaduse § 28).

Paragrahv 60 käsitleb Finantsinspeksiooni õigust peatada investeerimisinstrumenti pakkumine. Paragrahv põhineb suuremas osas väärtpaberituru seaduse §-s 36 sätestatul.

Lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus oma ettekirjutusega nõuda investeerimisinstrumenti pakkumise lõpetamist või peatamist, kui:

- 1) rikutakse või on alust arvata, et rikutakse investeerimisinstrumenti pakkumise kohta käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud või muudes õigusaktides sätestatud nõudeid;
- 2) ei ole kinni peetud põhiteabedokumendis sätestatud investeerimisinstrumenti pakkumise tingimustest;
- 3) põhiteabedokumendis registreerimisel esitatud teave on osutunud olulisel määral ebaõigeks;
- 4) esinevad muud asjaolud, millest tulenevalt Finantsinspeksioonil on põhjendatud kahtlus investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotlejapoolsete kohustuste täitmise kohta.

Lõike 2 järgi kohustab Finantsinspeksioon investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajat või rahastuse taotlejat pakkumise peatamisel oma ettekirjutusega kõrvaldama pakkumise peatamise aluseks olnud asjaolud. Sama lõike lause 2 kohaselt võib nimetatud asjaolude kõrvaldamisel investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja Finantsinspeksiooni loal pakkumist jätkata. Rahastuse taotleja või investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja võib pakkumise peatada, kui on saanud selleks Finantsinspeksiooni eelneva nõusoleku. Sama lõike teise lause järgi ei ole Finantsinspeksiooni nõusolek vajalik, kui investeerimisinstrumenti pakkumise koguväärtus ei ületa üht miljonit eurot (**lõige 3**). Sarnaselt väärtpaberituru seaduses sätestatud regulatsioonile tuleb investeerimisinstrumenti pakkumise peatamiseks saada Finantsinspeksiooni nõusolek. Nimetatud nõusolekut ei ole vajalik taotleda, kui pakkumise koguväärtus ei ületa üht miljonit eurot. Eelnõu koostajad on pidanud siinkohal vastava künnise loomist vajalikuks, et ühelt poolt vähendada Finantsinspeksiooni koormust väiksemamahuliste investeerimisinstrumentide pakkumiste puhul ning seoses selliste pakkumistega, millega Finantsinspeksioonil on vähe seost (st kui põhiteabedokumenti ei ole Finantsinspeksioonile esitatud teadmiseks või kui põhiteabedokumenti ei ole Finantsinspeksioonis registreeritud § 58 kohaselt), ning teiselt poolt vähendada aega, mis investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajal või rahastuse taotlejal kulub investeerimisinstrumenti pakkumise peatamiseks.

Finantsinspeksiooni ettekirjutuse saamisel tuleb investeerimisinstrumenti pakkumine peatada ettekirjutuses toodud tähtjaks, kuid mitte kauemaks kui 10 järjestikuseks tööpäevaks. Lisaks, kui Finantsinspeksiooni ettekirjutuses toodud tähtaja möödumisel ei jätka investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja investeerimisinstrumenti pakkumist, siis on

investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja kohustatud 10 tööpäeva jooksul pakkumise tühistama ja tagastama investorile tema vara (**lõige 4**).

Lõige 5 käsitleb pakkumise peatamisest või lõpetamisest teavitamist. Esimese lause kohaselt tuleb investeerimisinstrumendi vahendamise teenuse osutajal või rahastuse taotlejal viivitamata teavitada investeerimisinstrumendi pakkumise peatamisest ja selle jätkamisest või tühistamisest vähemalt oma veebilehel. Lisaks sellele avalikustab Finantsinspeksioon investeerimisinstrumendi pakkumise peatamise aluseks oleva ettekirjutuse ja pakkumise peatamiseks antud nõusoleku oma veebilehel.

Paragrahv 61 sätestab üldtingimuse, mille täitmisel kohaldatakse siseteabe väärkasutamise ja turumanipulatsiooni sätteid ning vastutuse sätteid vastavate kohustuste rikkumiste puhul. Nimelt kuuluvad antud sätteid kohaldamisele, kui (avalikkusele) pakutavat investeerimisinstrumenti on võimalik omandada või võõrandada finantsvahendusplatvormil. Nimetatud künnise näol on tegemist juba selliste tingimustega, mis tekitavad kõrgendatud riski investorite jaoks, st investeerimisinstrumendiga kauplemise võimalikkus finantsvahendusplatvormil, ning mille täitmisel tuleks siseteabe väärkasutamise ja turumanipulatsiooni sätteid kohaldada. Käesolevas jaos toodud sätted põhinevad väärtpaberituruse seaduses ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 596/2014, 16. aprill 2014, mis käsitleb turukuritarvitusi (*turukuritarvituse määrus*) ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/6/EÜ ja komisjoni direktiivid 2003/124/EÜ, 2003/125/EÜ ja 2004/72/EÜ (ELT L 173, 12.6.2014, lk 1–61) väärtpaberiturgude kohta kasutusel olnud siseteabe ja turumanipulatsiooni sätetel, mida on laiendatud käesoleva jaoga ka investeerimisinstrumentidele.

Paragrahv 62 sätestab siseteabe avalikustamise nõuded investeerimisinstrumendi kohta.

Lõike 1 kohaselt on rahastuse taotleja kohustatud viivitamata avalikustama otseselt teda puudutava siseteabe. Sama lõike teise lause kohtaselt avalikustatakse siseteave viisil, mis võimaldab avalikkusel sellele kiirelt ligi pääseda ning nimetatud teavet kiiresti, täielikult, täpselt ja õigesti hinnata. Teisisõnu peab avaldatud teave olema lihtsasti loetav ja üheselt mõistetav. Teise lause kohaselt ei tohi rahastuse taotleja siseteavet eksitada oma tegevuse reklaamimisega.

Lõike 2 järgi mõistetakse siseteabe all avalikustamata täpset teavet, mis otseselt või kaudselt puudutab investeerimisinstrumenti või rahastuse taotlejat ja mis avalikustatuna võib tõenäoliselt oluliselt mõjutada instrumendi hinda. Siseteabeks ei loeta avalikkusele kättesaadavate andmete alusel tehtud uuringuid ja hinnanguid. Nimetatud määratlus põhineb turukuritarvituse määruse artiklil 7.

Lõike 3 kohaselt ei tohi siseteabe avalikustamisega viivitada asjaolu või sündmuse ametlikuks muutumise ootamise ettekäändel. Sama lõike teise lause kohaselt kui siseteabe avalikustamine võib kahjustada rahastuse taotleja õigustatud huve, võib rahastuse taotleja omal vastutusel viivitada siseteabe avalikustamisega tingimusel, et siseteabe avalikustamisega viivitamine tõenäoliselt ei vii avalikkust eksitusse ning rahastuse taotleja tagab siseteabe konfidentsiaalsuse.

Lõike 4 järgi on rahastuse taotleja kohustatud avalikustama siseteabe esimesel võimalusel oma veebilehel. **Lõike 5** kohaselt tuleb iga oluline muudatus varem avalikustatud siseteabes viivitamata avalikustada varem avalikustatud siseteabe avalikustamiseks kasutatud kanali kaudu, järgides seejuures käesolevas jaos siseteabe avalikustamisele kehtestatud nõudeid.

Paragrahv 63 sätestab siseteabe väärkasutamise keelu ning määratleb väärkasutamise alused.

Lõike 1 kohaselt on siseteabe väärkasutamine keelatud, **lõike 2** kohaselt mõeldakse siseteabe väärkasutamise all käesoleva seaduse tähenduses:

- 1) siseteabe objektiks oleva investeerimisinstrumendi otseselt või kaudselt enda või kolmanda isiku arvel omandamist või võõrandamist või omandamise või võõrandamise katset;
- 2) siseteabe avalikustamist kolmandale isikule, välja arvatud juhul, kui selline avalikustamine on seotud tavapärase töö-, ametiülesande või kohustuse täitmisega;
- 3) soovitude andmist kolmandale isikule või kolmanda isiku mõjutamist siseteabe objektiks oleva investeerimisinstrumendi omandamiseks või võõrandamiseks.

Lõige 3 sätestab siseteabe väärkasutamise erandi, mille kohaselt ei loeta siseteabe väärkasutamiseks siseteabe objektiks oleva investeerimisinstrumendi omandamist või võõrandamist üheks lepingu pooleks oleva isiku poolt sellise lepingu täitmiseks, mis sõlmiti enne kui ta oli teadlik siseteabest.

Paragrahv 64 sätestab turumanipulatsiooni toimepanemise keelu (**lõige 1**) ja defineerib turumanipulatsiooni tähenduse käesoleva seaduse mõistes.

Lõike 2 kohaselt on turumanipulatsioon käesoleva seaduse tähenduses:

- investeerimisinstrumendi pakkumise, nõudluse või hinna suhtes eksitusse viivad või tõenäoliselt eksitusse viivad tehingud ja tehingukorraldused, kui tehingu või tehingukorralduse teinud isikul puuduvad õigustatud põhjendused sellele tehingule või tehingukorraldusele ning kui tehtud tehing või tehingukorraldus ei vasta üldiselt tunnustatud tavale (**punkt 1**);
- isiku poolt või isikute koostöös tehtavad investeerimisinstrumendi hinda tavapäratul või kunstlikul tasemel hoidvad või sinna viivad tehingud või tehingukorraldused, kui tehingu või tehingukorralduse teinud isikul puuduvad õigustatud põhjendused sellele tehingule või tehingukorraldusele ning kui tehtud tehing või tehingukorraldus ei vasta üldiselt tunnustatud tavale (**punkt 2**);
- tehingud ja tehingukorraldused, mis sisaldavad näilikke elemente ning pettuslik käitumine (**punkt 3**);
- investeerimisinstrumendi kohta vale või eksitava teabe levitamine meediakanalites, sealhulgas Internetis, või muul viisil, kui teavet levitanud isik teadis või oleks pidanud teadma, et teave on vale või eksitav (**punkt 4**);
- muud käesoleva lõike punktides 1–4 sätestatud tehingute või toimingutega sarnased turumanipulatsiooni iseloomuga tehingud või toimingud (**punkt 5**).

Eelviidatud punkti 4 puhul tuleks arvestada ka häid sisuturunduse tavasid. Need ei ole küll otseselt turumanipulatsioonina käsitletavad, kuid vajavad siiski tähelepanu. Näiteks kui teenuseosutaja annab hüvesid soovituslingi jagamise eest või soovitustasu, peab see teave olema investorile teada.

Lõige 3 sätestab näidisloetelu turumanipulatsioonile viitavatest tegevustest punktides 1–3. **Punkti 1** kohaselt on üheks selliseks tegevuseks investeerimisinstrumendi nõudluse või pakkumise suhtes endale turgu valitseva seisundi kindlustamine isiku või kooskõlastatult tegutsevate isikute poolt, kui selle käigus määratakse otse või kaudselt kindlaks ostu- või müügihinnad või luuakse muid ebaõiglasi kauplemistingimusi. Selliseks tegevuseks võib kvalifitseeruda ka investeerimisinstrumendi omandamine või võõrandamine finantsplatvormil tehtavate tehingute sulgemisel, eksitades sulgemishinna alusel tegutsevaid investoreid (**punkt 2**) või investeerimisinstrumendi või rahastuse taotleja kohta meediakanalites teabe, sealhulgas arvamuse või kuulujutu levitamine, kui eelnevalt on sõlmitud investeerimisinstrumendi ostu- või müügileping, millega mõjutatakse investeerimisinstrumendi hinda ning saadakse kasu selle mõjust investeerimisinstrumendi hinnale ja ilma et samal ajal oleks huvide konflikt nõuetekohaselt ja tõhusalt avalikustatud (**punkt 3**).

Lõikes 4 on sätestatud valdkonna eest vastutav ministri õigus sätestada määrusega turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste ja turumanipulatsiooni tuvastamisel arvestatavate asjaolude näidisloetelu ning üldised tunnustatud tavad. Nimetatud määruse kehtestamise vajalikkus võib tõusetuda seaduse jõustumise järgselt, kuivõrd tegemist on uudse ning väga spetsiifilise finantsvaldkonnaga, milles võivad tekkida seni ettenägematud riskid.

Paragrahv 65 reguleerib kliendi kaebuse lahendamist ja kliendi kaebusele vastamist. Paragrahv põhineb suuremas osas EL ühisrahastusmääruse artikli 6 lõigetel 1–3.

Lõike 1 kohaselt peab teenuseosutaja oma sise-eeskirjadega kehtestama toimiva ja läbipaistva korra klientidelt saadud kaebuste mõistlikuks ja kiireks lahendamiseks.

Lõike 2 kohaselt peab kliendil olema võimalik esitada teenuseosutajale kaebus tasuta. Teisisõnu ei tohi teenuseosutaja nõuda kaebuse esitajalt raha või muud varaliselt hinnatavat hüve enne kaebuse esitamist või kaebuse esitamise eest.

Lõike 3 järgi avalikustab teenuseosutaja kaebuste lahendamise korra ja standardiseeritud kaebuse esitamise dokumendipõhja oma veebilehel. Kaebuste lahendamise korra avalikustamine peaks tagama kliendile ülevaate, kuidas, kelle poolt ja millise aja jooksul lahendatakse esitatud kaebus, ning kaebuse esitamise dokumendipõhja kättesaadavus peaks ühelt poolt lihtsustama kaebuse koostamist kliendi jaoks, ning teiselt poolt tagama parema ülevaate vaidluse esemest ning kliendi nõudest teenuseosutaja jaoks.

Lõige 4 kohustab teenuseosutajat registreerima kõik saadud kaebused, säilitama asjaomast teavet esitatud kaebuste ja kaebustega tegelemiseks võetud meetmete ning kaebuste lahendamise tulemuste kohta.

Lõike 5 järgi on teenuseosutaja kohustatud vastama kliendi esitatud kaebusele kirjalikult või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja teavitama klienti kaebuse võimalikust lahendusest mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui 10 tööpäeva pärast kaebuse saamist. Kaebuse võimalik lahendus võib olla sealjuures pakutud kompromiss, nõude rahuldamine või muu ettepanek vaidluse lõpetamiseks. Sättes toodud kümnepäevane tähtaeg tuleneb ühisrahastusmääruse regulatiivsest tehnilisest standardist.

Lõige 6 kohustab teenuseosutajat kliendile viivitusest teatama, seda põhjendama ning määrama vajalike toimingute lõpetamise eeldatava tähtaja, mis ei või olla pikem kui 35 tööpäeva, kui sama paragrahvi lõikes 5 nimetatud tähtaja jooksul ei ole teenuseosutajast mitteoleneval põhjusel võimalik kaebusele vastata või kaebuse lahendamiseks kõiki vajalikke toiminguid teha.

Lõikes 7 on sätestatud volitusnorm kehtestada määrusega täpsemad nõuded kaebuste käsitlemisele ja kaebuse esitamise dokumendipõhjale.

Paragrahv 66 sätestab nõuded isikuandmete töötlemisele ja isikuandmete kaitsele. Eesti Vabariigi põhiseadus § 26 kaitseb igaühe perekonna- ja eraelu puutumatust, mis hõlmab endas ka õigust isikuandmete kaitsele. Lisaks sellele on oluline tähelepanu pöörata põhiseaduse § 19 lõikele 1, mille kohaselt on igaühel õigus vabale eneseteostusele, mille üheks osiseks on ka informatsiooniline enesemääratlemine, mis tähendab igaühe õigust ise otsustada, kas ja kui palju tema kohta andmeid kogutakse ja salvestatakse.⁵⁵

Alates 25. maist 2018 rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1—88). Samuti võttis Eesti üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/680, 27. aprill 2016, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT L 119, 4.5.2016, lk 89—131). Isikuandmete kaitse seadus (IKS) võtab aluseks EL õiguse ja reguleerib füüsiliste isikute kaitset isikuandmete töötlemisel ulatuses, milles see täpsustab ja täiendab sätteid, mis sisalduvad viidatud üldmääruses.

Isikuandmete töötlemine on isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, nagu kogumine, dokumenteerimine, korrastamine, struktureerimine, säilitamine, kohandamine ja muutmine, päringute tegemine, lugemine, kasutamine, edastamine, levitamise või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine, ühitamine või ühendamine, piiramine, kustutamine või hävitamine.

Lõike 1 kohaselt peab teenuseosutaja kehtestama ja avalikustama veebilehel isikuandmete töötlemist puudutavad põhimõtted.

⁵⁵ M. Ernits. Kommentaarid §-le 19. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2012, § 19 komm 3.1.2.1.

Lõike 2 kohaselt on teenuseosutaja töötajal, juhtorgani liikmel, aktsionäril või osanikul, kellel on juurdepääs kliendi isikuandmetele, kohustatud hoidma talle teatavaks saanud isikuandmeid tähtajatult saladuses, kui õigusaktides ei ole sätestatud teisiti.

Paragrahvi 67 eesmärk on reguleerida mh seaduse tasandil, milliseid talitluspidevuse tagamise põhimõtteid peab teenuseosutaja rakendama.

Finantsinspektsiooni juhendi „Nõuded finantsjärelevalve subjektide talitluspidevuse protsessi korraldamisele“⁵⁶ ja eelnõu kohaselt on talitluspidevuse planeerimine protsess, mille kaudu järelevalvesubjektid kindlustavad oma tegevuse jätkuvuse või taastamise, sealhulgas klientidele teenuste pakkumise (**lõige 1**). Toimiv talitluspidevuse planeerimise protsess tagab, et ettevõtja on valmistunud võimalikeks temast sõltumatutel põhjustel toimuda võivateks erakorralisteks katkestusteks äritegevuses või erakorralisteks sündmusteks ning omab plaane oma tegevuse jätkamiseks ja potentsiaalsete kahjude vähendamiseks. Äritegevuse erakorralised katkestused võivad olla tingitud nt infosüsteemide mittetöötamisest, probleemidest järelevalvesubjekti füüsilise asukoha või infrastruktuuridega, personali kaotusest või erinevatest keskkonnaga seotud õnnetustest (nt tulekahju). Talitluspidevuse plaanide eesmärkideks on päästa inimesid ning vähendada võimalikke vigastusi, minimeerida järelevalvesubjekti rahalist kahju, jätkata klientide ja finantsturul osalejate teenindamist, vähendada katkestuste negatiivset mõju järelevalvesubjekti strateegilistele plaanidele, reputatsioonile, põhitegevusele, likviidsusele, krediidi kvaliteedile, turupositsioonile ning võimele olla vastavuses õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Talitluspidevus on järelevalvesubjekti võimekus jätkata pärast olulist ärikatkestust teenuseid ettemääratud vastuvõetavatel tasemetel. Talitluspidevuse plaan on dokumenteeritud protseduurid, mis suunavad järelevalvesubjekte olulise ärikatkestuse järgselt reageerima, jätkama ning taastama oma tegevuse ettemääratud tasemel.

Lõike 2 kohaselt peab teenuseosutaja pidevalt hindama oluliste ärikatkestuste mõju äri- ja muudele protsessidele, võimalikke ohtusid ning selgitama välja olulisemad riskid. Finantsinspektsiooni juhendis on täpsustatud, et hindamist tuleb teostada perioodiliselt vähemalt kord aastas ning juhtudel, kui järelevalvesubjekti äritegevuses toimuvad olulised muudatused (suuremad organisatsioonilised muutused, uute toodetega turule tulemine, uute kliendisegmentide tekkimine, uue infotehnoloogilise lahenduse kasutuselevõtt vms). Ärimõju analüüsi ja riskihindamise käigus peaks käsitlema eelkõige järgmisi võimalikke sündmuste stsenaariume: probleemid infosüsteemidega; füüsilised rikked (hooned, seadmed jms); inimressursi kaotamine; eelpool mainitud stsenaariumite koosmõjud. Juhendis on ka selgitatud, et ärimõju analüüsi ja riskihindamise kaudu peaks järelevalvesubjekt näiteks tuvastama: kriitilised äriprotsessid ja nende osutamist toetavad tegevused; sobivad taaste-eesmärgid (nt ulatus, aeg), mis oleksid proportsioonis mõjuga, mida järelevalvesubjekt omab klientide tegevusele ja kogu finantssüsteemi tööle; prioritseeritud kava eelnimetatud tegevuste jätkamiseks kindlaksmääratud minimaalsel aktsepteeritaval tasemel; teenuste osutamist toetavate tegevuste jaoks sõltuvuste ja toetavate ressurssid, sealhulgas protsessid, süsteemid, teave, personal, vara, tarnijad, partnerid ja teised huvipooled. Järelevalvesubjekt peab omama täpset ülevaadet kriitiliste äriprotsesside toimimisega seotud ressurssidest, võimalikest ohtudest ning nende realiseerumise tõenäosustest. Lisaks peaks teenuseosutaja tuvastama, millised teenuste katkestustega seotud riskid vajavad käsitlemist ning milline käsitusviis vastaks talitluspidevuse ja taaste-eesmärkidele.

Lõiked 3–5. Tulenevalt ärimõju analüüsist tulenevalt teenuseosutaja välja töötama talitluspidevuse plaanid. Talitluspidevuse planeerimise raames tuleb koostada mh süsteemide taasteplaanid, mis kirjeldaksid, kuidas oluliste ärikatkestuse korral erinevad süsteemid saavad taas tegevust alustada.

Paragrahv 68 sätestab nõuded küberturvalisusega seotud intsidentide tuvastamisele ja lahendamisele.

Lõiked 1–3: Teenuseosutaja peab rakendama kõiki asjakohaseid meetmeid, et vähendada operatsiooni- ja turvaintsidentide mõju osutatava teenuse jätkusuutlikkusele. Selleks peab ta välja töötama korra, mida

⁵⁶ Kättesaadav: https://fi.ee/sites/default/files/2018-08/pp_nr_06.1_20170202_Nouded_finantsjarelevalve_subjekti_talitluspidevuse_protsessi_korraldamisele.pdf

tuleb uuendada vähemalt kord aastas ning mis sisaldab vähemalt teenuseosutaja võrgu- ja infosüsteemide pidamise nõudeid ja intsidentidest teatamise korda.

Lõike 4 kohaselt on teenuseosutajal kohustuse teavitada Finantsinspeksiooni olulise mõjuga info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaga seotud intsidendist. Nimetatud intsidentidena võib käsitleda sündmust või sündmuste ahelat, millel on või võib olla negatiivne mõju teenuseosutamise terviklikkusele, kättesaadavusele, konfidentsiaalsusele, autentsusele ja katkematussele. Intsidenti olulisuse hindamine toimub küberturvalisuse seaduse § 8 lõike 2 alusel.

Finantsinspeksiooni juhendis on täpsustatud, et järelevalvesubjektil tuleb teavitada Finantsinspeksiooni esimesel võimalusel olulise ärikatkestusega seotud intsidenti tuvastamisest, lisades kogu teavituse ajaks teadaoleva informatsiooni intsidenti kohta. Hiljemalt kolm tööpäeva pärast intsidenti lahendamist tuleb Finantsinspeksioonile esitada toimunu kirjeldus, kasutades üldiseid kontaktandmeid. Edastatav informatsioon peab sisaldama katkestuse aega, ulatust ja mõju, likvideerimise kirjeldust, põhjuseid ning kirjeldust meetmetest, mida planeeritakse rakendada tulevikus sarnaste juhtumite vältimiseks ja/või juhtumite mõju minimeerimiseks.

Lõige 5. Lisaks tuleb teavitada kliente, kui intsidendil on või võib olla mõju klientide finantshuvidele, teavitades klienti mh kõigist abinõudest, mida saab võtta kasutusele intsidenti negatiivse mõju leevendamiseks.

Lõige 6 sätestab volitusnormi valdkonna ministrile kehtestada küberturvalisusega seotud riskide juhtimisele täpsemad nõuded. Määruse kehtestamise vajalikkus võib tõusetuda seaduse jõustumise järgselt, kuivõrd tegemist on uudse ning väga spetsiifilise finantsvaldkonnaga, milles võivad tekkida seni ettenägematud riskid.

Küberturvalisuse seaduses on defineeritud, et digitaalse teenuse osutaja on infoühiskonna teenuse seaduses sätestatud infoühiskonna teenuse osutaja, kes pakub internetipõhist kauplemisskohta, internetipõhist otsimootorit või osutab pilvandmetöötlusteenust. Infoühiskonna teenuse seaduse kohaselt on infoühiskonna teenus selline teenus, mida osutatakse majandus- või kutsetegevuse raames teenuse kasutaja otsesel taotlusel ja mille puhul andmeid töödeldakse, säilitatakse ja edastatakse digitaalkujul andmete töötlemiseks ja säilitamiseks mõeldud elektrooniliste vahendite abil, kusjuures osapooled ei viibi üheaegselt samas kohas. Infoühiskonna teenus peab olema täielikult üle kantud, edastatud ja vastu võetud elektrooniliste sidevahendite abil.

Käesoleva paragrahvi eesmärk on ette näha, et teenuseosutajatele kohaldatakse küberturvalisuse seaduses digitaalse teenuse osutaja kohta sätestatud. Näiteks peab teenuseosutaja tegema kindlaks riskid, mis ohustavad süsteemi turvalisust, ja neid analüüsima ning rakendama riskide juhtimiseks kohaseid korralduslikke ja tehnilisi meetmeid. Samuti peab digitaalse teenuse osutaja teavitama pädevat asutust või küberturbe intsidentide lahendamise üksust küberintsidendist, millel on oluline mõju osutatavale digitaalsele teenusele, viivitamata pärast küberintsidendist teada saamist. Siiski ei kohaldata seadust teenuseosutajatele, kellel on majandusaasta jooksul keskmiselt alla 50 töötaja ja kelle aasta bilansimaht või aastakäive ei ületa 10 miljonit eurot, arvestades mikro- ja väikeste ettevõtjate määratlusi Euroopa Komisjoni soovitusel 2003/361/EÜ mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratlemise kohta (ELT L 124, 20.05.2003, lk 36–41).

Seaduse 7. peatükk sätestab nõuded investeerimisinstrumenti registri pidamisele ja asjaomastele kannetele.

Paragrahv 69 sätestab üldnõuded investeerimisinstrumenti registreerimisele.

Lõike 1 kohaselt registreeritakse investeerimisinstrumentid elektroonilises vormis investeerimisinstrumentide registris, mida nimetatakse käesolevas seaduses registriks.

Lõike 2 järgi peab registrit investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või muu isik, kellele on registripidamise ülesanded edasi antud. Tavapärast peab registrit investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja, sest investeerimisinstrumentide sektoris tegeleva üksusena on tal

eelduslikult kõige paremad teadmised investeerimisinstrumenti toimimise kohta. Eelnõu koostamisel oli ka kaalumisel see, et rahastuse taotleja võiks ise investeerimisinstrumentide registrit pidada. Kuigi see võib olla tehnilisest küljest vaadatuna täiesti võimalik, siis õiguskindluse ja registri andmete säilimise eesmärgil peaks investeerimisinstrumentide registrit pidama ja haldama siiski (vt ka § 70 lg 1) investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja, kes kuulub finantsjärelevalve alla.

Lõike 3 kohaselt peavad kõik sama liiki investeerimisinstrumentid olema registreeritud ühe ja sama registripidaja juures. Kui investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja pakub mitut investeerimisinstrumenti, võib eri liiki investeerimisinstrumentidel olla erinev registripidaja. Teisisõnu peaks ühe ja sama investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja poolt pakutavad samaliigilised investeerimisinstrumentid olema registreeritud ühe ja sama registripidaja juures. Samas kui investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja või rahastuse taotleja pakub näiteks nii ühisrahastusinstrumente kui ka krüptograafial põhinevaid juriidilises isikus osalust märkivaid investeerimisinstrumente, siis on lubatud neid eri liiki instrumente registreerida muu teenuseosutaja juures, kuivõrd nimetatud instrumentide tehnoloogilise ja õigusliku eripära tõttu võivad eri teenusepakkujad olla teadlikumad ning omada paremaid süsteeme viidatud erinevate instrumentide registri pidamisel.

Paragrahv 70 sätestab nõuded investeerimisinstrumentide registripidajale.

Lõike 1 kohaselt võib registripidajaks olla lisaks investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutajale ka käesoleva seaduse §-s 1 nimetatud teenuseosutaja, kelle tegevuse organisatsioonilise ja tehnilise korralduse tase, juhtimis- ja tegevusriskide maandamiseks rakendatavad sisekontrolli meetmed, finantsseisund, asjaomaste töötajate pädevus ja kogemused ning muud võimalused on küllaldased, et tagada seaduses ja registripidamise lepingus nimetatud ülesannete täitmine. Seega võib viidatud sätte kohaselt registripidajaks käesoleva seaduse § 69 lõikes 2 nimetatud registripidamise ülesannete edasiandmise korral olla lepinguriigis asutatud krediidiasutus, investeerimisühing, makseasutus, e-raha asutus, väärtpaberite keskdepositoorium või käesolevas seaduses nimetatud teenuseosutaja (**punkt 1**) või ka lepinguriigis asutatud isik, kelle tegevuse organisatsioonilise ja tehnilise korralduse tase, juhtimis- ja tegevusriskide maandamiseks rakendatavad sisekontrolli meetmed, finantsseisund, asjaomaste töötajate pädevus ja kogemused ning muud võimalused on küllaldased, et tagada käesolevas seaduses ja registripidamise lepingus nimetatud ülesannete täitmine (**punkt 2**).

Lõike 2 kohaselt säilib registripidaja vastutus registri toimivuse eest ka registripidamise ülesande edasiandmisel, ning investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja peab hüvitama registri pidamisel oma kohustuste rikkumisega tekitatud kahju.

Lõike 3 järgi võib Finantsinspeksioon oma ettekirjutusega keelata teenuseosutajal registri pidamise, kui Finantsinspeksiooni hinnangul ei ole teenuseosutaja tegevus kooskõlas käesoleva paragrahvi lõikes 1 toodud nõuetega.

Paragrahv 71 nimetab registrisse kantavate andmete loetelu ning sätestab andmete töötlemise põhimõtted.

Lõike 1 kohaselt kantakse registrisse vähemalt rahastuse taotleja ärinimi, asukoht ja registrikood, investeerimisinstrumenti nimetus, investeerimisinstrumenti omaniku andmed ning investeerimisinstrumenti pakkumise eest vastutav isik. Toodud andmed on sisuliselt samad, mis kantakse näiteks osahingute kohta äriregistrisse. Registripidaja otsustab ise, mis informatsiooni ta detailsemalt registris kajastab ja kas ta teeb registriandmed avalikuks või mitte. Viimasel juhul kohaldub käesoleva §-i lõige 2.

Lõikes 2 on märgitud isikud, kellel on õigus tuvuda mitteavalikku registrisse kantud andmetega ja nendest väljavõtteid teha. Eeskätt on selline õigus investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja kliendil või tema volitatud isikul, Finantsinspeksioonil ja lõike punktides 1 kuni 11 nimetatud isikutel.

Lõikes 3 on täpsustatud, et lõikes 1 toodud andmed tuleb esitada arusaaval ja loetaval viisil, ning koondada ühele isikule kuuluvad instrumendid selliselt, et oleks mõistlikult võimalik aru saada ühele isikule kuuluvatest osalustest või muudest investeerimisinstrumentidega seotud õigustest või hüvedest. Teisisõnu tuleb registrisse kantud andmed esitada inimloetaval kujul ning viisil, et need annaks välisele vaatlejale võimalust tutvuda, kes on investeerimisinstrumenti omanikud ning milliseid õigusi see investorile kaasa toob.

Lõikes 4 on sätestatud valdkonna eest vastutava ministri õigus kehtestada määrusega täiendavad registri pidamise nõuded.

Paragrahv 72 käsitleb erisusi investeerimistokeni registreerimisel hajusraamatu- või muu turvalisel tehnoloogial põhineva süsteemi abil ning registreerimiskande õiguslikku tähendust. Investeerimistokeni registreerimise erikohtlemine võrreldes nõ tavalise osaühingu osa ning aktsia või väärtpaberituru seaduse mõistes väärtpaberite kohta tuleneb investeerimistokeni tehnoloogilisest eripärasest, st nimetatud instrumentidel on juba täna kasutusel süsteemid, kus kannete õigsuse üle ei otsusta ja neid ei kinnita üks keskne isik või asutus, vaid kandeid kinnitavad teised samas süsteemis osalejad.

Lõike 1 kohaselt tekivad investeerimistokeni omanikule tokeniga seotud õigused tokeni ülemineku kohta kande kinnitamisega hajusraamatusüsteemi või muus turvalisel tehnoloogial põhinevas süsteemis, kui seadusest ei tulene teisiti. Tegemist on normiga, mis käsitleb tokeniga seotud õiguste ülemineku hetke. Lõikest 1 lähtuvalt ei ole investeerimistokeni puhul vajalik näiteks äriregistri või muu registri poolt tehtava kande jõustumist, et loetaks tokeniga seotud õiguste üleminek kehtivaks, vaid kanne hajusraamatusüsteemis või muus turvalisel tehnoloogial põhinevas süsteemis tõendabki investeerimistokeni omandi üleminekut. Samas aga on lõikes 1 sätestatud erand, mille järgi ei kohaldata samas lõikes sätestatud, kui seadusest tuleneb teisiti. Sellega soovitakse välistada vastuolu teiste üldseaduste sätetega (eeskätt ÄS § 149 ja § 150), mis investeerimisinstrumentidele (st osaühingu osadele) võivad kohalduda.

Lõike 2 järgi loetakse kolmandate isikute suhtes investeerimistokeniga seotud õigused kehtivaks selle kohta kande kinnitamisega turvalisel tehnoloogial põhinevasse süsteemi. Eelnimetatud kande puhul on silmas peetud tokeni võõrandamisega tekkivat kannet (vt lisaks lõike 1 selgitusi).

Lõike 3 järgi on investeerimistokeni omanike nimekiri turvalisel tehnoloogial põhinevas süsteemis avalik ja kasutatav. Teise lause kohaselt peab turvaline tehnoloogia tagama igaühele õiguse registreeringuga tutvuda.

Lõikes 4 on sätestatud, et turvalisel tehnoloogial põhinev süsteem peab tagama investeerimistokeni ja nende omanike ning piirangute kohta teabe digitaalse esitamise ja avalikustamise ning tokeniga tehtud tehingute kohta terviklike andmete esitamise ja säilimise muutumatul kujul tähtajatult.

Lõike 5 kohaselt vastutab turvalisel tehnoloogial põhineva süsteemi kasutamisel registripidaja, et registriandmed säilivad ja on asjakohaselt kaitstud loata muutmise või hävitamise eest.

Lõikes 6 on kehtestatud ministri õigus kehtestada määrusega täpsemad nõuded investeerimistokeni registripidamisele.

Seaduse 8. peatükk kehtestab nõuded kapitalile, omavahenditele ja varade hoidmisele.

Paragrahv 73 sätestab teenuseosutajatele kohalduvaid kapitalinõuded.

Lõikega 1 nähakse ette, et investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja osa- või aktsiakapital peab olema vähemalt 25 000 eurot. Suuruse määramisel on võetud aluseks esiteks EL ühishastusmäärus, tagamaks, et algkapital ja nõutavate miinimum omavahendite suurusjärg oleks sama. Samuti peab äriseadustiku kohaselt olema äriühingu aktsiakapital vähemalt 25 000 eurot.

Lõikes 2 on sätestatud kapitalinõuded virtuaalvääringu teenuse osutajatele. Punkti 1 kohaselt peab virtuaalvääringu rahakoti, vahetamise või kauplemisplatvormi teenuse osutaja osa- või aktsiakapital

olema vähemalt 125 000 eurot. Sama lõike teise punktie kohaselt peab virtuaalvääringu ülekandeteenuse osutaja osa- või aktsiakapital olema vähemalt 350 000 eurot. Nimetatud kapitalinõuete määrad on seotud kavandatava rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise eelnõus ette nähtuga.⁵⁷

Lõige 3 sätestab, et teenuseosutaja asutamisel uue äriühinguna võib osa- või aktsiakapitali sissemakse olla üksnes rahaline. Lõige on täpsustus äriseadustiku § 140 lõikele 1 ja § 246 lõikele 1, mille kohaselt võib osa või aktsia sissemakse olla rahaline või mitterahaline.

Paragrahv 74 näeb ette nõuded teenuseosutaja omavahenditele. Paragrahvi eesmärk on tagada teenuseosutaja piisavate vahendite olemasolu ning näha ette nõuded omavahendite miinimum suurusele.

Lõike 1 kohaselt peab teenuseosutaja minimaalselt omama omavahendeid kas algkapitali ulatuses või sellises ulatuses, mis on vähemalt neljandik eelmise majandusaasta püsivatest üldkuludest. Omavahendite miinimum on kahest viidatud suurusest suurem. Üldkulude arvutamise eeskirjad sätestatakse rahandusministri määrukses (**lõige 5**). **Lõike 3** kohaselt tuleb need üle vaadata igal aastal. Kui teenuseosutaja on tegutsenud alla aasta, siis võib ta kasutada ka prognoose, kuid peab kasutama hakkama varasemate perioodide andmeid kohe, kui need on kättesaadavad (**lõige 4**).

Lõike 2 kohaselt koosnevad teenuseosutaja omavahendid esimese taseme põhiomavahenditest vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrukses (EL) nr 575/2013, 26. juuni 2013, krediitiasutuste ja investimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määrukses (EL) nr 648/2012 muutmise kohta (ELT L 176, 27.6.2013, lk 1—337) sätestatule. Esimese taseme põhiomavahendid on kapitaliinstrumendid (kui on täidetud määrukses sätestatud tingimused) ja nende instrumentidega seotud ülekurs, jaotamata kasum, muu akumulieeritud koodkasum, muud reservid ja üldine reserv.

Teenuseosutaja on kohustatud rakendama meetmeid, mis tagavad igal hetkel võimaluse omavahendite arvutamiseks piisava täpsusega (**lõige 6**).

Paragrahv 75 sätestab kliendi vara hoidmise nõuded.

Lõike 1 kohaselt on teenuseosutajal võimalik lähtuda vara lahususe printsiibist. Klientidelt saadud investeeringute tegemise, edasilaenamise või tagasimaksmise eesmärgil rahalisi või muid vahendeid tuleb hoida lahus enda ja teenuseosutamisega mitteseotud tegevusaladega seotud varast. Lisaks tuleb klienti informeerida vara hoidmisega seotud nõuetest, sealhulgas sellest kui vara hoidmise teenuseid pakub kolmas osapool. Teenuseosutaja peab ka säilitama andmeid, pidama selliseid registreid ja raamatupidamisarvestust, mis võimaldavad tal igal ajal viivitamata eristada kliendi jaoks hoitavat vara teiste klientide jaoks hoitavast varast ja klientide vara oma varast, ning mis tagab nende täpsuse ja vastavuse tegelikkuses klientide jaoks hoitavatele klientide rahale. Regulaarselt tuleb kontrollida ka teenuseosutaja sisese raamatupidamisarvestuse, andmete ja registrite vastavust selliseid varasid hoidvate kolmandate isikute arvestusele, andmetele ja registritele. Teenuseosutaja peab rakendama vastavaid organisatsioonilisi meetmeid kliendi vara või sellega seotud õiguste kaotamise või vähenemise niisuguse riski maandamiseks, mis tuleneb vara väärkasutamisest, pettusest, haldamises esinevatest puudustest, ebakorrektest registripidamisest või hooletusest.

Lõikega 1 nähakse ette üldprintsip, mille kohaselt peab teenuseosutaja hoidma lahus ja eraldi kontrol või kontodel teenuseosutamisega seoses talle usaldatud kliendi vara enda ja teenuseosutamisega mitteseotud tegevusaladega seotud varast.

Lõikega 2 nähakse ette teenuseosutajale kohustus kehtestada sise-eeskirjadega oma klientide vara kaitsmise ja hoidmise põhimõtted.

Lõikes 3 on täpsustatud, et kui teenuseosutaja pakub talle usaldatud kliendi varaga seoses makseteenuseid, sealhulgas täidab klientide maksejuhised makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse tähenduses, siis peab teenuseosutaja omama makseasutuse tegevusluba.

⁵⁷ <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/08e126bc-2029-476f-9fc0-2bcfcc66e480>

Lõike 4 kohaselt juhul kui teenuseosutaja ei paku talle usaldatud kliendi varaga seoses makseteenuseid ise või kolmanda osapoole kaudu, peab ta tagama, et tema vahendusel investeerimisinstrumente pakkuvad rahastuse taotlejad saavad raha makseteenuse osutaja kaudu vastavalt makseasutuste ja e-raha asutuste seaduses sätestatule.

Lõige 5 täpsustab, et teenuseosutaja kliendi vara arvel ei rahuldata teenuseosutaja teiste võlausaldajate nõudeid. Klientide vara kuulub välistamisele pankrotiseaduse § 123 kohaselt (vt ka eelnõu § 85 lg 4).

Lõike 6 täpsustatakse, et seaduses sätestatud garantiifondis olev raha ei kuulu teenuseosutaja vara hulka.

Lõikega 7 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm kehtestada täpsemad nõuded klientide vara hoidmisele.

Seaduse 9. peatükk sätestab nõuded raamatupidamisele ja Finantsinspeksioonile esitatavatele aruannetele.

Paragrahvi 76 kohaselt tuleb raamatupidamisarvestust ja aruandlust korraldada vastavalt seaduses, raamatupidamise seaduses, teenuseosutaja põhikirjas ja raamatupidamise sise-eeskirjas ning muudes õigusaktides sätestatule. Teenuseosutaja raamatupidamine peab vastama muuhulgas ka raamatupidamise seaduse §-le 4.

Paragrahviga 77 kehtestatakse nõuded aruannete Finantsinspeksioonile esitamisele.

Lõike 1 kohaselt peab teenuseosutaja koostama ja Finantsinspeksioonile esitama aruanded vastavalt õigusaktides sätestatule.

Lõikes 2 on loetelu aruannetest, mis tuleb Finantsinspeksioonile esitada. Esitama peab majandusaasta aruande, käesoleva seaduse § 79 lg 4 sätestatud omavahendite kontrolli läbiviimise kohta koostatud vandeaudiitori aruande ära kirja, kasumi jaotamise või kahjumi katmise ettepaneku ja otsuse ning üldkoosoleku protokollil väljavõtte majandusaasta aruande kinnitamise või kinnitamata jätmise otsuse kohta kahe nädala jooksul pärast aktsionäride või osanike üldkoosoleku toimumist. Erand nimetatud andmete ja dokumentide esitamisele kohaldub siis, kui teenuseosutaja on avalikustanud eeltoodud andmed ja dokumendid oma veebilehel.

Lõiked 3, 4 ja 6. Teenuseosutaja esitab kord kvartalis Finantsinspeksioonile bilansiaruande, kasumiaruande, omavahendite aruande, klientide vara aruande ja tehingute aruande. Aruannete sisu, vormid, koostamise meetodika ja esitamise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister (**lõige 6**). Aruanded tuleb esitada 20 päeva jooksul pärast aruandeperioodi lõppu ning kui esitamispäev langeb puhkepäevale, siis tuleb aruanne esitada hiljemalt puhkepäevale järgneval esimesel tööpäeval.

Lõike 5 kohaselt on Finantsinspeksioonil lisaks käesolevas paragrahvis sätestatule õigus nõuda regulaarselt või ühekordselt andmeid ja dokumente, mis on vajalikud järelevalve teostamiseks käesolevas seaduses sätestatud ulatuses.

Paragrahv 78 kehtestab nõuded Finantsinspeksioonile esitatud aruannete kontrolli ja puuduste kõrvaldamise kohta.

Lõiked 1 ja 2. Finantsinspeksioon hindab esitatud aruannete nõuetekohasust ning juhul, kui tuvastab nendes puudusi, siis teavitab sellest kohe ka aruande esitajat.

Lõige 3. Teenuseosutaja peab puudused kõrvaldama ning esitama Finantsinspeksioonile korrigeeritud aruande. Et tagada aruannete õigsust igal ajahetkel, sätestatakse aruande esitajale kohustus esitada korrigeeritud aruanne kohe ka juhul, kui aruande esitaja on ise varem esitatud andmetes vea tuvastanud.

Lõige 4. Nähakse ette, et aruande esitaja peab säilitama aruande koostamisel kasutatud algandmete allikaks olevaid dokumente vähemalt viis aastat.

Paragrahvis 79 sätestatakse nõuded teenuseosutaja audiitorettevõtjale, tema määramisele ja audiitorkontrollile.

Kõnealuse paragrahviga sätestatakse nõue, mille kohaselt teenuseosutaja raamatupidamise aastaaruanne peab olema auditeeritud (**lõige 1**). Auditeerimiskohustuse üldnõuded on sätestatud audiitortegevuse seaduses, kuid need ei pruugi tagada kõigi teenuseosutajate (näiteks väiksema tegevusmahuga osatühingute) raamatupidamisaruannete auditeerimise kohustust. Raamatupidamisaruannete auditeerimise nõude kehtestamise eesmärk on tagada usaldusväärne informatsioon teenuseosutaja finantsseisundi ja majandustulemuste kohta nii Finantsinspeksioonile järelevalve teostamiseks kui ka avalikkusele äriregistris avalikustatud aruannetes.

Lõiked 2 ja 3. Audiitorettevõtjaks võib nimetada audiitortegevuse seaduse §-s 7 lõikes 2 nimetatud isiku, st vandeaudiitorite ühingu või FIE-na tegutseva vandeaudiitori. Audiitori võib nimetada ühekordse kontrolli tegemiseks või teatud tähtjaks (mitte rohkem kui 5 aastat ja uueks perioodiks nimetamise õigusega).

Lõikes 4 on sätestatud, et audiitorettevõtja peab kontrollima teenuseosutaja poolt omavahendite kohta kehtestatud nõuete täitmist ning esitama sellekohase arvamuse teenuseosutajale ja Finantsinspeksioonile.

Lõiked 5 ja 6. Finantsinspeksioon võib taotleda kohtult audiitorettevõtja määramist, kui üldkoosolek ei ole audiitorettevõtjat seaduses sätestatud korras nimetanud, üldkoosoleku nimetatud audiitorettevõtja loobus audiitorkontrolli läbiviimisest ning üldkoosolek ei ole seaduses sätestatud korras nimetanud uut audiitorettevõtjat või kui audiitorettevõtja on kaotanud Finantsinspeksiooni arvamuse kohaselt usalduse. Kohtu määratud audiitorettevõtja volitused kestavad kuni üldkoosoleku poolt uue audiitori nimetamiseni.

Paragrahvi 80 eesmärk on näha ette audiitorile kohustus informeerida Finantsinspeksiooni paragrahvis sätestatud asjaoludest.

Lõige 1. Sätestatakse audiitorettevõtjale kohustus informeerida Finantsinspeksiooni audiitorkontrolli käigus ilmnenu õigusaktide olulise rikkumise või muude teenuseosutaja tegevust ohustavate asjaolude ilmnemisel. Nimetatud sätte kehtestamine on vajalik selleks, et Finantsinspeksioon saaks vajadusel viivitamata kohaldada asjakohaseid järelevalvemeetmeid, samuti selleks, et audiitoril oleks seadusega sätestatud õigus eespoolkirjeldatud info edastamiseks ning et see ei tähendaks tema jaoks konfidentsiaalsusnõude rikkumist (**lõige 3**).

Lõige 2. Samuti on audiitorettevõtjal kohustatud viivitamata kirjalikult teavitama Finantsinspeksiooni teenuseosutajaga märkimisväärses seoses oleva isiku auditeerimise käigus talle teatavaks saanud asjaoludest, mille tulemuseks on teenuseosutaja tegevust ohustavate asjaolude ilmnemine.

Lõike 3 täpsustab, et Finantsinspeksioonile samas paragrahvis sätestatud andmete edastamisega ei riku audiitorettevõtja temale õigusakti või lepinguga pandud konfidentsiaalsusnõudeid.

Seaduse 10. peatükk kehtestab nõuded teenuseosutaja ümberkujundamisele, ühinemisele, lõpetamisele ja pankrotile.

Paragrahv 81 kehtestab nõuded teenuseosutaja **ümberkujundamisele**. Käesoleva seaduse kohaselt võib teenuseosutaja tegutseda üksnes kapitaliühinguna, ehk asutades selleks osaühingu või aktsiaseltsi. Algselt tegutsemiseks valitud ja sobilik vorm, näiteks osaühing, võib tegutsemise käigus osutuda mingil hetkel ebapiisavaks, kui see ei suuda enam ettevõtte vajadusi rahuldada. Variandina võib osaühingu tegevuse lõpetada ja asutada uue äriühingu, kuid see ei pruugi olla mõistlik. Seetõttu on käesolevas seaduses ette nähtud võimalus äriühingu ümberkujundamiseks, kusjuures on tagatud ka piisav kontroll protsessi üle.

Lõike 1 kohaselt on teenuseosutaja ümberkujundamine lubatud üksnes osaühingust aktsiaseltsiks. Selline võimalus on lubatud ka näiteks krediidiandjatel. Osaühinguna asutatud teenuseosutaja ümberkujundamiseks aktsiaseltsiks peab ettevõtja järgima muuhulgas äriseadustikus sätestatud nõudeid ja kohandama ettevõtte tegevuse vastavaks.

Lõike 2 järgi toimub teenuseosutaja ümberkujundamine äriseadustikus sätestatud korras, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti. Teisisõnu tuleks teenuseosutaja ümberkujundamisel lähtuda äriseadustikus ümberkujundamise kohta sätestatust, arvestades käesolevas peatükis toodud erisustega.

Täiendava tingimusena võrreldes äriseadustikuga on ümberkujundamiseks **lõikes 3** ette nähtud asjaomane luba finantsjärelevalvel. Lõikes 3 tuuakse välja dokumendid, mille alusel otsustatakse ümberkujundamise loa andmine. Selleks tuleb eelnevalt Finantsinspeksioonile esitada ettevõtte üldkoosoleku otsus põhikirja muutmise kohta (**punkt 1**), üldkoosoleku protokoll (**punkt 2**), põhikirja uue teksti (**punkt 3**) ja ümberkujundamisaruande vastavalt äriseadustiku §-le 479 (**punkt 4**). Ümberkujundamisaruanne on kirjalik aruanne, mille koostavad ühingu juhatus või ühingut juhtima õigustatud osanikud. Lõike 3 punkti 4 kohaselt peab Finantsinspeksioonile esitatav ümberkujundamisaruanne olema ka audiitori poolt eelnevalt kontrollitud. Täpsemad nõuded sätestavad eelnimetatud aruandele AS § 479 lõiked 1-2.

Lõige 4 sätestab finantsjärelevalvele ajaraamistiku, mille jooksul peab Finantsinspeksioon tegema motiveeritud otsuse ümberkujundamiseks nõusoleku andmise või sellest keeldumise kohta. Nimetatud lõike kohaselt teeb Finantsinspeksioon ümberkujundamise otsuse kohta motiveeritud otsuse nõusoleku andmise või sellest keeldumise kohta üldjuhul ühe kuu jooksul alates nõuetekohaste dokumentide ja andmete saamisest. Maksimaalselt võib nimetatud otsuse tegemine aega võtta kolm kuud ümberkujundamisaotluse esitamisest.

Lõige 5 kehtestab finantsjärelevalvele õiguse keelduda ümberkujundamise loa andmisest. Kuivõrd loa andmisest keeldumisega kaasneb tugev isiku õiguste riive, siis on konkreetsemad ümberkujundamise keeldumise alused äärmiselt olulised. Lõike 5 kohaselt võib Finantsinspeksioon keelduda ümberkujundamise loa andmisest, kui ümberkujundamise luba taotleva teenuseosutaja juhid ei vasta käesolevast seadusest ja selle alusel antud õigusaktidest tulenevatele nõuetele (**punkt 1**). Keeldumise aluseks võivad samuti olla olukorrad, kus ümberkujundamise luba taotleva teenuseosutaja finantsseisund ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele (**punkt 2**) või ümberkujundamisega seotud dokumentatsioon ei vasta käesolevas seaduses või muudes õigusaktides sätestatud nõuetele (**punkt 3**). Kui teenuseosutaja ümberkujundamine takistab teenuseosutaja üle vajalikul tasemel järelevalve teostamist (**punkt 4**) või kui ümberkujundamine võib muul põhjusel kahjustada teenuseosutaja klientide või teiste võlausaldajate huve (**punkt 5**), on Finantsinspeksioonil õigus keelduda ümberkujundamise loa andmisest. Samuti on oluline, et finantsjärelevalve õigus keelduda ei oleks piiratud üksnes eelnimetatud olukordadega, vaid kui esineb muu oluline alus ümberkujundamise mittelubamiseks, siis lõike 5 **punkt 6** annab selle aluse.

Lõige 6 sätestab, et Äriregistrile esitatavale avaldusele lisatakse Finantsinspeksiooni luba teenuseosutaja ümberkujundamiseks, millest tulenevalt on vajalik saada Finantsinspeksiooni luba enne ümberkujundamise lõpuleviimist äriregistri kandega.

Lõike 7 kohaselt avalikustab Finantsinspeksioon ümberkujundamisloa andmise otsuse hiljemalt otsuse tegemisele järgneval tööpäeval oma veebilehel.

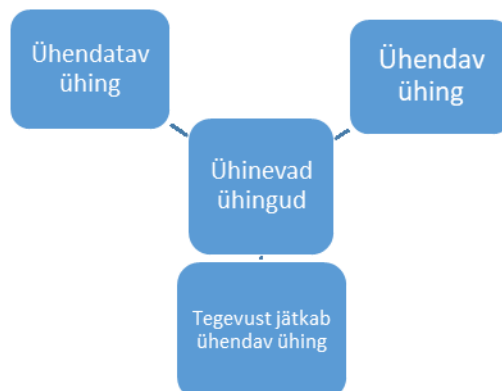
Paragrahv 82 sätestab nõuded ühinemisele.

Ühinemine on üks võimalustest ettevõtte tegevuse ümberkorraldamiseks ja levinud eeskätt kontsernisiselt. Põhjuseid selleks võib olla mitmeid, näiteks kontsernistruktuuri lihtsustamine. Ühinemise tulemusena peab vähemalt üks esialgne äriühing lõppema. Terminit „ühinevad ühingu“ kasutatakse üldmõistena ühinemisel osalevate ühingute nimetamiseks. „Ühendatav ühing“ on ettevõtte, mis protsessi tulemusena lõpeb. „Ühendav ühing“ jätkab ühinemise tulemusel aga tegevust.⁵⁸ Ühinemise

⁵⁸ Saare, K., Volens, U., Vutt, A., Vutt, M., Ühinguõigus I, Juura 2015, lk 445.

korral läheb ühendatava ühingu vara, mis hõlmab ka kohustusi, täielikult üle ühendavale ühingule üldõigusjärgluse korras.⁵⁹

Joonis 10. Ühinevate ühingute jätkumine pärast ühinemist

Lõike 1 annab teenuseosutajale õiguse ühendatava ühinguna ühineda. Eelviidatud ühinemisprotsess võib toimuda teise teenuseosutajaga või teise lepinguriigi krediitiasutuse, investeerimisühingu, e-raha asutuse või makseasutusega, või äriühinguga, kellele on väljastatud EL ühisrahastusmääruse alusel tegevusluba.

Lõike 2 kohaselt võib teenuseosutaja ühendava ühinguna ühineda teise teenuseosutaja või teise lepinguriigi krediitiasutuse, investeerimisühingu, e-raha asutuse või makseasutusega, või äriühinguga, kellele on väljastatud EL ühisrahastusmääruse alusel tegevusluba. Sama lõike **punkti 2** järgi on teenuseosutajal õigus ühendava ühinguna ühineda ka muu finantseerimisasutuse või abiettevõtjaga, kui nimetatud ühendatav äriühing on teenuseosutaja konsolideerimisgrupi ettevõtte. Teenuseosutaja konsolideerimisgruppi võib kuuluda asukohariigis kui ka teistes Euroopa Liidu liikmesriikides asutatud finantseerimisasutustest tütar- ja sidusettevõtteid. Selline grupi siseste ettevõtetega ühinemine annab võimaluse teenuseosutaja konsolideerimisgrupi restruktureerimise muuhulgas ka selliselt, et teistes EL-i liikmesriikides pakutakse finantsteenuseid edaspidi ühe või mitme tütar- või sidusettevõtja asemel filiaali kaudu. Eeltoodu tagab kooskõla ka EL-i toimimise lepingu artiklis 49 sätestatud asutamisevabaduse printsiibiga.

Lõike 2 kohaselt võivad ühineda ka investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajad või virtuaalvääringu teenuse osutajad luues uue ühingu ehk lõike 2 alusel on lubatud ühinemine uue ühingu asutamisega, kusjuures selle asutajateks on ühinevad ühingud. Nimetatud sätte kohaselt, kui investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja või virtuaalvääringu teenuse osutaja ühinevad uue investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja või virtuaalvääringu teenuse osutaja asutamise teel, peab ühinemise tulemusel asutatav investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja või virtuaalvääringu teenuse osutaja taotlema tegevusloa käesoleva seaduse 2. peatükis sätestatud korras. Sellise ühinemise käigus annavad ühinemisel osalevad ühingud oma vara, mille hulka loetakse ka kõik kohustused, üle uuele ühingule, mis asutatakse ühinemise käigus. Ühendatavad ühingud selle protsessi käigus lõppevad. Vt lisaks AS § 405.

Lõike 3 kohaselt jätkab teenuseosutaja tegevust ühendava teenuseosutaja tegevusloa alusel, kui ühinemine toimub lõikes 2 sätestatud juhul. Tegemist on täiendusega eelnõus sisalduvasse ühinemise regulatsiooni, mille kohaselt on ühinevatel ühingutel õigus ühendaval ühingul kehtinud tegevusluba alles jätta.

Lõike 4 järgi tuleb taotleda ühinevatel ühingutel uus tegevusluba, kui ühinemise tulemusel asutatakse uus investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse või virtuaalvääringu teenuse osutaja. Tegemist on eeskätt täpsustusega sama paragrahvi eelmisesse lõikesse, kuivõrd uue ühingu asutamisel ei lähe uuele ühingule üle õigused ja kohustused, sh teisele äriühingule varem väljastatud tegevusluba.

⁵⁹ Saare, K., Volens, U., Vutt, A., Vutt, M., Ühinguõigus I, Juura 2015, lk 446.

Lõike 5 kohaselt toimub teenuseosutaja ühinemine äriseadustikus sätestatud korras, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti. Üldised ühinemismõuded tulenevad ÄS 31. peatükist.

Lõike 6 kohaselt on ühinemiseks vajalik Finantsinspeksiooni eelnev luba (edaspidi *ühinemisluba*). Ühinemisloa saamiseks esitab teenuseosutaja Finantsinspeksioonile ühinemislepingu (**punkt 1**) ja ühinemisaruande (**punkt 2**). Ühinemisleping peab vastama äriseadustikus ette nähtud nõuetele (vt ÄS § 392), mh peab see olema sõlmitud notariaalselt tõestatud vormis. Vastasel juhul ehk kui vorminõuet ei järgita, on leping TsÜS § 83 lg 1 kohaselt tühine. Edasilükkava või äramuutva tingimuse keelu kehtestab eelnõu § 78 lg 4.

Lõike 6 punkti 3 kohaselt tuleb Finantsinspeksioonile esitada ka ühinemisotsus, kui selle tegemine on nõutav. Ühinemisotsus peab olema kirjalik. Täiendavad nõuded tulenevad ÄS §-ist 397. Seaduses sätestatud juhtudel kontrollib ühinemislepingut audiitor. Eelnõu sätestab asjaomase aluse § 78 lõike 4 punktis 4. Selle kohaselt esitab teenuseosutaja finantsinspeksioonile ühinemiseks audiitori aruande (**punkt 4**). Lisaks tuleb esitada andmed olulist osalust omavate isikute kohta vastavalt käesoleva seaduse §-le 18 (**punkt 5**) ja andmed äriühingute kohta, milles teenuseosutaja või tema juhi osalus on suurem kui 20 protsenti, kusjuures need andmed peavad sisaldama aktsia- või osakapitali suurust, tegevusalade loetelu ning teenuseosutaja ja iga juhi osaluse suurust (**punkt 6**). Kõnealuses loataotluses tuleb esitada ka äriplaan ühinemisele järgneva kolme aasta kohta (**punkt 7**) ja sise-eeskirjade projekt (**punkt 8**). Nimetatud äriplaan ja sise-eeskirjade projekt peavad vastama käesoleva seaduse nõuetele.

Lõike 7 kohaselt ei tohi ühinemisleping olla sõlmitud edasilükkava või äramuutva tingimusega. Selles võib sätestada üksnes tingimuse, mille kohaselt ühinemisleping jõustub pärast Finantsinspeksiooni poolt ühinemisloa andmist.

Lõike 8 kohaselt teeb Finantsinspeksioon otsuse ühinemisloa andmise või sellest keeldumise kohta ühe kuu jooksul kõigi nõuetekohaste dokumentide ja andmete saamisest arvates, kuid mitte hiljem kui kolme kuu möödumisel taotluse saamisest arvates.

Lõige 9 sätestab, et ühinemisloa taotluse menetlemisele, esitatud andmete ja dokumentide kontrollimisele ja selle kontrollimisele, kas ühinemisloa taotlejal on teenuse osutamiseks piisavad võimalused ja kas ühendav äriühing vastab käesolevast seadusest ja selle alusel antud õigusaktidest tulenevatele nõuetele, kohaldatakse käesoleva seaduse tegevusloa taotluse läbivaatamise kohta sätestatud.

Tulenevalt **lõikest 10** võib Finantsinspeksioon keelduda ühinemisloa andmisest, kui:

- ühendava teenuseosutaja või uue ühingu juhid ei vasta käesolevast seadusest ja selle alusel antud õigusaktidest tulenevatele nõuetele (punkt 1);
- ühinemise tagajärjel rikutakse käesolevas seaduses ja selle alusel antud õigusaktides sätestatud investeerimispiiranguid (punkt 2);
- ühendava teenuseosutaja või uue ühingu finantsseisund ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele (punkt 3);
- ühinemisleping ei vasta käesolevas seaduses või muudes õigusaktides sätestatud nõuetele (punkt 4);
- ühendava teenuseosutaja või uue ühingu ja teise isiku vaheline märkimisväärne seos takistab teenuseosutaja üle vajalikul tasemel järelevalve teostamist (punkt 5);
- ühinemine võib muul põhjusel kahjustada teenuseosutaja klientide või teiste võlausaldajate huve (punkt 6).

Ühinevad äriühingud peavad **lõike 11** kohaselt avaldama ühinemisteate ühinemisloa saamise kohta viivitamata vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes ja oma veebilehel. **Lõike 12** kohaselt esitab ühinemise äriregistrisse kandmise avalduse teenuseosutaja viivitamata pärast eelmises lõikes nimetatud ühinemisteate avaldamist.

Paragrahv 83 keelab teenuseosutaja jagunemise. Keeld tuleneb eelkõige sellest, et ühisrahasusteenuse osutamisel ja virtuaalvääringute väljastamisele suunatud ärimudelid on tihtipeale killustunud, kuna kasutusel on mitmed eriotstarbelised üksused (SPV-d). Seetõttu on tähtis, et tegevusloaga

teenuseosutajad ei kasutaks ära jagunemise võimalust jaotada oma või oma klientide varasid ja kohustusi erinevate üksuste vahel. Tuginedes ka 2020-2021. aastatel läbiviidud riikliku rahapesu riskihindamise tulemustele on kõnealune sektor potentsiaalselt avatud rahapesuga seotud tehingute tegemiseks ja sellest tulenevalt teenuseosutajate kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamiseks, mistõttu ei ole jagunemise lubamine mõistlik.

Paragrahv 84 sätestab tingimused tegevuskava koostamiseks äritegevuse lõppemise kohta.

Lõike 1 kohaselt peab teenuseosutaja tegevuse alustamisel välja töötama ja avalikustama tegevuskava oma äritegevuse lõppemise puhuks. Nimetatud tegevuskava peab sisaldama detailset teavet vähemalt teenuseosutaja kaudu sõlmitud lepingute jätkumise, üleandmise, haldamise ja lõppemise tingimuste kohta (**punkt 1**) ja informatsiooni kehtivate lepingute, teenuseosutajatele antud raha paigutajate vara ning sõlmitud lepingute jätkumise, üle andmise, haldamise ja lõppemise tingimuste kohta (**punkt 2**). Tegemist ei ole ammendava loeteluga ja teenuseosutaja võib tegevuskava sisu vastavalt vajadusele laiendada.

Lõige 2 täpsustab, et kõnealust tegevuskava tuleb ajakohastada vähemalt üks kord aastas.

Paragrahv 85 sätestab tingimused teenuseosutaja lõpetamisele.

Lõike 1 kohaselt toimub teenuseosutaja lõpetamine äriseadustikus sätestatud korras, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti. **Lõige 2** täpsustab, et teenuseosutaja lõpetamine võib toimuda üksnes Finantsinspektsiooni loal.

Lõige 3 sätestab, millised andmed tuleb esitada Finantsinspektsioonile teenuseosutaja lõpetamise loa saamiseks. Selle kohaselt esitab teenuseosutaja avalduse, millele lisatakse järgmised andmed ja dokumendid:

- teenuseosutaja üldkoosoleku otsus lõpetamise ja selleks loa taotlemise kohta (punkt 1);
- teenuseosutaja hinnang enda lõpetamise mõju kohta tema klientide huvidele (punkt 2);
- teenuseosutaja regulaarne aruanne perioodi kohta viimasest regulaarse aruande esitamisest kuni teenuseosutaja lõpetamise otsuse tegemiseni (punkt 3).

Lõike 4 kohaselt teenuseosutaja lõpetamise loa taotluse menetlemisele, esitatud andmete kontrollimisele ja selle kontrollimisele, kas teenuseosutaja lõpetamine vastab tema klientide huvidele, kohaldatakse käesoleva seaduse §-s 13 sätestatud. Käesoleva seaduse § 14 sätestab nõuded avalikkuse teavitamiseks.

Lõige 5 sätestab finantsjärelevalvele otsuse tegemise ajaraamistiku. Selle kohaselt otsuse teenuseosutaja lõpetamise loa andmise või sellest keeldumise kohta teeb Finantsinspektsioon ühe kuu jooksul pärast kõigi vajalike dokumentide ja andmete esitamist, kuid mitte hiljem kui kahe kuu jooksul pärast vastava avalduse saamist.

Lõige 6 sätestab finantsjärelevalvele aluse teenuseosutaja lõpetamise loa andmisest keeldumiseks. Nimelt võib Finantsinspektsioon keelduda teenuseosutaja lõpetamise loa andmisest, kui teenuseosutaja lõpetamine on vastuolus tema klientide huvidega.

Lõike 7 kohaselt teeb Finantsinspektsioon viivitamata teenuseosutajale teatavaks otsuse teenuseosutaja lõpetamise loa andmise või sellest keeldumise kohta.

Paragrahv 86 käsitleb teenuseosutaja pankroti olukorda.

Lõike 1 kohaselt võivad teenuseosutaja vastu pankrotiavalduse esitada Finantsinspektsioon (punkt 1), likvideerijad (punkt 2) või võlausaldajad (punkt 3).

Lõike 2 kohaselt peab tegutsev teenuseosutaja viivitamata Finantsinspektsiooni teavitama pankrotiavalduse esitamisest enda suhtes.

Lõike 3 kohaselt võib tegutsev teenuseosutaja kui võlgnik pankrotiavalduse esitada enda kohta ainult Finantsinspeksiooni kirjalikul nõusolekul.

Lõige 4 sätestab kaitsemeetme klientide varale pankrotimenetluse korral. Selle kohaselt kuulub teenuseosutamisega seoses teenuseosutajale usaldatud kliendi vara, samuti selle arvel omandatud vara, teenuseosutamisega seotud kliendile ning seda ei arvata teenuseosutaja pankrotivara hulka ja selle arvel ei rahuldata teenuseosutaja teiste võlausaldajate nõudeid.

Lõige 5 sätestab, millised on pankrotimenetluses nõuete rahuldamise järjekorra moodustumise alused. Selle kohaselt rahuldatakse teenuseosutaja pankrotimenetluses nõuded pankrotiseaduses sätestatud järkudes, kui käesolevast paragrahvist ei tulene teisiti.

Lõige 6 sätestab lõikest 5 erisuse sellise teenuseosutaja suhtes, kes pakub temale usaldatud kliendi varaga seoses makseteenuseid, sealhulgas täidab klientide maksejuhised makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse tähenduses, omades selleks vastavat tegevusluba. Lõike 6 kohaselt sellise teenuseosutaja puhul rahuldatakse võlausaldajate nõuded järgmistes järkudes:

- pandiga tagatud tähtjaks esitatud tunnustatud nõuded pankrotiseaduse § 153 lõikes 2 sätestatud ulatuses (punkt 1);
- klientide tähtjaks esitatud tunnustatud nõuded (punkt 2);
- muud tähtjaks esitatud tunnustatud nõuded (punkt 3);
- tähtjaks esitamata, kuid tunnustatud nõuded (punkt 4).

Seaduse 11. peatükk kehtestab nõuded järelevalvele.

Paragrahv 87 kehtestab järelevalve alused ja ulatuse ning järelevalve teostamise nõuded.

Lõige 1 kohaselt on järelevalve põhieesmärk tagada kõigi teenuseosutajate asutamise, tegevuse ja lõpetamise vastavus seadustes ja teistes õigusaktides sätestatule, pidades silmas kõigi klientide huvide ja õiguste kaitset.

Lõikes 2 on sätestatud järelevalve ulatus. Finantsinspeksioon teostab järelevalvet:

- Eestis asutatud teenuseosutaja üle;
- Eesti teenuseosutaja välisriigis asutatud filiaali üle, kui filiaali üle ei teosta järelevalvet välisriigi finantsjärelevalve asutus või kui selle riigi finantsjärelevalve asutusega on sõlmitud vastav kokkulepe;
- teenuseosutajas olulist osalust omava isiku üle;
- isiku üle, kellele teenuseosutaja on seaduse kohaselt teatud tegevused edasi andnud;
- isikute üle, kes osutavad teenust Eestis filiaali kaudu või piiriüleselt.

Lõige 3 võtab kokku seadusest tulenevad Finantsinspeksiooni ülesanded. Finantsinspeksioon:

- otsustab lubade andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise;
- kontrollib osaluste omandamise, suurendamise ja vähendamise seonduvat;
- annab lubasid, nõusolekuid või teostab registreerimisi ja kooskõlastamisi;
- jälgib aruandeid ja muid dokumente kontrollides ning kohapealset kontrolli teostades teenuseosutaja tegevuse vastavust seadusele;
- teeb kohustuslikke ettekirjutusi ja annab korraldusi;
- täidab muid õigusaktidest tulenevaid ülesandeid.

Lõike 4 eesmärk on tagada Finantsinspeksioonile õigus kohaldada eelnõus sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks korrakaitseaduse §-s 31 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid. Näiteks võib korrakaitseaduse § 31 lõike 4 kohaselt isiku suhtes kohaldada sundtoomist, kui on alust arvata, et isikul on olulist teavet, mis on vajalik kõrgendatud ohu tõrjumiseks. Nimetatud seaduse § 5 lõikes 4 on defineeritud „kõrgendatud oht“. Kõrgendatud oht on oht isiku elule, kehalisele puutumatusele, füüsilisele vabadusele, suure väärtusega varalisele hüvele, suure keskkonnakahju tekkimise oht või karistusseadustiku 15. peatükis sätestatud I astme kuriteo või 22. peatükis sätestatud kuriteo toimepanemise oht. Seega, kui menetlusosaline jätab haldusmenetluses Finantsinspeksiooni kutsel

seadusliku takistusest ilmutata ning Finantsinspeksioonil on alust arvata, et menetlusosalisel on olulist teavet, mis aitaks ära hoida ohtu suure väärtusega varalisele hüvele, võib menetlusosalise suhtes rakendada sundtoomist. Samuti võib korrakaitseaduse § 31 lõike 3 kohaselt kohaldada sunniraha, kui kutse kätte saanud kutsutud isik ei ilmu ilma mõjuva põhjuseta kutses märgitud ajal kutses märgitud kohta.

Lõike 5 järgi võib Finantsinspeksioon turukuritarvituse ärahoidmiseks, avastamiseks ja vähendamiseks seirata investeerimisinstrumentide suhtes pakkumuste tegemist ja nende instrumentidega tehingute tegemist, samuti muude toimingute tegemist seoses võimalike turukuritarvitustega. Sama lõike teise lause järgi võib seiramine toimuda varjatult. Lõige 5 põhineb VPTS § 230 lõikel 3. Tegemist on sättega, mis annab Finantsinspeksioonile õiguse ja pädevuse viia läbi seiret investeerimisinstrumentide pakkumuste kohta tuvastamaks, kas on tehtud tehinguid või toiminguid seoses turukuritarvitustega. Säte on vajalik, et Finantsinspeksioon saaks teostada toiminguid turukuritarvituse eesmärgil ka nende isikute suhtes, kes ei kuulu tingimata finantsjärelevalve alla.

Lõikega 6 kehtestatakse, et pädev asutus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503 artikli 29 tähenduses on Finantsinspeksioon. EL ühisrahastusmääruse artikli 39 lõike 2 kohaselt peavad liikmesriigid riigisisese õigusega tagama, et järelevalveasutusel on õiguse määruuses sätestatud nõuete rikkumise eest rakendada samas lõikes loetletud karistusmeetmeid. Kuivõrd sama artikli lõike 3 kohaselt võivad liikmesriigid õigusrikkumise eest vastutavate füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes ette näha täiendavaid karistusi ja meetmeid (lisaks määruuses sätestatule), on lõikes 6 ette nähtud, et Finantsinspeksioonil on järelevalve teostamisel õigus rakendada ka kõiki seaduses sätestatud meetmeid. Seetõttu tuleneb lõike 6 teisest lausest, et „Finantsinspeksioonil on õigus eelnimetatud määruuse alusel Eestis asutatud teenuseosutaja tegevusele rakendada selles määruuses sätestatud nõuetega kooskõlla viimiseks kõiki käesolevas seaduses ja viidatud määruuses nimetatud meetmeid, sealhulgas teenuseosutajale kohalduvaid vastutuse sätteid“.

Lõike 7 kohaselt avalikustab Finantsinspeksioon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503 kohaste meetmete alusel tehtud otsuse kohta teate oma veebilehel vastavalt nimetatud määruuse artiklile 42 ja muudel juhtudel vastavalt Finantsinspeksiooni seaduse § 54 lõikele 5.

Paragrahvis 88 sätestatakse regulatsioon järelevalve teostamiseks välisriigis filiaali asutanud teenuseosutaja ja piiriüleselt teenuseid osutava teenuseosutaja üle.

Lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil kohustus rakendada välisriigis filiaali asutanud või välisriigis piiriüleselt teenuseid osutava teenuseosutaja suhtes viivitamata meetmeid rikkumise lõpetamiseks, kui rikkumine seisneb välisriigi kehtestatud õigusaktis seisneva nõude rikkumises, sealhulgas ka juhul, kui vastava ettepaneku on teinud välisriigi järelevalveasutus. **Lõike 2** alusel teeb Finantsinspeksioon võimaluse korral rakendatud meetmed teatavaks välisriigi finantsjärelevalveasutusele. Nimetatud lõiked põhinevad MERAS § 92 lõikel 1.

Lõike 3 järgi peab teenuseosutaja filiaal või piiriüleselt teenuseid osutav teenuseosutaja esitama välisriigi finantsjärelevalveasutuse nõudmisel teavet, mis on vajalik järelevalve teostamiseks filiaali või selle teenuseosutaja tegevuse üle selles riigis. Säte põhineb MERAS § 92 lõikel 3 ning on vajalik selle jaoks, et välisriigi järelevalveasutus saaks efektiivselt toimetada järelevalvet välisriigis tegutseva teenuseosutaja või selle filiaali üle.

Paragrahv 89 sedastatakse Finantsinspeksiooni õigused teise lepinguriigi isiku Eestis asutatud filiaali ja Eestis piiriüleselt teenuseid osutava isiku suhtes.

Lõike 1 järgi võib Finantsinspeksioon nõuda teises lepinguriigis asutatud isikult, kelle filiaal on asutatud Eestis või kes osutab Eestis piiriüleselt teenuseid, lisaandmeid ja -dokumente, mis on vajalikud tema üle järelevalve teostamiseks käesolevas seaduses sätestatud ulatuses, samuti andmeid, mis on vajalikud statistika kogumise eesmärgil, kuid mitte suuremas mahus, kui seda esitavad Eesti teenuseosutajad.

Lõike 2 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus ettekirjutusega nõuda käesoleva seaduses sätestatud kohustuste täitmist või täitmise takistuste kõrvaldamist seoses teise lepinguriigi asutatud isiku või tema filiaali poolt Eesti territooriumi piires või Eestis elavatele või asuvatele isikutele osutatud teenusega.

Lõike 3 järgi ei või isik, kelle filiaal on asutatud Eestis või kes osutab Eestis piiriüleselt teenuseid ja kelle tegevusloa on teise lepinguriigi finantsjärelevalveasutus peatanud või kehtetuks tunnistanud, Eestis tegutseda ega teenuseid osutada.

Lõike 4 kohaselt võib Finantsinspeksioon rakendada ÜMIVS-is sätestatud meetmeid rikkumise lõpetamiseks või tunnistada filiaali asutamise või piiriüleselt teenuste osutamise loa kehtetuks, kui teise lepinguriigi isik või tema Eestis asutatud filiaal rikub käesolevas seaduses või muus õigusaktis sätestatud nõudeid.

Lõike 5 järgi teatab Finantsinspeksioon rakendatud meetmetest teisele lepinguriigi finantsjärelevalveasutusele. Sama lõike teise lause kohaselt võib erandjuhtudel Finantsinspeksioon investorite või avaliku huvi kaitse eesmärgil rakendada teise lepinguriigi isiku suhtes õigusaktides sätestatud meetmeid ilma nendest eelnevalt teise lepinguriigi finantsjärelevalveasutust teavitamata.

Paragrahvis 90 reguleeritakse menetlusosaliste õigusi ja kohustusi teenuseosutaja järelevalvemenetluses. Haldusmenetluse seaduse § 11 lõike 1 kohaselt on menetlusosalisteks haldusakti andmist või toimingut sooritamist taotlev või halduslepingu sõlmimiseks ettepaneku teinud isikuteks (taotleja) isik, kellele haldusakt või toiming on suunatud või kellele haldusorgan on teinud ettepaneku halduslepingu sõlmimiseks (adressaat), isikud, kelle õigusi või kohustusi haldusakt või toiming puudutab või kellele see on suunatud, ning haldusorgan.

Lõigete 1–3 eesmärgiks on sätestada menetlusosalise õigused ja kohustused teenuseosutaja järelevalvemenetluses. Finantsinspeksiooni ülesandeks on vajadusel selgitada menetlusosalisele tema õigusi ja kohustusi järelevalvemenetluses. Menetlusosalisel on õigus tutvuda andmetega, mis Finantsinspeksioon on tema kohta kogunud, ning teha nendest koopiaid ja väljavõtteid, kuid Finantsinspeksioonil on õigus ka andmete esitamisest keelduda. Keelduda on õigus juhul, kui see kahjustab või võib kahjustada kolmanda isiku õigustatud huve või andmetega tutvumine takistab järelevalve eesmärkide saavutamist või ohustab tõe väljaselgitamist kriminaalmenetluses. Lisaks on menetlusosalisel õigus esitada tunnistajale küsimusi kirjalikult Finantsinspeksiooni kaudu. Finantsinspeksioonil on õigus põhjendatult keelduda küsimuste tunnistajale edastamisest.

Paragrahvis 91 reguleeritakse Finantsinspeksiooni õigusi informatsiooni saamisel.

Lõikes 1 loetletakse isikud, kellelt Finantsinspeksioon võib nõuda järelevalve teostamiseks teavet, dokumente ja suulisi selgitusi ning **lõikes 2** on loetletud Finantsinspeksiooni õigused teabe saamisel. Finantsinspeksioon võib küsida teavet teenuseosutaja juhilt, töötajalt, aktsionärlt või osanikult, likvideerijalt või pankrotihaldurilt, riigiasutuselt, kohaliku omavalitsusüksuse asutuselt, riiklikult põhiregistrilt, riiklikult registrilt, riigi andmekogu vastutavalt ja volitatult töötajatelt. Põhjendatud vajaduse korral võib Finantsinspeksioon küsida teavet ka muult kolmandalt isikult. **Lõike 5** kohase korraldusega võib Finantsinspeksioon määrata vastava kohustuse täitmiseks tähtaja.

Vajadusel võib Finantsinspeksioon oma korraldusega kohustada isikut järelevalve teostamisel tähtsust omavate asjaolude kohta suuliste või kirjalike selgituste andmiseks ilmuma Finantsinspeksiooni poolt määratud ajal Finantsinspeksiooni ametiruumidesse (**lõige 3**).

Finantsinspeksioonil on õigus saada teavet järelevalve subjekti või tema tegevuse kohta nii, et subjekt seda ise ei tea. Finantsinspeksioonil on õigus keelata isikul järelevalve subjekti teavitada (**lõige 4**).

Lõikega 6 sätestatakse, et kui see ei kahjusta järelevalve teostamist, selgitab Finantsinspeksioon käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isikutele teabe nõudmise eesmärgi.

Lõike 7 kohaselt on Finantsinspeksioonil järelevalve teostamiseks õigus saada krediitiasutustelt pangasaladust sisaldavaid andmeid teenuseosutaja ja nende klientide kohta, samuti kolmanda isiku kohta, kellele on edasi antud teenuseosutaja ülesanded.

Lõiked 8-11 käsitlevad Finantsinspeksiooni õiguseid järelevalve teostamisel, spetsiifiliselt saada andmeid rahastuse taotleja, investori või siseteavet valdava isiku konto ja virtuaalvääringu rahakoti kohta, ning taotleda nimetatud konto ja virtuaalvääringu rahakoti kasutamise piiramist. Nimetatud sätted põhinevad väärtipaberituruseaduse §-del 231 ja 231⁵.

Paragrahv 92 kohaselt võib selgituste andmiseks kohustatud isik keelduda Finantsinspeksioonile selgituste andmisest vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku §-s 71 või 73 sätestatud alustel.

Paragrahv 93 sätestab nõuded kohapealsete kontrollide läbiviimiseks.

Lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus läbi viia järgmiste isikute kohapealset kontrolli:

- teenuseosutaja;
- isik, kellele teenuseosutaja ülesanded on edasi antud.

Lõikes 2 reguleeritakse, millal on Finantsinspeksioonil õigus kohapealset kontrolli läbi viia. Esiteks on tal see õigus, kui on vaja kontrollida esitatud andmete vastavust tegelikkusele. Teiseks, kui tal on kahtlus, et on rikutud õigusaktides sätestatud või see on vajalik muude järelevalveülesannete täitmiseks. Lisaks on Finantsinspeksioonil see õigus, kui välisriigi finantsjärelevalve asutus on seda taotlenud, et kontrollida välisriigi teenuseosutajalt saadud teavet või kui see on vajalik järelevalveülesannete täitmiseks.

Selleks, et Finantsinspeksioon saaks kohapealset kontrolli läbi viia, peab ta andma vastava korralduse. Korraldusele tuleb märkida kohapealse kontrolli eesmärk, ulatus, perioodi pikkus ja aeg. See tuleb toimetada kontrollitava kätte hiljemalt kolm päeva enne kontrolli algust, välja arvatud juhul, kui korraldusest eetteatamine ohustaks kontrolli eesmärgi saavutamist. Kontrolli teostab selleks volitatud isik (**lõige 3**).

Lõikes 4 on sätestatud kontrollija õigused. Eelkõige on tal õigus siseneda kõikidesse ruumidesse, järgides sealjuures kõiki kehtestatud turvaeeskirju, nõuda tööks vajalike tingimuste tagamist ja kasutada eraldi ruumi, piiranguteta uurida järelevalve teostamisel vajalikke dokumente ja andmekandjaid ning teha nendest koopiaid, väljavõtteid ja ärakirju ning jälgida tööprotsesse. Lisaks on tal õigus saada suulisi ja kirjalikke selgitusi kontrollitava juhtidelt ja töötajatelt.

Lõige 5. Selleks, et kontrollija saaks nõuetekohaselt oma ülesandeid täita, on lõikes 5 sätestatud, et kontrollitava juhatus peab määrama kompetentse esindaja, kes esitab kontrollijale vajalikke dokumente ja muud teavet ning annab nende kohta ka vajalikke selgitusi.

Lõike 6 kohaselt võib Finantsinspeksioon välisriigi teenuseosutajalt saadud teabe kontrollimisel volitada kohapealset kontrolli teostama välisriigi finantsjärelevalve asutuse või tema nimetatud audiitorettevõtja või eksperdi.

Lõiked 7–9: Kontrollimise tulemuste kohta on kontrollija kohustatud koostama akti. Akti kavand tuleb koostada kahe kuu jooksul pärast kontrolli lõppemist ning Finantsinspeksioon peab selle toimetama kontrollitavale kätte. Kontrollitava juhtorgani liige või töötaja, keda see akt puudutab, võib ühe kuu jooksul esitada Finantsinspeksioonile kirjalikke selgitusi. Seejärel koostab Finantsinspeksioon lõpliku akti, mis toimetatakse samuti kontrollitavale kätte. Lõplik akt tuleb koostada pärast kirjalike selgituste läbivaatamist nelja kuu jooksul kohapealse kontrolli lõppemisest arvates. Kontrollitaval on õigus lisada aktile kirjalik eriarvamus, kui ta ei nõustu aktis esitatud asjaoludega.

Finantsinspeksioon võib akti kavandi või akti koostamise tähtaega pikendada lõikes 10 sätestatud tingimustel (**lõige 10**).

Paragrahv 94 käsitleb eksperdi kaasamist järelevalvemenetlusse ja erakorralise audiitorkontrolli läbiviimist.

Lõiked 1 ja 2: Eksperdi võib järelevalvemenetlusse kaasata eriteadmisi nõudvate tähtsust omavate asjaolude selgitamiseks ning erakorralise audiitorkontrolli läbiviimist on õigus nõuda, kui on

põhjendatud kahtlus, et Finantsinspeksioonile või avalikkusele esitatud aruanded või teave on eksitavad või tegelikkusele mittevastavad, on tehtud tehinguid, mille tulemusel võidakse tekitada või on tekitatud olulist kahju, järelevalvemenetluses vajab täiendavat selgitamist muu finantsseisundiga seotud oluline küsimus.

Lõige 3: Ekspert või audiitor kaasatakse Finantsinspeksiooni algatusel või menetlusosalise taotlusel. Eksperti või audiitori nimi ja tema kaasamise põhjus tehakse menetlusosalisele teatavaks enne eksperti või audiitori kaasamist, välja arvatud juhul, kui on vajalik asja kiire menetlemine või kui teavitamine võib takistada eksperti või erakorralise audiitorkontrolli eesmärgi saavutamist.

Lõike 4 kohaselt peab ekspert või audiitor esitama oma arvamuse või hinnangu ka nende asjaolude kohta, mille kohta talle küsimusi ei esitatud, kuid mis ta tegi kindlaks järelevalvemenetluse käigus.

Lõige 5: Kohapealset kontrolli läbi viies on ekspertil või audiitoril õigus kasutada kontrollija õigusi üksnes temale antud ülesannete täitmise eesmärgil ning teha ettepanekuid Finantsinspeksioonile ja menetlusosalisele täiendavate andmete ja dokumentide esitamiseks. Kõikidesse ruumisesse sisenemise õigus on tal üksnes kontrollitava loal või tema juuresolekul.

Lõike 6 eesmärk on tagada, et ekspert hoiaks saladuses avalikustamisele mittekuuluvat teavet, mis sai talle teatavaks seoses ekspertiülesannete täitmisega. Audiitori kutsesaladuse hoidmise kohustus tuleneb AudS-ist.

Lõikes 7 sätestatakse, et eksperti või erakorralise audiitorkontrolli kulud kaetakse Finantsinspeksiooni eelarvest ning kui ekspert või audiitor kaasatakse menetlusosalise taotlusel, tasub kulud menetlusosaline.

Paragrahv 95 näeb ette Finantsinspeksioonile õiguse teha ettekirjutusi seaduses sätestatud alustel.

Lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus teha ettekirjutus, kui tuvastatakse õigusaktide rikkumine või rikkumiste ärahoidmiseks (õigusaktide rikkumise oht). Lisaks on Finantsinspeksioonil õigus teha ettekirjutus, kui teenuseosutaja võetud riskid on oluliselt suurenenud või esineb muu tema tegevust, tema klientide huve või finants- või väärtpaberituru kui terviku usaldusväärsust või läbipaistvust ohustavaid või ohustada võivaid asjaolusid.

Lõike 2 kohaselt peab ettekirjutuse saaja asuma ettekirjutust viivitamata täitma ning **lõikega 3** nähakse ette, et kaebuse esitamine ja menetlemine ei peata ettekirjutuse täitmist, kui Finantsinspeksioon ei ole ette näinud teisiti.

Lõikes 4 on loetelu ettekirjutustest ning juhul, kui teenuseosutaja ettekirjutust ei täida (**lõige 5**), võib tema suhtes rakendada muid seaduses ette nähtud meetmeid, sealhulgas tunnistada kehtetuks tema tegevusluba, tema filiaali asutamise luba või ka nõuda teenuseosutaja juhi tagasikutsumist.

Lõigetes 6–9 on sedastatud Finantsinspeksiooni õigused ja kohustused varade kasutamise või käsutamise keelu või piirangu seadmise ning teostamisele.

Paragrahv 96 sätestatakse nõuded juhtimisorganite kokkukutsumisele ja juhtimisorgani otsuse kehtetuks tunnistamisele Finantsinspeksiooni taotlusel.

Lõike 1 kohaselt peab teenuseosutaja teavitama üldkoosoleku toimumisest Finantsinspeksiooni vähemalt kaks nädalat ette ja kui tegemist on erakorralise üldkoosoleku toimumisega, siis tuleks võimalusel teavitada üks nädal ette.

Lõige 2 sätestab, et Finantsinspeksioon võib ettekirjutusega nõuda teenuseosutaja juhtimisorganite kokkukutsumist. Lisaks võib Finantsinspeksioon nõuda Finantsinspeksiooni arvamuse kohaselt vajaliku küsimuse päevakorda võtmiseks.

Lõige 3 annab Finantsinspeksioonile õiguse ilma ette teatamiseta koosolekul osaleda. Finantsinspeksiooni esindajal on õigus koosolekul esitada oma seisukohti, teha ettepanekuid ja nõuda nende kandmist koosoleku protokollis.

Lõikega 4 sätestatakse riikliku finantsjärelevalve raames rakendatav abinõu, mille eesmärk on tagada Finantsinspeksiooni seaduse § 3 lõikes 1 nimetatud avalikud huvid. Avalikule võimule on antud õigus sekkuda teenuseosutaja juhtimisotsustesse, mida kohus saab rakendada üksnes Finantsinspeksiooni taotluse alusel.

Paragrahvis 97 on sätestatud juhud, millal teenuseosutaja peab viivitamata Finantsinspeksiooni teavitama. Teenuseosutaja peab seda tegema, kui muudetakse põhikirja, ärinime, asukoha aadressi, kontaktandmeid. Samuti peab teavitama asjaoludest, mis mõjutavad või võivad mõjutada teenuseosutaja finantsseisundit. Koheselt tuleb Finantsinspeksiooni informeerida sise-eeskirjade muutmisest ja uute sise-eeskirjade kehtestamisest.

Paragrahv 98. Finantsinspeksioonile antakse õigus rakendada teenuseosutaja suhtes ettekirjutuste täitmata jätmise või mittekohase täitmise korral sunniraha. Rakendatavad sunniraha määrad peaksid heidutama rikkujaid ja võtma ära võimaluse teenida rikkumiste arvelt olulist kasu. Haldusakti täitmata jätmise või ebakohase täitmise korral on sunniraha ülemmäär füüsilise isiku puhul esimesel korral kuni 5000 eurot ja järgmistel kordadel kuni 50 000 eurot ühe ja sama kohustuse täitmisele sundimiseks, kuid kokku mitte rohkem kui 5 000 000 eurot ning juriidilise isiku puhul kuni 32 000 eurot ja järgmistel kordadel kokku kuni 100 000 eurot ühe ja sama kohustuse täitmisele sundimiseks, kuid kokku mitte rohkem kui 10% kogu aastasest netokäibest.

Halduskaristusena näeb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/1503 ette mitmeid meetmeid (*administrative penalties and other administrative measures*). Selle artikli 39 lõike 2 punktiga d nähakse ette järelevalve õigus määrata maksimaalne haldustrahv, mis on vähemalt sama suur kui kahekordne kasu, mis saadi õigusrikkumise tulemusel, mille puhul on võimalik kasu kindlaks määrata, isegi kui see ületab EL ühisrahastusmääruse artikli 39 lõike 2 punktis e sätestatud maksimumsummasid (see on 500 000 eurot). Määruse artikli 39 lõike 2 punktiga e nähakse ette, et juriidilise isiku puhul on maksimaalne haldustrahv vähemalt 500 000 eurot või kuni 5 % selle juriidilise isiku aastasest kogukäibest vastavalt kõige värskemale finantsaruandele, mille juhtorgan on kinnitanud. Kui juriidiline isik on emaettevõtja või selle emaettevõtja tütarettevõtja, kes peab koostama konsolideeritud finantsaruandeid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2013/34/EL⁶⁰, siis on asjakohane aastane kogukäive vastavalt liidu asjakohastele raamatupidamisalastele õigusaktidele aastane kogukäive või vastav tululiik viimase kättesaadava konsolideeritud finantsaruande järgi, mille on kinnitanud kõrgeima tasandi emaettevõtja juhtorgan. Lisaks näeb viidatud sätte punkt f ette haldustrahvi ka füüsilisele isikule. Selle kohaselt on füüsilise isiku puhul kohaldatav maksimaalne haldustrahv vähemalt 500 000 eurot. Kuivõrd praegu on väärttega ette nähtud vastutuse määr maksimaalselt 400 000 eurot, siis peab FI vajadusel rakendama sunniraha, et olla EL ühisrahastusmääruses sätestatud eesmärkide sättega kooskõlas. Paragrahvis 98 nimetatud normid on sätestatud ka teistele finantssektori ettevõtjatele, sealhulgas krediitiasutustele (KAS § 104¹) ja investimisühingutele (VPTS § 234¹).

12. peatükk sätestab vastutusega seotud normid.

Viidatud peatükk käsitleb Finantsinspeksiooni määratavaid võimalikke sanktsioone eelnõus sätestatud rikkumiste eest. Selleks, et tagada õigusaktide tõhus jõustamine, tuleb kehtestada asjakohased menetlused nende teenuseosutajate suhtes, kes ei täida reguleerivaid õigusakte. Üldine põhimõte on, et karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Väärteokoosseisude määramisel on aluseks võetud teistes finantssektoriseadustes ette nähtud koosseisud ja rahatrahvi suurus (300 trahviühikut või juriidilise isiku korral kuni 400 000 eurot).

Paragrahvid 99, 100 ja 103 (teabe, sh põhiteabedokumendi avalikustamise nõuete rikkumine, Finantsinspeksioonile teabe esitamata jätmine). Finantssektori järelevalve eripärast tulenevalt on

⁶⁰ Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R1503&from=EN#ntr23-L_2020347ET.01000101-E0025.

aruandlus ja teenuseosutaja tegevuse kohta muu seaduses sätestatud teabe kogumine kesksel kohal, sest järelevalvelise aruandluse põhjal toimub järjepidev kontroll järelevalvesubjekti tegevusloa nõuetele vastavuse üle. On oluline, et nii turule sisenemisel kui ka hilisemal tegutsemisel oleks tagatud ettevõtjate õiguskülekus. Eksitavad andmed võivad kaasa tuua olulise kahju. Vale, puuduliku või eksitava teabe põhjal läbi viidud järelevalve annab moonutatud pildi järelevalvesubjekti tegevusest, sh tema finantsilisest seisundist, mis võib halvimal juhul kaasa tuua finantssüsteemi häire.

Kahju võib olla juba tekkinud ka näiteks juhul, kui kliendid on vale, ebapiisava või eksitaval kujul avaldatud teabe põhjal teinud neile majanduslikult kahjulikke otsuseid jne. Seega on olukorras, kus valeandmeid esitatakse tahtmatult või kui hooletusest jäetakse järelevalvele või avalikkusele teave esitamata, oluline omada ka võimalust turuosalise sanktsioneerimiseks. Finantssektor toimib valdavalt n.ö virtuaalselt. Seega on kriitiline, et andmed, mida teenuseosutaja loob ja esitab ning mille põhjal nii järelevalve kui ka kliendid teevad oma otsuseid, oleksid õiged.

Paragrahv 101 näeb ette vastutuse teenuse osutamisega seotud kohustuste rikkumiste eest

Lõike 1 kohaselt karistatakse käesoleva seaduse §§-des 41, 43-46, 50-54, 59 ja 65 sätestatud teenuse osutamisega seotud kohustuste rikkumise eest rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Sellisteks kohustusteks on nõuded: (i) teenuse osutamisele, (ii) investeerimisinstrumenti asjakohasuse hindamisel investorile, (iii) lepinguelse järelemõtlemisaja kohta investeerimisinstrumenti pakkumisel, (iv) ettenägematute kulude reservile, investeerimisinstrumenti tulususe või tootluse garanteerimisele ja tagasiostugarantiile, (v) eelseadistatud investeerimisele ühisrahasusteenuse korral, (vi) virtuaalvääringu või investeerimisinstrumenti, sh investeerimistokeni vahetamisele raha vastu, ning ülekandeteenuse osutamise korral, (vii) investorile kahju hüvitamise korral ja (viii) kliendi kaebuse lahendamisel.

Lõike 2 kohaselt, kui selliseid nõudeid rikub juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

Paragrahv 102 näeb ette vastutuse siseteabe väärkasutamise ja turumanipulatsiooni eest. Nimelt nähakse ette vastutus käesoleva seaduse §-des 61-64 kehtestatud nõuete rikkumise korral, milleks on (i) siseteabe väärkasutamine, (ii) siseteabe avalikustamine investeerimisinstrumentide kohta, (iii) siseteabe väärkasutamise keeld ning (iv) turumanipulatsioon ja selle toimepanemise keeld.

Lõike 1 kohaselt käesoleva seaduse §-des 61-64 sätestatud siseteabe väärkasutamise ja turumanipulatsiooni nõuete rikkumise eest karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. **Lõike 2** kohaselt, lõikes 1 viidatud teo ees, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

Paragrahviga 104 nähakse ette karistus investeerimisinstrumenti registripidamisega seotud nõuete rikkumise eest. **Lõike 1** kohaselt karistatakse käesoleva seaduse 7. peatükis sätestatud investeerimisinstrumenti registreerimise korra või registriandmetega tutvumisele kehtestatud nõuete rikkumise eest rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. **Lõike 2** näeb ette karistuse sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, ja sellisel juhul on võimalik karistada rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

Paragrahv 105 (olulise osaluse omandamise korra rikkumine) väärteokoosseis aitab tagada, et teenuseosutaja aktsionäride ja osanike ring oleks läbipaistev igal ajahetkel. Olulise osaluse omandamise nõuded moodustavad osa tegevusloa andmise ja selle olemasolu eeltingimustest, mistõttu nähakse ette võimalus kohaldada rahatrahvi. Olulise osaluse nõuete eesmärgiks on tagada, et asutatava või omandatava ettevõtja juhtimine on usaldusväärne, arvestades suuraktsionäri või suurosaniku tõenäolist mõju ettevõtja juhtimise kvaliteedile.

Paragrahv 106 sätestab karistuse sisekontrolli süsteemide kehtestamata jätmise eest ja sise-eeskirjade kohaldamise rikkumise eest. Teenuseosutaja sisemise kontrolli, juhtimise ja muude organisatsioonile kehtestatud nõuete eesmärgiks on ära hoida ebausaldusväärsete isikute tegutsemine, tagada organisatsiooni struktuuri läbipaistvus, jätkusuutlikkus ja organisatsiooni suutlikkus osutada teenuseid. Nõuete rikkumine seab ohtu organisatsiooni õigusküleka, oskusliku ja läbipaistva tegutsemise. Sisekontrolli süsteemi nõuded tulenevad seadusest, teenuseosutajale on teada, millistele

miinimumnõuetele vastavad süsteemid peavad vastama, seega sellekohane rikkumine on eelduslikult seotud fondivalitseja tahtlusega, teadliku tegutsemisega ühingujuhtimise valdkonnas.

Paragrahv 107 kehtestab vastutuse teenuseosutaja tegevuse edasiandmise korra rikkumise korral.

Tegevuse edasiandmine on ettevõtlusvaldkonnas tavapärane, sest teatud tegevusi on majanduslikult kasulikum sisse osta. Selleks, et tagada efektiivne kontroll kogu ettevõtja tegevuse üle, on teenusega seotud tegevuse suhtes sätestatud rida tingimusi. Seega tingib asjaolu, et finantsvaldkond on range järelevalve all, ka teatud piirangud. Igasugune tegevuse edasiandmine toob kaasa rea riske. Üldjuhul saab edasi anda tegevusi, mis on põhitegevusega seotud, näiteks kliendi kohta teabe kogumist, isiku tuvastamist, tarkvara haldamine. Teatud tegevusi saab üle anda üksnes vastavat tegevusluba omavale isikule. Kuna tegevuse üleandmisel kehtib põhimõte, et kontrolli teostamine peab olema jätkuvalt tagatud kogu ettevõtja tegevuse ja struktuuri üle ning vastutavaks tegevuse täitmise eest jääb tegevuse üle andnud ettevõtja, on oluline, et kolmas isik, kellele tegevus üle antakse, on usaldusväärne ja selleks sobiv.

Paragrahviga 108 nähakse ette karistus teenuseosutaja juhtorgani kohustuste rikkumise korral. Lõike 1 kohaselt, kui teenuseosutaja juhtorgani liige rikub käesoleva seaduse §-s 27 sätestatud kohustust ehk kehtestatud nõudeid juhtorgani liikmele, ja kui nende nõuete rikkumisega kaasnes teenuseosutaja või tema klientide huvide kaitseta jätmise või esines selle oht, karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Sama rikkumise eest on võimalik karistada ka juriidilist isikut, ettevõtte vastutus nähakse ette lõikes 2, mille kohaselt võib karistada rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

Paragrahv 109 sätestab väärtetoosuse koosseisu omavahendite nõuete rikkumise eest. Eelnõus kehtestatud usaldatavusnõuded on miinimumtingimused, millistele teenuseosutaja peab vastama igal ajahetkel ning järelevalve eesmärk on tagada, et finantssektori äriühingud tegutseksid kindlalt ja usaldusväärselt ning omaksid piisavalt kapitali ja reserve oma tegevusest tulenevate riskide katteks.

Paragrahv 110. Koosseis näeb ette teenuseosutaja kliendi vara hoidmise või muu kaitsega seotud kohustuse täitmata jätmise, samuti mitteõigeaegse või ebapiisava täitmise eest rahatrahvi kohaldamise võimaluse.

Paragrahv 111 (huvide konflikti maandamise nõuete rikkumine). Paragrahvis 34 on sätestatud huvide konflikti maandamise ja vältimise nõuded, mille rikkumise eest nähakse ette ka karistus. Näiteks peab teenuseosutaja kehtestama huvide konflikti maandamise ja vältimise korra, mis on vajalik selleks, et tuvastada, maandada ja võimaluse korral vältida teenuse osutamisel teenuseosutaja sisest huvide konflikti, huvide konflikti teenuse osutaja ja tema üle kontrolli teostava isiku vahel, teenuse osutaja ja tema klientide vahel ning klientide omavahelisi huvide konflikte.

Paragrahv 112. Teenuseosutaja tegevusega seotud õigusrikkumisest teavitamise korra rikkumine. Korra kehtestamist reguleerib § 30 lõige 2, mille kohaselt tuleb teenuseosutajal kehtestada kord, millega tagatakse töötajatele sõltumatu ja autonoomne võimalus teavitada organisatsiooni siseselt töötaja poolt avastatud õigusrikkumisest. Karistatav oleks nii korra kehtestamata jätmise kui selle rakendamata jätmise, mis hõlmab korrale mittevastavat tegevust, näiteks ei ole tingimustele vastavat teavituskanalit loodud või ei rakendata teadete kontrollimist või ei ole sellega tagatud töötaja isikuandmete kaitse või teavitamise konfidentsiaalsus.

Paragrahv 113 kehtestab karistuse isikuandmete kaitse ja talituspidevusega seotud nõuete rikkumise korral. **Lõige 1** sätestab, et käesolevas seaduses sätestatud isikuandmete kaitse ja teenuseosutaja talituspidevuse tagamise nõuete rikkumise korral karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Lõige 2 sätestab eelnimetatud nõuete eest karistuse juriidilisele isikule, selle kohaselt on võimalik karistada rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

Paragrahv 114 kehtestab karistuse teenuseosutaja ümberkujundamise, ühinemise ja lõpetamisega seotud nõuete rikkumise korral. **Lõige 1** sätestab eelviidatud nõuete rikkumisel karistuse kuni 300 trahviühikut ja **lõige 2** täpsustab, et kui sellise teo on toime pannud juriidiline isik, on võimalik maksimaalne karistus 400 000 eurot.

Paragrahv 115 kehtestab karistused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2020/1503 sätestatud nõuete rikkumise korral viidatud määruse alusel tegevusloa saanud isikutele. Vastav alus tuleb viidatud määruse artiklist 39. **Lõike 1** kohaselt karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut, kui rikutakse EL ühisrahastusmääruse järgmiseid sätteid: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503 artiklite 3, 4 või 5, artikli 6 lõigete 1–6, artikli 7 lõigete 1–4, artikli 8 lõigete 1–6, artikli 9 lõike 1 või 2, artikli 10, artikli 11, artikli 12 lõike 1, artikli 13 lõike 2, artikli 15 lõike 2 või 3, artikli 16 lõike 1, artikli 18 lõike 1 või 4, artikli 19 lõigete 1–6, artikli 20 lõike 1 või 2, artikli 21 lõigete 1–7, artikli 22, artikli 23 lõigete 2–13, artiklite 24, 25 või 26, artikli 27 lõigete 1–3 või artikli 30 lõikes 1 sätestatud nõudeid või kohustusi. **Lõike 2** kohaselt võib eelviidatud nõuete rikkumise korral karistada juriidilist isikut rahatrahviga kuni 400 000 eurot. EL ühisrahastusmääruse kohaselt on ette nähtud maksimaalselt 500 000 eurone karistus, mis võetakse üle sunniraha sättega. Seadusandja soovib täpsustada, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503 alusel tegevusloa saanud isikutele kohaldatakse käesoleva seaduse vastutuse peatükki tervikuna.

Paragrahviga 116 täpsustatakse, et 12. peatükis sätestatud väärtegade kohtuväline menetleja on Finantsinspeksioon. Tegemist on tavapärase finantsjärelevalvesubjekti normiga, mis sisaldub ka kõikides teistes finantssektori eriseadustes.

Seaduse 13. peatükk kehtestab rakendussätted.

Paragrahv 117 kehtestab üleminekusätted ja tegevuse kooskõlla viimise nõuded teenuseosutajatele, kes käesoleval ajal pakuvad eelnõu kohaldamisalas olevaid teenuseid.

Lõike 1 kohaselt peab krediitvahendaja, kes on asutatud ja tegutsenud enne käesoleva seaduse jõustumist ja kellel on kehtiv tegevusluba krediidiandjate ja –vahendajate seaduse § 2 lõike 2 alusel, oma äritegevuse jätkamiseks taotleva Finantsinspeksioonilt investeerimisinstrumenti vahendamise teenuse osutaja tegevusluba ning viima oma tegevuse ja dokumendid käesolevas seaduses sätestatuga vastavusse 2022. aasta 31. detsembriks. Siia alla kuuluvad sellised ühisrahastusteenuse osutajad, kes vahendavad tarbijale krediiti. Seadusandja soov on ühisrahastusteenused koondada käesoleva seaduse alla. Kui KAVS § 2 lõike 2 alusel vahendatakse krediiti, kuid ei võimaldata eelnõu kohastesse investeerimisinstrumentidesse investeerimist, siis sellise teenuste puhul midagi ei muutu ja teenuseosutajale käesolevat nõuet ei rakendata. KAVSi alusel käesoleval ajal ühisrahastusteenuseid pakuvad ettevõtjad on vaja koondada eelnõu alla muuhulgas ka seetõttu, et rakendada tõhusaid investorkaitse meetmeid.

Lõike 2 kohaselt peab virtuaalväringu teenuse pakkuja (edaspidi käesolevas paragrahvis *virtuaalväringu teenuseosutaja*), kellele on enne käesoleva seaduse jõustumist väljastatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse alusel tegevusluba ning kes soovib alates 2023. aasta 1. jaanuarist osutada virtuaalväringu teenuseid käesoleva seaduse alusel, peab taotleva Finantsinspeksioonilt käesolevas seaduses sätestatud tegevusloa. Arvestades turuosaliste võrdlemisi suurt hulka eelnõu koostamise ajal on eelnõu koostajate hinnangul vajalik ette näha täiendav üleminekuperiood Finantsinspeksioonile, et viimasel oleks võimalik kaasata lisaressurssi täiendavate tegevusloa menetluste läbiviimiseks. Arvestades, et RahaPTS alusel välja antud virtuaalväringu teenuse osutajate tegevusload muutuvad kehtetuks 2022. aasta 31. detsembril (eelnõu § 124 p 7), siis peaksid ka virtuaalväringu teenuseosutajad ennast seaduse nõuetega vastavusse viima hiljemalt samaks kuupäevaks. Vastasel juhul kohaldatakse lõiget 4.

Lõike 3 kohaselt, otsuse käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 nimetatud isikule tegevusloa andmise või sellest keeldumise kohta teeb Finantsinspeksioon kuue kuu jooksul kõigi vajalike nõuetekohaste andmete ja dokumentide saamisest ning nõuete täitmisest arvates, kuid mitte hiljem kui kaheksa kuu möödumisel tegevusloa taotluse saamisest arvates.

Lõike 4 kohaselt, kui sama paragrahvi lõikes 1 või 2 nimetatud teenuse osutaja on esitanud vastavalt käesolevale seadusele tegevusloa taotluse enne 2022. aasta 31. detsembril, ja vastavalt käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 nimetatud tähtjaks ei ole Finantsinspeksioon otsustanud tegevusloa andmist

või sellest keeldumist, ei loeta krediidiandja või -vahendaja või virtuaalvääringu teenuseosutaja tegevust tegevusloata tegevuseks karistusseadustiku tähenduses. Sellisel juhul ei ole teenuseosutajal lubatud alates vastavatest kuupäevadest kuni tegevusloa andmise või sellest keeldumise otsustamiseni teenuseid osutada.

Lõike 5 kohaselt ei kohaldata käesolevas seaduses sätestatud nõudeid lepingute suhtes, mis on sõlmitud enne teenuseosutajale käesoleva seaduse alusel tegevusloa andmist. Kui leping on sõlmitud enne käesoleva seaduse alusel teenuseosutajale tegevusloa andmist, kohaldatakse teenuse osutamisele ja sellega seotud toimingutele või asjaoludele alates teenuseosutajale tegevusloa andmisest või hiljemalt 2022. aasta 31. detsembrist käesolevas seaduses sätestatud.

Lõike 6 kohaselt ei pea teenuseosutaja, kes on asutatud ja tegutsenud enne käesoleva seaduse jõustumist ja kes alates 2023. aasta 1. jaanuarist ei anna ega vahenda krediiti või ei osuta virtuaalvääringu teenust, taotlema Finantsinspeksioonilt tegevusluba. Krediidilepingule või virtuaalvääringu teenusega seotud lepingule, mille käesoleva lõike esimeses lauses nimetatud krediidiandja või -vahendaja või virtuaalvääringu teenuseosutaja on sõlminud enne 2022. aasta 31. detsembrist, ei kohaldata käesolevas seaduses sätestatud.

Lõike 7 alusel kohaldatakse käesolevat seadust krediidiandjate ja -vahendajate seaduse § 53¹ lõike 2 punktis 5¹ nimetatud krediidilepingule, mis on sõlmitud 2022. aasta 31. detsembril või hiljem. KAVSi kohaselt on selliseks lepinguks krediidileping, mis viitab võrdlusalusele Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/1011, mis käsitleb indekseid, mida kasutatakse võrdlusalustena finantsinstrumentide ja -lepingute puhul või investeerimisfondide tootluse mõõtmiseks, ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2014/17/EL ning määrust (EL) nr 596/2014 (ELT L 171, 29.06.2016, lk 1–65), artikli 3 lõike 1 punkti 3 tähenduses.

Paragrahv 118 sätestab Finantsinspeksiooni seaduse muudatused.

Punktiga 1 muudetakse FIS § 2 lõiget 1 selliselt, et samas sätestatud seaduste loetletu täiendatakse ühisraha- ja muude investeerimisinstrumentide ning virtuaalvääringute seadusega, mis annab Finantsinspeksioonile volitused järelevalve teostamiseks viimati nimetatud seaduse subjektide üle.

Punktiga 2 muudetakse FIS § 38 lõiget 2. Finantsinspeksiooni järelevalvesubjekti järelevalvetasu koosneb FIS-is sätestatud (i) fikseeritud kapitaliosast (mida tulude prognoosimise ja planeerimise protsessis ei saa muuta; so 1% kapitalist) ja (ii) mahuosast, mis kehtestatakse kalendriaastaks protsendina seaduses etteantud (protsendi) vahemikest ning konkreetse subjekti liigi arvestusaluseks olevast näitajast (nt vara, preemiad, maksete mahud, krediidi jääk jmt). Iga-aastase täpse kohaldamisele kuuluva mahuosa määra kehtestab rahandusminister oma määrusega 15 päeva jooksul pärast FI eelarve kinnitamist FI nõukogu poolt (FIS § 40 lg 1). Kuivõrd punktiga 2 tehtav muudatus on seotud eelnõu koostamise hetkel ka Riigikogu menetluses oleva Finantsinspeksiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega (422 SE) § 1 punktiga 1, siis käesoleva eelnõu jõustumise järgselt on FIS § 38 lõike 2 sõnastus järgnev:

„(2) Investeerimisühing, väärtpaberite keskodepositoorium ja pensioniregistri pidaja, väärtpaberiarveldussüsteemi korraldaja, reguleeritud väärtpaberituru korraldaja, kindlustusandja, krediidiandja, makseasutus, e-raha asutus, krediidiandja, fondivalitseja, määratud väljamaksetega töödandja pensionifond, investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja ja virtuaalvääringu teenuse osutaja maksavad järelevalvetasu kapitali- ja mahuosa, välja arvatud käesoleva seaduse § 43 lõigetes 5–8 sätestatud juhtudel.“

Muudatuse kohaselt peavad ka investeerimisinstrumentide vahendamise teenuseosutajad ja virtuaalvääringu teenuseosutajad maksma järelevalvetasu kapitali- ja mahuosalt.

Punktiga 3 muudetakse FIS § 38 lõike 8 punkte 6¹ ja 6². Sätte täiendamise eesmärk on täpsustada, et juhul kui isikul on nii investeerimisinstrumentide teenuseosutamise kui ka makseasutuse või e-raha asutuse tegevusluba, maksab ta järelevalvetasu subjektina, kelle järelevalvetasu osutub suuremaks. Kui investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja, kes ei ole krediidiandja või krediidivahendaja,

maksab järelevalvetasu üksnes investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajana. Muudatus on seotud ka eelnõu seletuskirja koostamise hetkel Riigikogu menetluses oleva Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (422 SE), mille sätteid on vajalik muuta ühisrahastusteenuse mõiste viimisest investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja mõiste alla.

Kuivõrd punktiga 3 tehtav muudatus on seotud eelnõu koostamise hetkel Riigikogu menetluses oleva Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega (422 SE) § 1 punktiga 1, siis käesoleva eelnõu jõustumise järgselt on FIS § 38 lõike 8 punktide 6¹ ja 6² sõnastus järgnev:

„6¹) äriühing, kellel on investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja ja investeerimisühingu, e-rahaga asutuse või makseasutuse tegevusluba, maksab järelevalvetasu selle järelevalvesubjektina, kelle järelevalvetasu on suurem;

6²) investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja, kes ei ole krediidiandja või krediidivahendaja, maksab järelevalvetasu ühisrahastusteenuse osutajana;“

Punktiga 4 muudetakse FIS § 39. FIS § 39 lg 1 reguleerib, kuidas määrata järelevalvetasu kapitaliosa. Punkti 4 muudatuse kohaselt on investeerimisinstrumentide vahendamise ja virtuaalvääringu teenuseosutaja järelevalvetasu kapitaliosa summa, mis võrdub ühe protsendiga tegevusloas märgitud tegevusalaga tegelemiseks õigusakti kohaselt nõutavast kõrgeimast minimaalsest aktsia-, osa- või algkapitali summast.

Punktidega 5 ja 6 vastavalt muudetakse ja täiendatakse FIS § 39 lõiget 2, mis näeb ette eeskirjad, kuidas arvutada järelevalvetasu. Järelevalvetasu mahuosa määrade kehtestamisel erinevatele järelevalvesubjektide gruppidele tuleb arvestada nende tegevuse mahtusid ja kasumlikkust ja hinnata nende järelevalvele kuluvat ressursi. Järelevalvetasu määramisel tuleb lähtuda eeldusest, et järelevalvetasu ei oleks subjekti jaoks ülemäära koormav. Lõiget täiendatakse uute punktidega investeerimisinstrumentide vahendamise ja virtuaalvääringu teenuseosutajate järelevalvetasu arvutamiseks. Kuna investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajad jagunevad omakorda ühisrahastusteenuse osutajateks ja muudeks investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajateks, nähakse ette protsendivahemik tegevusvaldkonniti nii laenupõhistele kui ka investeerimis- või omakapitalipõhistele ühisrahastajatele ja muudele investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajatele. Samuti on ette nähtud protsendivahemikud erinevatele virtuaalvääringuteenuse osutajatele.

Punkti 5 kohaselt on krediidipõhise ühisrahastusteenuse osutaja protsendivahemik 0,001–0,1 ning protsent arvutatakse teenuseosutaja vahendusel kaasatud summalt. Muudatus on seotud eelnõu seletuskirja koostamise hetkel Riigikogu menetluses oleva Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (422 SE), millest tulenevalt muudetakse teenuseosutaja mõiste „krediidipõhiseks ühisrahastusteenuse osutajaks“ eelnõus kasutatava sama mõiste tõttu. Käesoleva eelnõu jõustumise järgselt on FIS § 29 lõike 2 punkti 2 sõnastus järgnev:

„2¹) krediidipõhise ühisrahastusteenuse osutaja korral 0,001–0,1 protsendiga teenuseosutaja vahendusel kaasatud summadest;“

Punkt 6 järgi on eelnõuga lisatavate FIS § 39 lõike 2 punktide 2²–2⁶ kohaselt:

- investeerimis- või omakapitalipõhise ühisrahastusteenuse osutaja protsendivahemik on 0,001–0,1 ning protsent arvutatakse teenuseosutaja vahendusel kaasatud summalt;
- virtuaalvääringu rahakotiteenuse osutaja protsendivahemik on 0,1–1 ning protsent võetakse teenuseosutaja äritulust;
- virtuaalvääringu vahetamise teenuse osutaja protsendivahemik on 0,1–1 ning see võetakse osutatava teenuse aastasest äritulust;
- virtuaalvääringutega kauplemise platvormi korraldamise teenuse osutajate protsendivahemik on 0,1–1 ning see võetakse osutatava teenuse aastasest äritulust;
- muude investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajate protsendivahemik on 0,001–0,1 ja protsent arvutatakse teenuseosutaja vahendusel kaasatud summalt.

Punktiga 7 muudetakse FIS § 41 lõiget 5³. Muudatus on seotud eelnõu seletuskirja koostamise hetkel Riigikogu menetluses oleva Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (422 SE), millest tulenevalt muudetakse teenuseosutaja mõiste „krediidipõhiseks ühisrahasusteenuse osutajaks“ eelnõus kasutatava sama mõiste tõttu.

Punktiga 8 täiendatakse FIS §-i 41 lõigetega 5⁴-5⁶. Vastavalt FIS § 41 arvutatakse järelevalvetasu ettemakse järelevalve subjekti vara aritmeetilise keskmise alusel, mis valdavalt määratakse olulises osas subjektide puhul FI-le esitatud bilansi andmetel eelarve otsustamise aastale eelneva aasta) 31.12 ning jooksva aasta 31.03 ja 30.06 seisuga. Ettemakse tasutakse hiljemalt 31.12.

Eelnõuga lisatavate lõigetega 5⁴- 5⁶ nähakse ette, et mahuosa ettemakse arvutamisel võetakse aluseks:

- investeerimis- või omakapitalipõhise ühisrahasusteenuse osutaja vahendusel kaasatud summa;
- virtuaalväringu teenuse osutaja osutatava teenuseosutaja aastane äritulu;
- muude investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajate vahendusel kaasatud summa.

Punktiga 9 muudetakse FIS § 42 lõiget 5³. Muudatus on seotud eelnõu seletuskirja koostamise hetkel Riigikogu menetluses oleva Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (422 SE), millest tulenevalt muudetakse teenuseosutaja mõiste „krediidipõhiseks ühisrahasusteenuse osutajaks“ eelnõus kasutatava sama mõiste tõttu.

Punktiga 10 täiendatakse FIS §-i 42 lõigetega 5⁴-5⁶. Lõppmakse arvutatakse FIS § 42 alusel järelevalve subjekti vara aritmeetilise keskmise alusel, mis on arvutatud tema poolt FI-le esitatud bilansi andmetele tuginedes eelarveaastale eelnenud aasta 31.03, 30.06, 30.09 ja 31.12 seisuga.

Lõigetega 5⁴-5⁶ nähakse ette, et mahuosa lõppmakse arvutamisel võetakse aluseks:

- investeerimis- või omakapitalipõhise ühisrahasusteenuse osutaja vahendusel kaasatud summa;
- virtuaalväringu teenuse osutaja mahuosa arvutamisel teenuseosutaja aastane käive;
- muude investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajate vahendusel kaasatud summa.

Punktidega 11 ja 12 muudetakse FIS §-e 45³ ja 45⁴.

Menetlustasude kindlaks määramisel on lähtutud põhimõttest, et nn esmased tegevusload seotakse kõrgema tasuga kui täiendavad tegevusload ja muud üksikute tegevuste loa- või registreerimismenetlused. Lisaks eesmärgile katta tasu arvelt vastava konkreetse toiminguga ligikaudne kulu, on muu hulgas lähtutud ka nn ekvivalendiprintsiibist ehk on arvestatud toiminguga eesmärki ja tähendust taotlejajooks. Paragrahvis 45³ on sätestatud esmase tegevusloa taotlemisel tasutavad menetlustasud. Investeerimisinstrumentide vahendamise teenuseosutaja ja virtuaalväringute teenuseosutaja esmase tegevusloa taotlemise menetlustasu on 1000 eurot. Paragrahvis 45⁴ on sätestatud täiendava tegevusloa taotlemisel tasutavad menetlustasud ning investeerimisinstrumentide vahendamise teenuseosutajale ja virtuaalväringute teenuseosutajale on ette nähtud menetlustasu 500 eurot. Muudatus on seotud eelnõu seletuskirja koostamise hetkel Riigikogu menetluses oleva Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (422 SE), millest tulenevalt muudetakse ühisrahasusteenuse osutaja „investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja või virtuaalväringu teenuse osutajaks“ eelnõus kasutatavate mõistete ja reguleerimisala tõttu.

Punktiga 13 muudetakse FIS §-i 45⁵.

Uue lõikega nähakse ette investeerimisinstrumentide ja virtuaalväringu põhiteabedokumendi registreerimise taotlemise menetlustasu, mis on 600 eurot. Tulenevalt uue tasu kehtestamisest on muudetud paragrahvi pealkirja.

Paragrahviga 119 sätestatakse kindlustustegevuse seaduse (KTS) muudatused. Selle kohaselt muudetakse KTS-i § 109 lõiget 2. Analooiselt teiste finantsteenuse osutajate juhatuse liikmete ja töötajatega ei või investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja ja virtuaalväringu teenuse osutaja olla kindlustusandja juhatuse liige, välja arvatud kindlustusandjaga samasse konsolideerimisgruppi kuuluva ettevõtja juhatuse liige või töötaja.

Paragrahviga 120 sätestatakse krediidiandjate ja –vahendajate seaduse (KAVS) muudatused. Selle kohaselt täiendatakse KAVSi § 2 lõikega 7¹. Lisatava lõike kohaselt ei kohaldata krediidiandjate ja –vahendajate seadust ühisrahastusteenuse osutajale, kui ühisrahastus- ja muude investeerimisinstrumentide ning virtuaalvääringute seaduses ei ole sätestatud teisiti. Muudatuse vajalikkus tuleneb sellest, et ühisrahastusteenuse osutajatele on viimati viidatud eriseaduses loodud eraldi kohaldatav õiguslik raamistik, mistõttu lisatav lõige on pigem selgitava iseloomuga vältimaks kahe seaduse samaaegset kohaldamist. Küll aga peab ühisrahastusteenuse osutaja, kui ta pakub või vahendab tarbijakrediiti, täitma asjaomaseid KAVSi nõudeid (eeskätt KAVS peatükid 6 ja 7).

Paragrahvis 121 sätestatakse krediidiastutuse seaduse (KAS) muudatus. Selle kohaselt täiendatakse KAS §-i 2 lõikega 7 õigusselguse tagamise eesmärgil. Muudatusest tulenevalt kohaldatakse krediidiastutusele, kes pakub investeerimisinstrumentide või virtuaalvääringute vahendamise teenust, ühisrahastus- ja muude investeerimisinstrumentide ning virtuaalvääringute seaduse 3., 5. (välja arvatud §-s 38), 6., 7., 11., ja 12. peatükis sätestatud.

Paragrahviga 122 sätestatakse majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muudatused.

Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 2 lõiget 4 täiendatakse punktiga 6¹, mille kohaselt ei kohaldata majandustegevuse seadustiku üldosa seadust ühisrahastuse, virtuaalvääringu ja investeerimisinstrumentidega seotud teenuste seaduse tähenduses ühisrahastuse, virtuaalvääringu ja investeerimisinstrumentidega seotud teenuste osutajana tegutsemine. Sarnaselt teistele finantsjärelevalvesubjektidele on tegemist eelnõu subjektide jaoks täpsustava sättega.

Paragrahviga 123 sätestatakse makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmine. Muudatuse kohaselt täiendatakse makseasutuste ja e-raha asutuste §-i 2 lõikega 3 järgmises sõnastuses: „(3) Makseasutusele või e-raha asutusele, kes pakub investeerimisinstrumentide või virtuaalvääringute vahendamise teenust, kohaldatakse ühisrahastuse- ja muude investeerimisinstrumentide ning virtuaalvääringute seaduse 3., 5. (välja arvatud §-s 38), 6., 7., 11., ja 12. peatükis sätestatud.“.

Paragrahviga 124 sätestatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muudatused.

Punktidega 1 ja 2 täiendatakse seaduse kohaldumisala investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse ning virtuaalvääringu teenuse osutajatega. Kohaldumisalasse tehtavad muudatused on tehnilist laadi ning käivad kokku teiste seaduses tehtavate muudatustega.

Punktiga 3 lisatakse eelnõu subjektid RahaPTS-is finantseerimisasutuse määratluse alla, mis tähendab, et nimetatud teenuseosutajatele rakenduvad sarnaselt krediidiastutuste ja muude finantseerimisasutusega lisa- hoolsusmeetmed rahapesu ja terrorismi tõkestamisel. Virtuaalvääringu teenuse osutajate jaoks jäävad RahaPTS-ist tulenevad kohustused samaks ning teistele lisatavas punktis nimetatud teenuseosutajatele rakendatakse praktikas samasuguseid nõudeid nagu rakendatakse kehtiva RahaPTS sõnastuse järgi virtuaalvääringu teenuse pakkujatele. Nimetatud kohustused tulenevad sellest, et vastavalt 2020-2021. aastatel koostatud rahapesu riikliku riskihinnangu tulemustele on ühisrahastuse- ja virtuaalvääringu teenuste sektoris oluline rahapesu ja terrorismi rahastamise toimepanemise risk. Lisaks, kuivõrd investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajal on lubatud korraldada investeerimisinstrumentide (esma)pakkumisi ja kauplemist järelturul, siis on oluline, et investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja oleks kohustatud isik RahaPTS-i mõistes (vt ka RahaPTS § 2 lg 1 p 2 ja § 3 p 3) ning seeläbi kohalduks samast seadusest tulenevad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisele seatud hoolsusmeetmed.

Punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks viited virtuaalvääringu teenuse pakkumisele seaduses kasutatavate terminite (§ 3) ja tegevusloa taotlemise (§ 70 jj) paragrahvides, kuivõrd nimetatud teenusepakkujate kohta käivad sätted on koondatud eriseadusesse ehk käesolevasse eelnõu osaks olevasse ÜMIVS-isse.

Punktiga 5 asendatakse paragrahvi 25 pealkirjas sõna „pakkuja“ sõnaga „osutaja“. Tegemist on tehnilist laadi muudatusega, millega ühildatakse ÜMIVS-is kasutatav termin RahaPTS-iga.

Punktiga 6 muudetakse § 70 lõike 4 sõnastust selliselt, et kustutatakse viide virtuaalvääringu teenuse osutajatele RahaPTS tegevusloa taotlemise kontekstis, kuivõrd virtuaalvääringu teenuse osutaja kohta käivad tegevusloa taotlemise sätted on viidud ÜMIVS-isse.

Punktiga 7 lisatakse seadusesse § 118³, mille kohaselt RahaPTS-i alusel antud virtuaalvääringu teenuse pakkuja tegevusluba muutub kehtetuks eelnõu kohase virtuaalvääringu teenuse osutaja tegevusloa andmisega või andmisest keeldumisega või 2023. aasta 1. juulil. Erand on vajalik selleks, et anda virtuaalvääringu teenuse osutajatele pikem üleminekuperiood tegevusloa taotlemiseks alates ÜMIVS-i jõustumisest (01.04.2022) ning vajadusel lisaks üleminekuperiood oma tegevuse eelnõuga kooskõlla viimiseks hiljemalt siis, kui RahaPTS alusel väljastatud tegevusluba oma kehtivuse kaotab.

Paragrahviga 125 muudetakse rahvusvahelise sanktsiooni seadust, lisades selle kohaldumisaslasse ka investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja ja virtuaalvääringu teenuse osutaja käesoleva seaduse tähenduses. Tegemist on tehnilist laadi muudatusega, millega tagatakse, et virtuaalvääringu teenuse osutajad oleksid jätkuvalt RSanS kohaldumisaslas, ning viimati mainitud seaduse kohaldumisaslasse lisatakse ka investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajad.

Paragrahviga 126 sätestatakse väärtpaberite registri pidamise seaduse muudatused.

Punktiga 1 muudetakse väärtpaberite registri pidamise seaduse § 2 lõiget 2, millega luuakse võimalus (mitte kohustus) kanda investeerimisinstrumentid Eesti väärtpaberite registrisse. Kuivõrd investeerimisinstrumentide registripidamine on eraldi reguleeritud eelnõu 7. peatükis, siis vastavate investeerimisinstrumentide registreerimine väärtpaberite registris toimiks nõ topeltregistreerimisena, mistõttu saab see ainult olla vabatahtlik.

Punktiga 2 täiendatakse seaduse §-i 2 lõigetega 4¹ ja 4². Nimetatud täienduste näol on tegemist selgitava iseloomuga lisandustega, mille järgi ei kohaldata eelnõus väärtpaberikonto ja kontohaldurite kohta sätestatud, kui investeerimisinstrument on registreeritud keskdepositooriumis. Sama paragrahvi lõike 4² alusel kehtestab valdkonna eest vastutav minister täpsemad nõuded keskdepositooriumis investeerimisinstrumentide registreerimisele ja tehingute tegemisele. Nimetatud lisanduste eesmärk on vältida nn topeltrežiimi kohaldumist neile, kes on otsustanud investeerimisinstrumentide registreerida eelnõu sätete kohaselt ja neile, kes on registreerinud instrumentide keskdepositooriumis.

Paragrahviga 127 sätestatakse väärtpaberituru seaduse muudatused.

Punktis 1 on sätestatud VPTS §-i 40 muutmine. Nimelt täiendatakse VPTS §-i 40 lõikega 2¹, et tagada õigusselgus. Investeerimisühing, kes pakub investeerimisinstrumente või virtuaalvääringute vahendamise teenust, ei pea selleks taotlema eraldi tegevusluba, vaid ta saab neid teenuseid pakkuda olemasoleva investeerimisühingu tegevusloa raames juhul, kui ta täidab käesoleva seaduse peatükkides 3., 5. (välja arvatud §-s 38), 6., 7., 11., ja 12. sätestatud nõudeid. Sarnane lähenemine on ka krediitiasutuste ja makseasutuste ning e-raha asutuste puhul (vt § 114 ja § 117 ülal).

Punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks VPTS § 237⁸⁴. Muudatus on seotud eelnõu seletuskirja koostamise hetkel Riigikogu menetluses oleva Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (422 SE). Kuivõrd samasisuline säte lisatakse käesolevasse eriseadusesse, ei ole vajadust jätta kehtivaks sama sätet väärtpaberituru seaduses.

Paragrahvis 128 on sätestatud seaduse jõustumise ajaks 2022. aasta 1. aprill. Eelnõu koostajate hinnangul on vajalik seada täiendav üleminekuperiood nii Finantsinspektsiooni jaoks, et Finantsinspektsioonil oleks aega end ette valmistada täiendavate tegevuslubade taotlemiseks (vt ka § 117 lg 2) ning vajadusel kaasata täiendavaid ressursse, sh personali tegevusloa taotluste menetlemiseks, kui ka turuosaliste jaoks, kellel on vaja täiendavat aega enda tegevuse viimiseks kooskõlla seaduse nõuetega, sh taotleda asjaomast tegevusluba Finantsinspektsioonilt.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutatavad peamised uued terminid

Termin	Sisu (lihtsustatult)
Investeeringuinstrument	Investeeringuriski sisaldav nn väärtpaberilaadne toode (kuid mis ei ole väärtpaberituru seaduse §-s 2 sätestatud väärtpaber). Investeeringuinstrument võib olla nt osalus ühisrahastusprojektis, osalus krüptovara emissioonis, samas ka osaühingu osa jms.
Rahastuse taotleja	Füüsiline või juriidiline isik, kes soovib oma investeeringuprojekti jaoks rahastust saada investeeringuinstrumenti kaudu. Antud juhul on füüsilise isiku puhul tegemist tarbijaga, kes ühisrahastusplatvormi kaudu nõu võtab krediiti.
Teenuseosutaja:	
Investeeringuinstrumenti vahendamise teenuse osutaja	Isik, kes vahendab läbi finantsvahendusplatvormi (nt läbi ühisrahastusplatvormi) või muul viisil investeeringuinstrumenti. Investeeringuinstrumenti vahendamise teenuse osutaja võib samal ajal olla ise ka rahastuse taotleja.
Virtuaalvääringu teenuse osutaja	Isik, kes pakub virtuaalvääringu rahakotiteenust, virtuaalvääringu vahetamise teenust, virtuaalvääringutega kauplemise platvormi teenust või virtuaalvääringu ülekandeteenust.

Avalikkuse all mõistetakse käesoleva eelnõu tähenduses eelnevalt kindlaksmääramata isikute ringi. Tegemist on sarnase määratlusega nagu sätestatud krediidiasutuste seaduses, kuid käesolevas seaduses sätestatud teenuseosutajate regulatsiooni ühte seadusesse koondamise eesmärgil on avalikkuse mõiste lisatud ka eelnõusse.

Eriotstarbeline üksus on juriidiline isik, mis on loodud teatavate kitsamate või ajutiste eesmärkide täitmiseks ja finantsriski, maksu- või regulatiivse riski eraldamiseks, sageli väärtpaberistamise vahendusteenuse või üksus, mille ainsaks eesmärgiks on väärtpaberistamine Euroopa Keskpanga määruse (EL) nr 1075/2013 artikli 1 lõike 2 tähenduses. Eriotstarbelise üksuse mõiste tuleb EL ühisrahastusmäärusest, kuid selle lisamine käesolevasse seadusesse tuleneb soovist juhtida enam tähelepanu nimetatud üksuse kasutamise faktile ning kaasnevatele kohustustele.

Finantsvahendusplatvorm on tehniline lahendus või tehniliste lahenduste süsteem, mis võimaldab investeeringuinstrumente või virtuaalvääringuid pidevalt ja korrapäraselt omandada ning võrandada. Nimetatud termini eraldi seaduses sätestamine on eelnõu koostajate hinnangul vajalik, sest finantsvahendusplatvorm ei ole iseenesest kliendile osutatav teenus, vaid vahend, mille abil teenuseosutaja teenust osutab. Kuivõrd sellise vahendiga kaasnevad erinõuded teenuseosutajale, siis eraldi termin peaks ühelt poolt sellele tähelepanu juhtima ning teisalt vältima kordusi nimetatud vahendile viitamisel.

Investeeringuinstrument on investeerimise eesmärgil kasutatav finantsvara (finantsinstrument), mille (peamine) eesmärk on teenida instrumenti hoidjale tulu. Sarnaselt väärtpaberituru seaduses reguleeritud väärtpaberitega peaks investeeringuinstrumenti puhul investeerimise eesmärk tähendama seda, et investeeringuinstrumenti soetamisest ja hoidmisest tuleneda võiv tulu põhineb suuresti kellegi muu isiku kui investori panusel rahastuse taotleja käekäigu suhtes, st investor omandab investeeringuinstrumenti, jäädes sellega kaasnevas õigussuhtes suuresti passiivseks rahastuse taotleja ja/või vahendamise teenuse osutaja suhtes. Samas on investeeringuinstrument sätestatud käesolevas seaduses eraldi mõistena, et vältida selle segamini ajamist väärtpaberituru seaduses reguleeritud väärtpaberiga.

Investeeringuprojekt on finantseerimise taotlemise eesmärgil avaldatud rahastuse taotleja tegevuste kavand või kirjeldus. Nimetatud termini puhul on eeskujul võetud EL ühisrahastusmääruses esitatud definitsioonist, kuid selle sisu on laiendatud, et seda oleks võimalik lisaks ühisrahastusele kohaldada ka teistele käesolevas seaduses sätestatud raha kaasamise viisidele.

Investor on isik, kellele kuulub investeerimisinstrument või kes on võtnud kohustuse või kellel on õigus omandada investeerimisinstrument. Potentsiaalne investor on isik, kellele soovitakse investeerimisinstrumenti pakkuda, kuid kellega ei ole veel lepingulisse suhtesse astunud. Investor võib olla kogenud või mittekogenud.

Kogenud investor on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503 artikkel 2 lõike 1 punktis j sätestatud investor, sealhulgas kutseline investor väärtipaberituruse seaduse § 6 tähenduses. Mittekogenud investor on eelmises lauses nimetatud investor.

Klient on teenuse kasutaja, sealhulgas investor või rahastuse taotleja.

Krüptovaral põhinev investeerimisinstrument (ehk **investeerimistoken**) on investeerimisinstrument, mis on esitatud elektroonilisel kujul, mis on digitaalselt ülekantav, säilitatav või kaubeldav ning mis on registreeritud hajasraamatusüsteemis või muul sarnasel tehnoloogial põhinevas turvalises süsteemis või mis põhineb krüptograafial. Eraldi termini kasutuselevõtmise on tinginud soov eristada krüptograafial põhinevaid instrumente sellistest, mille pakumisel ja tehingute tegemisel kasutatakse muid kanaleid ning vältida kordusi eeskätt §-s 65, kus on sätestatud investeerimistokeni erisused võrreldes muude investeerimisinstrumentidega.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/1503, mis käsitleb ettevõtjatele Euroopa ühisrahasusteenuse osutajaid ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/1129 ja direktiivi (EL) 2019/1937;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2020/1504, millega muudetakse direktiivi 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/65/EL, 15. mai 2014, finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (MiFIDII);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus).

Vt täpsemalt käesoleva seletuskirja lisa, kus on ära toodud vastavustabelid määruse (EL) 2020/1503 valikukohtade ja direktiivi (EL) 2020/1504 ülevõtmise kohta.

6. Seaduse mõjud

6.1. Investeerimisinstrumentide vahendamise mõju

6.1.1. Majanduslik mõju ühisrahasustuse ja muude investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajale

Sihtrühm: ühisrahasustuse ja muud investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajad.

Teadaolevalt tegutseb Eestis üle 20 ühisrahasusteenuse osutaja, täpne statistika aga puudub. Kuivõrd aruandlus ei ole olulises osas kättesaadav, siis ei ole võimalik hetkel asjaomast statistikat pakkuda ega adekvaatselt teenuse mahtusid hinnata. Andmed muutuvad kättesaadavaks ja adekvaatse statistika tegemine võimalikuks peale seda, kui hakatakse rakendama EL ühisrahasustasmäärust ja käesolevat seadust, mis kehtestab ühisrahasusteenuse osutajatele järelevalve ja aruandluskohustuse.⁶¹

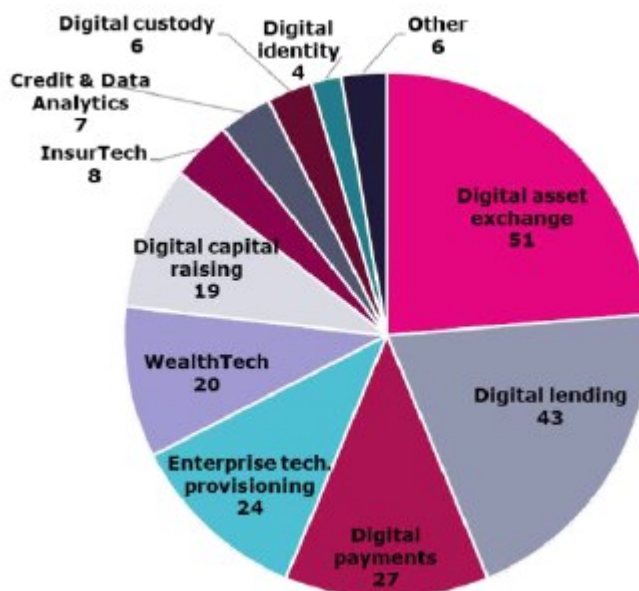
Ühisrahasusteenuse osutajad võib suures plaanis jaotada mõjude vaates kaheks:

1. Ühisrahasusteenuse osutajad, kes taotleavad tegevusloa EL ühisrahasustasmääruse alusel;
2. Muud ühisrahasusteenuse osutajad, kes ei kuulu EL ühisrahasustasmääruse kohaldamisalasse ega paku annetus- või auhinnapõhist ühisrahasusteenust.

⁶¹ Infot võib leida ka siit: <https://rahafoorum.ee/p2p/>.

Krüptovara pakkumise korraldajaid ja muud investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutajate kohta adekvaatne statistika samuti käesoleval ajal puudub. TalTech avaldas 2021. a. 16. juuni uuringu, milles käsitletakse Eesti nn FinTech sektori suurust, sh kui palju ettevõtteid selles valdkonnas tegutseb ja mis on töötajate kogu arv⁶². Selle uuringu kohaselt tegutses Eestis 2020. a. lõpus 215 FinTech suunitlusega ettevõtet, sealhulgas 51 ettevõtet nendest tegeles nn digitaalsete varade kauplemis- või vahetuskohana, 19 ettevõtet pakkus digitaalselt finantsvahendite kaasamise võimalusi ja 43 ettevõtet tegeles digitaalsel kujul laenude vahendamisega.

Joonis 11. 2020. a. lõpu seisuga Eestis tegutsevad FinTech ettevõtted erinevate teenuste või tegevusvaldkondade järgi⁶³

Nimetatud uuringu kohaselt oli FinTech ettevõtete varade suurus 2019. a. lõpus ca 1 mlrd eurot ja tulud küündisid 235 miljoni euroni. Siiski on keeruline hinnata, kui palju selles uuringus käsitletud ettevõtetest võiksid kuuluda eelnõu kohaldumisaslasse. Tõenäoliselt teatud osa eelnimetatud sektorites (digitaalsete varade kauplemiskohad, digitaalsel kujul vahendite kaasamine, digitaalsel kujul laenude vahendajad) tegutsevad ettevõtted käesoleva seaduse kohaldumisaslasse kuuluvad. Uuringus tuli veel välja ka see, et kõige rohkem töötajaid töötas digitaalsel kujul laenude vahendajates ja digitaalsete varade kauplemiskohtades – kokku ca 900 isikut (kogu käsitletud FinTech sektoris kokku oli veidi alla 2000 töötajat).

Mõju ulatus:

Ühisrahausteenuse osutaja või muude investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja peab oma tegevuse vastavusse viima seadusest (ja asjakohasel juhul ka EL ühisrahaustasmäärusest) tulenevate nõuetega, sealhulgas:

- taotlema tegevusloa;
- omama nõuetekohaseid omavahendeid;
- viima organisatsiooni ja selle juhtimissüsteemi vastavusse seadusest tulenevate nõuetega;
- osutama teenust vastavalt seadusest tulenevatele nõuetele;
- alluma Finantsinspektsiooni järelevalvele, sh esitama oma tegevuse kohta aruandlust;
- kandma vastutust, kui toimub kehtestatud nõuete rikkumine;
- maksuma järelevalvetasu.

Siia alla kuuluvad teenuseosutajad, kes juba käesoleval ajal teenust pakuvad kui ka uued ettevõtjad, kes soovivad turule tulla.

⁶² <https://taltech.ee/en/news/fintech-report-estonia-2021>

⁶³ Allikas: TalTech uuring Eesti FinTech sektori kohta (2021. a. 16. juuni), lk 14

Teenuseosutajatele, kes käesoleval ajal tegutsevad krediidivahendaja tegevusloaga (KAVS § 2 lg 2), pakkudes mh krediiti investeerimise võimalust, tuleb oma tegevus mõnevõrra ümber korraldada, sh taotleda uut tegevusluba ja viia oma tegevus vastavusse uute nõuetega. Samas on neile ette nähtud ka üleminekuperiood, mille jooksul tuleb ettevõtte tegevus uute nõuetega vastavusse viia. Kuna viidatud teenuseosutajatel on juba käesoleval ajal tegevusluba, alluvad finantsjärelevalvele, täidavad neile kehtestatud tegevusnõudeid, siis suures plaanis võib öelda, et mõjud neile on mõnevõrra väiksemad, kui teenuseosutajatele, kes alles tegevust alustavad ja tegevusluba taotlema hakkavad.

Seadusest tulenevate nõuetega kooskõlla viimine võib eeldada ka IT lahenduste, tehniliste töökorralduste ja süsteemide muutmist, et tagada teenuseosutaja tegevus, sh finantsvahendusplatvormi vastavus nõuetele. Samuti võib tekkida vajadus võtta tööle uusi isikuid ja tuleb tagada, et juhid (juhatuse ja nõukogu liikmed) vastaksid nn kutse- ja sobivusnõuetele. Eeltoodu võib tähendada, et töötajaid on vaja ka koolitada, et nad uue seaduse nõuetest teadlikud oleksid (s.t. võrreldes varasemaga võivad suureneda koolituskulud).

Juhul kui tegemist on täiesti uue ettevõttega, siis tuleb arvestada, et eeltoodud kulud võivad veelgi suuremad olla. Kokkuvõttes on keeruline hinnata, kas eelnõuga kaasnevad kulud võivad tõsta ka teenuse hinda klientidele, kuid loodetavasti ei ole see tõus märkismiväärne ja piisav konkurents antud sektoris hoiab hinnad mõistlikul tasemel.

Lisaks avaldub majanduslik mõju menetlustasude ja järelevalvetasude maksmises. Eelnõu kohaselt tuleb tasuda tegevusloa menetlustasu 1000 eurot, mis on ühekordne, kuid lisaks Finantsinspeksioonile makstavale tasule tuleb teha kulutusi tegevusloa taotluse dokumentatsiooni kokkusaamiseks (muuhulgas võib vajalikuks osutuda väljavõtete esitamine erinevate riikide registritest).

Järelevalvetasu on nii kapitali- kui ka mahupõhine ning seda tuleb tasuda kord aastas. Kui kapitaliosa on 1% algkapitalisummast, siis minimaalselt oleks see antud subjektide puhul 250 eurot (lähtuvalt 25 000 euro suurusest kapitalinõudest). Mahuosa (mis on järelevalvetasu peamine osa) suurust on aga keerulisem hinnata. Siiski võib teatud hinnangu saamiseks võtta aluseks juba täna Finantsinspeksiooni järelevalve alla kuuluvate subjektide poolt makstud järelevalvetasud.

Finantsinspeksioonile makstud järelevalvetasude suurus koondatud kujul aastate 2019 ja 2020 kohta on esitatud järgmises tabelis.

Tabel nr 7. Finantsinspeksioon järelevalvetasu 2019/2020 tuhandetes eurodes⁶⁴

	Järelevalvetasud 2020	Järelevalvetasud 2019
Krediidasutused	5 881	4 905
Kahjukindlustusandjad	970	911
Fondivalitsejad	620	534
Elukindlustusandjad	435	434
Krediidiandjad	224	216
Kindlustusmaaklerid	202	195
Investeeringusühingud	171	146
Makseasutused	79	96
Krediidivahendajad	19	13
Pensioniregistri pidaja	18	18
Reguleeritud väärtpaberiturukorraldaja		
E-raha asutused	5	2
Kokku	8 624	7 470

Eeltoodu põhjal võiks hinnata, et makstavate tasude suurus antud sektoris võiks jääda makseasutuste ja krediidiandjate poolt makstud tasude vahemikku (kokku ca 80 000 – 220 000 eurot).

⁶⁴ Allikas: Finantsinspeksiooni 2020. aastaraamat: <https://www.fi.ee/et/publikatsioonid/finantsinspeksiooni-aastaraamat-2020>

Lisaks tuleb arvestada, et kui teenuseosutaja rikub käesolevas seaduses ette nähtud nõudeid, siis võib Finantsinspeksioon teda sanktsioneerida väärteo korras kuni 400 000 euro ulatuses.

Siinkohal on oluline lisada, et finantsjärelevalvet teostatakse finantssektori stabiilsuse, usaldusväärsuse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide ja investorite huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust.

Seega finantsjärelevalve põhiline eesmärk on tagada, et finantsasutused suudavad tulevikus täita kliendi ees võetud kohustused, mh on järelevalve tööks ka tagada turutoimimise reeglite järgimine, sh et finantsteenuste tarbijatele esitatakse õiget ja täielikku teavet ning neid koheldakse õiglaselt.

Enne väärteomenetlemise algatamist on Finantsinspeksioonil võimalik kaaluda ka muude meetmete rakendamist. Eelkõige on Finantsinspeksioonil võimalik õiguskorda kaitsta ettekirjutuse tegemise teel, nt teha ettekirjutus nii õigusaktide nõuete rikkumise eest (rikkumise lõpetamiseks) kui ka rikkumise ärahoidmiseks, mille mittetäitmisel on õigus rakendada sunniraha nii füüsilisele kui juriidilisele isikule.

Ka EL finantssektori õigus, sh ühisrahastuse regulatsioon rõhutab, et vastavad meetmed ja karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Võttes arvesse konkreetset reguleeritavat valdkonda, ei pruugi mittekaristuslikest meetmetest piisata, et tagada nende eesmärkide täitmine. Eeltoodust lähtuvalt peab Finantsinspeksioonil kui menetlejal olema võimalik valida meetmetest see, mis just konkreetsel juhul on tõhus, proportsionaalne ja hoiatav. Lisaks võimaldab see arvestada finantssektori eripäraga, kus ka olemuslikult kõrvaldatav rikkumine võib olla niivõrd oluline, et vajab näiteks sunniraha kõrvale ka väärteokoosseisu heidutavat toimet. Järelevalvel tuleb seega alati lähtuda ka *ultima ratio* põhimõttest.

Mõju avaldumise sagedus: Teenuseosutaja peab vastama õigusaktides esitatud nõuetele igal ajahetkel. Teenuseosutaja halduskoormuse kasv võib olla suurem eelkõige tegevuse algusfaasis, nt tegevusloa taotlemise protsessi ajal, kui võib vaja minna mh õigusnõustaja abi, mis on täiendav kulu. Uus regulatsioon võib tähendada ka püsikulude suurenemist. Teenuse osutamise ajal on mõju avaldamise sagedus pidev, kuivõrd teenuseosutaja tegevus peab igal ajal olema vastavuses eelnõuga kavandatavate nõuetega.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Seaduse vastuvõtmisel võib mõni käesoleval hetkel tegutsev ettevõtja tegevuse lõpetada (vt ka sotsiaalne mõju). Samas võib käesoleval ajal tegutseda ühisrahastuse turul ka ettevõtjaid, kelle eesmärgiks ei ole tegelikult ühisrahastusteenuste pakkumine ja reaalne tavapärane äritegevus, mistõttu võib olla regulatsiooni kehtestamisel ka n.ö „puhastav“ efekt.

Mõju olulisus: Mõju teenuseosutajale, kes peab taotlema tegevusluba, on kindlasti olemas. Halduskoormuse tõus ja täiendava ressursi vajadus, nii rahaline kui inimressurss. Samas üldises plaanis ei ole käesoleva seaduse kohaldumisaslasse kuuluvaid teenuseosutajaid võrreldes kogu ettevõtete arvuga väga palju. Lisaks nende mahud on veel võrreldes kogu finantssektori mahtudega siiski väikesed. Üldise mõjuna võib välja tuua, et kehtestatavad nõuded tagavad võrdsema konkurentsiolukorra erinevate investeerimisteenuste osutamise turul.

Lisaks tasub märkida, et eelnõu võib mõjutada selle sektori arengut ka selgelt positiivses suunas. Seda eelkõige põhjusel, et eelnõuga kaasnevate nõuete tõttu võivad investorid senisest rohkem usaldada investeerimist antud valdkonda (ehk on valmis rohkem panustama nendesse projektidesse), mis võib kaasa tuua üldise teenuste mahu kasvu (samas teenuseosutajate püsikulud ei peaks sellises proportsioonis kasvama).

6.1.2. Majanduslik mõju rahastuse taotlejale

Sihtrühm: Kõik isikud, kes soovivad rahalisi vahendeid taotleda eelnõu kohaldamisulatusse kuuluvate teenuseosutajate vahendusel. Rahastuse taotlejad võivad olla nii füüsilised kui ja juriidilised isikud. Juhul kui rahastuse taotleja on samal ajal ka investeerimisinstrumentide vahendamise teenuse osutaja, siis tuleb arvesse võtta ka seda mõju, mida on käsitletud eelmises punktis.

Juriidiliste isikute osakaal rahastuse taotlejatest on hinnanguliselt suurem (mahtude mõttes). Füüsilised isikud osalevad rahastuse taotlejatena eeskätt tarbijakrediidi ühisrahastuses. Füüsilistele isikutele aga käesoleva seadusega mõju puudub, nende suhtes jääb jätkuvalt kehtima võlaõigusseaduses sätestatud nn kaitserežiim.

Eesti Panga andmetel on viimase 5 aasta jooksul läbi ühisrahastusplatvormide kaasatud ca 900 miljonit eurot. Samas puudub statistika kui palju ettevõtjaid on läbi nende rahastust saanud. Üldiselt võib ilmselt öelda, et see on päris märkimisväärne ettevõtjate arv. Seega on majanduslik mõju ka edaspidi rahastuse taotlejatele üpris oluline, kuna ühisrahastus on selge alternatiiv rahastuse saamiseks võrreldes kõige klassikalisema rahastusviisi – pangalaenuga.

Mõju ulatus: Ühisrahastus võimaldab isikutel (käesoleva eelnõu mõistes juriidilistel isikutel) kaasata kapitali ja on alternatiivseks kapitali kaasamise vahendiks nõ klassikalistele finantsteenustele (eelkõige pangalaenudele). Eelnõuga ette nähtud nõuded tagavad aga võrdsema „mänguruumi“ ja annavad selge kindlustunde ka rahastuse taotlejatele, kelle jaoks on ühisrahastusteenuse osutajad otsesed koostööpartnerid. Eelnevat võib pidada positiivseks mõjuks.

Samas kaasnevad ka juriidilistest isikutest rahastuse taotlejatele mitmed uued nõuded eelnõuga. Näiteks peavad rahastuse taotlejad hakkama edaspidi põhjalikumalt kirjeldama äriprojekti vastavalt ühtsele standardile, mille tarbeks raha kaasatakse (tuleb koostada põhiteabedokument). Ühelt poolt peaks see tõstma rahastatavate projektide kvaliteeti ja seeläbi tõstma ka investorite kindlustunnet. Teiselt poolt tähendab see täiendavaid kulusi rahastuse taotleja jaoks. Lisaks tuleb avalikustada teave investeerimisinstrumendiga seotud riskide suurenemise või realiseerimise kohta, mis annab samuti investoritele olulist infot.

Samuti tuleb arvestada, et kui rahastuse taotleja rikub käesoleva eelnõuga ette nähtud nõudeid (nt ei ole koostanud korrektselt põhiteabedokumenti või annab seoses sellega ebaõiget infot), siis võib Finantsinspeksioon teda sanktsioneerida väärteomenetluse korras kuni 400 000 euro ulatuses. Põhiteabedokumendi registreerimisel Finantsinspeksioonis tuleb lisaks maksta ka menetlustasu (põhiteabedokumendi registreerimise kohustus kaasneb üksnes nõ suurte emissioonidega).

Mõju avaldumise sagedus: Mõju avaldub iga kord, kui rahastuse taotleja soovib eelnõu kohaldamisulatusse kuuluvate teenuseosutajate vahendusel rahalisi vahendeid taotleda ning raha kaasamine peab toimuma vastavalt eelnõus sätestatud eeskirjadele.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Ühisrahastusteenuse osutajad peavad hakkama edaspidi põhjalikumalt hindama rahastuse taotlejaga seonduvaid projekte, mistõttu võib juhtuda, et mõni rahastuse taotleja edaspidi läbi ühisrahastuse vahendeid kaasata ei saa. Seda riski võib pidada siiski väikeseks.

Mõju olulisus: Kuna rahastuse taotlemine on võimalus, mitte kohustus, võib eelnõu mõju rahastuse taotlejale pidada väikeseks.

6.1.3. Majanduslik mõju investoritele

Sihtrühm: kõik praegused ja tulevased investorid.

Vastavalt teenusepakkujatelt saadud andmetele oli 2018. aasta alguses investeerinud ühisrahastusse ligikaudu 13 000 Eesti investorit.⁶⁵ Käesolevaks ajaks on oma raha paigutanud ühisrahastusse hinnanguliselt 30 000 – 40 000 eestlast, mis on võrreldav börsinvestorite arvuga.⁶⁶ Seega on toimunud viimaste aastatega ühisrahastuse populaarsuse hüppeline kasv jaeinvestorite seas.

Tulevased investorid on kõik potentsiaalsed isikud, kel võib avalduda soov ühisrahastuse projektidesse investeerida. Võttes arvesse ka rahatarkuse edendamise eesmärke Eestis, siis potentsiaalsete investorite

⁶⁵ Investeeri, LHV ajakiri nr 4/2018, lk 12.

⁶⁶ Postimees, <https://leht.postimees.ee/7123356/uhisrahastajad-pistavad-rinda-oma-ajaloo-esimese-kriisiaastaga>.

ring iga aastaga järjest suureneb. Alustavatele investoritele võib ühisrahastus tunduda ka arusaadavam, kui näiteks aktsiatesse investeerimine.

Mõju ulatus: Eelnõu võib mõjutada isikute investeerimiskäitumist, kuivõrd regulatsioonide ja finantsjärelevalve alla kuuluvaid teenuseosutajaid usaldatakse rohkem, mistõttu on isikud valmis rohkem ka oma rahalisi vahendeid vastavatesse projektidesse investeerima. Majandusliku heaolu tõus, kuivõrd usaldusväärsel platvormidel investeerimise korral on suurem tõenäosus oma rahalisi vahendeid kasvatada. Investorite rahalised vahendid on rohkem kaitstud.

Investorite testimine ja riskihoiatuse esitamine tagab, et investor on teadlik, ei investeerimisinstrument ei pruugi olla talle sobiv, sealhulgas kui esineb risk, et investor investeerib üle oma kahju kandmise võime.

Eelnõu reguleerib ka investoritele kahju hüvitamist juhul kui investoritele on antud eksitavat või ebaõiget teavet (juhul kui põhiteabedokument sisaldab ekslikku teavet). Ehk nähakse ette selged alused, mis juhul on investoritel võimalik sellist kahju hüvitamist nõuda.

Mõju investoritele on oluline, kuna „petuskeemile“ üles ehitatud teenuste osutajad peaksid ühisrahastusmudelit kasutades nägema palju rohkem vaeva, et „lihtsat“ raha saada. On väga vähe tõenäoline, et halbade kavatsustega ettevõtjad hakkavad tegevusluba taotlema. See omakorda tagab teenuse kasutajatele turvalisuse, paraneb ka teenuseosutaja ja rahastuse taotleja vastastikune usaldus. Investoritele hakatakse edaspidi andma rohkem asjaomast teavet ja oluline info jõuab investoriteni kiiremini. Investorile kaasnevaid mõjusid võib hinnata positiivseks.

Otseselt mingeid uusi kulusid eelnõuga investorite jaoks ei kaasne.

Mõju avaldumise sagedus: Kuivõrd teenuseosutaja peab vastama nõuetele igal ajahetkel, siis mõju avaldub ka investorile iga kord, kui ta soovib oma rahalisi vahendeid teenuseosutaja vahendusel erinevatesse projektidesse paigutada.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Ebasoovitavate mõjudena on välja toodud mitteteadliku investori testimisnõuded. Ehk enne, kui mitteteadlik investor saab teha ühisrahastusplatvormil tehingu, peab teenuseosutaja hindama, kas investori teadmised ja kogemused on piisavad asjaomasesse instrumenti investeerimiseks. Samas kaasneb ebapiisavate teadmiste või kogemuse korral üksnes hoiatusteade, millega investor peab tutvuma ja sellest arusaamist kinnitama, kuid see ei takista siiski investeringu tegemist. Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk on seega väike. Paratamatult jääb alles risk, et vaatamata regulatsioonile mõned projektid lähevad halvaks ja ebaõnnestuvad ehk realiseerub klassikaline investeerimiskriis. Eelnõu üheks eesmärgiks on kehtestada nõudeid, et sellised olukorrad oleksid pigem harv nähtus. Samuti võivad investeringu tasuvused muutuda madalamaks, kuna teenuseosutajale tekivad regulatsiooni nõuete järgimisega täiendavad kulud, siis võib olla, et tootlused langevad.

Mõju olulisus: Uue regulatsiooniga tõhustatakse investorkaitse nõudeid ja mõju võib pidada positiivseks.

6.1.4. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: Punktides 6.1.1–6.1.3. nimetatud sihtrühmad.

Mõju ulatus: Eelnõu mõjutab teenuseosutajates isikute tööle võtmist ja juhatuse liikmete määramist või tagasikutsumist, kuna nähakse ette nõuded juhtorgani liikmetele ja töötajatele. Pärast seaduse vastusvõtmist ei pruugi juba tegutsevas ettevõttes olevad isikud vastata töötaja ja juhtorgani liikme nõuetele, mis võib tähendada näiteks töösuhete lõpetamist või juhatuse liikme tagasikutsumist.

Kui teenuseosutamine on regulatsiooni ja järelevalve all, siis väheneb risk, et isikud investeerivad oma vahendeid ebausaldusväärsetesse ettevõtetesse, misjärel nad võivad oma vahenditest ilma jääda ja langeda seetõttu rahalistesse raskustesse, sealhulgas langeda alla vaesuspiiri.

Mõju avaldumise sagedus: Ilmselt selgub uute töökohtade loomise vajadus seaduse rakendamise alguses.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Eelnõu võib kaasa tuua teatud ettevõtete äritegevuse lõpetamise, kes ei ole võimelised taotlema tegevusluba, mistõttu mõjutab see negatiivselt ka tööhõivet (töötuks jäämise oht). Samas võib anda tegevusluba n.ö kvaliteedimärgise, mille alusel on ettevõtjal hõlpsam oma tegevust laiendada ja seetõttu tekib vajadus ka täiendavate töökohtade loomiseks.

Mõju olulisus: Uute töökohtade arvu tõus on Eesti üldise tööhõive kõrval pigem väike.

6.2. Krüptovarade pakkumise, sealhulgas virtuaalvääringu teenuse osutamise mõju

6.2.1. Majanduslik mõju teenuseosutajale

Sihtrühm: Virtuaalvääringu teenuse osutajad:

- hinnanguliselt tegutseb käesoleval ajal ligikaudu 444 virtuaalvääringu teenuse osutajat. Number on pidevas muutumises, kuna ühelt poolt võetakse tegevuslubasid ära, teiselt poolt antakse välja.
- Aastatel 2018–2019 suurenes Eestis tegevusluba taotlenud virtuaalvääringu teenuse osutajate arv väga kiiresti (2017–2019 väljastati virtuaalvääringu teenuste tegevuslubasid enam kui 1300 ettevõttele), sest Eesti oli üks esimesi Euroopa riike, kus virtuaalvääringu teenuste osutamisele kehtestati tegevusloakohustus.

Turgu võimaldas olulisel määral nõ korrastada 10.03.2020 jõustunud RahaPTS-i muudatused, mille tulemusena tunnistatud suur osa tegevuslube RABi poolt kehtetuks. See oli valdavalt tingituna asjaolust, et kehtiva tegevusloaga ettevõtted pidid end viima 10.03.2020 jõustunud nõuetega vastavusse hiljemalt 01.07.2020, kuid seda ei teinud.

RABi uuringu raames intervjueritud PPA küberkuritegude uurija töi välja, et virtuaalvääringute kasutamine kuritegelikes skeemides on Eestis levinud, suur osa n-ö kuritegeliku keskkonna arveldamistest toimub virtuaalvääringutes ning ka kuritegude ettevalmistamise faasis kasutatakse palju virtuaalvääringuid. Küberkuritegude vaates kasutatakse virtuaalvääringuid peaaegu kõikide kuriteoliikide puhul, üht või paari domineerivat kuriteoliiki ei ole võimalik küberkuritegude uurija sõnul võimalik esile tuua, kuid väga levinud on näiteks igasuguse kuritegevuslikuks otstarbeks kasutatava taristu (nt pahavara kontrollserverite) või kuritegelike teenuste (nt varastatud andmete, pahavara lähtekoodide ostmine) eest tasumine krüptorahaga, aga ka lunaraha nõudmine krüptorahas.⁶⁷

Mõju ulatus: Seaduse vastuvõtmine mõjutaks kõiki täna Eestis tegevusloa saanud virtuaalvääringu teenuse osutajaid, kuivõrd neil on vajalik oma tegevus vastavusse viia käesolevas seaduses sätestatuga, st taotleda tegevusluba Finantsinspeksioonilt ning kohaldada seaduses toodud nõudeid oma igapäevases äritegevuses.

Mõju avaldumise sagedus: Teenuseosutaja peab vastama õigusaktides esitatud nõuetele igal ajahetkel. Teenuseosutaja halduskoormuse kasv võib olla suurem eelkõige tegevuse algusfaasis, st tegevusloa taotlemise protsessi ajal, kui võib vaja minna mh õigusnõustaja ja sõltumatu eksperdi abi tehnoloogiliste lahenduste ja küberturvalisuse tagamise kohta, mis on taotlejale täiendav kulu. Uus regulatsioon tähendab ka teenuseosutaja püsikulude suurenemist. Teenuse osutamise ajal on mõju avaldamise sagedus pidev, kuivõrd teenuseosutaja tegevus peab igal ajal olema vastavuses eelnõus kavandatud nõuetega.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Seaduse vastuvõtmisel võivad tõenäoliselt paljud käesoleval hetkel tegutsevad ettevõtjad oma tegevuse lõpetada (vt ka sotsiaalne mõju). Samas võib käesoleval ajal tegutseda virtuaalvääringu teenuse osutamise sektoris ka ettevõtjaid, kelle eesmärgiks ei ole tegelikult virtuaalvääringu teenuse pakkumine (st pakutakse ka teenuseid, mille jaoks ei ole ettevõtjale

⁶⁷ <https://www.politsei.ee/files/Rahapesu/virtuaalvaearingu-teenuse-pakkujate-uuring.pdf?9fd7e5611b>, lk 19.

tegevusluba väljastatud) ja reaalne tavapärane äritegevus, mistõttu võib olla regulatsiooni kehtestamisel ka n.ö „puhastav“ efekt.

Mõju olulisus: Mõju isikutele, kes peavad taotlema Finantsinspeksioonilt tegevusloa, on kindlasti olemas. Halduskoormuse tõus ja täiendava ressursi vajadus, nii rahaline kui inimressurss. Täna tegutseb virtuaalvääringu teenuste pakkumise turul suurusjärgus 444 ettevõtjat ning puudub täpne ülevaade nende tegevuse tegelike mahtude kohta. Eelnõuga luuakse ühetaolised alused teenuse osutamise nõuetele, mis peaks tagama parema klientide kaitse ning võrdsema konkurentsiolekorra vastavas sektoris.

6.2.2. Majanduslik mõju investorile

Sihtrühm: Kõik krüptovarade sektoris tegutsevad (Eesti) investorid.

Mõju ulatus: Täpset mõju on siin keeruline hinnata kuna võimalike investorite/klientide arv on teadmata (ka suurusjärku on keeruline hinnata). Samas rakendub käesolevaga investorile ka positiivne majanduslik mõju näiteks seeläbi, et teenuseosutaja on kohustatud rakendama investori vara hoidmisele senisest rangemaid nõudeid, vältima huvide konflikti, avalikustama hinnateabepoliitika, jms – mis kõik peaks looma paremad võimalused investeerimisprotsessi paremaks toimimiseks ning selleks, et investor tegelikult temale lubatud krüptovara (või teenuse) ka edukalt kokkulepitud hinnaga saaks.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Keskkriminaalpolitsei näeb seoses virtuaalvaluutadega peamiselt kaht riski: 1) kelmuse risk (sageli seoses investeerimisega) ja 2) rahapesurisk. Kelmuse risk on rohkem esiplaanil, kuna selle kohta on praeguseks rohkem praktilisi näiteid: Eestile on tulnud hulgaliselt õigusabitaotlusi juhtumites, kus virtuaalvääringu teenusepakkujad on toime pannud kelmusi. Nii õigusabikoostöö kaudu kui ka Eesti kohtumenetlustes on kinnitust leidnud virtuaalvääringute kasutamine rahapesuks.⁶⁸ Käesoleva eelnõuga püütakse viidatud probleemkohti vähendada, kuid täielikult seda välitada ei ole võimalik.

Seaduse vastuvõtmisel võib mõni käesoleval hetkel tegutsev ettevõtja tegevuse lõpetada (vt ka sotsiaalne mõju). Samas võib käesoleval ajal tegutseda virtuaalvääringu teenuse osutamise sektoris ka ettevõtjaid, kelle eesmärgiks ei ole tegelikult virtuaalvääringu teenuse pakkumine (st pakutakse ka teenuseid, mille jaoks ei ole ettevõtjale tegevusluba väljastatud) ja reaalne tavapärane äritegevus, mistõttu võib olla regulatsiooni kehtestamisel ka n.ö „puhastav“ efekt.

Mõju olulisus: Uue regulatsiooniga tõhustatakse krüptovarade teenuste klientide kaitse nõudeid ja mõju võib pidada positiivseks.

6.2.3. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: Punktides 6.2.1 – 6.2.2 nimetatud sihtrühmad.

Mõju ulatus: Eelnõu mõjutab isikute tööle võtmist ja juhatuse liikmete määramist või tagasikutsumist, kuna nähakse ette nõuded juhtorgani liikmetele ja töötajatele. Pärast seaduse vastuvõtmist ei pruugi juba tegutsevas ettevõttes olevad isikud vastata töötaja ja juhtorgani liikme nõuetele, mis võib tähendada näiteks töösuhete lõpetamist või juhatuse liikme tagasikutsumist.

Kui teenuseosutamine on finantsjärelevalve all, siis väheneb risk, et isikud investeerivad oma vahendeid ebausaldusväärsetesse ettevõtetesse, misjärel nad võivad oma vahenditest ilma jääda ja langeda seetõttu rahalistesse raskustesse, sealhulgas langeda alla vaesuspiiri.

Mõju avaldumise sagedus: Ilmselt selgub uute töökohtade loomise vajadus seaduse rakendamise alguses.

⁶⁸ <https://www.politsei.ee/files/Rahapesu/virtuaalvaearingu-teenuse-pakkujate-uuring.pdf?9fd7e5611b>, lk 19.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Eelnõu võib kaasa tuua teatud ettevõtete äritegevuse lõpetamise, kes ei ole võimelised taotlema tegevusluba, mistõttu mõjutab see negatiivselt ka tööhõivet (töötuks jäämise oht). Samas võib anda tegevusluba n.ö kvaliteedimärgise, mille alusel on ettevõtjal hõlpsam oma tegevust laiendada ja seetõttu tekib vajadus ka täiendavate töökohtade loomiseks.

Mõju olulisus: Uute töökohtade arvu tõus on Eesti üldise tööhõive kõrval pigem väike.

6.3. Mõju Finantsinspeksioonile

Sihtrühm: Finantsinspeksioon, milles töötab 2021. aasta seisuga ca 100 inimest.

Mõju ulatus: Finantsinspeksiooni halduskoormus võib tõusta märkimisväärselt, kuna järelevalvesubjektide arv suureneb (vt punktide 7.1.1. ja 7.2.1.sihtrühma suurus), mis võib tähendada ka täiendavate inim- ja rahaliste ressursside kaasamist Finantsinspeksiooni töösse. 2020. aastal oli Finantsinspeksiooni töötaja keskmine palk 2876 eurot, kuid uute töötajate mõju Finantsinspeksiooni eelarvele sõltub töötajate arvust. Hinnanguliselt võib käesolev eelnõu tähendada Finantsinspeksiooni jaoks ca 5 – 10 uue töötaja palkamist.

Finantsinspeksiooni eelarvet mõjutab positiivselt menetlustasudest ja järelevalvetasudest laevuvad summad.

Mõju avaldumise sagedus: seaduse rakendumise alguses avaldub suurem mõju, kui kõik sihtrühma kuuluvad teenuseosutajad hakkavad tegevusluba taotlema. Edaspidi on mõju pidev, kuna Finantsinspeksioon teostab finantsteenuste järelevalvet igapäevaselt.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Ebasoovitavate mõjudena võib näha üsna mahukat tegevuslubade väljastamise menetlust 2022. aastal.

Mõju olulisus: Mõju on keskmise tähtsusega.

6.4. Mõju Rahapesu andmebüroole (RAB)

Sihtrühm: Rahapesu Andmebüroo, milles töötas 2020. aasta seisuga 32 inimest.

Mõju ulatus: Mõju peamiseks ulatuseks tuleb pidada seda, et järelevalve teostamine virtuaalvääringu teenuse osutajate üle läheb väljapoole RAB-i pädevust. Nimetatud mõju võib pidada oluliseks, kuivõrd RAB-i tegevus täna on suuresti suunatud virtuaalvääringu teenuse osutajatega seotud tegevuslubade menetlemisele ning vastava sektori ettevõtjate üle kontrolli teostamisele.

2020. aastal tunnistas RAB kehtetuks kokku 1808 virtuaalvääringu teenuse pakkumise tegevusluba. Nende seas oli 929 virtuaalvääringu raha vastu vahetamise tegevusluba, 868 rahakotiteenuse luba (puudutatud ettevõtteid oli siiski vähem, sest enamikul loa kaotanud ettevõtetest oli korraga nii virtuaalvääringu vahetusteenuse kui ka rahakotiteenuse tegevusluba) ja 11 juhul kaotasid tegevusloa vastsed virtuaalvääringu teenuse pakkujad (alates 2020. aasta märtsist kasutatakse seda teenuse üldmõistena).

Eelnevast tulenevalt võib eeldada, et peamise mõjuna väheneb oluliselt RAB-i töökoormus.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Töökoormuse vähenemise tõttu võib vajada analüüsimist, kas RAB-i struktuuriüksustes on vajalik teha muudatusi. Samas kuna RAB kuulub nüüd Rahanduministeeriumi haldusalasse, mistõttu on juba ulatuslikud muudatused töö ümberkorraldustega toimunud ja eelnõuga kaasnevad mõjud on suures plaanis väikesed.

Mõju olulisus: Mõju on väike.

6.5. Muud mõjud

Regulatsioonil puudub mõju välissuhetele, elu- ja looduskeskkonnale ning regionaalarengule.

6.6. Kokkuvõtte mõjudest

Ühisrahastusturg on küll viimastel aastel väga kiiresti kasvanud kuid võrreldes muu finantssektoriga (eelkõige pangandusega) on tee veel suhteliselt väikene. Siiski mõned ühisrahastusteenuse osutajad omavad käesoleval ajal tegevusluba, nt kredidivahendaja oma. Ehk osaliselt ei tohiks enam käesoleva seaduse rakendamine olla nende suhtes koormav kuna nad on juba Finantsinspeksiooni järelevalve all.

Samas mitmed käesoleval ajal teenust pakkuvaid ühisrahastusteenuse osutajaid, keda on arvestuslikult ca 20 ringis, peavad oma tegevuse uute nõuetega vastavusse viima.

Krüptovaradega seotud teenuste osutajatel ja virtuaalvääringu teenuse pakkujatel kulub eelduslikult võrreldes ühisrahastusteenuse osutajatega rohkem täiendavat tööjõudu ja kapitali, et oma tegevus viia kooskõlla seaduses sätestatud nõuetega. Seda põhjusel, et seni ei ole nad üldse Finantsinspeksiooni järelevalve alla kuulunud. Teisalt vastavate teenuste klientidele rakenduks eelduslikult senisest tunduvalt tõhusam ja parem investori kaitse.

Ettevõtjatest rahastuse taotlejad: ettevõtetest rahastuse taotlejatele suures plaanis midagi ei muutu, kuivõrd juba täna on neil võimalik läbi ühisrahastusteenuse osutajate vahendeid kaasata. Uue regulatsiooniga tekivad projektide valimise kriteeriumid, mida ühisrahastusteenuseosutaja peab edaspidi arvestama hakkama. Siiski teatud kohustused kaasnevad ka uue seadusega neile – eelkõige tuleb rahastuse taotlejal anda ühisrahastusteenuse osutajale õiget ja selget teavet investimisprojekti vastavalt seaduses sätestatule, hetkel ei ole sellisel kujul info andmine regulatiivselt nõ standardiseeritud.

Investorid: paranevad investorkaitse nõuded, sh teave projektide kohta muutub hõlpsamini kättesaadavaks ja selgemaks, sellele tekivad ühetaolised nõuded, mis võimaldab investoril paremini ühisrahastusprojekte omavahel võrrelda.

Kokkuvõttes paraneb investorite jaoks kindlus, et nende vahendid on nõ piisavalt kaitstud. Ühisrahastusteenuste osutajad, muude investimisinstrumentide vahendajad ja virtuaalvääringu teenuse osutajad peavad edaspidi teenuse osutamiseks taotlema Finantsinspeksioonilt tegevusloa, mis tähendab suuremat kontrolli sektori üle ja vähendab omakorda võimalikke pettuse juhtumeid.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisel puuduvad mõjud riigi ja kohaliku omavalitsuste tegevustele. RABi tegevuslubade väljastamise maht väheneb ja seega ka halduskoormus.

8. Rakendusaktid

1. Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määruse, milles täpsustatakse Finantsinspeksioonile esitatavaid käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmeid ja dokumente (§ 20 lg 3).
2. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada täpsemad nõuded teenuseosutaja juhtorganite liikmete ja töötajate erialastele teadmistele, oskustele ning kogemustele (§ 27 lg 11).
3. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada sise-eeskirjadele esitatavad täpsemad nõuded (§ 30 lg 5).
4. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada täiendavalt avalikustamisele kuuluvate andmete loetelu, aruannete vormid ja koostamise meetoodika ning avalikustamise tähtajad (§ 43 lg 6).
5. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada täiendavad tehingute kohta käivate andmete avalikustamise nõuded, sealhulgas käesoleva §-i lõikes 1 nimetatud andmete avalikustamise sageduse (§ 48 lg 3).
6. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada täiendavad nõuded ettenägematute kulude reservi moodustamise ja haldamise tingimustele ning reserviga seotud riskihoiatustele (§ 51 lg 4).
7. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada täiendavad nõuded investimisinstrumendi tulususe või tootluse garanteerimisele või tagasiostugarantii rakendamisele, sealhulgas garantiifondi tingimuste kohta (§ 52 lg 6).

8. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada täpsemad nõuded eelseadistatud investeerimise, eelkõige volituse andmisel kasutatavate kriteeriumite ja investorile asjakohase teabe andmise kohta (§ 53 lg 8).
9. Täpsemad nõuded põhiteabedokumendile ja selles sisalduvate andmete loetelule kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega (§ 54 lg 11).
10. Valdkonna eest vastutav minister võib oma määrusega kehtestada turumanipulatsiooni iseloomuga käitumise tunnuste ja turumanipulatsiooni tuvastamisel arvestatavate asjaolude näidisloetelu ning üldised tunnustatud tavad (§ 63 lg 4).
11. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada täpsemad nõuded kaebuste käsitlemisele ja standardiseeritud kaebuse esitamise dokumendipõhjale (§ 64 lg 8).
12. Valdkonna eest vastutav minister võib oma määrusega kehtestada küberturvalisusega seotud riskide juhtimisele täpsemad nõuded (§ 67 lg 6).
13. Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestada määrusega täiendavad registri pidamise nõuded (§ 70 lg 4).
14. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada täpsemad nõuded investeerimistokeni registripidamisele (§ 71 lg 6).
15. Majandusaasta püsivate üldkulude arvutamise põhimõtted kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega (§ 73 lg 5).
16. Valdkonna eest vastutav minister võib määrusega kehtestada teenuseosutajale täpsemad vara hoidmise nõuded (§ 74 lg 7).
17. Finantsinspektsioonile esitavate aruannete sisu, vormid, koostamise meetodika ja esitamise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega (§ 76 lg 6).

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2022. aasta 1. aprillil.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu on varasemalt esitatud kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Siseministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks Finantsinspektsioonile, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Eesti Pangale, Rahapesu Andmebüroole, Kaitsepolitsei Ametile, MTÜ FinanceEstonia'le, Eesti Pangaliidule, Politsei- ja Piirivalveametile, Nasdaq Tallinna Börsile, Eesti Advokatuurile, Eesti Krüptoraha Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Notarite Kojale ning Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile.

Käesolevaga esitatakse eelnõu kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile.

EL õiguse vastavustabelid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2020/1504 ja Eesti õigusaktide vastavustabel

EL õigusakti norm	EL õigusakti normi ülevõtmise kohustus	EL õigusakti normi sisuliseks rakendamiseks kehtestatavad riigisisised õigusaktid	Kommentaariid
Artikkel 1	jah	VPTS § 1 lg 2	Viidatud normi kohaselt lisatakse direktiivi 2014/65/EL, mis on Eestis üle võetud väärtpaberituruseadusega, artikli 2 lõikesse 1 järgmine punkt: „p)Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503 ^(*) artikli 2 lõike 1 punktis e määratletud ühisrahastusteenuse osutajate suhtes.
Artikkel 2 punkt 1	ei	Direktiiv tuleb viidatud ajaks riigisisesse õigusesse üle võtta. Eelnõu jõustumisaeg on kehtestatud 1. juuliks 2021.	Tegemist on sättega, mis kehtestab liikmesriikidele direktiivist tulenevate sätete ülevõtmistähtaaja. Selle kohaselt liikmesriigid võtavad vastu direktiivi (EL) 2020/1504 artikli 1 järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid ja avaldavad need hiljemalt 10. maiks 2021. Kõnealuseid norme tuleb kohaldada alates 10. novembrist 2021.
Artikkel 2 punkt 2	ei	-	Tegemist on sättega, mis kehtestab liikmesriikidele kohustuse edastada Euroopa Komisjonile ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvele direktiivi ülevõtvate riigisiseste sätete teksti.
Artikkel 3	ei	-	Sätetab direktiivi jõustumise.
Artikkel 4	ei	-	Sätetab direktiivi adressaadid.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503 ja Eesti õigusaktide vastavustabel

EL õigusakti norm	EL õigusakti normi ülevõtmise kohustus	EL õigusakti normi sisuliseks rakendamiseks kehtestatavad riigisisised õigusaktid	Kommentaariid

Artikkel 29 lõige 1	jah	eelnõu § 87 lõige 6	Viidatud artikli kohaselt määravad liikmesriigid pädevad asutused, kes vastutavad käesolevas määruuses sätestatud ülesannete ja kohustuste täitmise eest, ning teavitavad sellest ESMAt.
Artikkel 34 esimene lause	ei	-	Viidatud artikli kohaselt teatavad liikmesriigid komisjonile ja ESMA-le oma õigus- ja haldusnormid, millega määruse VI peatükki (pädevad asutused ja esma) rakendatakse, sealhulgas asjaomased kriminaalõigusnormid, hiljemalt 10. novembriks 2021. Tegemist on sättega, mis kehtestab liikmesriikidele kohustuse edastada Euroopa Komisjonile ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvele määrust ülevõtvate riigisiseste sätete teksti.
Artikkel 34 teine lause	ei	-	Liikmesriigid teatavad põhjendamatu viivitusega komisjonile ja ESMA-le kõnealuste normide hilisematest muudatustest. Tegemist on sättega, mis kehtestab liikmesriikidele kohustuse edastada Euroopa Komisjonile ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvele määrust ülevõtvate riigisiseste sätete teksti, kui need muutuvad seaduse vastuvõtmise järel.
Artikkel 39 lõige 1 punktid a ja b	jah	eelnõu § 109	Säte kohustab liikmesriike tagama pädevatele asutustele riigisisese õiguse kohaselt õiguse määrata halduskaristusi ja võtta muid sobivaid haldusmeetmeid, mis peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.
Artikkel 39 lõike 1 viimane lõik	ei	-	Liikmesriigid teevad esimeses ja teises lõigus osutatud õigusnormid komisjonile ja ESMA-le üksikasjalikult teatavaks hiljemalt 10. novembriks 2021. Nad teavitavad komisjoni ja ESMAt viivitamata kõigist õigusnormide hilisematest muudatustest. Tegemist on sättega, mis kehtestab liikmesriikidele kohustuse edastada Euroopa

			Komisjonile ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvele määrust ülevõtvate riigisiseste sätete teksti, mh ka siis, kui need muutuvad seaduse vastuvõtmise järel.
Artikkel 39 lõige 2	jah	Vt alljärgnevaid lahtreid.	Viidatud sätte kohaselt peavad liikmesriigid tagavama kooskõlas oma riigisisese õigusega, et pädevatel asutustel on lõike artikli 39 1 esimese lõigu punktis a osutatud õigusrikkumiste eest õigus kohaldada vähemalt järgmisi halduskaristusi ja muid haldusmeetmeid:
Artikkel 39 lõige 2 punkt a	jah	eelnõu § 87 lg 7	a) avalik teadaanne, milles märgitakse ära õigusrikkumise eest vastutava füüsilise või juriidilise isiku nimi ja õigusrikkumise laad;
Artikkel 39 lõige 2 punkt b	jah	eelnõu § 87 lg 3 p 5 ja § 95	b) ettekirjutus, millega nõutakse, et füüsiline või juriidiline isik lõpetaks õigusrikkumisena käsitatava tegevuse ja hoiduks selle tegevuse kordamisest;
Artikkel 39 lõige 2 punkt c	jah	eelnõu § 18, § 27 lg 1 ja lg 3 ja § 28 lõiked 5-6 ning § 95 lg 4 punktid 5 ja 7	c) keeld õigusrikkumise eest vastutaval juriidilise isiku juhtorgani liikmel või muul õigusrikkumise eest vastutaval füüsilisel isikul ühisrahastusteenuse osutajates juhtimisülesandeid täita;
Artikkel 39 lõige 2 punkt d	jah	eelnõu § 98	d) maksimaalne haldustrahv, mis on vähemalt sama suur kui kahekordne kasu, mis saadi õigusrikkumise tulemusel, mille puhul on võimalik kasu kindlaks määrata, isegi kui see ületab punktis e sätestatud maksimumsummasid;
Artikkel 39 lõige 2 punkt e	jah	eelnõu § 98	e) juriidilise isiku puhul maksimaalne haldustrahv vähemalt 500 000 eurot või liikmesriigis, mille rahaühik ei ole euro, vastav summa omavääringus 9. novembri 2020. aasta seisuga või kuni 5 % selle juriidilise isiku aastasest kogukäibest vastavalt kõige värskemale finantsaruandele, mille juhtorgan on kinnitanud. Kui juriidiline isik on emaettevõtja või selle emaettevõtja tütarettevõtja, kes peab koostama konsolideeritud

			<p>finantsaruandeid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2013/34/EL, (23) siis on asjakohane aastane kogukäive vastavalt liidu asjakohastele raamatupidamisalastele õigusaktidele aastane kogukäive või vastav tululiik viimase kättesaadava konsolideeritud finantsaruande järgi, mille on kinnitanud kõrgeima tasandi emaettevõtja juhtorgan;</p>
Artikkel 39 lõige 2 punkt f	jah	eelnõu § 98	<p>füüsilise isiku puhul maksimaalne haldustrahv vähemalt 500 000 eurot või liikmesriigis, mille rahaühik ei ole euro, vastav summa omavääringus 9. novembri 2020. aasta seisuga.</p>
Artikkel 39 lõige 3	ei	eelnõu 12. peatükk	<p>Liikmesriigid võivad õigusrikkumise eest vastutavate füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes ette näha täiendavaid karistusi või meetmeid ning suuremaid haldustrahve, kui on sätestatud käesolevas määruses.</p>
Artikkel 41	jah	HMS nõuded	<p>Liikmesriigid tagavad, et käesoleva määruse alusel vastu võetud otsused on asjakohaselt põhjendatud ja nende peale võib esitada kaebuse kohtule. Samuti kehtib kohtule kaebuse esitamise õigus, kui otsust ei tehta kuue kuu jooksul alates kõiki nõutud andmeid sisaldava tegevusloa taotluse esitamist.</p>
Artikkel 48	ei	eelnõu rakendussätted	<p><i>Artikkel 48</i> Üleminekuperiood ühisrahasusteenuste osutamiseks kooskõlas riigisisese õigusega 1. Ühisrahasusteenuse osutaja võib kooskõlas kohaldatava riigisisese õigusega jätkata käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluvate ühisrahasusteenuste osutamist kuni 10. novembrini 2022 või kuni neile antakse artiklis 12 osutatud tegevusluba, olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem.</p>

			<p>2. Käesoleva artikli lõikes 1 osutatud üleminekuperioodi jooksul võivad liikmesriigid kehtestada lihtsustatud tegevusloa andmise korra üksustele, kellel on käesoleva määruse jõustumise ajal riigisisese õiguse kohane luba osutada ühisrahastusteenuseid. Pädevad asutused tagavad, et artiklis 12 sätestatud nõuded on täidetud enne sellise lihtsustatud korra kohaselt loa andmist.</p> <p>3. Hiljemalt 10. maiks 2022 hindab komisjon pärast ESMAga konsulteerimist käesoleva määruse kohaldamist ühisrahastusteenuse osutajate suhtes, kes osutavad ühisrahastusteenuseid üksnes riigi tasandil, ning käesoleva määruse mõju riiklike ühisrahastusturgude arengule ja rahastamisele juurdepääsule. Selle hinnangu põhjal on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 44 vastu delegeeritud õigusakte, et pikendada käesoleva artikli lõikes 1 osutatud ajavahemikku ühe korra 12-kuulise ajavahemiku võrra.</p>
Artikkel 50 lõige 1	jah	Võetakse üle asjaomase eriseadusega (<i>rikkumisest teavitaja kaitse seadus</i>), mis käesoleval ajal on justiitsministeeriumi poolt ettevalmistamisel.	<p>Direktiivi (EL) 2019/1937 muudatuse ülevõtmine</p> <p>1. Liikmesriigid võtavad artikli 47 järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid vastu ja avaldavad need hiljemalt 10. novembriks 2021. Kui nimetatud kuupäev on varasem, kui direktiivi (EL) 2019/1937 artikli 26 lõikes 1 osutatud ülevõtmiskuupäev, lükatakse asjaomaste õigus- ja haldusnormide vastuvõtmine, avaldamine ja kohaldamine edasi kuni direktiivi (EL) 2019/1937 artikli 26 lõikes 1 osutatud ülevõtmiskuupäevani.</p>
Artikkel 50 lõige 2	ei	Edastatakse, kui asjaomane eriseadus (<i>rikkumisest teavitaja kaitse seadus</i>) on vastu võetud.	Viidatud sätte kohaselt edastavad liikmesriigid komisjonile ja ESMA-le artikliga 47 reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste

			õigusnormide teksti. Tegemist on sättega, mis kehtestab liikmesriikidele kohustuse edastada Euroopa Komisjonile ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevalvele määrust ülevõtvate riigisiseste sätete tekst.
Artikkel 51	ei	Riigisisene õigus tuleb viidatud ajaks määruse normidega vastavusse viia. EL ühisrahastusmääruse sätete ülevõtmiseks on eelnõu koostööstusele saatmise ajaks menetluses ka teine eelnõu (Finantsinspektsiooni seaduse ja teiste seaduse muutmise eelnõu; eelnõude infosüsteemi dokumendi number 21-0580/05). ÜMIVS-i üldine jõustumisaeg on kehtestatud 1. aprilliks 2022.	EL ühisrahastusmäärus jõustub kahekümnenadal päeval pärast selle avaldamist <i>Euroopa Liidu Teatajas</i> . EL ühisrahastusmäärust kohaldatakse alates 10. novembrist 2020. Viidatud määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides. Tegemist on normiga, mis sätestab määruse jõustumise ja kohaldamise ajad ning selle adressaadid.

LISA 2. Kokkuvõte krüptovarade väljatöötamiskavatsuse kohta laekunud tagasisidest

Eesti Krüptoraha Liit	VTK teemade käsitus on tervitatav, aga peaks minema veel kaugemale, sh 1) looma eraldi TOÜ - tokeniseeritud osahingu vormi; ja 2) looma lihtsa lahenduse STO/ETO-dele, et vähendada uute ettevõtjate kulusid.
Audiitorkogu	Toetavad krüptovarade reguleerimisega seotud algatust ja märgivad, et see on vajalik krüptovarade olemuse paremini mõistmiseks ja nende kohta arvestuse pidamiseks.
Coinfirm	VTK kui sellisel kujul algatus on positiivne. Soovitavad lisada krüptovaradega tehtud tehingute monitoorimise klausli seadusesse. Rakendatud juba UAE's ja Šveitsis, tuleneb FATF-i uutest soovitustest.
Eesti Pank	Toetavad VTK-s nimetatud eesmärkide lahendamist. Probleem on õiguslike garantiide vähesus ja üldise õigusselguse madal tase.
Justiitsministeerium	Eelkõige keskenduvad tagasisides äriseadustiku muutmisele. Märgivad, et osade registripidamise probleemid tuleks lahendada revisjoni raames, ja siis vaadata, et kuidas plokiahel sinna sobitub. Ei toeta eraldi võõrandamise viisi loomist.
Finantsinspeksioon	Algatus on positiivne, VTK-s käsitletud küsimused on olulised ja käsitlevad õigeid aspekte. Riskide käsitus IT-teenuste juures on jäänud tahaplaanile.
Oblicity	Algatus on positiivne, aga tundmatu kartuses tuleks vältida ülereguleerimist. Tokeni mõiste tuleks paremini lahti seletada - nt mis on bitcoin?
Eesti Pangaliit	Kui krüptovara vastab väärtpaberi või e-raha tunnustele, siis tuleks neid sellena käsitleda, mitte luua uut raamistikku. Vastasel juhul kerkivad esile uued varaklassid.
Rahapesu Andmebüroo	Toetab krüptoühingute tegevuse efektiivsemat ja täpsemat reguleerimist. Aga nende käsitus VTK-s on vähe ja vajab täiendavat analüüsi. Võiks olla üks suur pakett kogu krüptovarade sektori jaoks.
Notarite Koda	Suur osa tagasisidest keskendub registripidamisele ja OÜ osa võõrandamise tehingute vorminõuete kaotamisele. Notarite Kojale jääb arusaamatuks, miks peaks osanike andmete registreerimise tehnoloogia vahetumine tooma kaasa tehingute vorminõude leevendumise.
Blockchain4Europe	Soovitavad tehnoloogia-neutraalset lähenemist ja muuta olemasolevat õigust, mitte luua uut seadust.
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Üldiselt on algatus tervitatav. Vaja oleks laiemat selgitust (nt juhendi kujul), et millega on krüptovarade puhul tegu ja kes võivad sellel alal tegutseda, millised on piirangud, riskid ja ohud.
FinanceEstonia	Märgivad, et probleem on olemas ja esmast tähelepanu vajavad: 1) Tarbijate/investorite kaitse asjakohase järelevalve läbi. Võtta eeskuju ühisrahastusest, kus tuleb EL regulatsioon, kus pigem hoiatatakse ja koolitatakse. Krüpto puhul sarnaselt delegeerida koolitamiskohustus kapitalikaasajatele; 2) Tuleks reguleerida STO'sid, mitte ICO'sid; 3) Krüpto-fiat börside ja rahakotiteenuste pakkujate regulatsioon; 4) Ei pea tingimata seadusi looma, saab ka juhendite ja tõlgendustega.